

Broj: 02-04-33199-2/22
Sarajevo, 01.09.2022. godine

Na osnovu člana 26. i 28. stav (4) Zakona o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj: 36/14 - Novi prečišćeni tekst i 37/14 - Ispravka) Vlada Kantona Sarajevo, na **92.** sjednici održanoj **01.09.2022.** godine, donijela je

ZAKLJUČAK

1. Utvrđuje se prijedlog Odluke o izmjenama i dopunama Odluke o osnivanju Javne ustanove "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu".
2. Prijedlog Odluke iz tačke 1. ovog zaključka dostavlja se Skupštini Kantona Sarajevo na nadležno odlučivanje.

PO OVLAŠTENJU PREMIJERA

ministar Davor Čičić

Dostaviti:

1. Predsjedavajući Skupštine Kantona Sarajevo,
2. Skupština Kantona Sarajevo,
3. Zamjenici predsjedavajućeg Skupštine Kantona Sarajevo (3x),
4. Premijer Kantona Sarajevo,
5. Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo,
6. JU "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu" (putem Ministarstva privrede Kantona Sarajevo),
7. Evidencija,
8. A r h i v a.

Adresa: Reisa Džemaludina Čauševića 1, 71 000 Sarajevo
Tel: + 387 (0) 33 562-000, Fax: + 387 (0) 33 562-076
Web: <http://vlada.ks.gov.ba>, E-mail: vlada@vlada.ks.gov.ba

Na osnovu člana 12. tačka g) i člana 18. tačka b) Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 1/96, 2/96 - Ispravka, 3/96 - Ispravka, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13 i 31/17) i čl. 3. i 6. Zakona o ustanovama ("Službeni list RBiH", br. 6/92, 8/93 i 13/94), Skupština Kantona Sarajevo, na sjednici održanoj __. __. 2022. godine, donijela je

Prijedlog

ODLUKU
O IZMJENAMA I DOPUNAMA ODLUKE O OSNIVANJU JAVNE USTANOVE
"CENTAR ZA NAPREDNE TEHNOLOGIJE U SARAJEVU"

Član 1.

(Izmjene i dopuna člana 2.)

(1) U Odluci o osnivanju Javne ustanove "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu" ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 28/18 i 6/19) u članu 2. stav (2) mijenja se i glasi:

"(2) Prava i dužnosti osnivača obavljaće Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Ministarstvo) i Vlada Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Vlada), svako u okviru svojih nadležnosti."

(2) Iza stava (2) dodaje se novi stav (3) koji glasi:

"(3) Unutrašnju organizaciju Javne ustanove čine organizacione jedinice (u daljem tekstu: OJ): Kabinet direktora, OJ "Centar za napredne tehnologije" i OJ "Centar za razvoj poduzetništva".

(3) Dosadašnji stav (3) postaje stav (4).

Član 2.

(Izmjene i dopuna člana 5.)

(1) U članu 5. u stavu (1), riječ: "ustana" zamjenjuje se riječju: "ustanova", a iza riječi: "preciznije", dodaje se riječ: "urediti".

(2) Iza stava (1) dodaje se stav (2) koji glasi:

"(2) U slučaju potrebe, Javna ustanova može za obavljanje registrovane djelatnosti koristiti prostor izvan zgrade iz stava (1) ovog člana, a po osnovu prethodno zaključenog ugovora o zakupu ovog prostora i ispunjenju drugih potrebnih zakonskih uslova."

Član 3.

(Izmjene člana 7.)

U članu 7. stav (1) mijenja se i glasi:

"(1) Djelatnost Javne ustanove obuhvata:

23.11 Proizvodnja ravnog stakla;

23.12 Oblikovanje i obrada ravnog stakla;

23.13 Proizvodnja šupljeg stakla;

23.14 Proizvodnja staklenih vlakana;

23.19 Proizvodnja i obrada ostalog stakla, uključujući tehničke proizvode od stakla;

25.11 Proizvodnja metalnih konstrukcija i njihovih dijelova;

25.29 Proizvodnja ostalih metalnih cisterni, rezervoara i sličnih posuda;

25.40 Proizvodnja oružja i municije;

25.50 Kovanje, presovanje, štancanje i valjanje metala; metalurgija praha;

25.61 Površinska obrada i presvlačenje metala;

- 25.62 Mašinska obrada metala;
- 25.73 Proizvodnja alata;
- 25.99 Proizvodnja ostalih gotovih proizvoda od metala, d.n.;
- 26.11 Proizvodnja elektroničkih komponenata;
- 26.12 Proizvodnja punih elektroničkih ploča;
- 26.30 Proizvodnja komunikacijske opreme;
- 26.40 Proizvodnja elektroničkih uređaja za široku potrošnju;
- 26.51 Proizvodnja instrumenata i aparata za mjerenje, ispitivanje i navođenje;
- 26.70 Proizvodnja optičkih instrumenata i fotografske opreme;
- 27.11 Proizvodnja elektromotora, generatora i transformatora;
- 27.20 Proizvodnja baterija i akumulatora;
- 27.31 Proizvodnja kablova od optičkih vlakana;
- 29.10 Proizvodnja motornih vozila;
- 29.20 Proizvodnja karoserija za motorna vozila; proizvodnja prikolica i poluprikolica;
- 29.31 Proizvodnja električne i elektroničke opreme za motorna vozila;
- 29.32 Proizvodnja ostalih dijelova i pribora za motorna vozila;
- 30.30 Proizvodnja aviona i svemirskih letjelica te srodnih prijevoznih sredstava i opreme;
- 30.40 Proizvodnja vojnih borbenih aviona;
- 58.11 Izdavanje knjiga;
- 58.14 Izdavanje časopisa i periodičnih publikacija;
- 58.19 Ostala izdavačka djelatnost;
- 58.29 Izdavanje ostalog softvera;
- 61.10 Djelatnost žičane telekomunikacije;
- 61.20 Djelatnost bežične telekomunikacije;
- 61.30 Djelatnost satelitske telekomunikacije;
- 62.01 Računarsko programiranje;
- 62.02 Savjetovanje u vezi sa računarima;
- 62.03 Upravljanje računarskom opremom i sistemom;
- 62.09 Ostale uslužne djelatnosti u vezi s informacijskom tehnologijom i računarima;
- 70.22 Savjetovanje u vezi s poslovanjem i ostalim upravljanjem;
- 71.12 Inženjerske djelatnosti i s njima povezano tehničko savjetovanje;
- 71.20 Tehničko ispitivanje i analiza;
- 72.19 Ostalo istraživanje i eksperimentalni razvoj u prirodnim, tehničkim i tehnološkim naukama;
- 72.20 Istraživanje i eksperimentalni razvoj u društvenim i humanističkim naukama;
- 73.20 Istraživanje tržišta i ispitivanje javnog mnijenja;
- 74.10 Specijalizirane dizajnerske djelatnosti;
- 74.90 Ostale stručne, naučne i tehničke djelatnosti, d.n.;
- 82.30 Organizacija sastanaka i poslovnih sajmova;
- 82.99 Ostale poslovne pomoćne uslužne djelatnosti, d.n.;
- 85.59 Ostalo obrazovanje i poučavanje, d.n."

Član 4.
(Izmjena člana 26a.)

Član 26a. mijenja se i glasi:

"Član 26a.
(Usklađivanje akata)

Javna ustanova je obavezna uskladiti Statut i druge opšte akte sa ovom odlukom u roku od 20 dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Član 5.
(Stupanje na snagu)

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj: 01-04-____/22
Sarajevo, __. __. 2022. godine

PREDSJEDAVAJUĆI
SKUPŠTINE KANTONA SARAJEVO

Elvedin Okerić

OBRAZLOŽENJE

PRAVNI OSNOV

Pravni osnov ove odluke sadržan je u člana 12. tačka g) i članu 18. tačka b) Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 1/96, 2/96 - Ispravka, 3/96 - Ispravka, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13 i 31/17) i čl. 3. i 6. Zakona o ustanovama ("Službeni list R BiH", br. 6/92, 8/93 i 13/94).

RAZLOZI ZA DONOŠENJE

U svrhu daljeg rasta i razvoja Javne ustanove "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu" (u daljnjem tekstu: Javna ustanova), kao i potrebe za dodatnim poticanjem razvoja novih preduzeća i tehnoloških inovacija putem stvaranja podržavajuće infrastrukture za stvaranje kulture poduzetništva, Javna ustanova i Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo ocijenili su potrebnim kreiranje Centra za razvoj poduzetništva u okviru Javne ustanove, koji treba da služi kao jedan od stubova javne politike, kojom se pruža kontinuirana sistemaska podrška malim i srednjim preduzećima na području Kantona Sarajevo, kao i kojom se pruža sistemaska podrška kreativnim, hrabrim i inovativnim pojedincima da ostvare svoje poslovne ideje, te na taj način doprinesu ukupnom ekonomskom rastu kroz porast BDP-a, ali i ekonomskom razvoju koji uključuje i kvalitativne indikatore poput rasta životnog standarda, kvalitete života, stepena zadovoljenja obrazovnih, kulturnih, zdravstvenih, ekoloških i drugih ljudskih potreba. Pored ekonomskog rasta i razvoja, svrha Centra za razvoj poduzetništva treba da bude i jačanje poduzetničkih kompetencija mladih osnivača/vlasnika poslovnih subjekata na području Kantona Sarajevo, koji će, pomoću ove značajne podrške Kantona Sarajevo, imati priliku steći relevantno iskustvo u osnivanju i vođenju vlastitog biznisa. Također, cilj je i da se, kroz promociju rezultata odnosnih programa poticaja razvoja male privrede i kroz kontinuiranu promociju rezultata novouspostavljenog Centra za razvoj poduzetništva poveća svijest javnosti o poduzetništvu i njegovim prednostima. Uzimajući u obzir prednje navedenu utvrđenu potrebu uspostave Centra za razvoj poduzetništva u okviru Javne ustanove, Javna ustanova, po zahtjevu Ministarstva privrede Kantona Sarajevo, angažovala je vanjske saradnike radi izrade Elaborata o društveno - ekonomskoj opravdanosti uspostave i djelovanja Centra za razvoj poduzetništva u okviru ove Javne ustanove. Sa tim u vezi, dana 30.06.2022. godine Javna ustanova je Ministarstvu privrede Kantona Sarajevo dostavila dokument - "Elaborat o društveno - ekonomskoj opravdanosti uspostave i djelovanja Centra za razvoj poduzetništva Javne ustanove 'Centar za napredne tehnologije u Sarajevu' Sarajevo" (u daljnjem tekstu: Elaborat) od 30.06.2022. godine, koji se Elaborat nalazi u prapratnoj dokumentaciji ovog materijala i čini sastavni dio ovog obrazloženja. Naime, autori Elaborata nastojali su pružiti odgovore na pitanje problema uspostave Centra za razvoj poduzetništva, odnosno analizirali su potrebu uspostave Centra za razvoj poduzetništva na osnovu rezultata poslovanja i uspješnih poslovnih praksi postojećih centara za poduzetništvo i tehnoloških centara u regiji i svijetu, te su zaključili da je glavni cilj osnivanja Centra za razvoj poduzetništva na području Kantona Sarajevo kreiranje integrisanog sistema zasnovanog na konceptu poduzetničkog ekosistema za podršku razvoja poduzetništva, što je korespondiralo i sa prednje pomenutim zaključcima i ocjenom Ministarstva privrede Kantona Sarajevo i Javne ustanove. Dalje, autori su u Elaboratu naveli da će neki od ključnih sadržaja Centra za razvoj poduzetništva uključivati razvijanje partnerskog odnosa i saradnje sa poslovnim subjektima u Kantonu Sarajevo, Bosni i Hercegovini, regionu i šire, uska saradnja sa start-up poslovnim subjektima i praćenje njihove razvojne potrebe kao i uska saradnja sa ostalim poslovnim subjektima, a posebno sa institucijama poduzetničke infrastrukture u Kantonu Sarajevo, Bosni i Hercegovini i regionu. Na kraju, autori Elaborata konstatovali su da će takav Centar za razvoj poduzetništva zasigurno predstavljati jedan integrisani dio poduzetničke infrastrukture i poduzetničkog ekosistema Kantona Sarajevo, ali i Federacije BiH i Bosne i Hercegovine. U Elaboratu su, između ostalog, predočene različite koristi koje poduzetnička kultura generira kako unutar najrazvijenijih ekonomija svijeta tako i u okviru ekonomija u razvoju, a poseban fokus je stavljen na organizacijsko-funkcionalne aspekte Centra za razvoj poduzetništva uz

jasno prezentiranje njegove potencijalne organizacijske strukture sa opisom načina funkcionisanja i ključnim strateškim elementima. Također, u ovom dijelu predstavljeni su ključni elementi poduzetničkog ekosistema koji bi trebao biti razvijen u Kantonu Sarajevo, kao i vizija, misija i koordinirajuća uloga ovog Centra. Pored navedenog, posebno je značajno istaći da je Elaborat obuhvatio planirane servise Centra za razvoj poduzetništva, i to:

1. Resursni i edukativni servisi;
2. Konsultantski servisi;
3. Servisi za korporativno poduzetništvo; i
4. Istraživačko-projektni servisi.

Vežano za navedene servise, u Elaboratu je pružen opis ključnih aktivnosti ovih servisa, njihova namjena, kao i na bazi projektirane organizacijske strukture i detaljno opisane pozicije radnih mjesta koja su smatrana neophodnim za kvalitetnu početnu uspostavu i funkcionisanje Centra za razvoj poduzetništva. Na kraju Elaborata su predstavljeni potencijalni rizici koji mogu pratiti osnivanje ovog Centra, te zaključak sa ključnim smjernicama i uputama vezanim za aktivnosti i način uspostave Centra za razvoj poduzetništva sa ciljem anticipativnog prepoznavanja određenih ograničenja i eliminiranja eventualnih rizika. Autori Elaborata, u svojoj argumentaciji potrebu za razvojem ovog Centra nalaze u dvije osnovne problemske kategorije gdje se prva odnosi na analize koje ističu da je poduzetnička aktivnost u BiH generalno niska te da se ista treba popraviti na način da se poveća procenat odraslih osoba koje razmišljaju ili rade na uspostavi vlastitih biznisa, dok se druga temelji na problemu visoke stope smrtnosti poduzetničkih organizacija generalno, a u BiH posebno, jer se u nekoliko zadnjih decenija fokus poduzetničkih aktivnosti stavlja na poduzetništvo iz nužde, a ne poduzetništvo iz šanse, gdje Centar za razvoj poduzetništva treba imati ulogu poticanja poduzetničkih poduhvata iz šanse koje imaju višu vjerovatnoću dugoročnog opstanka čime bi se ukupan procent smrtnosti smanjio. Pored navedenog Centar za razvoj poduzetništva će biti usmjeren i na pomoć zrelim biznisima u smislu savjetovanja kod aktivnosti projektovanja i akceleracije njihovog daljeg opstanka, rasta i razvoja.

Detaljnou analizou dostavljenog Elaborata, Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo je ocijenilo da je za uspostavu cjelovitije poduzetničke infrastrukture na području Kantona Sarajevo u servise Centra za razvoj poduzetništva potrebno inkorporirati i servise Inkubatora kao dodatne poduzetničke infrastrukture, te je stoga ovo Ministarstvo izradilo dokument - "Dodatak Elaboratu o društveno-ekonomskoj opravdanosti uspostave i djelovanja Centra za razvoj poduzetništva Javne ustanove 'Centar za napredne tehnologije u Sarajevu' - Uspostava i djelovanje Inkubatora u okviru Centra za razvoj poduzetništva" (u daljnjem tekstu: Dodatak), koji se nalazi u prapratnoj dokumentaciji ovog materijala i čini sastavni dio ovog obrazloženja. U ovom Dodatku, Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo zajedno sa Javnom ustanovom prepoznalo je ulogu koju Inkubator, kao savremeni alat za razvoj poduzetništva može imati u davanju doprinosa ekonomskom rastu i razvoju na području Kantona Sarajevo, ali i na području Federacije BiH i cijele Bosne i Hercegovine. Stoga je Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo u Dodatku elaboriralo propoziciju vrijednosti Centra za razvoj poduzetništva sa inkorporiranim Inkubatorom. U ovom Dodatku, određeni su i misija i ciljevi Centra za razvoj poduzetništva sa inkorporiranim Inkubatorom, te su kroz propoziciju vrijednosti predloženi inputi/resursi koje je potrebno obezbijediti i aktivnosti/procesi koje je potrebno provesti kako bi bili ostvareni outputi/rezultati koji će doprinijeti realizaciji naprijed navedenih postavljenih ciljeva. Uzimajući u obzir detaljnu elaboraciju prožetu kroz ovaj Dodatak, Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo je zaključilo da je društveno i ekonomski opravdano uspostaviti Centar za razvoj poduzetništva sa inkorporiranim Inkubatorom i sa predloženim vrijednostima koje bi isti isporučivao njegovim krajnjim korisnicima, jer njegovo djelovanje smanjuje nezaposlenost stvarajući benefite za mlade kreativne pojedince koji dobijaju dodatni poticaj za provođenje svog poslovnog poduhvata (pored direktnog finansiranja kroz programe poticaja razvoja male privrede), te također daje značajan doprinos u ostvarenju globalnog strateškog cilja Kantona Sarajevo - "Unaprijediti konkurentnost privrede i povećati zaposlenost",

kroz sistemski pristup razvoja poduzetničke infrastrukture u Kantonu Sarajevo. Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo je uzimajući u obzir argumentaciju navedenu u Elaboratu i Dodatku, zaključilo da je opravdano uspostaviti Centar za razvoj poduzetništva u okviru Javne ustanove, a isto iziskuje proširenje, odnosno registriranje dodatnih djelatnosti Javne ustanove, i to:

- 70.22 Savjetovanje u vezi s poslovanjem i ostalim upravljanjem;
- 71.12 Inženjerske djelatnosti i s njima povezano tehničko savjetovanje;
- 72.20 Istraživanje i eksperimentalni razvoj u društvenim i humanističkim naukama;
- 73.20 Istraživanje tržišta i ispitivanje javnog mnijenja;
- 74.90 Ostale stručne, naučne i tehničke djelatnosti, d.n.;
- 82.30 Organizacija sastanaka i poslovnih sajmova;
- 82.99 Ostale poslovne pomoćne uslužne djelatnosti, d. n.; i
- 85.59 Ostalo obrazovanje i poučavanje, d.n.

Dalje, pored navedene potrebe proširenja djelatnosti radi uspostave i djelovanja Centra za razvoj poduzetništva, bitno je istaći i da je Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo zaprimilo akt Javne ustanove, broj: 137-030/22 od 31.03.2022. godine, kojim je aktom navedeno da je Upravni odbor Javne ustanove stava da je potrebno proširiti djelatnost Javne ustanove kako bi se unaprijedio rad iste. Sa tim u vezi, u obrazloženju pomenutog akta se navodi da je Javna ustanova učesnik u identifikaciji i primjeni naprednih tehnologija iz oblasti odbrambene industrije, savremenih metalnih i nemetalnih materijala, posebno kompozitnih materijala, elektronskih i informacionih tehnologija, savremenih tehnologija za preradu metala, opto-elektronskih sistema, visoko-energetskih materijala itd., te da je posebna uloga Javne ustanove razvijanje i održavanje potrebnog broja stručnjaka koji će znati izvršiti, upravljati i poboljšati integrirane procese u životnom ciklusu integriranih inženjerskih procesa neohodnih za istraživanje, razvoj i proizvodnju od interesa za Kanton Sarajevo i FBiH. Također, u navedenom aktu se navodi da će proširivanje djelatnosti Javne ustanove omogućiti da industrijski subjekti domaće privrede imaju integrisani "outsourcing" razvojni centar, putem kojeg će se moći postići višestruki efekti: stavljanje nauke i tehnologije u službu i raspolaganje industriji, poticaj privrednoj dinamici i izbjegavanje privredne stagnacije, ulaganje industrijskih subjekata u vlastiti tehnološki razvoj, a produkti centra će biti aplikativna rješenja, patenti i tehnologija u najširem smislu. Dalje, navodi se da Javna ustanova ima za cilj uspostavu obligacionih odnosa sa kompanijama i institucijama iz oblasti odbrane i sigurnosti, te da je članom 4. i 5. Zakona o proizvodnji naoružanja i vojne opreme ("Službeni glasnik BiH", br. 9/04 i 25/09) regulisano da ovakve vrste ugovora mogu zaključivati samo one ugovorne strane koje su dobile dozvolu za proizvodnju naoružanja i vojne opreme u skladu sa članom 2. Uputstva o proceduri izdavanja dozvola pravnim licima za proizvodnju i remont naoružanja i vojne opreme i načinu vođenja evidencije u Centralnom registru ("Službeni glasnik BiH", broj: 36/04). U prednje navedenom aktu od 31.03.2022. godine, navedeno je da, shodno navedenim zakonskim i podzakonskim odredbama, Javna ustanova, da bi dobila dozvolu za proizvodnju i promet naoružanja i vojne opreme, mora izvršiti registraciju određenih djelatnosti kod nadležnog suda. Također u svom aktu Javna ustanova ističe da će podnijeti zahtjev za izdavanje potrebne prethodne saglasnosti pred nadležnim organima Vlade Federacije BiH, te da će nakon toga podnijeti zahtjev Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine za izdavanje dozvole za proizvodnju naoružanja i vojne opreme u skladu Zakonom o proizvodnji naoružanja i vojne opreme ("Službeni glasnik BiH", br. 9/04 i 25/09), a dobijanjem ove dozvole, Javna ustanova stiče zakonske uslove da realizira projekte iz oblasti odbrambenih tehnologija i da učestvuje u poslovnim odnosima sa kompanijama i institucijama u oblasti odbrane i sigurnosti. Također, navodi se da je predmetna dozvola neophodna zbog nabavki komponenti za sredstva dvojne namjene i za realizaciju određenih projekata za koje je neophodna dozvola za proizvodnju naoružanja i vojne opreme.

Postupajući po prednje navedenom aktu Javne ustanove od 31.03.2022. godine, Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo je izvršilo detaljnu analizu predmetne materije, te je konstatovalo sljedeće: Članom 2. tačka 2. Zakona o proizvodnji naoružanja i vojne opreme ("Službeni glasnik

BiH", br. 9/04 i 25/09) definisano je da je proizvodnja naoružanja i vojne opreme (u daljem tekstu: proizvodnja NVO) djelatnost koja obuhvata dizajniranje novih sredstava i sistema NVO, razvoj prototipova, projektiranje i konstruisanje, maloserijsku i serijsku proizvodnju NVO, istraživanje i razvoj NVO i tehnologije za proizvodnju NVO, uključujući tehničku pomoć kao što su naredbe/uputstva, vještine, obuka, radno znanje i konsultantski servisi, odnosno tehničke podatke kao što su: detaljni planovi, dijagrami, modeli, formule, tablice, proizvodni nacrti i skice i specifikacije, priručnici i uputstva napisan ili zabilježena na drugim medijima inapravama, vojnu standardizaciju, verifikaciju NVO, opremanje kapaciteta za proizvodnju NVO, izradu NVO, proizvodnju dijelova NVO, modernizaciju NVO u miru. Članom 3. Zakona o proizvodnji naoružanja i vojne opreme ("Službeni glasnik BiH", br.: 9/04 i 25/09) definisano je da se proizvodnjom i remontom NVO mogu baviti pravna lica koja za to predhodno dobiju dozvolu od ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, i to ona pravna lica koja imaju saglasnost entitetske vlade i koja su registrovana kao pravna lica za proizvodnju i remont NVO, a na osnovu njihove mogućnosti i sposobnosti proizvodnje sredstava NVO za potrebe oružanih snaga u Bosni i Hercegovini ili u izvozu.

Shodno navedenoj analizi, Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo je zaključilo da je za potrebe rada Javne ustanove, u dijelu ove Javne ustanove koji se odnosi na napredne tehnologije u oblasti proizvodnje naoružanja i vojne opreme, potrebno izvršiti proširenje, odnosno registriranje dodatnih djelatnosti Javne ustanove, a što je utemeljeno u Zakonu o proizvodnji naoružanja i vojne opreme ("Službeni glasnik BiH", br. 9/04 i 25/09), i to:

- 23.11 Proizvodnja ravnog stakla;
- 23.12 Oblikovanje i obrada ravnog stakla;
- 23.13 Proizvodnja šupljeg stakla;
- 23.14 Proizvodnja staklenih vlakana;
- 23.19 Proizvodnja i obrada ostalog stakla, uključujući tehničke proizvode od stakla;
- 25.11 Proizvodnja metalnih konstrukcija i njihovih dijelova;
- 25.29 Proizvodnja ostalih metalnih cisterni, rezervoara i sličnih posuda;
- 25.40 Proizvodnja oružja i municije;
- 25.50 Kovanje, presovanje, štancanje i valjanje metala; metalurgija praha;
- 25.61 Površinska obrada i presvlačenje metala;
- 25.62 Mašinska obrada metala;
- 25.73 Proizvodnja alata;
- 25.99 Proizvodnja ostalih gotovih proizvoda od metala, d.n.;
- 26.11 Proizvodnja elektroničkih komponenata;
- 26.12 Proizvodnja punih elektroničkih ploča;
- 26.30 Proizvodnja komunikacijske opreme;
- 26.40 Proizvodnja elektroničkih uređaja za široku potrošnju;
- 26.51 Proizvodnja instrumenata i aparata za mjerenje, ispitivanje i navođenje;
- 26.70 Proizvodnja optičkih instrumenata i fotografske opreme;
- 27.11 Proizvodnja elektromotora, generatora i transformatora;
- 27.20 Proizvodnja baterija i akumulatora;
- 27.31 Proizvodnja kablova od optičkih vlakana;
- 29.10 Proizvodnja motornih vozila;
- 29.20 Proizvodnja karoserija za motorna vozila; proizvodnja prikolica i poluprikolica;
- 29.31 Proizvodnja električne i elektroničke opreme za motorna vozila;
- 29.32 Proizvodnja ostalih dijelova i pribora za motorna vozila;

- 30.30 Proizvodnja aviona i svemirskih letjelica te srodnih prijevoznih sredstava i opreme;
- 30.40 Proizvodnja vojnih borbenih aviona; i
- 71.20 Tehničko ispitivanje i analiza.

Imajući u vidu navedeno, Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo je pripremio Prijedlog odluke o izmjenama i dopunama Odluke o osnivanju Javne ustanove "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu", a koji Prijedlog odluke uključuje sljedeća pravna rješenja: Članom 1. predložene odluke izvršena je izmjena i dopuna člana 2. Odluke o osnivanju Javne ustanove "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu" ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 28/18 i 6/19) (u daljnjem tekstu: osnovna Odluka), tako da se u članu 2. iza stava (2) dodaje stav (3) koji glasi: "(3) Unutrašnju organizaciju Javne ustanove čine organizacione jedinice (u daljem tekstu: OJ): Kabinet direktora, OJ "Centar za napredne tehnologije" i OJ "Centar za razvoj poduzetništva", a dosadašnji stav (3) postaje stav (4). Također, izvršena je i izmjena stava (2) ovog člana iz razloga što je prethodnom izmjenom osnovne Odluke bila isključena Vlada Kantona Sarajevo iz obavljanja prava i dužnosti osnivača, što je pogreška. Stoga je izvršena izmjena stava (2) ovog člana, tako da sada isti glasi: "(2) Prava i dužnosti osnivača obavljaće Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Ministarstvo) i Vlada Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Vlada), svako u okviru svojih nadležnosti.". Članom 2. predložene odluke iza stava (5) člana 5. osnovne Odluke dodat je novi stav (2) kojim je propisano da u slučaju potrebe, Javna ustanova može za obavljanje registrovane djelatnosti koristiti prostor izvan zgrade Mašinskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, a po osnovu prethodno zaključenog ugovora o zakupu ovog prostora i ispunjenju drugih potrebnih zakonskih uslova. Također je izmjenom u članu 5. u stavu (1) osnovne Odluke ispravljena tehnička pogreška tako što je riječ: "ustana" zamijenjena riječju: "ustanova". Dalje, članom 3. predložene odluke, izvršena je izmjena člana 7. osnovne Odluke, čime su Javnoj ustanovi proširene djelatnosti potrebne za obavljanje prednje navedenih aktivnosti. Članom 4. predložene odluke definisana je obaveza Javne ustanove da uskladi Statut i druge opšte akte sa ovom odlukom u roku od 20 dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo", a članom 5. propisano je da ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

FINANSIJSKA SREDSTVA

Donošenje ove predložene odluke iziskuje planiranje i obezbjeđenje dodatnih finansijskih sredstava u Budžetu Kantona Sarajevo na poziciji Javne ustanove "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu", čija je struktura na godišnjem nivou, za prve tri godine, sljedeća: U 2022. godini - 0,00 KM, u 2023. godini - 1.296.000,00 KM (od čega su inicijalni investicioni troškovi u iznosu od 600.000,00 KM, a operativni troškovi 696.000,00 KM) i u 2024. godini - 761.000,00 KM.

Shodno svemu navedenom, predlaže se Skupštini Kantona Sarajevo da, u skladu sa Poslovníkom Skupštine Kantona Sarajevo, donese predloženu odluku.

**Elaborat o društveno-ekonomskoj opravdanosti uspostave i
djelovanja**

**Centra za razvoj poduzetništva Javne ustanove "Centar za
napredne tehnologije u Sarajevu"**

Elaborat pripremili:

Prof dr Elvir Čizmić i Prof dr Đevad Šahić

Sarajevo, Juni 2022. godine

SADRŽAJ

-Izvršni sažetak.....	4
-Uvod.....	5
1. Opis projekta uspostave i djelovanja Centra za razvoj poduzetništva „JU Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“	9
1.1. Situaciona analiza poduzetništva u BiH/FBiH/KS	11
1.2. Ciljevi projekta i usklađenost sa strateškim dokumentima.....	14
1.3. Pravni osnov i aspekti realizacije projekta	15
1.4. Značaj poduzetništva za unapređenje poslovanja.....	16
1.5. Globalni aspekti opservacije poduzetništva.....	18
1.6. Centar za razvoj poduzetništva i izgradnja poduzetničkog ekosistema Kantona Sarajevo	20
1.6.1. Centar za razvoj poduzetništva i upravljanje znanjem	24
1.6.2. Strukturalni kapital i korporacijsko poduzetništvo.....	27
2. Značaj podsticanja poduzetništva i inovativnosti u organizaciji	28
3. Vrijednosti, vizija, misija i osnovni ciljevi Centra za razvoj poduzetništva.....	28
3.1. Vrijednosti	28
3.2. Vizija	29
3.3. Misija.....	29
3.4. Ciljevi	29
3.5. Ključne strateške koristi	30
3.6. Ciljne i interesne skupine Centra za razvoj poduzetništva	31
4. Osnovne aktivnosti Centra za razvoj poduzetništva.....	31
4.1. Planirani servisi Centra za razvoj poduzetništva	32
4.1.1. Resursni i edukativni servisi-opis ključnih aktivnosti	33
4.1.2. Konsultantski servisi-opis ključnih aktivnosti.....	34
4.1.3. Servisi za korporativno poduzetništvo-opis ključnih aktivnosti.....	34
4.1.4. Istraživačko projektni servisi-opis ključnih aktivnosti	35
5. Projektiranje radnih mjesta za početak funkcioniranja Centra za razvoj poduzetništva	36
5.1. Rukovodilac Centra za razvoj poduzetništva	36

5.2. Stručni savjetnik (Resursni i edukativni servisi)	37
5.3. Stručni savjetnik (konsultanski servisi).....	38
5.4. Stručni savjetnik (servisi za korporativno poduzetništvo).....	39
5.5. Stručni savjetnik (istraživačko projektni servisi)	40
6. Ekonomsko finansijska projekcija početka rada Centra za razvoj poduzetništva	41
7. Analiza rizika.....	43
8. Zaključna razmatranja i dodatne preporuke	45
9. Lista poduzetničkih kompetencija i vještina.....	46
10. Popis slika, grafikona, tabela i skraćenica	53
11. Korišteni izvori (knjige, članci, dokumenti, web stranice).....	54

Izvršni sažetak

Analiza prezentirana u predmetnom Elaboratu ima za cilj pružiti odgovore na problem uspostave Centra za razvoj poduzetništva Javne ustanove „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“ – CNT (u daljnjem tekstu Centar za razvoj poduzetništva), uz razumijevanje da je kompleksnost institucionalnog i administrativnog sistema Bosne i Herecegovine znatno uticala i na aktivnosti izgradnje institucionalnog okvira za razvoj poduzetništva, što je rezultiralo brojnim institucijama koje djeluju na državnom, entitetskom, kantonalnom i lokalnom nivou. Institucionalni okvir za razvoj poduzetništva i podršku MMSP (MMSP-Mikro-mala-i-srednja preduzeća) u BiH još uvijek je nedovoljno razvijen sa slabim sistemom koordinacije, u poređenju sa međunarodnim pozitivnim praksama kao, i institucionalnim okvirom koji su razvile zemlje Jugoistočne Europe, a što je predstavljeno putem izvještaja relevantnih institucija.

U mnogim zemljama su osnovani centri za poduzetništvo, inovativni poslovni parkovi, kao dijelovi poduzetničke infrastrukture, s ciljem poticanja razvoja novih preduzeća i tehnoloških inovacija putem stvaranja podržavajuće infrastrukture za stvaranje kulture poduzetništva. Riječ je o inicijativi za razvoj poduzetničke infrastrukture na kojoj sva inovativna preduzeća i institucije, a posebno ona koja su tek započela sa poslovanjem (start-up poslovni subjekti) nalaze poticajno okruženje te kvalitetnu podršku i usluge. Centri za poduzetništvo su postali sveprisutan fenomen u mnogim dijelovima svijeta i smatraju se efikasnim mehanizmima za promociju razvoja inovativnih preduzeća i preduzeća koja se temelje na tehnologiji i inovacijama.

Analiza potrebe uspostave Centra za razvoj poduzetništva bazirana je na rezultatima poslovanja i uspješnim poslovnim praksama postojećih centara za poduzetništvo i tehnoloških centara u regiji i svijetu. Cilj osnivanja Centra za razvoj poduzetništva na području Kantona Sarajevo je kreiranje integriranog sistema zasnovanog na konceptu poduzetničkog ekosistema za podršku razvoja poduzetništva. Centar za razvoj poduzetništva će razvijati partnerski odnos i saradnju sa poslovnim subjektima u Kantonu Sarajevo, Bosni i Herecegovini, regionu i šire, što predstavlja ključne sadržaje njegovog rada i postojanja. Ovaj Centar će usko saradivati sa start-up poslovnim subjektima, pratiti njihove razvojne potrebe kao i sa ostalim poslovnim subjektima a posebno institucijama poduzetničke infrastrukture u Kantonu Sarajevo, Bosni i Herecegovini i regionu, te će time predstavljati integrisani dio poduzetničke infrastrukture i ukupnog preduzetničkog ekosistema Bosne i Herecegovine.

Elaborat za osnivanje Centra za razvoj poduzetništva sastoji se iz tri dijela. U prvom dijelu predstavljena je analiza sa makroekonomskim pokazateljima koja se zasniva na obradi i interpretaciji podataka iz različitih izvora, te komparativne analize makroekonomskih pokazatelja u Bosni i Herecegovini, zemljama Zapadnog Balkana i Evropske unije kao i pokazatelja vezanih za FBiH i Kanton Sarajevo, gdje je dodatno predočen precizniji uporedni pregled i obrazloženje pokazatelja finansijskog poslovanja preduzeća u Federaciji Bosne i Herecegovine i Kantonu Sarajevo. U ovom dijelu je predstavljen i institucionalni okvir za razvoj poduzetništva te usklađenost sa strateškim dokumentima na svim nivoima vlasti u Bosni i Herecegovini sa posebnim osvrtom na Kanton Sarajevo.

Drugi dio odnosi se na pitanja važnosti poduzetništva u svijetu i Bosni i Herecegovini uz predočavanje različitih koristi koje poduzetnička kultura generira kako unutar najrazvijenijih ekonomija svijeta tako i u okviru ekonomija u razvoju. U nastavku fokus se stavlja na organizacijsko-funkcionalne aspekte Centra za razvoj poduzetništva kao organizacione jedinice JU „Centra za napredne tehnologije u Sarajevu“ uz jasno prezentiranje njegove potencijalne organizacijske strukture sa opisom načina funkcionisanja i ključnim strateškim elementima. Također, u ovom dijelu je predstavljen Quintuple Helix Koncept kao strateški i organizaciono konceptualni okvir procesnog funkcioniranja Centra za razvoj poduzetništva sa svim ključnim sadržajima, institucijama i aktivnostima, uz jasnu naznaku ključnih elemenata poduzetničkog ekosistema koji bi trebao biti razvijen u Kantonu Sarajevo, te vizija, misija i koordinirajuća uloga Centra za razvoj poduzetništva.

Treći dio Elaborata opisuje planirane servise Centra za razvoj poduzetništva, te na bazi projektirane organizacijske strukture, detaljno opisanim pozicijama radnih mjesta koje su neophodne za kvalitetnu početnu uspostavu i funkcioniranje Centra za razvoj poduzetništva kao organizacione jedinice JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“ i kao takav je strukturalno pozicioniran. Na kraju Elaborata su predstavljeni potencijalni rizici koji mogu pratiti osnivanje ovog Centra, te zaključak sa ključnim smjernicama i uputama vezanim za aktivnosti i način uspostave Centra za razvoj poduzetništva sa ciljem anticipativnog prepoznavanja određenih ograničenja i eliminiranja eventualnih rizika.

Potreba za razvojem Centra za razvoj poduzetništva se ogleda u dvije osnovne problemske kategorije gdje se prva odnosi na GEM¹ analize koje ističu da je poduzetnička aktivnost u BiH generalno niska te da se ista treba popraviti na način da se poveća procent odraslih osoba koje razmišljaju ili rade na uspostavi vlastitih biznisa, dok se druga temelji na problemu visoke stope smrtnosti poduzetničkih organizacija generalno, a u BiH posebno, jer se u nekoliko zadnjih decenija fokus poduzetničkih aktivnosti stavljao na poduzetništvo iz nužde, a ne poduzetništvo iz šanse, gdje Centar za razvoj poduzetništva treba imati ulogu poticanja poduzetničkih poduhvata iz šanse koje imaju višu vjerovatnoću dugoročnog opstanka čime bi se ukupan procent smrtnosti smanjio. Pored navedenog Centar za razvoj poduzetništva će biti usmjeren i na pomoć zrelim biznisima u smislu savjetovanja kod aktivnosti projektovanja i akceleracije njihovog daljeg opstanka, rasta i razvoja.

Uvod

Poduzetnička infrastruktura za razvoj MMSP-a u svijetu, zemljama Jugoistočne Evrope, a u manjoj mjeri i u Bosni i Hercegovini, prepoznata je kao važan faktor bržeg regionalnog i lokalnog ekonomskog razvoja, koja doprinosi razvoju preduzetničke atmosfere. Proces uspostave navedene infrastrukture u Bosni i Hercegovini, na lokalnom i regionalnom nivou, trebao bi se odvijati direktnom podrškom sa svih nivoa (država, entiteti, kantoni i opštine) kreiranjem strateških i zakonskih dokumenata te direktnom finansijskom podrškom, ali i drugim vidovima indirektno materijalne podrške koja uključuje niz sadržaja i aktivnosti, uz uključenost različitih institucija sa ciljem kreiranja radnog okvira koji se može razumjeti kao određen tip ekosistema. Naime, preduzetnička infrastruktura u Evropi predstavlja jedan od značajnijih instrumenata poticaja i razvoja, mikro, malih i srednjih preduzeća (MMSP), a time i ubrzanja ukupnog ekonomskog razvoja. Ona nudi povoljne pretpostavke sa stajališta svih potrebnih uvjeta za rad i djelovanje, a sve u smjeru kreiranja povoljnog poslovnog okruženja koje potiče rast MMSP-a. Poduzetnička i industrijska politika u Evropskoj Uniji (EU) jača konkurentnost, olakšava strukturalne promjene i podstiče poslovno okruženje koje stimulise mikro, mala i srednja preduzeća. Razvoj institucionalnih infrastrukture za podršku MMSP-u, razlikuje se od zemlje do zemlje. Ne postoji jedinstven model, jer je razvoj podrške uvjetovan različitim faktorima, kao što je dosegnuti stepen ekonomskog i društvenog razvoja zemlje ali i sama razvijenost sektora MMSP-a, te broj MMSP-a. Terminološko korištenje muškog roda (poduzetnik) i ženskog roda (poduzetnica) u ovom Elaboratu podrazumijeva uključivanje oba roda u pojam poduzetnik.. Važnost razvoja poduzetničke infrastrukture se naglašava iz razloga što je stopa gašenja novih biznisa viša ili jednaka stopi pokretanja novih biznisa u velikom broju zemalja gdje je fokus ekonomskog razvoja stavljen na ovaj sektor.²

Bosna i Hercegovina je i dalje u ranoj fazi pripremljenosti u oblasti poduzetničke i industrijske politike te je postignut ograničeni napredak u politici za mikro, mala i srednja preduzeća. Bosna i Hercegovina je postigla ograničen ili nikakav napredak u većini područja konkurentnosti i inkluzivnog rasta (opozreivanje, ekonomska i monetarna politika, poduzetništvo i industrijska politika, obrazovanje i

¹ <https://www.gemconsortium.org/data>, pristupljeno 15.04.2022.

² Elvir, Čizmić, Kenan, Crnković, (2012), Strateško preduzetništvo-koncepcija paradigme budućnosti, Ekonomski fakultet Univerziteta u Sarajevu, ISBN: 978-9958-25-073-6, str. 133.

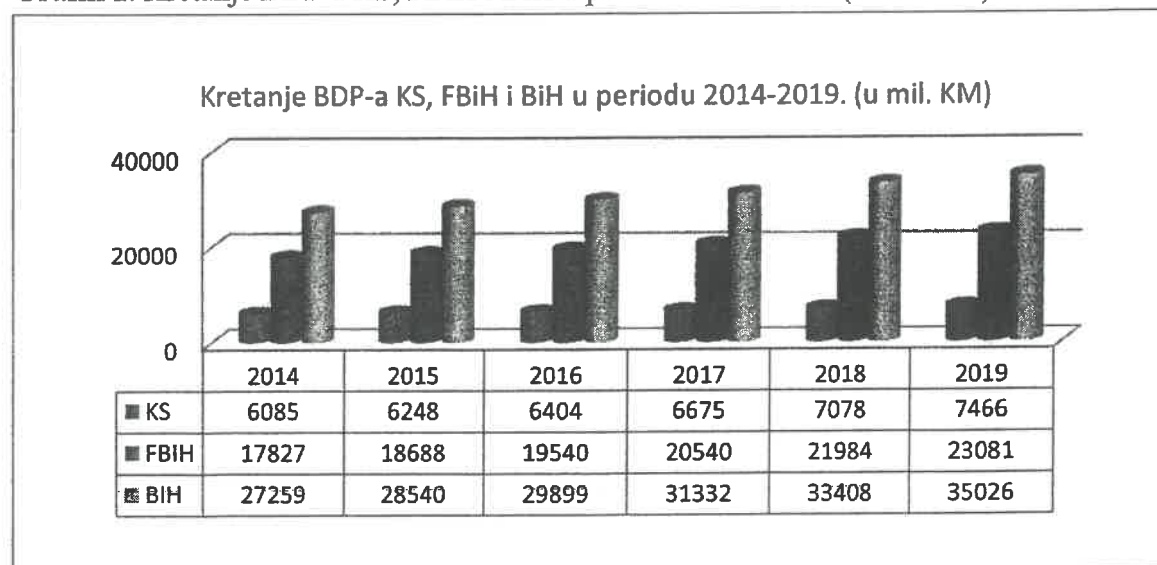
kultura). Ova područja imaju značajne poveznice sa Programom ekonomskih reformi BiH³. Bosna i Hercegovina je zemlja u razvoju, a osnovne karakteristike ekonomije su da je to mala otvorena ekonomija u kojoj prevladava uslužni sektor sa ključnom platformom konkurentnosti baziranom na efikasnosti, dok bi razvojni cilj trebao ići u smjeru da Bosna i Hercegovina uđe u segment razvijenih ekonomija čiju bazu razvoja predstavljaju inovacije a istih nema niti može biti u sistemskom smislu bez razvoja poduzetničke infrastrukture i poduzetničkog ekosistema. Kada su u pitanju negativni efekti uzrokovani pandemijom, Bosna i Hercegovina nije izuzetak. U Entitetu Federacija BiH u periodu 2013-2019 godina BDP se kretao u intervalu od 1,5% do 3,8% dok je u 2020. godini zbog pandemije iznosio -3,6%. U odnosu na prosjek EU-28, BDP p.c. FBiH je iznosio svega 16,5% EU prosjeka.

Prema situacionoj analizi Strategije razvoja FBiH 2021-2027 za ekonomiju FBiH nisu prihvatljive stope rasta BDP-a niže od 6 do 7% godišnje, a za tako nešto je neophodno imati stopu rasta produktivnosti od minimalno 3 do 5% godišnje. U postdejtonskom periodu FBiH je samo 2006. (5,5%) i 2008. godine (5,3%) bila blizu ciljane stope rasta BDP-a od 6 do 7%. Kada bi se održala stopa rasta od 7%, za deset godina FBiH bi dostigla dohodak p.c. u iznosu od oko 10.000 \$, čime bi tek premašila aktuelni dohodak p.c. Rumunije.⁴

Ukupno ostvarena vrijednost bruto domaćeg proizvoda (BDP) na području KS u 2019. godini iznosi 7.466 miliona KM, što je povećanje za 5,5% u odnosu na ostvareni BDP u 2018. godini. Istovremeno i BDP/pc koji iznosi 17.779 KM u 2019. godini bilježi povećanje (5,2%). Ostvareni BDP u KS generira oko 32,3% vrijednosti BDP Federacije. Kako je elaborirano, prema nivou BDP-a i BDP/pc Kanton Sarajevo je rangiran kao prvi u FBiH. Učešće KS u ukupnom BDP-u Federacije BiH u 2019. je 32,3%, a u ukupnom BDP-u BiH 21,3%. Ostvareni rast BDP-a u KS od 22,7% u periodu 2014-2019. manji je u odnosu na ostvareni rast BDP-a na nivou Federacije BiH (29,5%) i na nivou Bosne i Hercegovine. (28,5%).⁵

Na narednom grafiku dati su uporedni podaci o kretanju BDP u periodu 2014-2019 godinu za BiH, FBiH i Kanton Sarajevo.

Grafik 1. Kretanje BDP-a KS, FBiH i BiH u periodu 2014-2019. (u mil. KM)

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Obrada: Autori

³ Izvještaj Evropske komisije o Bosni i Hercegovini za 2021. godinu, <https://www.dei.gov.ba/>, pristupljeno 23.12.2021.

⁴ Strategija razvoja FBiH 2021-2027 godina, str. 4

⁵ Strategija razvoja KS 2021-2027, str. 292

Posmatrajući navedene indikatore u drugim zemljama regije, zaključuje se da su Slovenija (BDP/pc 22.980 eura) i Hrvatska (BDP/pc 13.330 eura) imale veći BDP/pc, odnosno manju razliku u nivou BDP/pc u odnosu na prosjek EU, a Crna Gora, Srbija, Sjeverna Makedonija i Albanija imale su manji BDP/pc. BDP/pc, koji je u Bosni i Hercegovini bio u 2018 godini 9.566 KM uz rast u 2019 godini na 10.108 KM (procentualno veći za 5,66%), dok je isti pokazatelj u Federaciji BiH bio veći za 5,3% od ostvarenog u BDP/pc u 2018. godini koji je iznosio 10.011 KM, što je za prosječno 445 KM viši znos u odnosu na Bosnu i Hercegovinu (5,69%).⁶

U većini naprednih i zemalja u razvoju, usvajanje tehnologija i inovacije te razvoj poduzetništva postali su prioriteti vlada i kompanija kao izvori stvaranja vrijednosti, rasta BDP-a, rasta produktivnosti i poboljšanja životnog standarda. Poduzetništvo je veoma važan ekonomski, ali i društveno znanstveni fenomen koji karakterizira i određuje savremeni razvoj te proces modifikacije i transformacije vodećih industrijskih zemalja. Mala i srednja preduzeća izazivaju posebnu pažnju kreatora politike i javnosti i često ista imaju naziv mali šampioni. Mjereno brojem preduzeća, ona čine najveći dio nacionalnih ekonomija, a u mnogim zemljama stvaraju najveći broj novih radnih mjesta. Uspješnost MMSP-a širom EU, mjeri se pomoću tri glavna pokazatelja: broja preduzeća, izlaznog rezultata kroz njihovu bruto dodanu vrijednost, te broja zaposlenih.

U nastavku je dat tabelarni prikaz pokazatelja finansijskog poslovanja preduzeća u Federaciji Bosne i Hercegovine prema dostavljenim izvještajima Finansijsko-informatičkoj agenciji FBiH.

Tabela 1. Pregled pokazatelja finansijskog poslovanja preduzeća u FBiH, 2017.-2020.

Pokazatelj	2017	2018	2019	2020	Stopa promjene 2017-2020 (%)
Broj privrednih društava	22.080	23.718	23.828	23.244	5,27
Vrijednost ukupne imovine	63.622.000.000	67.180.758.745	68.616.550.820	65.380.628.830	2,76
Ukupna vrijednost prihoda	47.773.000.000	49.723.229.899	51.561.471.539	46.285.415.155	-3,12
Prihodi od izvoza	7.250.000.000	7.880.830.227	7.634.480.903	6.729.725.159	-7,17
Broj zaposlenih	342.476	358.207	365.734	349.030	1,91
Broj privrednih društava sa dobiti	15.149	15.850	16.310	15.079	-0,46
Ukupna ostvarena dobit	2.847.000.000	3.002.462.518	3.332.465.925	2.946.399.290	3,49
Broj privrednih društava sa gubitkom	6.439	6.869	6.661	7.385	14,69
Ukupni ostvareni gubitak	826.000.000	1.131.235.461	900.627.079	752.421.185	-8,90

Izvor: Finansijsko-informatička agencija FBiH

Obrada: Autori

Zbog pandemije COVID-19 i restriktivnih mjera u 2020. godini koje su ostavile negativne posljedice na privredu, reprezentativnost analiziranja podataka je mjerodavnija za period 2017-2019 godina a što je i elaborirano u nastavku. Broj privrednih društava u FBiH je povećan za 1.748 u 2019. godini odnosno 1.164 u 2020. godini u odnosu na 2017.godinu, što predstavlja porast broja privrednih društava za 5,27%. Vrijednost ukupne imovine tih preduzeća je oko 65,3 mlrd KM, a vrijednost prihoda 46,2 mlrd KM. Vrijednost imovine je porasla za 2,76%, dok je iznos ukupnih prihoda smanjen za 3,12%. Prihodi od izvoza su porasli za 5,3% u periodu 2017-2019. godina.

⁶ Statistički ured Evropske unije, <https://ec.europa.eu/eurostat>, pristupljeno 23.12.2021.

Broj preduzeća koja ostvaruju dobit je povećan za 1.161, kao i broj onih koja posluju sa gubitkom za 222. Ukupno ostvarena dobit preduzeća u 2019 u FBiH je u odnosu na 2017. godinu povećana za 485 mil KM ili za više od 17%, a broj zaposlenih u istom periodu je povećan za 23.258 osoba.

Usporedbe radi, isti pokazatelji poslovanja preduzeća iz tabele 1 su dati u narednoj tabeli, a odnose se na Kanton Sarajevo.

Tabela 2. Pregled pokazatelja finansijskog poslovanja preduzeća u KS, 2017-2020

Pokazatelj	2017	2018	2019	2020	Stopa promjene 2017-2020 (%)
Broj privrednih društava	7.350	7.946	8.106	7.720	5,03
Vrijednost ukupne imovine	29.392.000.000	30.239.340.954	31.211.350.266	27.725.653.603	-5,67
Ukupna vrijednost prihoda	18.186.000.000	18.739.057.994	19.643.783.364	17.012.454.349	-6,45
Prihodi od izvoza	1.903.000.000	1.983.255.680	1.869.364.145	1.740.055.036	-8,56
Broj zaposlenih	105.762	112.688	115.517	107.896	1,02
Broj privrednih društava sa dobiti	4.505	4.761	5.013	4.403	-2,26
Ukupna ostvarena dobit	1.055.000.000	1.042.968.854	1.148.440.189	973.741.011	-7,7
Broj privrednih društava sa gubitkom	2.770	3.004	2.961	3.205	15,7
Ukupni ostvareni gubitak	362.000.000	468.068.056	298.495.224	322.653.667	-10,8

Izvor: Finansijsko-informatička agencija FBiH

Obrada: Autori

Komparacija stopa promjene daje određene vrijedne informacije u kontekstu ekonomskog rasta i razvoja posmatranog u KS i FBiH za period 2017.-2020. godina. Broj kompanija u KS rastao je brže za 2,29% od prosječne vrijednosti u FBiH u 2019. godini. Vrijednost ukupne imovine i prihoda u KS se više smanjila u 2020.godini nego općenito u FBiH. Prihodi od izvoza sporije rastu u KS nego na nivou FBiH dok broj zaposlenih brže raste u KS nego na nivou FBiH u 2019.godini u odnosu na 2017. godinu.

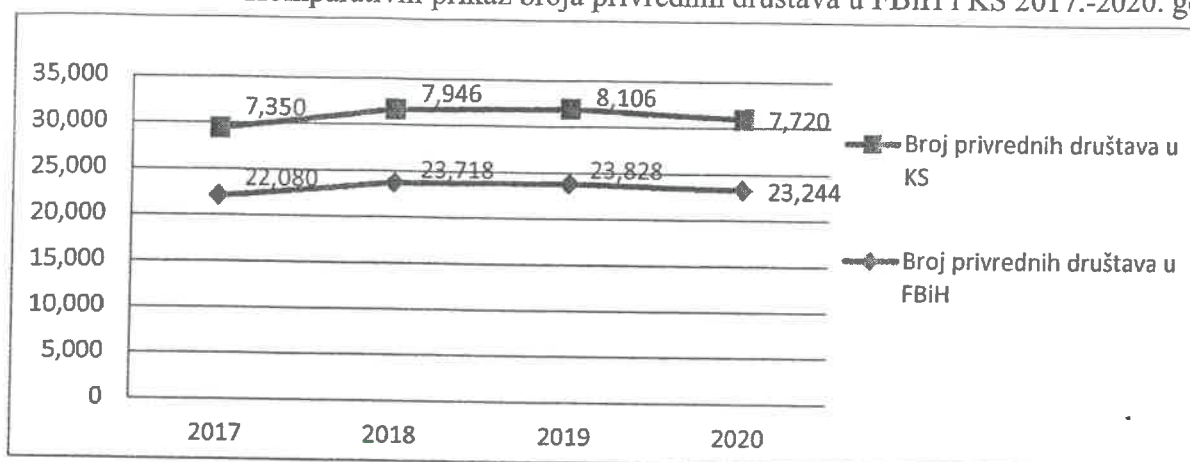
Broj profitabilnih preduzeća u KS se u razdoblju 2017.-2019. povećao za 8,85% dok u FBiH 17,05%. Broj privrednih društava sa ostvarenom dobiti brže raste u Federaciji BiH nego u KS, a broj kompanija koje posluju sa gubitkom u KS je u porastu gdje u 2019.godini iznosi 6,89 a u 2020.godini 15,7 dok u FBiH 3,44 odnosno 14,69, u istom posmatranom periodu.

Shodno posmatranim podacima može se zaključiti da prema određenim pokazateljima ekonomija u KS zaostaje za prosječnim vrijednostima na nivou FBiH, naročito u pogledu rasta vrijednosti imovine i obima prihoda, izvoza, te smanjenja gubitaka u poslovanju.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku Bosne i Hercegovine na dan 31.12.2021. godine broj obrta u KS je 12.825, osnovnih pravnih osoba 21.003 i jedinica u sastavu 7.290.⁷

⁷ Federalni zavod za statistiku, <http://fzs.ba/index.php/publikacije/mjesecni-bilteni/>

Grafik 2. Komparativni prikaz broja privrednih društava u FBiH i KS 2017.-2020. godina

Izvor: Obrada autora

Mala i srednja preduzeća – obuhvatajući oko 99% preduzeća u EU što se poistovjećuje s oko 21 milion preduzeća, čine okosnicu ekonomije EU. Velika većina (cca 92%) su mikropreduzeća, definirana kao ona s manje od deset zaposlenih.

Od ukupno registriranih poreskih obveznika u KS, prema kriteriju broja zaposlenih, najveći broj je malih preduzeća (do 50 zaposlenih) 6.678 ili 85,77%, zatim srednjih (50-250 zaposlenih) 827 ili 10,62% i na kraju velikih (preko 250 zaposlenih) 281 ili 3,61%.⁸

S obzirom na veliki broj malih preduzeća neophodno je raditi na izgradnji poduzetničke infrastrukture, kao i institucionalnoj i sistemskoj podršci promociji i razvoju poduzetništva uključujući i obrazovni i finansijski sektor. Naime, Evropska unija razvila je mrežu poduzetničke infrastrukture koja se direktno stavlja na uslugu svim mikro, malim i srednjima preduzećima te predstavlja značajan instrument poticaja i razvoja poduzetništva i ekonomskog razvoja određene zemlje.

S obzirom na sve poteškoće na koje nailaze preduzetnici (posebno mali preduzetnici i start-up kompanije), te uzimajući u obzir nisku stopu ekonomskog rasta u FBiH i lošu poziciju BiH u komparaciji sa drugim zemljama u pogledu posljednjih rezultata Indeksa globalne konkurentnosti (GCI) i Izvještaja Svjetske banke o lakoći poslovanja, formiranje Centra za razvoj poduzetništva kao organizacione jedinice Javne ustanove „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“ može pozitivno utjecati na smanjenje poduzetništva i inovacijskog jaza između BiH/FBiH/KS i drugih zemalja/regija.

Osnivač JU „Centar za napredne tehnologije“ je Kanton Sarajevo, a Ministarstvo privrede obavlja prava i dužnosti u ime osnivača. Ostali detalji (djelatnost, prostor, redefinjirana interna organizacija, sredstva za osnivanje i rad Centra za razvoj poduzetništva itd.) trebaju biti razrađeni u odnosnim potrebnim aktima iz tačke 1. podtačke 1.3 ovog Elaborata.

1. Opis projekta uspostave i djelovanja Centra za razvoj poduzetništva

Trenutno, JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“ ostvaruje značajne rezultate u radu ali nije u potpunosti funkcionalan zbog nedovoljne kapacitiranosti sa brojem uposlenih, što umanjuje mogućnosti ostvarenja njegove vizije. Svrha otvaranja Centra za razvoj poduzetništva kao organizacione jedinice JU „Centra za napredne tehnologije u Sarajevu“ je kreirati koncept za razvoj poduzetničkih ekosistema, koji bi prostorno i sadržajno adekvatno odgovorio na potrebe za kvalitetnom podrškom poduzetničkim aktivnostima kroz koordinaciju i optimiziranje korištenja poduzetničke infrastrukture u KS ali i cijele Bosne i Herecegovine, vodeći računa o izvodivosti i održivosti ulaganja.

⁸ Strategija razvoja KS 2021-2027, str. 77.

Centri za poduzetništvo su središta stručne i savjetodavne pomoći poduzetnicima, a mogu se razvijati na regionalnoj i lokalnoj razini, ovisno o broju poduzetnika na određenom području kojima su takve usluge potrebne i čiji broj opravdava uspostavu takvoga oblika pomoći. Za rad tih institucija potrebno je osigurati stručno osoblje i dostatnu informatičku i drugu opremu i infrastrukturu.

Da bi se pružio okvir za razvoj poduzetništva, ekonomski rast i društveni razvoj, te za privlačenje stranih i domaćih investicija, postoji nužna potreba za nadogradnjom i poboljšanjem postojećih sistema poslovne podrške (poslovne zone, inkubatori, centri za poduzetništvo i transfer tehnologija i drugi subjekti koji targetiraju MMSp-a i direktno im pružaju usluge). Međutim, shodno izvještajima Evropske komisije te izvještajima o konkurentnosti BiH, tehnološko iskorištavanje znanja i apliciranje na ekonomski razvoj temeljen na znanju, relativno su slabi. Istraživanje i razvoj su uveliko odvojeni od poslovnog sektora i koncentrirani u visokoškolskim institucijama i javnim institutima, a saradnja između nauke i industrije još nije polučila zadovoljavajuće rezultate. Naime, prema posljednjim izmjenama propisa o visokom obrazovanju u KS, nastavni planovi i programi na organizacionim jedinicima visokoškolskih ustanova moraju sadržavati i studentsku praksu u tri semestra što predstavlja iskorak u sticanju praktičnih vještina i kompetencija među studentima kako bi po završetku studija bili konkurentni i spremni za tržište rada. Centar za razvoj poduzetništva u saradnji sa Univerzitetom u Sarajevu, te drugim domaćim i stranim univerzitetima i školama i privrednim subjektima bi mogao pružati koordinirajuću ulogu kada je riječ o studentskoj praksi, saradnji sa privredom i razvoju poduzetničke kulture.

Na dugi rok, nema rasta konkurentnosti bez rasta produktivnosti, a nema niti može biti rasta produktivnosti bez tehnološko-inovacionog razvoja. Zbog toga je neophodno podržati istraživačko-razvojne i inovacijske aktivnosti kako u privatnom tako i u javnom sektoru. Potrebno je stvaranje ambijenta koji omogućava i potiče quintuple helix model tj. saradnju privrede i istraživačke zajednice, te uključivanje privrede, univerziteta, zavoda, ministarstava i naučnih instituta u zajedničke projekte i procese pametne specijalizacije i cirkularne održive ekonomije.

BiH pripada najmanje konkurentnoj evropskoj regiji, regiji Jugoistočne Evrope, za kojom, uslijed višegodišnjega snižavanja konkurentnosti, još i zaostaje. Poduzetnička kultura u zemljama Evropske unije je ojačala u protekloj deceniji. Brojne nacionalne i globalne inicijative povećale su napore da usađuju poduzetničku kulturu među studentima, nedavno diplomiranim studentima, nezaposlenima i radnicima sa određenim sloganom „poduzetništvo od kolijevke“. To je dovelo do novih inovacijskih ekosistema lociranih oko vodećih gradskih područja a naročito u Njemačkoj i Francuskoj gdje su postigli značajan uspjeh u proteklih 3-5 godina.

U mnogim su zemljama osnovani centri za poduzetništvo, tehnološki parkovi i inkubatori s ciljem poticanja razvoja novih preduzeća i tehnoloških inovacija putem stvaranja poticajne okoline i utjecajnih sinergija u zajednici. Riječ je o inicijativi za razvoj mjesta na kojemu inovativna preduzeća, a naročito ona koja su tek započela s poslovanjem (start-up preduzeća), nalaze poticajno okruženje te kvalitetan prostor i usluge. Centri za poduzetništvo smatraju se efikasnim alatima za podsticanje razvoja inovativnih preduzeća i preduzeća koja se temelje na tehnologiji ali i svih drugih preduzeća i njihovih napora usmjerenih na dugoročni opstanak, rast i razvoj uz poštivanje ciljeva održivog razvoja i korporativne društvene odgovornosti.

Formiranje Centra za razvoj poduzetništva, kao organizacione jedinice Javne ustanove „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“, će pozitivno utjecati na konkurentnost preduzeća, promoviranje poduzetništva, pružanje informacija o ulasku u svijet poduzetništva, pomoći u iskorištavanju poticajnih mjera koje preduzetnicima stoje na raspolaganju, pružanje savjeta oko vođenja poslovanja, pomoći u pripremi poslovnih planova i razvoju start-upa, organizaciji seminara i slično. Jasno je da centri za poduzetništvo predstavljaju separatne institucije poduzetničke infrastrukture a pored istih u skladu sa praksama i zakonima u uporednim pravnim i privrednim sistemima kao posebne institucije poduzetničke infrastrukture (slobodne i poduzetničke zone, poduzetničke potporne institucije)

uključuju se i slobodne zone, razvojne agencije, poduzetnički centri, poslovni inkubatori, poduzetnički inkubatori, inkubatori za nove tehnologije, poduzetnički akceleratori, naučno tehnološki parkovi, centri kompetencije (izvrsnosti) gdje se svaka od njih definira kao posebna pravna osoba i iste imaju specifičnu misiju.⁹ To znači da postoji kako naučno, tako i legislativno aplikativno uporište za uspostavljanje Centra za razvoj poduzetništva kao segmenta poduzetničke infrastrukture u Kantonu Sarajevo.

1.1. Situaciona analiza poduzetništva u BiH/FBiH/KS

COVID-19 je prouzrokovao krizu bez presedana u modernoj historiji te utiče na sve aspekte ljudskog života. Uloga države se zbog pandemije povećava jer je prati pad javnih prihoda i rast budžetskih deficita. U BiH zaposlenost i plate javnog sektora nisu se smanjivale, pa je glavni apsorber ekonomskih šokova fokusiran na realni privatni sektor kroz pad plata i zaposlenosti naročito u 2020. godini. Mikro, mala i srednja preduzeća u svijetu predstavljaju najvažniji generator zapošljavanja i dodane vrijednosti. Brži ekonomski rast traži dostupnost novih tehnologija i raširenost proizvodnih prilika, koje znače i priliku za veću zaposlenost i razvoj MMSP.

Prema Izvještaju Svjetske banke o lakoći poslovanja¹⁰, BiH najlošije stoji kada je riječ o početku poslovanja (184. mjesto), dobijanju građevinskih dozvola (173. mjesto) i visini poreznih opterećenja (141. mjesto).

Prema statističkim podacima ukupan broj poslovnih subjekata u FBiH na dan 31.12.2020. godine iznosi 114.867, što je više za 1,7% u odnosu na prethodnu godinu. Ukupan broj poslovnih subjekata u Kantonu Sarajevo iznosi 32.448 i viši je za 926 ili 2,9% u odnosu na prethodnu godinu. Broj poslovnih subjekata u KS učestvuje u ukupnom broju poslovnih subjekata u Federaciji BiH sa 28,2%.

Broj registrovanih fizičkih lica – obrtnika u FBiH, sa stanjem na dan 31.12.2020. godini iznosi 52.687 što je više za 1,0% u odnosu na prethodnu godinu, dok u KS broj registrovanih obrtnika iznosi 12.387 što je više za 246 ili 2,0% u odnosu na 2019. godinu. Broj registrovanih fizičkih lica - obrtnika u KS učestvuje u ukupnom broju registrovanih fizičkih lica - obrtnika u Federaciji BiH sa 23,5%.¹¹

Broj registriranih poslovnih subjekata u KS, u periodu 2014-2019. godine, imao je trend konstantnog rasta, pa je njihov ukupan broj u 2019. godini veći za 19,8% u odnosu na 2014. godinu, a prosječna stopa rasta u ovom periodu je bila 3,1%. Broj pravnih lica bilježi najveće povećanje u odnosu na 2014. godinu (29,7%) sa stopom rasta od 4,4%. Prema podacima Kantonalnog ureda Porezne uprave FBiH u Sarajevu za 2019. godinu a prema Klasifikaciji djelatnosti 2010 (KD), na području Kantona Sarajevo je registrirano 7.786 poreskih obveznika u kojima je zaposleno 114.418 lica. Najviše poreskih obveznika ima u oblasti trgovine, 30% učešća u ukupnom broju subjekata Kantona Sarajevo, te u oblasti stručnih, naučnih i tehničkih djelatnosti 16,37%. Također, najviše zaposlenih je u trgovini, sa 26,26% učešća u ukupno zaposlenim na području Kantona, zatim u prerađivačkoj industriji, 13,5%.¹²

Prethodni podaci pokazuju da ekonomija u FBiH i u KS ima pozitivan trend kretanja u kontekstu ekonomskog rasta, ali da taj rast nije dovoljan kako bi unaprijedili ekonomski razvoj. Brojna istraživanja provedena u Bosni i Hercegovini pokazala su da na brži razvoj MMSP-a, negativno utječe nedostatak odgovarajuće poduzetničke infrastrukture – prostora za rad i širenje biznisa, otežano pribavljanje urbanističkih, građevinskih i drugih dozvola te nedostatak usluga za početak i poboljšanje poslovanja. Bosna i Hercegovina u razvoju MSP-a zaostaje za zemljama regije, a neki od relevantnih

⁹ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2013_07_93_2072.html, pristupljeno 15.04.2022.

¹⁰ Svjetska banka: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/688761571934946384/pdf/Doing-Business-2020-Comparing-Business-Regulation-in-190-Economies.pdf>, pristupljeno 03.01.2022

¹¹ Federalni zavod za programiranje razvoja (Detaljnije: <https://fzpr.gov.ba/files/Makroekonomski%20pokazatelj%20po%20kantonima/Makroekonomski%20pokazatelj%20po%20kantonima%20FBiH%202020.pdf>), pristupljeno 03.01.2022.

¹² Strategija razvoja KS 2021-2027

pokazatelja su i izvještaji Svjetske banke te Indeks globalne konkurentnosti. Tako je prema posljednjem izvještaju Doing Business za 2020. godinu od ukupno 190 zemalja naša zemlja rangirana među najlošijim i nalazi se na 184. mjestu po složenosti i trajanju procedura započinjanja biznisa, te troškovima istog.

Indeks globalne konkurentnosti (GCI) 4.0 pruža detaljne informacije o faktorima koji pokreću produktivnost, rast i ljudski razvoj u eri Četvrte industrijske revolucije. Prema metodologiji izračuna GCI¹³ 4.0. za 2019. godinu, u regiji je najbolje rezultate i ove godine ostvarila Slovenija, koja je već treću godinu zaredom ostala na istom 35. mjestu. Hrvatska je napredovala sa 68. mjesta prošle godine na 63. mjesto ove i Crna Gora koja se sa 84. mjesta pozicionirala na 73. mjesto u odnosu na prethodnu godinu, dok je Srbija, iako dobro rangirana u odnosu na zemlje okruženja ove godine nazadovala za 7 pozicija, te se sa 65. mjesta pozicionirala na 72. mjesto. Albanija je ostvarila nazadak te se sa 76. mjesta pozicionirala na 81. mjesto, dok je ove godine Makedonija ostvarila napredak za 2 mjesta i zauzela 82. mjesto na rang listi zemalja okruženja. Od 7 zemalja u okruženju, Bosna i Hercegovina je nazadovala za jedno mjesto i rangirana je na posljednjem, 92. mjestu.¹⁴ Kada je u pitanju pokazatelj vezan za trošak pokretanja kompanije, Bosna i Hercegovina se nalazi na 100. mjestu od ukupno 141 analizirane ekonomije. Prema pokazateljima „Dani potrebni za pokretanje kompanije“ nalazi se na 137. mjestu (početak poslovanja zahtijeva 13 postupaka, vremenski traje 80 dana, troškovi iznose 13,7% BDP-a po glavi stanovnika). Stav prema poduzetničkom riziku na 119. mjestu, rast inovativnih kompanija 127. mjestu, te troškovima za istraživanje i razvoj (R&D) na 93. mjestu (0,2 %BDP).

Javni sektor i javna preduzeća u BiH i dalje su dominantni u kreiranju BDP-a. Naredni grafik pokazuje da se BiH privatni sektor odnosno MSP razvijaju znatno sporije od zemalja u regiji.

Tabela 3. Sektor MSP za Zapadni Balkan i Tursku (2017. ili zadnja godina dostupna)

Zemlja		Mikro	Mala	Srednja	Ukupno MSP	% Velika
Albanija	Broj	38 946	4 236	891	44 173*	151
	Udio	87.87%	9.56%	2.23%	99.66%*	0.34%
Bosna i Hercegovina	Broj	23 317	5 109	1 227	29 743	265
	Udio	77.70%	17.33%	4.09%	99.12%	0.88%
Kosovo	Broj	34 611	2 182	322	37 116*	52
	Udio	93.12%	5.87%	0.87%	99.86%*	0.14%
Makedonija	Broj	49 689	4 572	794 _p	55 055 _p	148
	Udio	90.01%	8.28%	1.44%	99.73% _p	0.27%
Crna Gora	Broj	28 578	1 376	284	30 238	48
	Udio	94.36%	4.54%	0.94%	99.84%	0.16%
Srbija	Broj	344 279	10 583	2 372	357 234	521
	Udio	96.23%	2.96%	0.66%	99.85%	0.15%
Turska	Broj	2 896 357	170 088	28 592	3 095 037	5 375
	Udio	93.42%	5.49%	0.92%	99.83%	0.17%

Izvor: OECD Indeks politike malih i srednjih preduzeća 2019.¹⁵, obrada autora

¹³ GCI 4.0 je proizvod agregacije 103 pojedinačna indikatora, dobivena iz kombinacije podataka međunarodnih organizacija kao i iz Ankete Svjetskog ekonomskog foruma. Indikatori su organizirani u 12 'stubova' što odražava obim i složenost pokretača produktivnosti i ekosistema konkurentnosti. Ti stubovi su: institucije, infrastruktura, usvajanje infomatičkih i komunikacijskih tehnologija (ICT), makroekonomska stabilnost, zdravlje, vještine, tržište roba, tržište rada, finansijski sistem, veličina tržišta, poslovna dinamika, i sposobnost za inovacije.

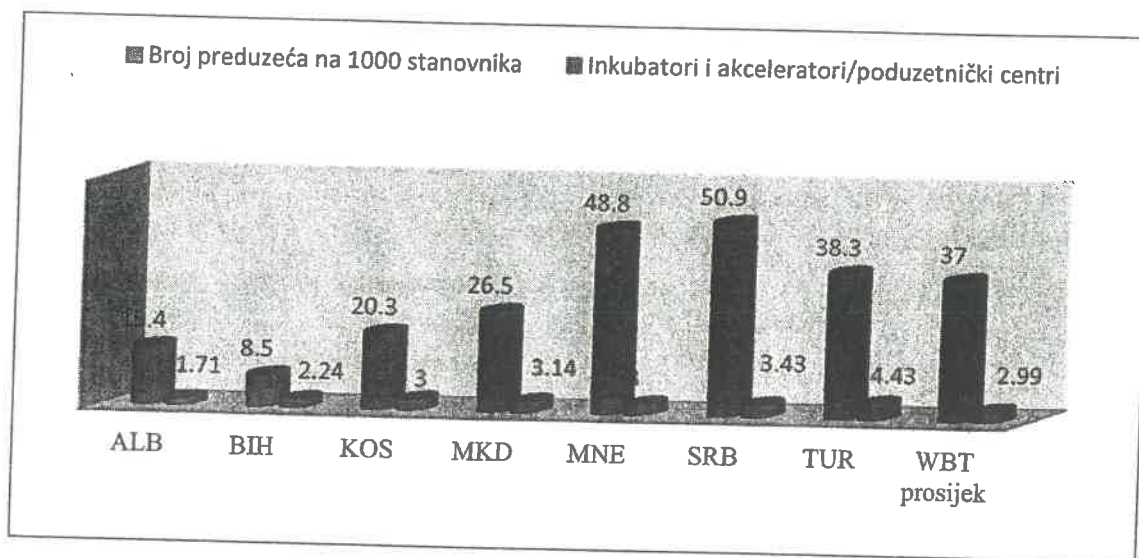
¹⁴ Federalni zavod za programiranje razvoja FBiH <https://fzzpr.gov.ba/files/Izdvojeno/Konkurentnost%202019%20.pdf>, pristupljeno 04.01.2022.

¹⁵ https://www.oecd-ilibrary.org/development/sme-policy-index-western-balkans-and-turkey-2019_g2g9fa9a-en

Posmatrajući zemlje regije, Srbija je imala najveći broj MMSP po stanovniku u 2017. godini, a slijede je Crna Gora i Turska (Grafik br. 3). U prosjeku je bilo 37 MMSP registrovanih u zemljama Zapadnog Balkana i Turske (WBT-Western Balkans and Turkey) ekonomijama na svakih 1000 stanovnika u 2017. Dok je broj malih i srednjih preduzeća u sedam WBT ekonomija u prosjeku porastao za 10% između 2013. i 2016. godine, broj MMSP u EU je porastao samo za 6,8%. Albanija (31,6%), Crna Gora (12,4%) i Kosovo (8,9%) bilježe najveći porast u tom periodu. U prosječnoj WBT ekonomiji, doprinos malih i srednjih preduzeća zapošljavanju porastao je za 6,3% između 2013. i 2016., nešto iznad prosjeka EU od 5%. Albanija je zabilježila daleko najveći porast udjela mikro, malih i srednjih preduzeća u zapošljavanju poslovnog sektora, za 22,7% između 2013. i 2016. godine, a slijede Bosna i Hercegovina (4,9%), Srbija (4,5%) i Kosovo (4,2%).¹⁶

Javna institucionalna infrastruktura koja podržava inovativne aktivnosti MMSP se proširila u regionu, ali ima mnogo prostora za dalji razvoj. Inkubatori rade u svim WBT ekonomijama, uključujući područja izvan velikih ekonomskih čvorišta, dok su akceleratori manje uobičajeni. Inkubatori su takođe uobičajeni širom regiona Zapadnog Balkana. Turska i dalje ima najrazvijeniju infrastrukturu za inkubatore i akceleratora, vodi sveobuhvatan inkubacioni centar i program podrške akceleratorima koji podržavaju start-up razvoj. U Albaniji i Bosni i Hercegovini, ograničen broj inkubatora radi, ali još nisu pravilno razvijeni osim nekoliko pilot iskustava.

Grafik 3. Broj preduzeća na 1000 stanovnika i broj inkubatora i akceleratora u zemljama Zapadnog Balkana i Turskoj

Izvor: Svjetska banka (<https://data.worldbank.org>), obrada autora

Prema Informaciji o stanju poduzetničke infrastrukture u FBiH Federalnog ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta iz februara 2020. godine, na teritoriji FBiH egzistiraju: 122 poduzetničke zone (18 nisu aktivne), 14 razvojnih agencija, 15 poduzetničkih centara, 13 poslovnih inkubatora, jedan poduzetnički akcelerator, jedan poslovni park, pet naučno-tehnoloških parkova (još jedan je u osnivanju) i sedam klastera (tri su neaktivna).¹⁷

¹⁶ Indeks politike malih i srednjih preduzeća Zapadni Balkan i Turska 2019 https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/202001/sme_policy_index_western_balkans_and_turkey_2019.pdf, str.39-44, pristupljeno 24.12.2021.

¹⁷ Strategija razvoja FBiH 2021-2027, str 26.

Uslovi poslovanja u Kantonu Sarajevu još uvijek su okarakterisani iznimno dugim i složenim birokratskim procedurama, pogotovo u kontekstu registracije novih poslovnih subjekata, ali i gašenja već postojećih.

Sadašnju okosnicu postojećeg institucionalnog okvira u kontekstu privrednog sektora i ekonomskog razvoja čine Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo, Sarajevska regionalna razvojna agencija (SERDA), Privredna komora Kantona Sarajevo te Obrtnička komora Kantona Sarajevo.

Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo je institucija koja vrši upravne i stručne poslove koji se odnose na oblast privrede, vodoprivrede, poljoprivrede, šumarstva i lov(stv)a, veterinarstva, industrije i energetike, obrta, korišćenja prirodnih bogatstava, kantonalnog turizma i turističkih resursa, trgovine i ugostiteljstva.

Na području Kantona Sarajevo, djeluje i Sarajevska regionalna razvojna agencija (SERDA) koja realizira projekte i aktivnosti usmjerene ka stvaranju poticaja za povoljno poslovno okruženje, te jačanju konkurentnosti regije. Posebno je značajna uloga ove agencije u kontekstu implementacije projekata koji se finansiraju iz međunarodnih i EU fondova.

Posebnu ulogu u pružanju podrške poslovanju privrednih subjekata ima Privredna komora Kantona Sarajevo, koja zastupa interese svojih članova pred nadležnim državnim organima, posebno u pripremi privrednog zakonodavstva, pri donošenju mjera i mehanizama privrednog sistema i ekonomske politike i kod utvrđivanja makro razvojne politike; te pruža razne servisne usluge svojim članovima.

Za podršku radu obrta, uspostavljena je Obrtnička komora Kantona Sarajevo, koja zastupa i štiti interese obrtnika, vodi evidenciju obrtnika, te pruža servisne usluge obrtnicima, te različite stručne obuke za obrtnike i slično.

Posebnu poslovnu podršku predstavljaju i poduzetnički, inkubacioni, tehnološki i razvojni centri, međutim ovaj vid podrške poslovanju privrede još uvijek nije dovoljno razvijen na području Kantona Sarajevo, u odnosu na koncentraciju poslovnih aktivnosti i stvarne potrebe privrede i društva.¹⁸

Prema aktuelnoj Strategiji razvoja KS, još uvijek ne postoji systemska podrška promociji i razvoju poduzetništva, a posebno u kontekstu postojanja adekvatnog institucionalnog okvira. Stoga je potrebno raditi na razvoju i osnaživanju sistema podrške poduzetničkim aktivnostima u Kantonu Sarajevo kroz uspostavu institucionalnih kapaciteta i tzv. „soft“ podršku razvoju poduzetništva.

Stoga je izuzetno važno u narednom periodu raditi na izgradnji inkubatora, akceleratora i tehnoloških parkova kao izuzetno važne karike strateškog razvoja poduzetničke infrastrukture koja trenutno nedostaje u Kantonu Sarajevo.

1.2 Ciljevi projekta i usklađenost sa strateškim dokumentima

Cilj uspostave Centra za razvoj poduzetništva u okviru JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“ je uspostava integriranog sistema za podršku razvoja i unapređenja sektora MMSP ali i svih drugih tipova poduzetništva, kroz planirane aktivnosti na kojima će se bazirati rad ovog Centra, i to:

- Poticati i unapređivati poduzetništvo u saradnji sa nadležnim institucijama,
- Podrška nezaposlenim osoba pri samozapošljavanju putem start-up preduzeća,
- Unaprijediti komunikacijski kanal između poduzetnika i nadležnih institucija,
- Jačati poduzetničku klimu i stvarati poduzetničko okruženje,
- Informisati i mentorisati poduzetnike,
- Pratiti poduzetnika početnika u rastu i razvoju,
- Organizovati edukaciju za poduzetnike i one koji to namjeravaju postati,

¹⁸ Strategija razvoja KS 2021-2027, Strateška platforma str.59

- I druge aktivnosti u okviru djelatnosti JU koje su definisane poslovnim modelom.

U Strateškom okviru Bosne i Hercegovine koji je obuhvatio važeće strateške dokumente usvojene od strane Vijeća ministara BiH posebno je naglašen značaj podrške novim, inovativnim te malim i srednjim preduzećima u drugom i četvrtom strateškom cilju uključujući i ciljeve digitalizacije ekonomije i društva. U drugom strateškom cilju koji glasi „Unaprijediti razvoj konkurentnog ekonomskog okruženja“ definisan je prioritet sa akcentom na poboljšanje poslovnog okruženje gdje je jedna od mjera „Unaprijediti institucionalne i administrativne kapacitete za oblast MMSP (Mjera 7).“ U četvrtom strateškom cilju jedan od prioriteta predstavlja podrška razvoju snažno rastućih malih i srednjih preduzeća putem razvoja tehnoloških parkova, industrijskih parkova, inkubatora i poslovnih zona te su definisane i mjere koje se odnose na „Poboljšanje inovativnosti MMSP-a“ (Mjera 2) i „Podsticanje razvoja inkubatora“ (Mjera 3).¹⁹

U okviru Strategije razvoja FBiH definisano su 4 strateška cilja, 18 prioriteta i 78 mjera. U strateškom cilju „Ubrzan ekonomski razvoj“ jedan od prioriteta odnosi se na podršku prostorne koncentracije poduzetništva. Podrška prostornoj koncentraciji poduzetništva potrebna je radi povećanja efikasnosti poslovnih subjekata jer omogućava specijaliziranost dobavljača, koncentraciju vještina i transfer znanja.

FBiH, zajedno sa kantonima i općinama, treba koristiti, pored općenito primjenjivanih inicijativa prostornog razvoja (klasteri, poduzetničke zone, tehnološki parkovi, lanci vrijednosti i sl.), i razvojne koridore. Također, u okviru prioriteta „Podržavati razvoj poslovnog privatnog sektora“ i mjere „Olakšati i ubrzati procese ulaska u poslovnu aktivnost i izlaska iz nje“ gdje se navodi da je neophodno umrežavanje svih relevantnih učesnika, kao što su upravna tijela, obrtnička i privredna komora, naučno-istraživačke institucije, nadležna ministarstva, te drugi subjekti i institucije čiji je zadatak i interes jačanje poduzetničkih kapaciteta radi osiguranja razmjene znanja i dobre prakse, dostupnosti informacija o mogućnostima finansiranja poduzetničkih projekata.

U Strategiji razvoja KS 2021-2027. godina navodi se da je jedan od strateških fokusa funkcionalnost sistema zapošljavanja i konkurentnost privrede. Unutar ovog fokusa i strateškog cilja „Unaprijediti konkurentnost privrede i povećati zaposlenost“, detektovano je nedovoljno poticajno okruženje za poslovanje u KS te se kao prioritet djelovanja predlaže sistemski pristup razvoju poduzetničke infrastrukture (poslovne/industrijske zone, inkubatori, akceleratori, tehnološki parkovi, itd.) i podržavajućih poduzetničkih institucija.²⁰

1.3. Pravni osnov i aspekti realizacije projekta

Uredba sa zakonskom snagom o ustanovama (“Službeni list Republike Bosne i Hercegovine”, br. 6/92, 8/93 i 13/94) (Uredba) i Ustav Kanton Sarajevo (“Službene novine Kantona Sarajevo”, br. 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13 i 37/17) determiniraju pravni temelj za uspostavu Javne ustanove Centar za napredne tehnologije u Sarajevu, a ova Javna ustanova je uspostavljena donošenjem sljedećih akata:

1. Odluka o osnivanju Javne ustanove “Centar za napredne tehnologije u Sarajevu” (“Službene novine Kantona Sarajevo”, br. 28/18 i 6/19);
2. Statut Javne ustanove “Centar za napredne tehnologije u Sarajevu”, broj: 01-UO-2/18 od 26.10.2018. godine;
3. Odluka o izmjenama i dopunama Statuta Javne ustanove “Centar za napredne tehnologije u Sarajevu”, 01-UO-5/18 od 22.11.2018. godine;

¹⁹ <http://www.dep.gov.ba/naslovna/DEP%20Strateski%20okvir%20za%20BiH.pdf> str. 85-93, pristupljeno 03.01.2022.

²⁰ Strategija razvoja KS 2021-2027, str. 326-331

4. Odluka o izmjenama i dopunama Statuta Javne ustanove "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu", broj: 06-UO-4/18 od 28.11.2018. godine;
5. Odluka o izmjeni Statuta Javne ustanove "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu", broj: 116-010/19 od 09.07.2019. godine; i
6. Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji poslova i radnih mjesta Javne ustanove "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu", broj: 141-010/19 od 28.08.2019. godine.

Prilikom realizacije cilja, tj. uspostave Centra za razvoj poduzetništva kao organizacione jedinice JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“, bit će potrebno analizirati sve prednje navedene akte kojima je uspostavljen JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“, kao i druge pozitivne pravne propise kojima se regulira ova oblast, te na osnovu ove analize pristupiti izradi i donošenju potrebnih izmjena i dopuna ovih akata. Također će biti potrebno, u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima, utvrditi opseg djelatnosti JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu, uzimajući u obzir aktivnosti koje će obavljati Centar za razvoj poduzetništva, odnosno bit će potrebno registrovati nove razrede djelatnosti prema Klasifikaciji djelatnosti BiH 2010.

1.4. Značaj poduzetništva za unapređenje poslovanja

Poduzetništvo je način razmišljanja, rezonovanja, i realizacije aktivnosti koje su pokrenute opsjednutošću idejama i prilikama kroz holistički pristup i balansirano vođenje. Poduzetništvo rezultira kreativnošću, inovacijom, povećanjem vrijednosti, realizacijom procesa obnavljanja i obogaćivanja vrijednosti, ne samo za vlasnike i osnivače, nego za sve učesnike u procesu poduzetništva i sve druge interesne grupe. U srcu procesa poduzetništva se nalazi kreativnost i/ili sposobnost prepoznavanja i kreiranja novih i potentnih poslovnih šansi, praćenih htijenjem i inicijativom za iskorištavanje lukrativnih poslovnih prilika na kvalitativno drugačiji način, što podrazumijeva inovativno djelovanje. Navedeni proces zahtjeva postojanje volje da se preuzme rizik, kako finansijski, tako i personalni rizik, ali kroz veoma proračunat način da bi se konstantno držao prst na okidaču uspjeha, balansirajući između rizika neuspjeha i potencijalne nagrade. Tipično, poduzetnička formula je vezana za genijalnu strategiju koja se provodi unutar postojanja situacije ograničenih resursa kao činjenice koja egzistira unutar fundamentalne definicije ekonomije i menadžmenta kao znanosti. Poduzetništvo predstavlja veoma važnu vehikulu koja doprinosi porastu zaposlenosti i ista se može sagledavati kroz određene aspekte vezane za individualno ponašanje protkano sociološkim i psihološkim komponentama ali navedeni način gledanja nije dovoljan.²¹ S tim u vezi kompletan poduzetnički ekosistem se treba posmatrati kroz konfiguracijski pristup u kontekstu faktora okruženja kao što su inovacioni kapacitet jedne društvene zajednice i njen kapacitet za transfer i korištenje novih tehnologija, kvalitet obrazovanja i ljudskih resursa, razvijenost tržišta, dostupnost finansijske podrške, razvijenost fizičke infrastrukture, razvijenost internet infrastrukture, veličina i kapacitet vlade, kao i kategorije koje određuju poduzetnički kapacitet na regionalnom nivou.²² Poduzetništvo se u teoriji različito definira i posmatra i kroz historiju su velika imena u oblasti ekonomije i poduzetništva nastojali objasniti navedeni fenomen, polazeći od Richard-a Cantillon-a, Adama Smitha, Alfreda Marshalla, Davida Ricarda i mnogih drugih. Tridesetih godina prošlog stoljeća učinjen je embrionalni pokušaj da se poduzetništvo definira pomoću Max Weber-ovog konceptualnog okvira gdje se upravo, kroz metaforu odnosa između dužnika i vjerovnika, oslikava priroda poduzetnika vezana za ambicioznost i posvećenost u realizaciji određenog poslovnog poduhvata. Pored navedenog autora treba spomenuti i čuvenog biznis i ekonomskog teoretičara poduzetništva Joseph Alois Schumpeter-a koji je tvrdio da ekonomskog razvoja nema niti može biti bez unošenja novine koja bi igrala ulogu

²¹ Elvir, Čizmić, Senad, Softić, Armin, Talić; (2018), Impact of Event Management Outcome in a Students Employability Perception, Universal Journal of Management, Vol 6(Oct, 2018) No 10, DOI: 10.13189/ujm. 2018.061004; str. 393 – 408.

²² Zhimin, Xie, Xia, Wang, Lingmink Xie, Kaifengk Duan, (2021), Entrepreneurial ecosystem and the quality and quantity of regional entrepreneurship: A configurational approach, Journal of Business Research, Volume 128, <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.02.015>. str 499-509.

katalizatora tog razvoja a to je poduzetništvo. Prema navedenom autoru upravo taj katalizator koji unosi kvalitativnu inoviranu svježinu u posao putem novih kombinacija, ideja i resursa je poduzetnik dok je sprovođenje tih novih kombinacija nazivao poduzetništvom. Poduzetnik je prema ovom autoru neka vrsta pionira u privrednom i svakom drugom sistemu jer se poduzetništvo ne ograničava isključivo na ekonomska pitanja. Sprovođenje tih novih kombinacija je slično donošenju strateških poslovnih odluka. Svaki menadžer nije poduzetnik, tako da menadžer ne može postizati iznadprosječne rezultate ako u isto vrijeme nije i poduzetnik. U suprotnom menadžer je puki administrator koji funkcionira prema principima status quo iz čega proizilazi da savremeni menadžeri bilo kojeg nivoa moraju prihvatiti principe poduzetničkog promišljanja i ponašanja da bi ostvarili poslovni uspjeh. Različiti autori definiraju poduzetništvo na veoma različite načine. Neki autori polaze od njegove konceptualne potke utemeljene na mentalnom sklopu poduzetnika (eng - «entrepreneur mindset») kao osobe koja posjeduje emocionalni naboj i ambicioznost za realizaciju svoje poslovne ideje u praksi. Drugi autori polaze od drugih osobina osobe, koja je poduzetna i želi da se bavi određenim biznisom, i koja je usmjerena na pitanje kako i pomoću kojih resursa realizirati vlastitu ideju prije svega sa menadžerskog aspekta. Prema P. Druckeru, poduzetništvo je stvaranje nove i drukčije vrijednosti, novog i drukčijeg načina zadovoljenja potreba odnosno pretvaranje materijala u resurs. Neće se napraviti greška, ako se kaže da su i jedni i drugi autori, koji analiziraju poduzetništvo na ranije navedene načine, u pravu, uz ultimativan zahtjev da osobe koje žele biti poduzetne i baviti se određenim biznisom, u savremenim uslovima, moraju ispuniti određene uslove.

Konačno, definicija poduzetnika i poduzetništva se ne može dati jednom rečenicom ali se kroz sistem prepoznavanja osobina koje treba imati poduzetna osoba mogu prepoznati njene osnovne konture. Najmanje sljedećih deset sposobnosti i osobina, čiji opis slijedi, treba imati osoba koja pretendira da nosi epitet poduzetnika u okviru savremenog društva baziranog na dometima četvrte tehnološke revolucije:²³ sposobnost konceptualnog promišljanja poduzetnika, sposobnost prepoznavanja i kreiranja poslovnih šansi, svjesnost obima obaveza, samopouzdanja i odgovornosti koje zahtjeva poduzetničko ponašanje, sveobuhvatnost u kontekstu poslova koje poduzetnik treba da obavlja, emotivni naboj, u smislu poduzetničkog duha i emocionalne inteligencije, koji postoji u glavi poduzetnika, etički kodeks u kontekstu etičnosti i moralnog integriteta u obavljanju posla prema dobroj poslovnoj praksi i ciljevima održivog razvoja, potpuna orijentisanost na klijente i njihovo zadovoljstvo, takmičarski duh odnosno konkurentnost u smislu stalnog iznalaženja boljih načina obavljanja posla i kvalitativno drugačijih načina zadovoljavanja potreba klijenata, te hrabrost i konačno puna posvećenost projektiranom poduzetničkom poduhvatu. Istraživanja provedena na bazi GEM metodologije pokazuju da jedna od deset odraslih osoba u SAD-u pokreće privatni biznis u posljednjih dvije decenije. Australija ne zaostaje mnogo sa jednom odraslom osobom među dvanaest, dok je Brazil ispred sa jednim od osam. Nasuprot tome, starije uspostavljene države su manje poduzetničke gdje na primjer kada je u pitanju Njemačka ovaj broj je jedan od 25, UK jedan od 33, Finska i Švedska jedan od 50 a Japan manje od jednog na 100.²⁴ S druge strane istraživanja koja su provedena u BiH prema GEM metodologiji pokazuju da je BiH znatno ispod prosjeka skupine zemalja kojoj pripada prema navedenoj kategoriji sa niskim brojem osoba na 100 koje su pokretale biznise.²⁵

²³ Elvir, Čizmić, Anes, Hrnjić, Hatidža, Jahić, (2016), The Role and Importance of Entrepreneurship in the Strengthening of BH Economic Development and Sovereignty-Uloga i Značaj Preduzetništva u Procesu Ekonomskog Razvoja i Jačanja Suvereniteta Bosne i Hercegovine, Periodical for social Issues, Sarajevo University, ISSN 0032-7271 (Print); ISSN 1986-5244 (Online), str. 100.

²⁴ Alen, Price, (2007), Human Resource Management in a Business Context 3rd edition, SOUTH.WESTERN, CENGAGE Learning, str. 181.

²⁵ Bahrija, Umihanić, Mirela, Arifović-Omerović, Slađana, Simić, (2012), Globalni monitor poduzetništva u Bosni i Hercegovini-Izveštaj o ženskom preduzetništvu u Bosni i Hercegovini, Centar za razvoj preduzetništva Tuzla, ISBN 978-9958-31-077-5. str 31.

1.5. Globalni aspekti opservacije poduzetništva

Klasični izraz poduzetništva se veže za sirove start-up kompanije definirane u okviru inovativne ideje koja ih razvija u brzorastuće kompanije koje na toj ideji izrastaju, opstaju i razvijaju se. Najbolje između mnogih preduzetničkih kompanija su postale legendarne: Microsoft, Amazon.com, Sun Microsystems, Home Depot, McDonalds, Compaq Computer, Intuit, Staples, SpaceX, Tesla u Americi i niz drugih koje su nedavno nastale u Evropskoj uniji i Aziji gdje je također već zasijana klica poduzetničke kulture, i stotine drugih koje su sada globalno važna imena. Najjači konkurenti koji u narednih deset godina mogu biti ključni igrači u okviru pojedinih industrija u ovom trenutku još možda nisu ni rođeni i pitanje gdje će uopšte biti rođeni, tako da se u tom smislu kreiraju šanse i za poduzetnike u Bosni i Hercegovini. Njihov uspjeh, je generiran, prije svega, kroz snažno vodstvo glavnog poduzetnika i skoro uvijek uključuje postojanje timova sa komplementarnim talentima. Sposobnost da se radi u okviru različitih timova daje moć učesnicima da uspijevaju vidjeti ili kreirati priliku tamo gdje drugi vide kontradiktornost, haos ili konfuziju a ta sposobnost i predstavlja ključ uspjeha i konkurentsku oštricu koja proizilazi iz ključne kompetencije zasnovane na poduzetničkom promišljanju i ponašanju. Poduzetništvo, također, zahtjeva vještine i genijalnost da se iznađu i kontroliraju resursi, često iznajmljenih od drugih, da bi se kreirale i iskoristile prilike. To znači da se na taj način povećava vjerovatnoća da poduzetnik neće ostati bez novca kad mu je najpotrebniji. Uspješni poduzetnici najvišeg nivoa održavaju u ravnoteži u isto vrijeme timski rad i finansijske zahtjeve da bi uhvatili i druge poslovne prilike koje mogu biti kreirane i prepoznate kao veoma lukrativne.

Kompanije koje su nastale 70-ih i 80-ih godina prošlog stoljeća u Americi zavrjeđuju duboki respekt, jer su ove kompanije predominantno uticale na konkurentsku strukturu u Americi kao i na cijelu svjetsku industriju i ekonomiju. Gigantske kompanije kao što je IBM (koji je skinut sa trona od strane Apple Computer a poslije i od strane Microsofta), Digital Equipment Corporation-DEC (druga je žrtva Apple Computera i agilne Compaq Computer Corporation), Sears (je srušen od novonastalog Wal-Marta), AT&T (je doživio udar prije svega od strane MCI, a onda od strane novonastalih provajdera celularne telefonije kao što je McCaw Communications, Inc., CellularOne, i drugih), inače nekad nepobjedivih giganata, koji su na ovaj način rastrgani putem poduzetnih inicijativa drugih kompanija i novog talasa poduzetništva koji su one proizvele.²⁶ Ovakva situacija se može desiti i u drugim industrijama, u drugim ekonomijama ili na drugim tržištima. Rezultat navedenog je bio downsizing, koji je počeo 80-tih godina prošlog stoljeća, a bio je toliko jak da se osjeti i u novom stoljeću tako da su već 2001. godine prema magazinu Fortune 500 američkih kompanija pobrisale više od 900000 radnih mjesta u oktobru te godine. Dok velike kompanije sve više sužavaju svoje platne spiskove nove poduzetne kompanije dodaju nova radna mjesta i nude nova zaposlenja, što eklatantno pokazuje da poduzetničko promišljanje i ponašanje pozitivno utiče na stopu zaposlenosti i izvozni kapacitet privrede, što pojačava njegov značaj.²⁷ Prema 2000 studija koje su rađene u posljednje vrijeme poduzetničke kompanije kreiraju 4,3 miliona radnih mjesta i 736 milijardi dolara godišnjih prihoda kroz svoje kapitalne investicije u Americi. Za pitanja poduzetništva i malog biznisa u Americi se brine već dugi niz godina specijalno formirana Agencija „U.S. Small Business Administration-SBA“, te ista predstavlja nezavisnu agenciju federalne vlade, uspostavljenu još 1953. godine sa ciljem da pomaže, savjetuje, asistira i štiti interese malih biznisa, održava i jača ekonomiju SAD-a. Putem široke mreže terenskih ureda i partnerstava sa javnim i privatnim organizacijama, SBA pruža svoje usluge poduzetnicima širom SAD-a. Prema zvaničnim podacima državne agencije SBA (Small Business Administration), u SAD-u mikro, mali i srednji biznisi čine 99,7% svih biznisa. Naime, ovakva situacija u vodećim ekonomijama svijeta i generalno globalna situacija ponovnog rađanja

²⁶ Timmons, J. A., Spinelli, S. Adams, R. J., (2016), *New Venture Creation: Entrepreneurship for the 21st Century*, Boston, MA: Irwin McGraw-Hill, str. 9.

²⁷ Arin, K. P., Huang, V. Z., Minniti, M., Nandialath, A. M., & Reich, O. F. (2015). Revisiting the determinants of entrepreneurship: A Bayesian approach. *Journal of Management*, 41(2), str. 607–631.

poduzetništva u savremenim uslovima postaje nezaobilazan fenomen koji generira razvoj određenih nacionalnih ekonomija na makro nivou. Azijske zemlje su eklatantan primjer navedenih trendova (HTC, PREMIER, QUANTA, COMPAL nove tehnološke kompanije iz Tajvana, FLEXTRONICS iz Singapura, WIPRO iz Indije, Huawei i Xiaomi iz Kine, SAMSUNG, LG, Hyndai iz Koreje), a poduzetnički duh i kulturu njegovanja poduzetništva treba što prije involvirati i u sve društvene i privredne procese u Bosni i Herecegovini, što će zasigurno pozitivno uticati na njenu globalnu ekonomsku poziciju u budućnosti.

Dodatno, Oslo agenda u Evropskoj uniji također predstavlja konceptualno strateški pristup razvoju poduzetništva na sistematičan način koji uključuje niz glavnih principa kao što je osiguranje političke podrške razvoju poduzetništva u Evropskoj uniji, proširenje okvira sagledavanja razvoja poduzetništva i koordinacija mjera i aktivnosti uz sagledavanje rezultata na nivou Evropske unije, razvoj nacionalnih strategija za razvoj poduzetništva u zemljama članicama, kreiranje koordinacionog tima za nadzor i praćenje navedenih aktivnosti, kreiranje fondova za podršku poduzetničkim aktivnostima i slično.²⁸ S druge strane istočne zemlje uključujući prije svega Kinu još prije više od dvadeset godina su promovirale strategiju ekonomskog razvoja, u slučaju Kine, baziranu na poduzetništvu, bez obzira na njeno komunističko uređenje, dok su efekti navedenih strategija vidljivi već danas i isti se ogledaju u visokom stepenu inovativnosti kineskog društva i ekonomije čiji je intenzitet prevazišao zapadne zemlje a Kinu postavio u poziciju globalnog igrača koji je prije toga skoro bio izgubljen. Konačno, principe poduzetništva urgentno trebaju prihvatiti i sve istraživačke i obrazovne institucije bilo da se radi o univerzitetima, fakultetima, institutima, srednjim, pa i osnovnim školama na što Centar za razvoj poduzetništva mora usmjeriti posebnu pažnju. Razlog za prihvatanje novog sistema vrijednosti vezan je za činjenicu da se biznisi i naučne i obrazovne institucije sve više integriraju i unose poduzetničke principe u svoje djelovanje. Određene kompanije osnivaju univerzitete, određene izdavačke kuće se vežu vertikalno unaprijed i unazad, kreirajući jedinstven sistem vrijednosti koja se isporučuje za klijente, dok se kao treći koncept pojavljuju start-up institucije u okviru ove industrije koje u svijetu veoma brzo rastu na veoma kvalitetnim osnovama. Svi navedeni trendovi zahtjevaju od strane JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“ i Univerziteta u Sarajevu, te drugih domaćih i stranih univerziteta spremnih na suradnju, da, putem Centra za razvoj poduzetništva, stave sve svoje potencijale u funkciju kreiranja istraživačkih i poslovnih prilika kroz spin-off i spin-out²⁹ optiku, uz prihvatanje poduzetničkog koncepta promišljanja i ponašanja. Svi navedeni trendovi potvrđuju potrebu osnivanja Centra za razvoj poduzetništva u okviru JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“, kao jedne perspektivne institucije u Kantonu Sarajevo i Bosni i Herecegovini. Evropska unija je još 2008. kreirala i usvojila dokument („Small Business Act for Europe“) pod nazivom Lisabonska povelja sa ciljem da njihova privreda bude najkonkurentnija i najdinamičnija na svijetu, zasnovana na znanju, sposobna za održiv privredni razvoj, za otvaranje većeg broja kvalitetnijih radnih mjesta i jaču socijalnu koheziju. Neki od principa djelovanja Povelje su sljedeći: Svjesni smo dinamičnosti i sposobnosti malih preduzeća da nađu nove odgovore na potrebe tržišta i pomognu otvaranje novih radnih mjesta, Naglašavamo važnost malih preduzeća u procesu poticanja socijalnog i regionalnog razvoja pružanjem primjera inicijative i predanosti, Prepoznamo da je poduzetništvo važna i produktivna vještina na svim nivoima odgovornosti, Pozdravljamo uspješna poduzeća koja zaslužuju primjerenu nagradu, Uzimamo u obzir da je neuspjeh neizbježna prateća pojava svake odgovorne inicijative i preuzimanja rizika i da ga treba shvatiti isključivo kao priliku za napredovanje kroz učenje, Prepoznamo vrijednost znanja, predanosti i fleksibilnosti u novoj ekonomiji.³⁰ Nakon početne faze i početnog dokumenta (Evropa 2020 - ranije Lisabonska strategija, Akt o malim preduzećima - ranije

²⁸ http://www.gvpartners.com/web/pdf/EC_Oslo_Agenda.pdf, pristupljeno 05. 01. 2022.

²⁹ Lacka, Irena, (2012), The Role of Academic Entrepreneurship and Spin-Off Companies in the Process of Technology Transfer and Commercialisation, Journal of Entrepreneurship, Management and Innovation (JEMI), Volume 8, Issue 1, str. 68-83.

³⁰ https://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/kin123469enc_web.pdf, pristupljeno 11. 01. 2022.

Evropska povelja o malim preduzećima, te Akcioni plan za poduzetništvo)³¹ navedena povelja doživjela je niz transformacija kroz niz dokumenata ali osnovna svrha je ostala ista i ona se tiče prije svega razvoja poduzetništva u svim sferama društvenog, naučnog i privrednog djelovanja u Evropskoj uniji. Pored navedenog zbog pritiska stalnih promjena univerziteti trebaju biti usmjereni na redovnu reviziju programa i modula, unapređenje sistema učenja kroz rad, obogaćivanje sadržaja nastavnog procesa i vizualizacija poslovnih prilika. Poznato je da je veliki broj poduzetničkih i inovativnih ideja nastao u okviru univerziteta kao kombinacija mudrosti nastavnika i agilnosti studenata i njihovo kooperativno djelovanje.³² Upravo ranije navedeni statistički podaci vezani za Bosnu i Hercegovinu i uporedne analize u razvijenim zemljama pokazuju postojanje nasušne potrebe za uspostavom jednog dinamičkog mehanizma poduzetničke infrastrukture u BiH kroz uspravu Centra za razvoj poduzetništva sa ciljem da se kroz njegovo umreženo djelovanje sa drugim institucijama podspješi kreiranje, rast i razvoj dodatnih kompanija koje već danas u raznim sektorima industrije zapošljavaju desetine hiljada zaposelnika u BiH i funkcioniraju veoma kvalitetno na tržišnim osnovama u okviru različitih industrija, od industrije namještaja, i industrije konfekcije, preko industrije trgovine i građevinske industrije, pa do softverske i automobilske industrije.

1.6. Centar za razvoj poduzetništva i izgradnja poduzetničkog ekosistema Kantona Sarajevo

Termini koji će tehnološki i poduzetnički obilježavati buduća desetljeća se mogu sublimirati kroz pojmove superpozicije, isprepletenosti i novog mjernog sistema za kapacitet informaciono-tehnološke infrastrukture kroz koncept kjubitova, nanotehnologija i kvantnih konceptualnih rješenja a ključna primjena istih će se fokusirati na tri polja koja uključuju kvantne tehnologije i senzore, kvantne računare i druge digitalne uređaje, te kvantni interenet velikih kapaciteta i brzina.³³ Navedeno upućuje da je hibridizacija svih kategorija poslovanja unutar svih industrija, kako na mikro, tako i na makro nivou, došla sa ciljem da tu dugoročno ostane, tako da kategorija tehnopreduzetništva i komercijalizacije novih rješenja i koncepata postaje kategorija koja će u narednom periodu biti ključna platforma za uspješno vođenje poslovanja na svim razinama. Istraživanja govore da je već 69% globalnih kompanija usvojilo ili planira usvojiti korištenje kvantnih tehnologija u bliskoj budućnosti, prema istraživanju koje je organizirano od strane Zapata Computing, globalnog provajdera kvantnog softvera. Istraživački nalazi nadalje sugeriraju da se kvantne tehnologije i kvantni računari brzo razvijaju i postaju prioritet za digitalnu transformaciju preduzeća, budući da se 74% anketiranih lidera preduzeća složilo da će one kompanije koje na vrijeme ne ovladaju razvojem, produkcijom i korištenjem kvantnih tehnologija i računara, te razvojem specifičnog softvera za kvantne računare i druge uređaje, znatno zaostati u konkurentskoj utakmici. Nadalje, 29% preduzeća u svijetu se trenutno nalazi u ranoj fazi prihvatanja kvantnih tehnologija, dok još 40% planira krenuti njihovim stopama u bliskoj budućnosti. Usvajanje navedenih tehnologija je dosad najviše u sektoru transporta, gdje je 63% ispitanika izjavilo da je u ranim fazama kvantnog usvajanja. Ovo može biti reakcija na tekuću krizu lanaca snabdjevanja, koju bi kvantni sistemi mogli ublažiti svojim potencijalom za rješavanje složenih problema optimizacije uobičajenih u transportu i logistici.³⁴

Poduzetnički ekosistem predstavlja institucionalni ali također i organizacijsko poslovni radni okvir, koji uzima u obzir sve ranije naglašene napredne sisteme i tehnologije ali i druge systemske faktore koji u interakciji osiguravaju prepoznavanje, kreiranje i naravno komercijalizaciju poduzetničkih

³¹ Nikolić, M. and Stošković, M. (2011), Mesto i uloga malih i srednjih preduzeća i preduzetnika u razvojnim strategijama EU i Srbije, Ekonomski vidici, 16(3), str. 529-545.

³² Elvir, Čizmić; Imamović-Čizmić, Kanita; The principles of third generation universities functioning-lessons for universities in transition process; Periodical for social Issues, Sarajevo University, 2013. maj/Mayaugust/August, ISSN 0032-7271 (Print); ISSN 1986-5244 (Online). (CEEOL), str 101-123.

³³<https://www.scmp.com/news/china/science/article/3161830/quantum-technology-how-it-works-applications-and-why-us-and>, pristupljeno 04. 01. 2022.

³⁴<https://venturebeat.com/2022/01/09/report-sixty-nine-percent-of-enterprises-embrace-quantum-computing/>, pristupljeno 11. 01. 2022.

prilika u različitim sferama društvenog i privrednog života.³⁵ U novijim istraživanjima se pojavljuju i subsegmenti poduzetničkih ekosistema kao što su kvantni računarski ekosistemi koji promoviraju poduzetničko djelovanje u okviru pojedinih industrija kao što je industrija informacijske tehnologije u najširem smislu.³⁶ Kapacitet informacijske infrastrukture je veoma bitan za razvoj kulture poduzetništva ali i lakšu implementaciju poduzetničkih ideja, tako da efikasne politike uvođenja i pojednostavljene procedure za olakšavanje razvoja komunikacione infrastrukture bi trebale biti jedan od najvažnijih fokusa kreatora politike u savremenim uvjetima poslovanja.³⁷

Poticanje poduzetništva je jedna od osnovnih komponenti privrednog razvoja gradova, regija i zemalja širom svijeta. U tom kontekstu se termin "poduzetnički ekosistem" koristi kao metafora za uspostavu radnog okvira za sistematsko poticanje poduzetništva za potrebe strategija ukupnog ekonomskog razvoja neke regije/općine. Iako je uspostavljanje poduzetničkog ekosistema izazov gdje ne postoji jedan najbolji odgovor, potrebno je prepoznati nekoliko važnih problema koji se mogu riješiti implementacijom strategije poduzetništva, odnosno uspostavom i funkcioniranjem poduzetničkih ekosistema koje koordiniraju centri za poduzetništvo:

- Veći broj start-upa ne znači istovremeno i bolji poduzetnički ekosistem. Naime, postoji visoka stopa smrtnosti pokrenutih start-upa gdje se kroz uspostavu poduzetničkog ekosistema treba osigurati kreiranje dugoročno održivih start-upa sa jasnim razvojnim potencijalom.
- Ponuda finansijske podrške u ranim (rizičnim) fazama poduzetničkog poduhvata ne stimulira pravilan razvoj poduzetničkih ekosistema, jer se finansijska podrška često smatra socijalnom pomoći a ne razumijeva se kao podrška samostalnoj održivosti firme koja se treba što prije održivo osamostaliti i vraćati vrijednost u poduzetnički ekosistem.
- Kreiranje poslova i rast privatnog kapitala ne treba biti jedini i isključivi cilj poticanja poduzetništva, što znači da svi ostali stakeholderi trebaju imati izbalansiranu korist od poduzetničkog ekosistema kroz takozvani trostruki, četvorostruki ili najsavremeniji petrostruki Helix Concept.
- Kako bi se stimulisao regionalni poduzetnički ekosistem, nije nužno neophodno uspostaviti klasične inkubatore, zajedničke radne prostore, i slično. U savremenim uvjetima potrebno je razvijati virtualne akceleratora i specifične inkubatore kroz sisteme rada u oblaku i na taj način dovesti do osiguranja višeg nivoa poslovnog potencijala koji nije nužno lokaliziran ali može davati koristi lokalnoj zajednici.
- Ako se želi snažan poduzetnički ekosistem, pored formalnih aspekata edukacije, potrebna je i praktična sistemska edukacija kroz operativne radionice kroz čiji rad se osiguravaju pretpostavke za rješavanje konkretnih poduzetničkih problema na licu mjesta.
- Poduzetnici ne vode poduzetnički ekosistem jer ekosistem treba biti vođen od strane nominiranih nosilaca određenih pozicija sa neophodnim ovlaštenjima ali isti trebaju biti poduzetnički orijentirani i trebaju biti nosioci razvoja poduzetničke i inovatorske kulture, što uključuje zajednički simultani rad institucija nominalne vlasti, obrazovnog, poslovnog i nevladinog sektora, te naravno medija, kroz Quintuple Helix Koncept.

³⁵ Audretsch, D. B., & Belitski, M. (2017). Entrepreneurial ecosystems in cities: Establishing the framework conditions. *Journal of Technology Transfer*, 42(5), <https://doi.org/10.1007/s10961-016-9473-8>. str 1030–1051.

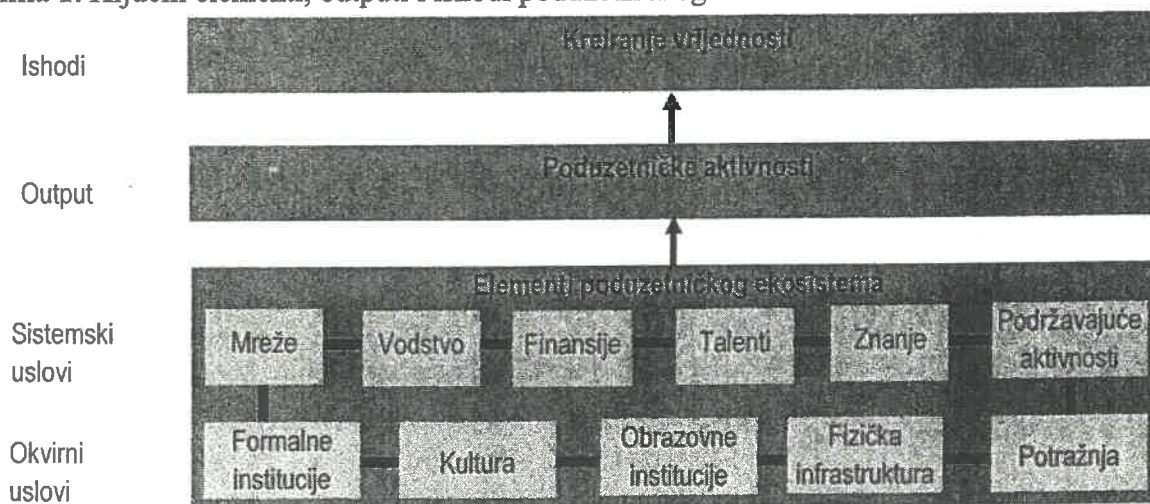
³⁶<https://www.techrepublic.com/article/quantum-computing-ecosystem-expands-in-all-directions/>, pristupljeno 15.04.2022.

³⁷ Zhaoxing Wang, Qile He, Senmao Xia, David Sarpong, Ailun Xiong, Gideon Maas, (2020), Capacities of business incubator and regional innovation performance, *Technological Forecasting and Social Change*, Volume 158, 120125, ISSN 0040-1625, <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2020.120125>. str. 12.

- Velike kompanije često nisu spremne da jačaju poduzetnički ekosistem iz razloga što ih često ne zanimaju poduzetnici i njihovi poduhvati ali moderni poduzetnički ekosistemi trebaju uzeti u obzir i integrirati kapacitete velikih poslovnih sistema na način koji podržavaju pricipi “triple bottom line” i “win-win” opciju za velike i male biznise i cijelo društvo.
- Prema recentnim istraživanjima poduzetnika, tri ključna izazova s kojima se poduzetnici suočavaju svugdje u svijetu su talenti, pretjerana birokratija i oskudni kapital u ranoj fazi, tako da se dolazi do spoznaje da banke, nikrokreditne fondacije i drugi institucionalni finansijeri, nisu irelevantni za poduzetnički ekosistem.

Poduzetnički ekosistem podrazumijeva stvaranje okvirnih i sistemskih uslova koji bi pokrenuli poduzetničku aktivnost sa četiri ključna rezultata: povećanje produktivnosti, rast dohotka, rast zaposlenosti i unapređenje blagostanja. Okvirni uslovi podrazumijevaju formalne institucije, kulturu, fizičku infrastrukturu, i postojanje potražnje za proizvodima i uslugama u okruženju gdje se ekosistem razvija ali u savremenim uvjetima i šire, uzimajući u obzir i elemente globalizacije tržišta podržane digitalizacijom i vještačkom inteligencijom, dok sistemski uslovi uključuju mreže, vodstvo, finansije, talente, nova znanja i podržavajuće aktivnosti.³⁸ Dobar poduzetnički ekosistem daje detaljnu listu faktora koji omogućavaju razvoj poduzetništva. S tim u vezi u nastavku je predložen model koji će se uzeti kao integralna platforma kreiranja kulture poduzetništva, odnosno okvirni prijedlog poduzetničkog ekosistema Kantona Sarajevo (slika 1):

Slika 1. Ključni elementi, outputi i ishodi poduzetničkog ekosistema

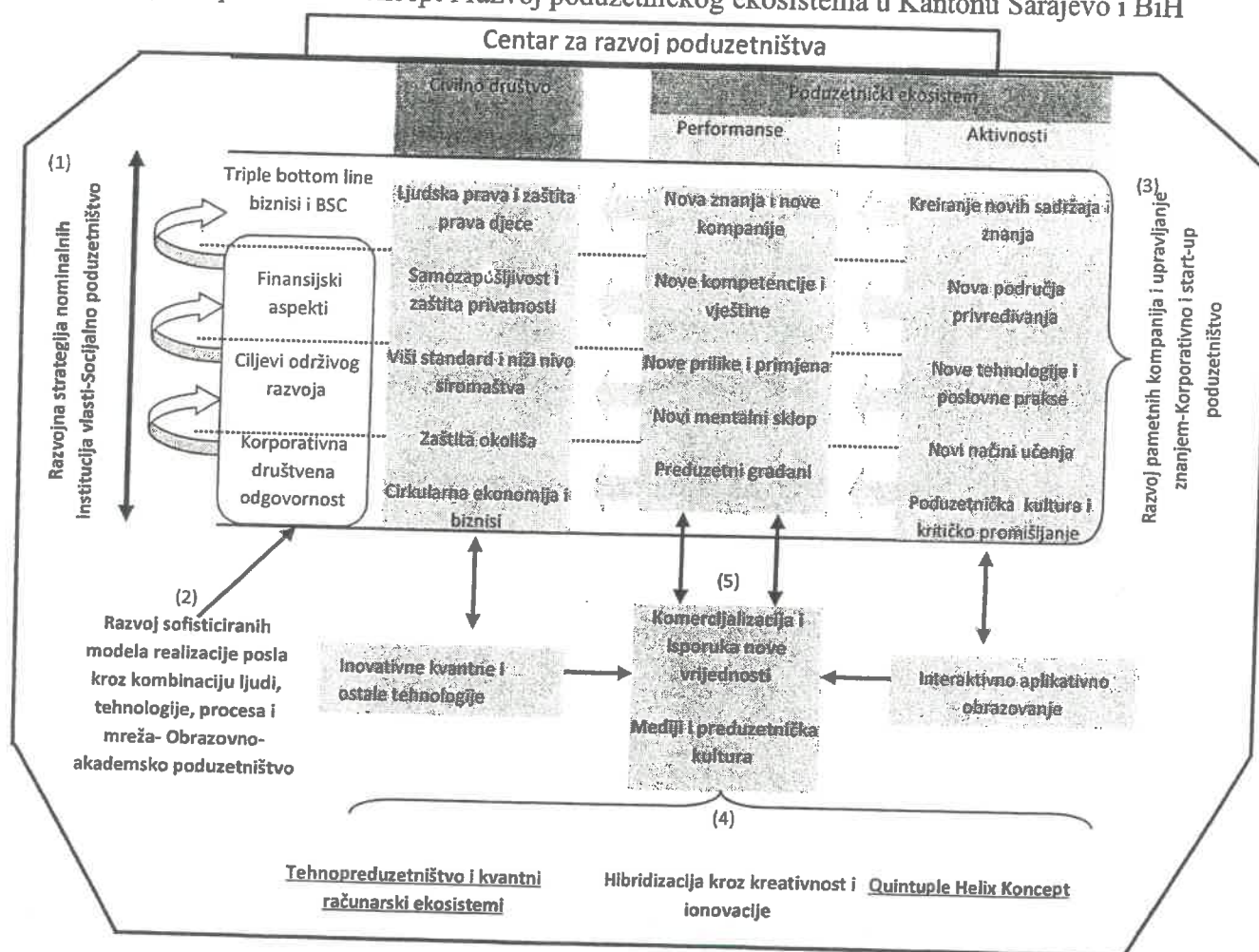
Na osnovu navedenog se može vidjeti da poduzetnički ekosistemi podrazumijevaju sistemski razvoj i primjenu mehanizama koji uključuju veći broj interesnih skupina sa jasnim predočavanjem aktivnosti koje treba realizirati svaka interesna grupa u cilju razvoja poduzetničkog ekosistema. Sve navedeno podrazumijeva korištenje petorostrukog heliks modela unutar kojeg komplementarno trebaju djelovati različite institucije na način da ostvaruju viši vrijednosni izlaz koji inherentno jača standard svih njegovih aktera. Stoga intenzivne promjene 4IR-a navode poduzetnike da danas govore ne samo o Triple Helix modelu nego i o Quadruple i Quintuple Helix sistemu, koji osim ostalih uključuje i elemente civilnog društva i socijalnog poduzetništva.³⁹ To znači da Quintuple Helix sistem i tehnopoduzetnički proces treba shvatiti kao hibridni okvir institucionalnog i poslovnog razvoja u kojem

³⁸ Davide Polverini, Ugo Miretti, (2019), An approach for the techno-economic assessment of circular economy requirements under the Ecodesign Directive, Resources, Conservation and Recycling, Volume 150, 104425, ISSN 0921-3449, <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2019.104425>, str. 5.

³⁹ Šestić, M., Čizmić, E., Bičo Ćar, M., Hodžić, D., „Techno-Entrepreneurship: Interdisciplinary Curricula Challenges for 4IR in Bosnia and Herzegovina“, (2020), Lecture Notes in Networks and Systems, 128 LNNS, pp. 899-905, (Springer-SCOPUS). DOI: 10.1007/978-3-030-46817-0_101., str. 904.

obrazovne ustanove, pored ostalih, moraju imati vrlo važnu ulogu. To znači da univerzitetski ali i ostali profesori moraju istovremeno biti učitelji, znanstvenici, voditelji projekata, treneri, poduzetnici, istraživači, voditelji, motivatori i inspiratori, tako da moraju generirati nova multidisciplinarna kurikulumska rješenja za oblikovanje budućih mladih ljudi, koji će poduzeti sve društvene, ekonomske i tehnološke promjene uz poštivanje ukupnog upravljanja kvalitetom, osiguranje trostrukog sistemskog rezultata poslovanja i zahtjeva ciljeva održivog razvoja. Raniji model mogao bi se koristiti kao platforma za razumijevanje nove velike slike budućeg razvoja. Model Quintuple Helix uzima u obzir nove razvojne platforme za potrebe savremenog društva i ima potencijal da ispuni zahtjeve svih sudionika u globalnom kontekstu. To se može koristiti kao polazište za praktičan način na koji nacija može razviti nove razvojne strategije za 4IR i ubrzati sam proces, kako se može vidjeti na slici br. 2.

Slika 2. Quintuple Helix Koncept i razvoj poduzetničkog ekosistema u Kantonu Sarajevo i BiH

Kako se vidi iz prethodnog dijagrama poduzetnički ekosistem baziran na petorostrukom Helix modelu predstavlja veoma kompleksan sistem koji je potrebno uspostaviti, održavati i razvijati na kontinuiranoj osnovi i navedeni procesi bi bili ključna zadaća Centra za razvoj poduzetništva u okviru JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“ i isti bi trebao igrati ulogu Centra za poduzetništvo i pored suštinske imati i koordinirajuću, odnosno klustersku, ulogu sa poduzetničkim centrima grada i općina koje funkcioniraju ili se uspostavljaju u okviru Kantona Sarajevo.

Pored obrazovanja poduzetnika i menadžera kao i zaposlenika velikih kompanija pažnja centra treba biti usmjerena na poduzetničko opismenjavanje zaposlenika u svim obrazovnim institucijama u cilju podizanja kvaliteta istih. Razvoj poduzetničkog načina razmišljanja i ponašanja se nalazi u centru politike obrazovanja Evropske unije. To dovodi do promjene pristupa obrazovanju u smislu aktivnog učenja i osiguranja novog iskustva za studente i učenike koje se realizira i izvan učionice. To znači da

se ovdje radi o potpunoj promjeni fokusa u smislu promjene pristupa obrazovanju na način da se fokus stavlja na studente i učenike koji trebaju biti uključeni u različite praktične projekte.

Različite debate su vođene sa ciljem uokvirivanja definicije za poduzetničko obrazovanje, tako da se različite definicije koriste u različitim zemljama i u okviru različitih faza i nivoa obrazovanja. Neke od definicija koje se ograničavaju na pripremanje nastavnog osoblja i studenata na senzitivnost prema poslovnom okruženju nisu zadovoljavajuće. Umjesto toga treba polaziti od šireg značenja ove definicije gdje poduzetnička edukacija obuhvata proces kroz koji studenti i učenici ovladavaju širokim setom kompetencija što generira bolje individualne, društvene i ukupne ekonomske koristi na način da se stečene kompetencije koriste u svim sferama ljudskog života. Na ovaj način poduzetništvo se odnosi na sposobnost pojedinaca da kreativne ideje pretvore u niz korisnih akcija. To uključuje kreativno djelovanje, inovativnost, preuzimanje inicijativa i kontrolisanog rizika uz sposobnost planiranja, upravljanja i implementacije projekata da bi se dosegli određeni ciljevi i postigli nadprosječni rezultati. Poduzetničko ponašanje osigurava potporu u svakodnevnom životu svakog pojedinca kako u privatnom, tako i poslovnom životu i osigurava da zaposlenici bolje razumiju kontekst njihovog posla i jačaju njihove sposobnosti da se iskoriste prilike i stvara platformu da se poduzetnička kultura uspostavi kao dio poslovnog i društvenog života. Poduzetništvo se u ovom kontekstu može razumjeti kao sistem vrijednosti primjenjiv u svakom segmentu ljudskog života kroz sticanje novih kompetencija za cjeli život. Pored toga što ovakav sistem, kao posljedicu ima, povećanje konkurentnosti cijele nacionalne ekonomije gdje postoji i veliki niz dodatnih koristi koje isti generira.

1.6.1. Centar za razvoj poduzetništva i upravljanje znanjem

Razvoj poduzetničkih kompetencija za ljudske resurse nije isključivo vezan za usvajanje novih znanja nego i na razvoj sposobnosti kritičkog razmišljanja i djelovanja u skladu sa poduzetničkim principima uz prihvatanje stavova i ponašanja koji su često važniji za vođenje biznisa od ostalih aspekata koji čine reference neke osobe.⁴⁰ Ukratko poduzetnička edukacija predstavlja prihvatanje i razvoj poduzetničke kulture određene institucije. Da bi se osigurale kompetencije ljudskih resursa da ideje pretvore u konkretne akcije mora se odstupiti od tradicionalnog razumijevanja sistema obrazovanja, što zahtjeva stavljanje drugih elemenata u centar procesa obrazovanja u punom kapacitetu po sistemu dualnog sistema obrazovanja.

U nastavku se daju osnovne smjernice za korištenje ljudskih resursa, odnosno intelektualnog kapitala kroz koncept učeće organizacije i menadžmenta znanja u okviru vladinih, nevladinih, korporativnih, medijskih i obrazovnih institucija, jer su ovi koncepti, kroz koordinaciju istih, u savremenim uslovima poslovanja osnovni preduvjet za kreiranje održivih konkurentskih prednosti jednog regiona. Učeće organizacija ima za cilj usaglašavanje korištenja neopipljivih resursa organizacije sa strategijom organizacije, što je u potpunosti kompatibilno sa zahtjevima Balanced ScoreCard-BSC koncepta i menadžmenta znanja, čije primjene u potpunosti nema bez poduzetničkog koncepta promišljanja i ponašanja menadžera i ljudskih resursa unutar različitih organizacijskih sistema. Učeće organizacija predstavlja situaciju u kojoj ljudska bića saraduju u okviru dinamičnih sistema sa ciljem kontinuiranog individualnog i organizacijskog prilagođavanja i unapređenja. Stvarno razumijevanje učenja leži upravo u onim osobinama koje znače biti čovjek kao svjesno biće koje ima sposobnosti kreativnog promišljanja. Kroz učenje ljudi postaju sposobni da učine stvari koje nikad ranije nisu mogli učiniti, tako da se kroz poduzetničko promišljanje i ponašanje jača kako potencijal svakog pojedinca tako i institucije kao cjeline. Upravljanje znanjem prije svega treba da odgovori na pitanje kako kreirati znanje u organizaciji i kako upravljanje znanjem i organizacijsko učenje utiču na poslovanje organizacije i njenu uspješnost. U navedenom kontekstu savremeni pristup menadžmentu znanjem prepoznaje tri kategorije između kojih pravi određenu distinkciju. Te kategorije su upravljanje

⁴⁰ Teacher Education for Entrepreneurship: Towards a Development Agenda; European Commission; Vincent House; 2011. str. 2.

znanjem, procesiranje znanja (organizacijsko učenje) i poslovne performanse organizacije i one su međusobno povezane.

Menadžment znanja podrazumijeva postojanje organizacijske kulture koja promovira principe organizacijskog učenja i strateškog poduzetništva. U visokoj korelaciji sa mogućnostima iskorištavanja organizacijskog znanja jeste promoviranje principa organizacijskog učenja, sa ciljem razvoja znanja i specifičnih kompetencija za nove proizvode, nove procese, poboljšanje menadžmenta, odgovore na tržišne izazove i kreativnost. Učenjem se stiče znanje koje je preduvjet za primjenu menadžmenta znanja u organizaciji. Adaptivno učenje predstavlja praktičnu borbu u savladavanju teškoća prilikom konkretnog rješavanja određenih poslovnih problema, dok generičko učenje stvara preduvjete za kreativno i proaktivno prilagođavanje, ili čak hipotetičko kreiranje situacije koja će se desiti u budućnosti kroz scenario planiranja.⁴¹ Sposobnost organizacije da uči, akumulira znanje iz vlastitog iskustva, te ga primjenjuje, kao kontinuiran proces, predstavlja suštinu upravljanja znanjem. U savremenim uslovima poslovanja uspješnost organizacije u kontekstu upravljanja znanjem prije svega zavisi od:⁴²

- ◆ Suštinske sposobnosti organizacije da razumije ekonomske i tehnološke promjene sa ciljem stalne adaptacije vođenja poslovanja i izgradnje konkurentskih prednosti u skladu sa njima;
- ◆ Sposobnosti organizacije da kreira, izgradi i ojača vezu između strategije organizacije i okruženja na način da strategija anticipativno odgovara na promjene u okruženju;
- ◆ Sposobnosti organizacije da kreira odgovarajući poslovni dizajn koji integrira organizacijsku strukturu i informacijski sistem sa strateškim opredjeljenjem organizacije;
- ◆ Sposobnosti organizacije da implementira formuliranu poslovnu strategiju i pravovremeno izvrši definirane operativne planove; i
- ◆ Sposobnosti kontinuiranog učenja i preduzetničkog djelovanja kroz nadgledanje performansi i promjena u okruženju.

Organizacijsko učenje u svojim temeljima sadrži prepoznavanje i korekciju pogrešaka u ponašanju organizacije, uz pohranjivanje akumuliranog organizacijskog znanja za što se koriste razni mediji i drugi elementi povezani sa organizacijskim učenjem kroz određen red koraka. U prvoj fazi pribavljanja znanja, riječ je o razvoju vještina i odnosa, nakon čega slijedi prenošenje naučenog na ostale zaposlene i konačno, iskorištavanje znanja, odnosno njegova integracija i primjena na nove situacije.

Razvoj organizacijskih sposobnosti u korištenju resursa kroz proces učenja ima veliki uticaj na uspješnost organizacije. Organizacijski resursi i sposobnosti predstavljaju osnovu za izgradnju konkurentskih prednosti. Navedeni aspekti odnose se na ljude, kulturu, vrijednosti, tehnologije i praksu. U posljednjih nekoliko godina pojava baza podataka omogućila je pohranjivanje velikih količina podataka i informacija, pa samim time i eksplicitnog znanja, ali ujedno i do velikih količina neopipljivog i neuhvatljivog takozvanog "tacit"⁴³ znanja čija je vrijednost veoma visoka. Vrijednost tog znanja proizlazi iz rijetke ekspertnosti koju nije jednostavno kopirati i oponašati, i iz rijetkog znanja vezanog za organiziranje i odabir informacija koje bi se mogle koristiti, što predstavlja osnovicu za održive ključne kompetencije organizacije. U budućem periodu od strane voditelja svih instanci u Kantonu Sarajevo će se očekivati da budu poduzetni i menadžerski profilirani na način da razumiju principe koje pretpostavlja koncept upravljanja znanjem, što će im osigurati podizanje njihovih

⁴¹ Laurillard, Diana, (2002), Rethinking Teaching for The Knowledge Society, Educause Review, str. 23.

⁴² Sattar, Bawany, (2000), Managing in the Knowledge Based Economy, Creating and Sustaining Organization's Competitive Advantage through Knowledge Management, Hay Management Consultant PTE Ltd., str. 3.

⁴³ Sanchez, Ron, (2000), Tacit Knowledge versus Explicit Knowledge-Approaches to Knowledge Management Practice, Frederiksberg, Denmark, str. 3-5.

institucija na viši nivo kvaliteta poslovanja. Naravno u navedenom kontekstu će biti potrebno da navedeni koncept bude shvaćen i prihvaćen od strane osoblja, što će već u srednjem roku rezultirati prihvatanjem obrasca poduzetničke kulture, a kao posljedica navedenog JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“ će dodatno ojačati svoje ključne kompetencije kao platformu za izgradnju i održanje konkurentskih prednosti kroz uspostavu Centra za razvoj poduzetništva. Da se ostvari navedeni cilj uprava JU“ Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“, treba preko Centra za razvoj preduzetništva u narednom periodu dodatno intenzivirati aktivnosti vezane za posvećenost zaposlenika i upravljanje talentima kao i brendiranje poslodavaca u Kantonu Sarajevo i BiH.

Na osnovu ranije navedenog se može izvesti zaključak da izazovi za upravljačke strukture unutar administrativnih i obrazovnih institucija postaju sve veći, što od osoba koje su dio tih struktura zahtjeva još intenzivniji rad i učenje. Upravo prihvatanje poduzetničke kulture i principa upravljanja znanjem će osigurati da upravljačke strukture navedenih institucija generiraju kvalitetnije rezultate koji imaju znatne pozitivne konsekvence za cijelo društvo i privredu. Narastajuće savremene kategorije radne snage, odnosno znanstveni radnici, gdje se u širem kontekstu mogu uvrstiti i poduzetnici, ne posmatraju svoju poziciju samo kroz prizmu maksimiziranja vrijednosti kroz tekuće platne pakete i primanja, nego oni također traže rješenja koja ih dovode u situaciju da vide koliko njihov trenutni rad doprinosi njihovoj budućoj mogućnosti zapošljavanja, u smislu dugoročne izgradnje vlastite karijere i budućeg statusa i prihoda uz mogućnost kreiranja vlastitih biznisa. Za razvoj poduzetništva potrebno je kreiranje organizacijske strukture i kulture koja preispituje interakcije između ljudi koji posjeduju određene vještine u smislu disperziranja znanja kroz organizaciju na sistematičan način. Kao podršku ovom promišljanju treba dodati činjenicu da je značajno pitanje prevladavanja prirodnog otpora promjenama, kako od strane eksperata, tako i od strane menadžera i ostalih zaposlenih. Postoji prirodna tendencija eksperata da se zatvore u okvir svog područja ekspertnosti da bi na taj način izbjegli gubitak vremena na druga područja aktivnosti. Upravljačke strukture institucija i profesionalci za razvoj ljudskih resursa trebaju razumjeti veliku sliku i prepoznati da ekspertnost pripada upravo organizaciji, a ne partikularnom poslu, ili nekoj funkciji čime se postepeno ulazi u područje potpune primjene principa upravljanja znanjem i kvalitetom. Upravljanje znanjem, kao noviji menadžerski koncept podrazumijeva mnogo više od tradicionalnog dokumentiranja i pohranjivanja podataka i njihove manipulacije i transformacije u korisne informacije. Upravljanje znanjem znači kreiranje mreža znanja (naprimjer: prigodni događaji za razmjenu znanja, pisanje članaka na određene teme, sistemski planirani skupovi za aktivno učenje i tako dalje). Upravljanje znanjem, također, uključuje kreiranje strategije za razvoj znanja kroz sintetiziranje podataka i informacija u nove kombinacije sa dodanom vrijednošću i stimuliranje istraživanja. Konačno, to znači veću produktivnost u kontekstu znanja, kroz korištenje računarske opreme, interneta i drugih alata koji omogućuju ljudima da pristupe, koriste, uređuju, štite, podešavaju i manipuliraju podacima da bi maksimizirali njihovu vrijednost, što svakako treba biti jedan od ključnih sadržaja Centra za razvoj poduzetništva.

Cilj savremenog poslovanja jeste razvoj organizacione kulture u kojoj se znanje lako dijeli među članovima organizacije kako preko socijalne, tako i preko elektronske mreže. Napori kulturalnog reinženjeringa i nastojanja za poboljšanje međusobnog dijeljenja znanja mogu da propadnu ako nemaju oslonac u duboko isprepletenim organizacionim vrijednostima i stavovima. Alternativni pristup koji su usvojile mnoge uspješne kompanije sastoji se u izgradnji menadžmenta znanja koji u potpunosti odgovara postojećoj kulturi. U nekim organizacijama dijeljenje znanja je eksplicitno i direktno podređeno u korporativnoj strategiji. Jasni programi podjele znanja razvijaju se uključujući inicijative za priznavanjem i nagrađivanjem, kao i određene uloge u dijeljenju znanja. U drugim organizacijama, dijeljenje znanja implicitnije je ugrađeno u svakodnevnu rutinu i projekte. JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“ treba prihvatiti kombinaciju navedenih modela kroz prakse koje će biti provođene u Centru za razvoj poduzetništva. Različiti su stepeni formalnih, neformalnih i elektronskih mreža koje unapređuju kulturu dijeljenja znanja. Bez obzira na to što postoje navedene razlike, iz različitih iskustava i rezultata primjene dijeljenja znanja u praksi, iskristalisalo se nekoliko pravila izgradnje kulture za dijeljenje znanja koja treba slijediti sa ciljem ostvarivanja pozitivnih poslovnih

efekata. U navedenom kontekstu potrebno je učiniti vidljivu vezu između dijeljenja znanja i praktičnih poslovnih ciljeva, uskladiti stil organizacije s načinom uvođenja kulture dijeljenja znanja, promovirati odgovarajuće nagrade i priznanja onima koji rade na uvođenju navedene kulture dijeljenja znanja, osigurati adekvatne resurse koji bi razvijali i ohrabivali mreže dijeljenja znanja među članovima organizacije, povezati dijeljenje znanja sa duboko utemeljenim vrijednostima organizacije, ohrabrivati pojedince koji mogu prevesti znanje i iskustvo od jedne grupe do druge i povezati članove organizacije koji već dijele ideje i znanje u organizaciji na sistematičan način. Sve navedene aktivnosti JU „Centar za napredne tehnologije“ u Sarajevu će inicirati putem Centra za razvoj poduzetništva na jedan sistematičan i planski način.

1.6.2. Strukturalni kapital i korporacijsko poduzetništvo

Strukturalni kapital organizacije podrazumijeva klijente, kao kapital (kvalitet klijenata, zadovoljstvo, lojalnost, osjetljivost na promjene parametara poslovanja) i ukupan organizacijski kapital, u smislu njene reputacije, organizacijske kulture i kompletnog sistema vrijednosti koji se unutar organizacije promovira. Organizacijski kapital može se podijeliti na kapital inovacija (zaštićena prava industrijske svojine) i kapital poslovnih procesa (standardi, procedure, radna uputstva). Međutim, iako se većina menadžera slaže sa ključnom ulogom znanja, kao izvora konkurentne prednosti, mali broj ih zna kako na efikasan način pronaći to znanje unutar svojih organizacija, te kako ga upotrijebiti za proizvodnju nove vrijednosti, odnosno kako to znanje pretvoriti u svoj intelektualni kapital, što treba predstavljati dodatni zadatak Centra za razvoj poduzetništva u okviru njegove promocije i implementacije korporativnog poduzetništva. Izraz intelektualni označava da je izvor tog kapitala intelekt, odnosno znanje u različitim oblicima, a mogu se prepoznati njegova dva pojavna oblika u smislu eksplicitnog i implicitnog znanja. Ljudski kapital definiran je, kao znanje, iskustvo, sposobnosti, umijeće, kreativnost i inovativnost pojedinca. Međutim, pametni pojedinci sami za sebe nisu preduvjet uspješnosti organizacije, kao cjeline. Da bi se iskoristila znanja pojedinaca potrebna je jednako inteligentna organizacija i menadžment iste koji će iz svakog pojedinca izvući najbolje i voditi ih ka određenom cilju (principi upravljanja znanjem, kao strukturalni kapital). Svi zaposleni predstavljaju ljudski kapital, ali samo oni koji doprinose stvaranju nove i drugačije vrijednosti (poduzetno orijentirani talentirani menadžeri i zaposlenici) predstavljaju humani intelektualni kapital. Strukturalni kapital predstavlja ono što u organizaciji ostane nakon što zaposlenici odu kući poslije završetka njihovog radnog vremena u smislu reputacije organizacije, sistema vrijednosti, akumuliranog znanja, informacijskih sistema, fizičke infrastrukture i organizacijske kulture. To znači da je strukturalni kapital stvoren radom ljudskog kapitala u prošlosti i njega čine patentni, koncepti, modeli, mreže, sistemi, baze podataka i organizacijska kultura kao prototip poduzetničke klime usmjerene na kontinuirana unapređenja i inovacije.⁴⁴ Kapital klijenata uključuje odnose sa klijentima i dobavljačima, imena brandova, trgovačkih znakova te reputaciju organizacije, odnosno percepciju koju klijenti imaju o organizaciji. U navedenom kontekstu JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“ već ima početno razvijene pojedine segmente neopipljivih resursa ali se isti trebaju staviti u sistem uzročno posljedičnih odnosa kroz aktiviranje Centra za razvoj poduzetništva, kroz različite vrste inicijativa i projekata, da bi se ostvario puni efekt navedenog kapitala u korist svih interesnih skupina. Suština poslova i procesa treba biti usmjerena na balansiranje pitanja koje nose poduzetnici kao humani kapital društva i provrede u kontekstu kreiranih i prepoznatih prilika za poslovanje i resursa koji im stoje na raspolaganju, uzimajući u obzir jasnu potrebu za kreiranjem poslovnih planova kao osnovnih sintrumenata za balansiranje rizika i nedoumica koje se pojavljuju u okviru pitanja opstanka, rasta i razvoja svake organizacije, što je u savremenim uvjetima nemoguće ostaviti bez jasne integracije poduzetničkog procesa.

⁴⁴ Ntalakas, George, Mihiotis, Athanassios, Mylonakis, John, (2006), Business Performance Measurements Framework and SME, International Bulletin of Business Administration, EuroJournals Inc., str. 44.

2. Značaj podsticanja poduzetništva i inovativnosti u organizaciji

Inovacija podrazumijeva realizaciju posla na kvalitativno drugačiji način, odnosno novinu, aktivnost ili proces koji se insertuju u postojeće stanje. Ta se novina može izraziti i kao zamjena i kao unapređenje. U svakom slučaju riječ je o promjeni dosadašnjeg i uvođenju novog. Inovacije su znatno pridonijele pojavi treće i četvrte industrijske revolucije, automatizacije, čime je omogućeno odvijanje procesa bez intervencije čovjeka u određenim programiranim segmentima djelovanja, mada se značaj ljudske aktivnosti nikad nije mogao isključiti, dok ljudski resursi kao kapital sve više dobivaju na značaju u okviru postindustrijskog društva u kojem danas živimo. Ljudi se od tada sve više koriste onim osobinama koje mašine nemaju, a to su kreativnost i inventivnost, bez obzira na sve veću promociju nečega što se definira kao vještačka inteligencija. Faktori koji podstiču inovativnost vezani su za principe upravljanja znanjem. Liberalna (kreativna) klima podstiče istraživanje novih ideja i novih načina rada. Mnogim poslovnim subjektima taj stav odgovara i oni u svom radu primjenjuju pravila za njegovanje organizacione kreativnosti. Njeguje se pozitivan stav prema promjenama. Članovi organizacije moraju vjerovati da će oni i organizacija imati koristi od promjena. To je moguće ako članovi zajedno sa menadžerima učestvuju u odlučivanju i ako se očekivana promjena na vrijeme promovira. Da bi se podstakla kreativnost, menadžeri trebaju biti spremni da saslušaju sebi podređene zaposlenike i da najbolje ideje sprovedu, ili ih delegiraju prema destinaciji koja je nadležna za odlučivanje po navedenom pitanju. Pojedincima se pruža prilika da rade sa članovima svoje i drugih radnih grupa. Ova interakcija pospješuje razmjenu korisnih informacija, slobodan protok ideja i novo poimanje problema. Efikasni menadžeri prihvataju da se vrijeme i sredstva ulažu u eksperimente sa novim idejama kod kojih uspjeh nije izvjestan a to su u stvari intrapreduzetničke aktivnosti. Ovdje je važno definiranje jasnih ciljeva i davanje slobode da se oni postignu. Menadžeri mogu uspostaviti kontrolu nad vremenom i novcem uloženim u kreativno ponašanje davanjem smjernica i postavljanjem razumnih ograničenja. Nudeći priznanje u materijalnim formama kao što su stimulacija i povećanje plate, menadžeri pokazuju da se u njihovoj organizaciji kreativno ponašanje cijeni. Japanci su, afirmišući kreativnost, stvorili faktore koji podstiču inovaciju. Razvoj nije moguće zamisliti bez pojedinaca koji imaju svojstvo poduzetnika i inovatora. U okviru strateških dokumenata EU moguće je primjetiti imperativ za razvoj poduzetništva sa ciljem unapređenja kompetitivnosti ekonomskog prostora EU i isti sadrže i usmjerenja za razvoj centara za poduzetništvo kao bitne vehikule za razvoj poduzetničke kulture u EU.⁴⁵

Upravljanje inovativnošću znači upravljati inovativnim potencijalom koji predstavlja „zbir” velikog broja međusobno visoko interaktivnih komponenata (ljudskih resursa, materijalnih resursa i sredstava za rad, konstrukcije i primjene tehnologije, razvoja tehnologije, elastičnosti organizacione strukture, kvaliteta upravljanja i rukovođenja) i inovativnom orijentacijom koja znači da znanje i tehnologija postaju primarni izvor bogatstva, te da navedeni elementi mijenjaju svijet i da je napredna tehnologija i izvor i generator primjene znanja i svih vrsta promjena. Sve navedeno ukazuje da inovativni potencijal predstavlja sposobnost organizacije za kreaciju i realizaciju novih ideja, što ponovo ukazuje na značaj primjene poduzetničkog sistema promišljanja i principa upravljanja znanjem u okviru svih vrsta institucija i korporacija a ključna obaveza JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“ je da kroz Centar za razvoj poduzetništva razvije jedan dinamičan poduzetnički regionalni (kantonalni) ekosistem koji će biti poluga razvoja cijele Bosne i Herecegovine.

3. Vrijednosti, vizija, misija i osnovni ciljevi Centra za razvoj poduzetništva

3.1. Vrijednosti

S obzirom da se u predmetnom slučaju radi o veoma bitnoj instituciji potrebno je projektirati osnovni sistem vrijednosti Centra za razvoj poduzetništva kojim se treba voditi osoba koja bude upravljala istim, kao uzor, ali i svi zaposlenici, sa ciljem isporuke projektirane vrijednosti svim interesnim

⁴⁵ The Oslo Agenda for Entrepreneurship Education in Europe oslo_agenda_final_en%20(1).pdf, pristupljeno 14.04.2022.

skupinama. S obzirom na navedeno sistem vrijednosti Centra za razvoj poduzetništva bi se mogao sagledati kroz sljedeći set elemenata:

- Poduzetnički duh (Otkrivanje novih mogućnosti i poslovnih prilika)
- Poslovna održivost (Osiguranje dugoročnog opstanka, rasta i razvoja)
- Inovativnost (Isporuca vrijednosti na kvalitativno drugačiji način)
- Fleksibilnost (Responzivnost na zahtjeve postojećih i novih klijenata-interesnih skupina)
- Stalno učenje (Akceptiranje novih znanja za kreiranje novih klijenata)
- Profesionalnost (Projektno ekspertni pristup poslu)
- Totalna predanost kvaliteti (Eliminacija uskih grla i rasipanja)
- Društvena odgovornost (Ulaganje u društvenu zajednicu i okoliš)
- Etičnost i pravovremenost (Moralni standardi i poštivanje rokova)
- Međusobno uvažavanje i podrška (Sklad i konstruktivno kritičko promišljanje zaposlenih)

3.2. Vizija

Centar za poduzetništvo JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“ će postati vodeći centar za razvoj i unapređenje poduzetništva i promociju primjene principa poduzetničkog upravljanja u Kantonu Sarajevo, te cijeloj Bosni i Hercegovini i regionu. Primjena znanja umreženih i diseminiranih putem Centra za razvoj poduzetništva će ojačati potencijal naučne, istraživačke i poslovne autonomnosti i partnerske integrabilnosti Kantona Sarajevo i Bosne i Hercegovine kroz promoviranje i korištenje principa tehnopoduzetništva, partnerske saradnje i komercijalizacije.

3.3. Misija

Misija Centra za razvoj poduzetništva je fokusirana na unapređenje poduzetničke kulture i primjene principa upravljanja znanjem kroz razvoj poduzetničkog ekosistema u Kantonu Sarajevo, uz involviranje svih zaposlenika JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“ i njegovih interesnih skupina u navedeni proces, što će kao posljedica rezultirati i razvojem poduzetničke kulture poslovnih organizacija i šire društvene zajednice. Razvoj kulture poduzetništva i primjena principa poduzetničkog promišljanja i upravljanja će rezultirati promjenom ponašanja ljudskih resursa, što će dovesti do jačanja konkurentnosti domaće ekonomije, kroz kreiranje i održivi razvoj mikro, malih i srednjih preduzeća kao i unapređenje konkurentnosti velikih kompanija.

„Centar bi trebao djelovati pod sloganom: Inoviraj Budućnost-Innovate The Future“

3.4. Ciljevi

U kontekstu procesa podsticanja implementacije principa poduzetničkog promišljanja i generiranja poduzetničkog ponašanja, kao i generiranja kreativnih rješenja i inovacija Centar za razvoj poduzetništva treba uključiti sve kantonalne resurse, uključujući sve univerzitete, škole i institute, a posebno Univerzitet u Sarajevu na način da svaki fakultet/institut/organizaciona jedinica osmisli module za transfer znanja ostalim korisnicima Centra za razvoj poduzetništva na konkretan i praktičan način. U ovaj proces je neophodno uključiti sve fakultete i srednje škole, tako da se radi na jačanju intelektualnog i istraživačkog potencijala svih članova obrazovnog sistema, uključujući i studente i učenike koji su poduzetnički orijentirani, odnosno sve polaznike iz različitih sfera privrede i društva koji imaju ambiciju da postanu poduzetnici. Centar za razvoj poduzetništva će biti usmjeren na intenziviranje razvoja poslovnih odnosa JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“ sa poslovnom zajednicom, vladinim i drugim institucijama prema Quintuple Helix

konceptu, što će, uz involviranje studenata u privredni sistem, dodatno ojačati prepoznatljivost JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“ i poslovnu održivost Centra za razvoj preduzetništva. U navedenom kontekstu ciljevi Centra za razvoj preduzetništva bi se mogli sublimirati u sljedećem:

- Osigurati primjenu formaliziranih principa upravljanja znanjem na JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“ i dodatno osnažiti naučni i poslovni potencijal JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“;
- Primjena znanja članova Centra za razvoj poduzetništva, te nastavnog osoblja Univerziteta u Sarajevu i ostalih univerziteta, škola i instituta spremnih na suradnju, te po potrebi studenata na kreiranje sasvim novih koncepata isporuke vrijednosti, te razvoja kompetencija internih i eksternih polaznika u vidu radionica i treninga,
- Poticati polaznike da se udružuju i razvijaju poslovne, socijalne i marketing mreže u cilju razvoja i realizacije njihovih ideja u konkretne biznise što jača potencijal njihove samozapošljivosti,
- Unapređenje i razvoj lokalnih inovativnih biznisa kroz različite vrste treninga domaćih biznismena, sa tendencijom jačanja potencijala i kapaciteta atraktivnosti istih za dalji razvoj i investiranje, uključujući i tjesnu suradnju sa Agencijom za unapređenje stranih investicija u Bosni i Hercegovini (FIPA-Foreign Investment Promotion Agency of Bosnia and Herzegovina),
- Jačanje intenziteta saradnje Centra za razvoj poduzetništva i privrede, te produciranje više potencijalnih poduzetnika koji su profesionalci u pojedinim specijaliziranim oblastima gdje se zahtijevaju posebni tipovi kompetencija i znanja,
- Dugoročni ciljevi su stvoriti pretpostavke za dodatne nove, stabilne i uspješne biznise koji doprinose općem ekonomskom dobru, povećavaju mogućnost zapošljavanja, te povećavaju broj domaćih proizvoda i usluga na tržištu i izvozni potencijal domaće ekonomije.

3.5. Ključne strateške koristi

Centar za razvoj poduzetništva treba biti postavljen na način da isporučuje javnu vrijednost jer isti treba razumijevati kao posebnu organizacionu jedinicu unutar JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“, kreiranu da pruži javnu uslugu posebnoj kategoriji građana a to su potencijalni i etablirani poduzetnici i poduzetnice ali naravno i svi vidovi organizacija i kompanija kao pravnih lica jer se iste po novoj nomenklaturi poduzetništva imaju tretirati kao dobri građani kojima se treba usmjeriti posebna pažnja.⁴⁶ To znači da isti treba transparentno, objektivno i nepristrano odigravati ulogu koordinirajućeg centra za sve vrste poduzetničkih aktivnosti (individualno poduzetništvo, grupno poduzetništvo, korporativno poduzetništvo-intrapoduzetništvo, žensko poduzetništvo, porodično poduzetništvo, socijalno poduzetništvo, tehnopoduzetništvo, digitalno poduzetništvo, administrativno poduzetništvo, akademsko poduzetništvo, studenstko poduzetništvo)⁴⁷ Vlade Kantona Sarajevo sa fokusom na ostvarivanje nekoliko ključnih tipova očekivanih koristi kako slijedi:

- Društvene koristi:
 1. Kreiranje poduzetničkog ekosistema usmjerenog na sistemsko integriranje efekata djelovanja obrazovnog sistema; privrednog sistema i administrativnog sistema.
 2. Zadržavanje mladih ljudi u Kantonu Sarajevo i u cijeloj Bosni i Herecegovini kroz stvaranje uvjeta za kreiranje prostora za zapošljavanje i samozapošljavanje mladih.

⁴⁶ Moore, Mark, H., (1995), *Creating Public Value Strategic Management in Government*, Copyright by the President and Fellows of Harvard College, str. 53.

⁴⁷ Elvir, Čizmić; Anes, Hrnjić; Hatidža, Jahić; (2016), *The Role and Importance of Entrepreneurship in the Strangthening of BH Economic Development and Sovereignty-Uloga i Značaj Preduzetništva u Procesu Ekonomskog Razvoja i Jačanja Suvereniteta Bosne i Herecegovine*, Periodical for social Issues, Sarajevo University, ISSN 0032-7271 (Print); ISSN 1986-5244 (Online), str. 101.

3. Jačanje poreske baze i kvalitetniji priliv resursa u budžete različitih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini kao preduvjet za finansiranje javne infrastrukture.

• **Ekonomске koristi:**

1. Generalni rast standarda stanovništva kroz unapređenje konkurentnosti i smanjenje stope smrtnosti privrednih subjekata kroz isporuku različitih servisa Centra za razvoj poduzetništva.
2. Jačanje izvoznog potencijala i unapređenje pozicija trgovinskog bilansa Bosne i Hercegovine uz zapošljavanje sofisticiranih ljudskih resursa u različitim industrijama.
3. Stvaranje kapaciteta za regionalnu saradnju i učešće u regionalnim razvojnim projektima usmjerenim na klasterisanje domaćih kompanija u globalne privredne tokove.

• **Demografske koristi:**

1. Stvaranje preduvjeta za oblikovanje i razvoj mladih porodica na način da Kanton Sarajevo bude prepoznat kao mjesto kvalitetnog života i dugoročnog ostanka.
2. Rast i razvoj populacije u Kantonu Sarajevo prema konceptu poslovno-tehnološke i naučne oaze sposobne za servisiranje sofisticiranih poslova za najrazvijenije ekonomije svijeta.
3. Uspostavljanje procesa suprotnih odlivu mozgova kroz stvaranje uvjeta za privlačenje „digitalnih nomada“ i ljudi iz tzv „dijaspore“ koji su spremni da dugoročno dosele/da se vrate, investiraju i rade unutar Kantona Sarajevo i Bosne i Hercegovine.

3.6. Ciljne i interesne skupine centra

Ciljne skupine Centra za razvoj poduzetništva su: menadžeri i poduzetnici već uspostavljenih biznisa, osobe koje žele postati poduzetnici, Vlada Kantona Sarajevo i ostale vlade, administrativne institucije i uprave gradova i općina, te međunarodne organizacije i institucije, instituti, univerziteti, fakulteti, škole, istraživačke i razvojne agencije, privredne komore, te zaposlenici, studenti dodiplomskog, master i doktorskog studija Univerziteta u Sarajevu i drugih univerziteta i škola, i svi pojedinci sa inovativnim idejama i željom za njihovu komercijalizaciju kao i drugi poslovni korisnici. Ostali stakeholderi koji će imati uticaj na rad Centra za razvoj poduzetništva su menadžment JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“, rukovodioci odjela i organizacijskih jedinica JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“, kao i ostale vrste interesnih i ciljnih skupina koje imaju uticaj na rad JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“, uključujući sve druge vidove uspostavljene poduzetničke infrastrukture u BiH i regionu.

4. Osnovne aktivnosti Centra za razvoj poduzetništva

Centar za razvoj poduzetništva će na mjesečnom nivou organizirati programe interne razmjene znanja između zaposlenika JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“ gdje će se uključivati i pojedini segmenti zaposlenika Skupštine Kantona Sarajevo i Vlade Kantona Sarajevo uključujući i članove Vlade Kantona Sarajevo i Skupštine Kantona Sarajevo. Svaki fakultet i institut Univerziteta u Sarajevu (i drugi univerziteti, fakulteti, škole i centri iz Kantona Sarajevo, Bosne i Hercegovine i svijeta) trebaju biti pozvani da dostave određen broj materijala modularnog karaktera koji će moći u blago modificiranoj formi biti korišteni za različite namjene i širenje znanja kroz Centar za razvoj poduzetništva. Multinamjenski moduli će biti korišteni kako u aktivnostima interne razmjene znanja tako i kao moduli koji će biti ponuđeni kompanijama u vidu modularnih seminara na određene teme za različite kategorije ljudskih resursa (privatne preduzetnike, sve nivoe menadžmenta velikih kompanija, vladine institucije od nivoa opštine do Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, nevladin sektor, obrazovne institucije i sve druge vrste organizacija i zaposlenika) po sistemu jasno preciziranih akceleratorijskih aktivnosti kao dijela Centra za razvoj poduzetništva. Kroz navedenu sinergiju se u budućnosti može ostvariti i pozitivan komercijalni rezultat i poslovna održivost centra u standardnu podršku Kantona Sarajevo.

U skladu sa navedenim potrebno je osigurati snažnu promociju Centra za razvoj poduzetništva na način da se kako elektronski tako i putem drugih mreža osigura plasman informacija vezanih za ponudu sadržaja i aktivnosti ovog centra. Pored navedenog Centar za razvoj poduzetništva će u dugom roku razviti projekt Konferencije JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“ vezane za tematiku poduzetništva, naprednih tehnologija, inovativnosti, kvaliteta i upravljanja znanjem, što bi trebalo uroditi dodatnim finansijskim efektima kroz sisteme sponzoriranja. Konferencija bi pokrivala svake godine proljetne i jesenje module i bila bi organizirana najmanje dva puta godišnje (npr. Međunarodna poslovna konferencija-Razvoj konkurentnosti kroz poduzetništvo i inovativnost-proljetni moduli i Akceleracija razvoja kompanija i korporativno poduzetništvo). Prva konferencija bi bila usmjerena na populaciju koja tek ima namjeru osnovati biznis i ući u poduzetničke vode a druga bi bila usmjerena na već uspostavljene biznise sa ciljem širenja ideja kako da iste osiguraju dugoročan rast razvoj i opstanak.

Kao neke od tema koje bi bilo korisno obraditi i osigurati u kontekstu prijenosa znanja i kompetencija na zaposlenike organizacija bi mogle biti memorijske tehnike, tehnike brzog učenja, projektni menadžment, statistička i poslovna analiza istraživačkih podataka, upravljanje kvalitetom, IT menadžment, menadžment vremena i određena pitanja iz oblasti organizovanja, marketinga, finansija i poslovnog prava. Efekti navedenih procesa mogu se ogledati u multidisciplinarnom pristupu kod realizacije određenih istraživanja i aplikacija istih na razvoj konkretnih korporacija i biznisa.

Postoji mnogo poduzetnih osoba koji imaju ideje i koji žele da ih komercijalizuju i zarade novac. Također, postoji mnogo poslovnih subjekata, kompanija ali i institucija koji trebaju uslugu konsultanta iz oblasti poslovanja kako bi unaprijedili ili razvili njihove poslovne zamisli, te koji su ujedno i spremni da adekvatno plate ovaj vid sofisticirane usluge. Različiti komercijalni projekti koji zahtjevaju pomoć kompanijama u različitim oblastima poslovanja mogu biti dio aktivnosti ovog centra. To znači da će svi poslovi koji su vezani za pitanja koja uključuju ekspertize iz područja menadžmenta, organizacije, marketinga, finansija, poslovnog prava, mikro i makro ekonomskih analiza i statističkih analiza biti predmetom realizacije ovog centra. Centar za razvoj poduzetništva bi pomogao u nastajanju novih poduhvata pružanjem usluga podrške i pomoći u razvoju biznisa. Ovim servisom Centar za razvoj poduzetništva bi u velikoj mjeri promovirao vrijednosti i ideje poduzetništva među širom populacijom u cilju osiguranja višeg standarda svih građana. Centar za razvoj poduzetništva će nastojati da omogući:

- besplatne usluge podrške kod razvoja start-up inovativnih ideja (potencijalni poduzetnici mogu besplatno slušati navedene module ali zauzvrat imaju obavezu volonterskog rada i rada vezanog za promociju navedenih programa),
- Individualcima, menadžerima, i drugim zainteresovanim osobama visoko kvalitetne usluge za start-up biznise i unapređenje poslovanja u velikim kompanijama na komercijalnom nivou,
- pomoć svojim zaposlenicima i zaposlenicima upravnih organa i ustanova Kantona Sarajevo, da i u okviru internih i start-up projekata primjene svoja znanja, budu plaćeni i iskoriste navedene projekte u istraživačke i razvojne svrhe,
- produciranje više uspješnih poduzetnika uz više kontakta sa start-up biznisima i u krajnjoj instanci više finansijskih sredstava za buduća investiranja i
- win-win opciju za strane koje učestvuju u novim projektima i programima uz maksimiziranje sinergijskih efekata.

4.1. Planirani servisi Centra za razvoj poduzetništva

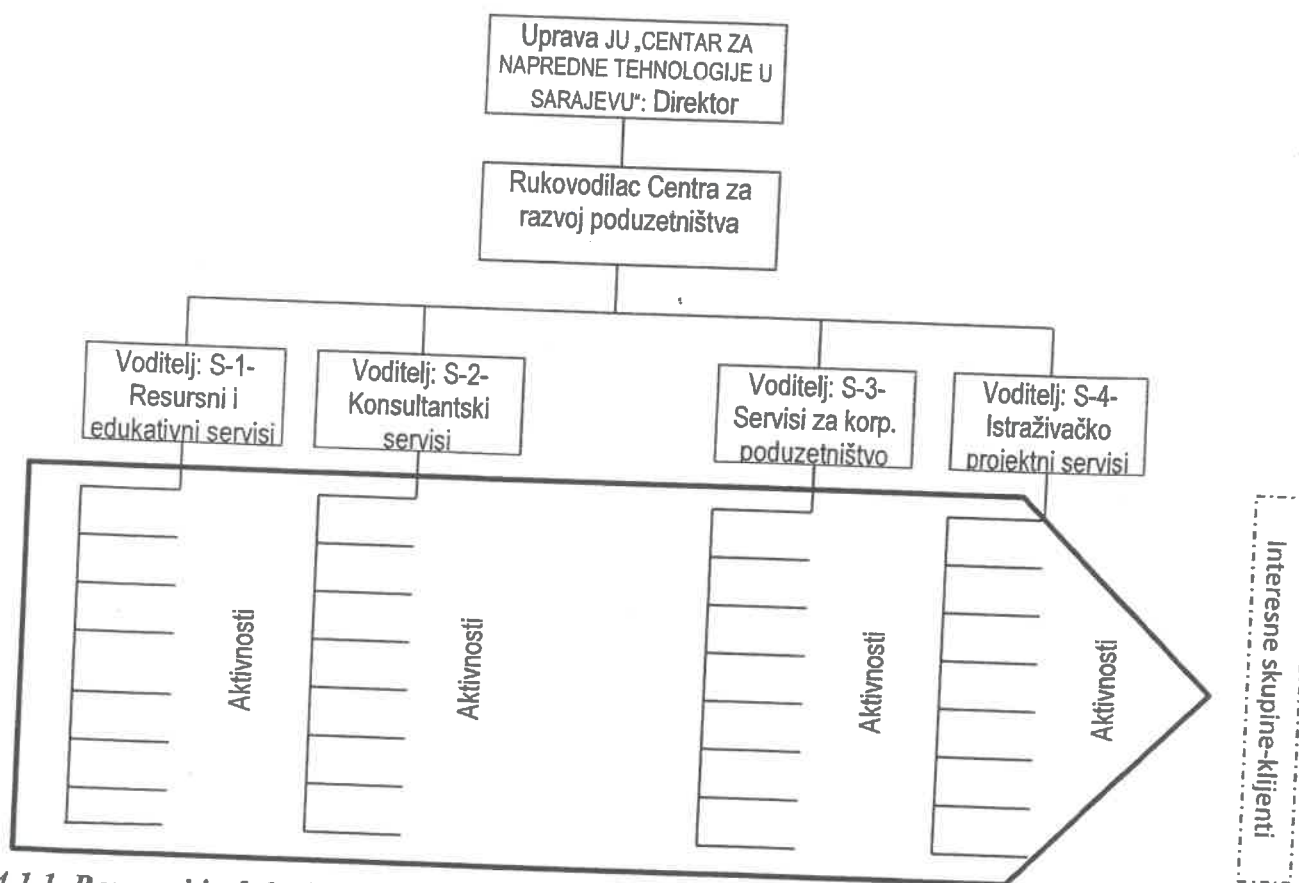
Aktivnosti centra bi se za početak realizirale kroz četiri servisa i to:

1. Resursni i edukativni servisi za razvoj kulture poduzetništva u Kantonu Sarajevo i Bosni i Hercegovini,

2. Konsultantski servisi za akceleraciju start-up kompanija, te drugih etabliranih malih biznisa i korporacija usmjereni na osiguranje njihovog dugoročnog opstanka, rasta i razvoja,
3. Korporativno tehnološki servisi usmjereni na unapređenje razvoja velikih kompanija i grupacija u smislu njihovog efikasnijeg upravljanja i organiziranja,
4. Istraživačko projektni servisi, poslovno razvojni servisi, servisi vezani za biznis analitiku i apliciranje na projekte i grantove domaćeg i međunarodnog nivoa.

Projektirana organizacijska struktura Centra za razvoj poduzetništva se može vidjeti na shematskom prikazu koji slijedi.⁴⁸

Slika 3. Projektirana organizacijska struktura Centra za razvoj poduzetništva

4.1.1. Resursni i edukativni servisi-opis ključnih aktivnosti

U okviru internet stranice Centra za razvoj poduzetništva bi se nalazili korisni linkovi, sedmični blog sa interesantnim člancima i start-up biznisima u zemlji i svijetu, izdvojeni novinski članci i linkovi na stručne novine i časopise. Nadalje, ovi servisi bi obuhvatali repozitorij dokumenata za preuzimanje iz različitih oblasti u elektronskom formatu za osobe koje imaju pristupni kod u smislu predavanja, treninga, radionica i seminara. Također, korisnici bi mogli da pregledaju video materijale, te da preuzmu materijale uspješnih priča iz oblasti start-up biznisa. Kreiranje sadržaja ovih servisa bi zahtijevalo određeno vrijeme jer bi se isti punili na bazi snimljenih i pohranjenih sadržaja aktivnosti ovog ali i drugih servisa Centra za razvoj poduzetništva uz korištenje sekundarnih izvora koji su

⁴⁸ Projektirana organizacijska struktura Centra za razvoj poduzetništva je koncipirana na način da pokazuje relaciju Centra za razvoj poduzetništva sa ključnim upravljačkim organom JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“, odnosno direktorom, dok nadležni organi JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“ na osnovu ovog elaborata a u skladu sa važećim propisima i procedurama trebaju izvršiti izmjenu Statuta i Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji poslova i radnih mjesta Javne Ustanove „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“, te urediti izmjene i dopune ostalih neophodnih dokumenata, uključujući i razvoj dodatnih dokumenata koji definiraju određena pitanja rada i poslovanja.

pristupačni i sistemski ponuđeni. Poslove ovog servisa bi trebao voditi jedan „Stručni savjetnik“ sa specifičnim opisom radnog mjesta i specifičnim kvalifikacijama. Edukacijske aktivnosti bi trebale pružiti podršku u izgradnji međusobnih veza između investitora ili finansijera i korisnika centra koji imaju biznis ideje, te uticati na polaznike i druge poduzetnike da kreiraju i prepoznaju prilike na tržištu, te da uspješno rješavaju organizacione izazove. Edukacija bi obuhvatila seminare, programe, online kurseve, predavanja, prezentacije korisnika. U navedenom kontekstu svaki član mreže Centra za razvoj poduzetništva će biti sistemski pozvan da razvije određen modul koji će pokrivati određenu tematsku cjelinu. Partneri će biti pozvani da dostave određene materijale na način da se njihov sadržaj prilagodi potencijalnim zahtjevima klijenata centra. Kao primjer se mogu navesti sljedeće cjeline: menadžment vremena i poduzetništvo, emocionalna inteligencija i poduzetništvo, kreativno rješavanje problema u poduzetničkim organizacijama, trendovi i modeli razvoja poduzetništva, specifičnosti računovodstva u poduzetničkim organizacijama, mogućnosti razvoja biznisa i STEM trendovi, te korporativno poduzetništvo. Navedeni moduli će biti multinamjenski i njihovo kreiranje će biti platforma za inkubaciju novih programa i modula Centra za razvoj poduzetništva koji i sam po sebi mora biti poduzetnički organiziran i postavljen. Za uspostavu i početak rada u okviru ovog servisa je predviđen jedan izvršilac ali kako se budu razvijale aktivnosti, te njihov obim i sadržaj u okviru resursnih i edukativnih servisa nadležni rukovodilac će biti u mogućnosti da u skladu sa procedurama i ovlaštenjima zahtjeva zapošljavanje dodatna dva izvršioca sa sličnim opisom radnog mjesta.

4.1.2. Konsultantski servisi-opis ključnih aktivnosti

Konsultantski servisi bi uključivali konsalting u svim oblastima unutar kojih organizacija treba uspostaviti poslovanje i aktivnosti, kako bi opstala na tržištu i to podrazumijeva:

- pomoć pri pisanju kvalitetnih poslovnih planova, kako bi ideja bila kreirana u formi koja može uvjeriti finansijsku instituciju za odobrenje kredita za finansiranje iste,
- istraživanje u cilju upoznavanja konkurenata, te spoznaja realne mogućnosti rasta na tržištu za pojedine industrije i biznise,
- pomoć kod analize poslovanja i kreiranja planova za izgradnju kvalitetne strukture i parametara poslovanja kompanija i
- pomoć pri unapređenju i primjeni određenih standarda poslovanja, te preuzimanju dobre poslovne prakse.

Ovaj dio poslova bi trebao koordinirati jedan „Stručni savjetnik“ sa posebnim znanjima i vještinama iz oblasti poduzetništva i razvoja ljudskih resursa. Navedene aktivnosti podrazumijevaju tjesnu vezu između Centra za razvoj poduzetništva i obrazovnog sistema u Kantonu Sarajevo koji u okviru navedenih aktivnosti treba biti iskorišten kao resursna baza. Ovaj servis se treba posmatrati kao klica za razvoj pune funkcije poslovnog akceleratora koji će opservirati i implementirati sve poslove i aktivnosti koje obuhvataju moderni procesi svih tipova akceleratora. Za uspostavu i početak rada u okviru ovog servisa je predviđen jedan izvršilac ali kako se budu razvijale aktivnosti, te njihov obim i sadržaj u okviru konsultantskih servisa nadležni rukovodilac će biti u mogućnosti da u skladu sa procedurama i ovlaštenjima zahtjeva zapošljavanje dodatna tri izvršioca sa sličnim opisom radnog mjesta.

4.1.3. Servisi za korporativno poduzetništvo-opis ključnih aktivnosti

Osnovni zadatak korporativnih servisa bi bio umrežavanje svih korporacija i grupacija koje operiraju u Bosni i Hercegovini bilo da se radi o stranim ili domaćim kompanijama. Cilj navedenog umrežavanja bi bio stvaranje baze klasterisanja manjih tek nastalih firmi i razvoj baze sistemskih sponzorstava vezano za aktivnosti Centra za razvoj poduzetništva. Ključne aktivnosti ovog tipa servisa bi bile usmjerene na:

- organiziranje tematskih okruglih stolova sa ciljem razmjene ideja i kreiranje novih poslovnih šansi za različite vrste biznisa,

- organiziranje događaja koji okupljaju predstavnike različitih privrednih subjekata omogućujući im pristup promociji dobrih poslovnih praksi i sadržaja koje nude kao poslodavci,
- organiziranje događaja sa ciljem okupljanja sponzora, poslovnih investitora, uz kreiranje šanse posijanim idejama da se predstave na ovakvim događajima, što ima za cilj jačanje mreže za institucionalnu i individualnu saradnju,
- organiziranje tematskih konferencija usmjerenih na poticanje razvoja pojedinih industrija, uz osiguranje ključnih informacija vezanih za savremene tehnologije, te biznis analitike koja opservira potencijale iste i prepoznaje razvojne trendove i potencijalne šanse za nove poslovne prilike.

Ovaj dio poslova bi trebao koordinirati jedan „Stručni savjetnik“ sa posebnim znanjima i vještinama iz oblasti korporativnog poduzetništva, upravljanja projektima i menadžmenta događaja, uključujući i poznavanje savremenog konceptualnog okvira za organiziranje događaja EMBOK-Event Management Body of Knowledge. Navedene aktivnosti podrazumijevaju tjesnu vezu između Centra za razvoj poduzetništva i svih većih korporacija i grupacija u Bosni i Hercegovini i regionu, ali i saradnju sa ostalim institucijama u regionu koje se bave razvojem poduzetništva na različite načine. To znači da ovaj servis treba osigurati razvoj mreže inkubatora i akceleratora, te tehnoloških parkova, komora i druge institucionalno podržavajuće poduzetničke infrastrukture uključujući i saradnju sa drugim institucijama u cijeloj Bosni i Hercegovini i regionu sa ciljem jačanja kapaciteta i razmjene dobrih poslovnih praksi i znanja sa potencijalom razvoja regionalnih klusterskih mreža i strateških alijansi. Za uspostavu i početak rada u okviru ovog servisa je predviđen jedan izvršilac ali kako se budu razvijale aktivnosti, te njihov obim i sadržaj u okviru korporativno tehnoloških servisa, nadležni rukovodilac će biti u mogućnosti da u skladu sa procedurama i ovlaštenjima zahtjeva zapošljavanje dodatna dva izvršioca sa sličnim opisom radnog mjesta.

4.1.4. Istraživačko projektni servisi-opis ključnih aktivnosti

Ova vrsta servisa bi se kompatibilno naslanjala na prethodne servise uz sinergijski princip korištenja svih njihovih resursa. Kroz ovaj vid servisa će se nastojati osigurati komercijalna održivost istraživačkih aktivnosti koje će biti realizirane kroz konkretne projekte po zahtjevu klijenata. Pored finansijskog aspekta motiv za učešće na ovim projektima će biti zahtjevi za unapređenje referentnosti Centra za razvoj poduzetništva i ostalih kooperantskih učesnika. Pored navedenog kroz ovaj servis će se poduzimati aktivnosti za iznalaženje komercijalnih projekata, kao i apliciranje na javne pozive za istraživačke, poslovne i infrastrukturne projekte različitih organa vlasti u BiH i međunarodne projekte, HORIZON, IPA, USAID, UNDP, projekte koje finansiraju zemlje članice i druge projekte vezano za pristupne fondove Evropske unije za prekograničnu saradnju. Određene aktivnosti u okviru ovog servisa se mogu usmjeriti na teme i sadržaje interesantne za izradu diplomskih, master i doktorskih radova na Univerzitetu u Sarajevu i drugim univerzitetima u Bosni i Hercegovini, uz realizaciju konkretnih projektnih zahtjeva, tako da svi radovi koji se na ovaj način generiraju imaju svoj konkretan odraz i koristi u praksi kako za domaće tako i međunarodne kompanije. U okviru navedenog servisa također je moguće organizirati događaje za razmjenu nalaza provedenih istraživanja o temama interesantnim za biznis i istraživače kako u Bosni i Hercegovini, tako i u svijetu. Na ovaj način sve interesne skupine vezane za Centra za razvoj poduzetništva imaju priliku da se upoznaju sa različitim istraživačkim dometima, te mogu biti inspirisani temama aktuelnim u Bosni i Hercegovini svijetu sa fokusom na radove koji su istraživačkog i naučnog karaktera koji obuhvataju prezentacije modernih tehnologija, te kreiranje novih tipova materijala, koje je moguće koristiti u biznisu i životu. Ovaj dio poslova bi trebao koordinirati jedan „Stručni savjetnik“ sa posebnim znanjima i vještinama iz oblasti akademskog preduzetništva i općenito menadžmenta u obrazovanju, upravljanju i budžetiranju projekata i upravljanja inovacijama. U okviru ovog servisa se treba uspostaviti i blog Centra za razvoj poduzetništva za sistemsko kreiranje i isporuku nove javne vrijednosti kroz skupljanje, odabir i objavljivanje pozitivnih vijesti vezano za naučna dostignuća, provedene projekte i poslovna unapređenja iz Bosne i Hercegovine i regiona. Navedena aktivnost će osigurati viši nivo vidljivosti

Centra za razvoj poduzetništva. Potrebno je osigurati najmanje jednom sedmično objave na blogu na različite interesantne teme koje mogu ohrabriti ljude da istražuju i kreiraju nove sofisticirane biznise na proaktivan način.

U okviru ovog servisa je neophodno razviti repozitorij znanja iz projektnog menadžmenta za Kanton Sarajevo te uspostaviti Ured za projektni menadžment prema PMBOK-Project Management Body of Knowledge metodologiji razvijenoj od strane američkog projektnog instituta PMI-Project Management Institut. Za uspostavu i početak rada u okviru ovog servisa je predviđen jedan izvršilac ali kako se budu razvijale aktivnosti, te njihov obim i sadržaj u okviru istraživačko projektnih servisa nadležni rukovodilac će biti u mogućnosti da u skladu sa procedurama i ovlaštenjima zahtjeva zapošljavanje dodatna dva izvršioca sa sličnim opisom radnog mjesta.

5. Projektiranje radnih mjesta za početak funkcioniranja Centra za razvoj poduzetništva

Za početak Centar za razvoj poduzetništva bi uključivao pet zaposlenika gdje bi jedan od zaposlenika obavljao poslove rukovodioca, dok bi ostala četiri zaposlenika bili vezani za izvršnu operativne poslove kao stručni savjetnici. Okvirni opis navedenih radnih mjesta i pozicija se daje u nastavku:

5.1. Rukovodilac Centra za razvoj poduzetništva

ORGANIZACIONI PODACI: JU Centar za napredne tehnologije Sarajevo	
Organizaciona jedinica	Centar za razvoj poduzetništva
R.B.	Rukovodilac Centra za razvoj poduzetništva
I.1	
USLOVI	
Školska/ Stručna sprema	Stečena diploma visokog obrazovanja ili druge obrazovne ili akademske kvalifikacije najmanje VII stepen stručne spreme, odnosno visokog obrazovanje prvog ciklusa Bolonjskog Sistema studiranja koji se vrednuje sa 240 ECTS studijskih bodova ili drugog ili trećeg ciklusa Bolonjskog sistema studiranja, završen ekonomski fakultet ili fakultet tehničkih nauka.
Radno iskustvo/broj godina	Najmanje 5 godina radnog staža u struci nakon sticanja VSS na istim ili sličnim poslovima,
Dodatna specifična znanja	Vozačka dozvola B kategorije, poznavanje engleskog jezika (najmanje nivo B2) i još jednog svjetskog jezika (njemački, francuski, turski, nivo B2), poznavanje projektnog menadžmenta i rada na naprednim softverskim aplikacijama.
OPIS POSLA	
<p>Operativno izvršava sve zaključke i strategije JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu, Izvještava direktora JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“ o planovima i aktivnostima unutar Centra za razvoj poduzetništva, upravlja ljudskim resursima unutar Centra za razvoj poduzetništva, Organizuje i rukovodi procesima rada i poslovanja, Zastupa Centra za razvoj poduzetništva prema trećim licima, Definiše viziju, misiju, strategiju, politike i ciljeve Centra za razvoj poduzetništva u koordinaciji sa nadležnim tijelima, Kreira, predlaže i prati implementaciju razvojne strategije i strateškog plana Centra za razvoj poduzetništva, Predlaže osnove poslovne politike Centra za razvoj poduzetništva za tekući period, Predlaže plan i program rada Centra za razvoj poduzetništva za tekući period, Kontinuirano preispituje i propisuje organizaciju rada i poslovanja Centra za razvoj poduzetništva, Raspoređuje radnike unutar Centra za razvoj poduzetništva u skladu sa relevantnim procedurama, Donosi i implementira operativne odluke, Propisuje normativne akte u okviru svojih nadležnosti i ovlaštenja, Osigurava primjenu i održavanje sistema upravljanja kvalitetom u Centra za razvoj poduzetništva, Osigurava preduvjete za efektivno i efikasno poslovanje Centra za razvoj poduzetništva,</p>	

Kontinuirano kontrolira i unapređuje sistem upravljanja u Centra za razvoj poduzetništva,
 Informiše i promovira politike i ciljeve Centra za razvoj poduzetništva prema svim nadležnim tijelima i zaposlenicima,
 Koordinira strateške i operativne aktivnosti za postizanje opštih i posebnih ciljeva Centra za razvoj poduzetništva,
 Procjenjuje kvalitet ostvarenja opštih i posebnih ciljeva Centra za razvoj poduzetništva,
 Definiše i promovira kodeks ponašanja zaposlenih Centra za razvoj poduzetništva,
 Osigurava sistem upravljanja kvalitetom u skladu sa zahtjevima norme ISO 9001.,
 Čuva poslovnu tajnu Centra za razvoj poduzetništva,
 Obavlja ostale aktivnosti i poslove u skladu sa zakonom i politikama Skupštine Kantona Sarajevo, Vlade Kantona Sarajevo i drugih nadležnih tijela KS.

MJERE UČINKA

Nivo ostvarenja strateških ciljeva Centra za razvoj poduzetništva,
 Nivo razvoja zaposlenika u Centru za razvoj poduzetništva,
 Odnos prema podređenim u Centru za razvoj poduzetništva,
 Nivo unapređenja poslovnih procesa Centra za razvoj poduzetništva,
 Nivo zadovoljstva stakeholdera Centra za razvoj poduzetništva,
 Broj efektivnih sastanaka za kreiranje novih ideja u Centru za razvoj poduzetništva,
 Ispunjenja godišnjih razvojnih i budžetskih ciljeva.

5.2. Stručni savjetnik-Voditelj (Resursni i edukativni servisi)

ORGANIZACIONI PODACI: JU Centar za napredne tehnologije Sarajevo

Organizaciona jedinica	Centar za razvoj poduzetništva
R.B.	Stručni savjetnik-Voditelj (Resursni i edukativni servisi)
I.2.	
Naziv radnog mjesta	

USLOVI

Školska/ Stručna sprema	Stechena diploma visokog obrazovanja ili druge obrazovne ili akademske kvalifikacije najmanje VII stepen stručne spreme, odnosno visokog obrazovanje prvog ciklusa Bolonjskog Sistema studiranja koji se vrednuje sa 240 ECTS studijskih bodova ili drugog ili trećeg ciklusa Bolonjskog sistema studiranja, završen ekonomski fakultet.
Radno iskustvo/broj godina	Najmanje 3 godine radnog staža u struci nakon sticanja VSS na istim ili sličnim poslovima,
Dodatna specifična znanja	Vozačka dozvola B kategorije, poznavanje engleskog jezika (B2) i upravljanjem znanjem i ljudskim resursima, te rad na računarskim aplikacijama

OPIS POSLA

Organizuje i rukovodi procesima razvoja edukativnih i resursno-mrežnih sadržaja,
 Planira edukativne aktivnosti, strukturu, dinamiku i resurse na godišnjoj razini,
 Nadzire proces edukacije i koordinira aktivnosti sa ostalim funkcijama u JU "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu" i Vladi KS,
 Istražuje i komparira edukativne sadržaje i njihovu efektivnost,
 Uspostavlja i održava partnerske odnose sa institucijama i kompanijama,
 Rješava sporne i konfliktne situacije sa članovima mreže,
 Upravlja bazama podataka vezano za aktivnosti i strukturu edukativnih aktivnosti,
 Prati učinkovitost svake pojedinačne edukacijske aktivnosti i optimizira navedeni proces,
 Definiše i prati listu ključnih klijenata,
 Prati dinamiku i blagovremenost realizacije projektiranih edukativnih aktivnosti,
 Na osnovu koordinacije sa nadležnim institucijama vrši projekciju periodičnih edukacijskih aktivnosti,
 Odgovoran/Odgovorna je za provođenje politike kvaliteta u skladu sa zahtjevima norme ISO 9001. i ostalim procedurama Centra za razvoj poduzetništva.

Čuva poslovnu tajnu,
Radi ostale poslove po nalogu nadređenog lica.

MJERE UČINKA

Ostvareni efekti u edukacijskom procesu,
Dostupnost i primjerenost edukacijskih sadržaja,
Kvalitet iskorištenosti resursa i mreže,
Dinamika i frekventnost edukacijskih procesa,
Kvalitet edukacijskih sadržaja i njihovo unapređenje,
Broj inovacija u okviru edukacijskih aktivnosti i razvoju mrežnih resursa,
Broj novih korisnih prijedloga za unapređenje poslovanja Centra za razvoj poduzetništva,
Koordinacija procesa sa ostalim izvršiocima.

5.3. Stručni savjetnik-Voditelj (konsultantski servisi)

ORGANIZACIONI PODACI: JU Centar za napredne tehnologije Sarajevo

Organizaciona jedinica	Centar za razvoj poduzetništva	
R.B.	Naziv radnog mjesta	Stručni savjetnik-Voditelj (Konsultantski servisi)
I.3.		

USLOVI

Školska/ Stručna sprema	Stečena diploma visokog obrazovanja ili druge obrazovne ili akademske kvalifikacije najmanje VII stepen stručne spreme, odnosno visokog obrazovanje prvog ciklusa Bolonjskog Sistema studiranja koji se vrednuje sa 240 ECTS studijskih bodova ili drugog ili trećeg ciklusa Bolonjskog sistema studiranja, završen ekonomski fakultet ili fakultet tehničkih nauka.
Radno iskustvo/broj godina	Najmanje 3 godina radnog staža u struci nakon sticanja VSS na istim ili sličnim poslovima,
Dodatna specifična znanja	Vozačka dozvola B kategorije, poznavanje engleskog jezika (nivo B2) i korporativnog upravljanja, te rada na računarskim aplikacijama

OPIS POSLA

Organizuje i rukovodi procesima razvoja mreže konsultanata,

Planira aktivnosti, strukturu, dinamiku aktivnosti kontaktiranja korisnika,
 Nadzire proces konsaltinga i mentoring, te kontrolira efekte provedenih aktivnosti ,
 Istražuje i implementira in-house treninge unutar organizacija korisnika,
 Uspostavlja sisteme korporativnog/unutrašnjeg preduzetništva u organizacijama korisnika,
 Uspostavlja po potrebi adekvatne face to face mentoring i choaching sastanke,
 Upravlja bazama podataka vezano za provedene konsaltinge i njihove sadržaje,
 Organizira panel konsalting sesije za simultano servisiranje više korisnika,
 Prati učinkovitost svakog pojedinačnog konsalting i choaching posla,
 Definiira i prati listu ključnih konsultanata,
 Razvija listu potencijalnih konsultanata u budućem planskom periodu,
 Prati dinamiku i blagovremenost realizacije projektiranih konsalting i choaching aktivnosti,
 Na osnovu koordinacije sa nadležnim institucijama vrši projekciju periodičnih konsalting aktivnosti za socijalno i administrativno preduzetništvo,
 Odgovoran/Odgovorna je za provođenje politike kvaliteta u skladu sa zahtjevima norme ISO 9001:2008 i ostalim procedurama centra,
 Čuva poslovnu tajnu,
 Radi ostale poslove po nalogu nadređenog lica.

MJERE UČINKA

Ostvareni efekti u konsultantskom i choaching procesu,
 Dostupnost i primjerenost konsultanata za različite oblasti,
 Kvalitet iskorištenosti vremena, prostora i ljudskih resursa,
 Dinamika i frekventnost konsalting procesa,
 Kvalitet konsalting područja i njihovo unapređenje,
 Broj inovacija generiranih u okviru konsalting aktivnosti i razvoj organizacija korisnika,
 Broj novih korisnih prijedloga za unapređenje poslovanja centra,
 Koordinacija procesa sa ostalim izvršiocima.

5.4. Stručni savjetnik-Voditelj (servisi za korporativno poduzetništvo)

ORGANIZACIONI PODACI: JU Centar za napredne tehnologije Sarajevo

Organizaciona jedinica		Centar za razvoj poduzetništva
R.B.	Naziv radnog mjesta	Stručni savjetnik-Voditelj (korporativno tehnološki servisi)
I.4.		

USLOVI

Školska/ Stručna sprema	Stečena diploma visokog obrazovanja ili druge obrazovne ili akademske kvalifikacije najmanje VII stepen stručne spreme, odnosno visokog obrazovanje prvog ciklusa Bolonjskog Sistema studiranja koji se vrednuje sa 240 ECTS studijskih bodova ili drugog ili trećeg ciklusa Bolonjskog sistema studiranja, završen ekonomski fakultet ili fakultet tehničkih nauka.
Radno iskustvo/broj godina	Najmanje 3 godina radnog staža u struci nakon sticanja VSS na istim ili sličnim poslovima.
Dodatna specifična znanja	Vozačka dozvola B kategorije, poznavanje engleskog jezika (nivo B2) i korporativnog upravljanja, te rada na računarskim aplikacijama

OPIS POSLA

Organizuje i rukovodi procesima razvoja saradnje sa tehnološkim parkovima i korporacijama,
 Planira aktivnosti, strukturu, dinamiku aktivnosti organiziranja specijalistički događaja,
 Kreira i nadzire benchmarking procese za razmjenu dobrih poslovnih praksi,

Istražuje i implementira primjenu savremenih koncepata menadžmenta u etabliranim korporacijama,
 Organizuje aktivnosti analize i unapređenja strategija organizacija korisnika,
 Organizuje aktivnosti analize i unapređenja dizajna i strukture organizacija korisnika,
 Organizuje aktivnosti analize i unapređenja upravljanja ljudskim resursima organizacija korisnika,
 Organizuje aktivnosti analize i unapređenja procesa vođenja organizacija korisnika,
 Organizuje aktivnosti analize i unapređenja sistema kontrole organizacija korisnika,
 Organizuje aktivnosti analize i unapređenja operacionih aspekata organizacija korisnika,
 Organizuje aktivnosti analize i unapređenja tehnoloških aspekata organizacija korisnika,
 Organizuje aktivnosti analize i unapređenja procesa organizacijskih promjena organizacija korisnika,
 Prati učinkovitost i efekte provedenih promjena u organizacijama korisnicima,
 Odgovoran/Odgovorna je za provođenje politike kvaliteta u skladu sa zahtjevima norme ISO 9001:2008 i ostalim procedurama centra,
 Čuva poslovnu tajnu,
 Radi ostale poslove po nalogu nadređenog lica.

MJERE UČINKA

Ostvareni efekti u korporativnom i tehnološkom unapređenju poslovanja,
 Dostupnost i primjerenost primjenjene poslovne metodologije,
 Kvalitet iskorištenosti uspostavljenih tehnoloških rješenja,
 Obim kreiranja partnerskih odnosa i strateških alijansi,
 Kvalitet ponuđenih rješenja i njihovo unapređenje,
 Broj inovacija generiranih u okviru aktivnosti korporativnog i tehnološkog razvoja organizacija korisnika,
 Broj novih korisnih prijedloga za unapređenje poslovanja centra,
 Koordinacija procesa sa ostalim izvršiocima.

5.5. Stručni savjetnik-Voditelj (istraživačko projektni servisi)

ORGANIZACIONI PODACI: JU Centar za napredne tehnologije Sarajevo

Organizaciona jedinica	Centar za razvoj poduzetništva
R.B.	Stručni savjetnik-Voditelj (istraživačko projektni servisi)
I.5.	
Naziv radnog mjesta	
USLOVI	
Školska/ Stručna sprema	Stečena diploma visokog obrazovanja ili druge obrazovne ili akademske kvalifikacije najmanje VII stepen stručne spreme, odnosno visokog obrazovanje prvog ciklusa Bolonjskog Sistema studiranja koji se vrednuje sa 240 ECTS studijskih bodova ili drugog ili trećeg ciklusa Bolonjskog sistema studiranja, završen ekonomski fakultet ili fakultet tehničkih nauka.
Radno iskustvo/broj godina	Najmanje 3 godina radnog staža u struci nakon sticanja VSS na istim ili sličnim poslovima.
Dodatna specifična znanja	Vozačka dozvola B kategorije, poznavanje engleskog jezika (nivo B2) i korporativnog upravljanja, te rada na računarskim aplikacijama
OPIS POSLA	

Organizuje i rukovodi procesima razvoja saradnje sa domaćim i stranim istraživačkim institutima, istraživačkim agencijama i univerzitetima,
 Planira aktivnosti, strukturu, dinamiku aktivnosti skeniranja poziva za istraživačke i poslovne projekte,
 Kreira i nadzire proces uspostavljanja partnerskih konzorcija za aplikaciju na različite domaće i međunarodne projekte (istraživač, poslovne, prekogranične i slično),
 Organizuje i koordinira sastanke za pripremu aplikacija za sve vrste individualnih i partnerskih projekata,
 Osigurava korisnu diseminaciju nalaza i efekata dobijenih kroz realizaciju različitih vrsta projekata,
 Istražuje i implementira primjenu savremenih koncepata projektnog menadžmenta u upravljanju projektima,
 Kreira mrežu potencijalnih profesionalnih voditelja različitih projekata na bazi provedene edukacije i praktičnog rada različitih profesionalaca,
 Osigurava kompetentnu softversku platformu za budžetiranje i praćenje implementacije dobijenih projekata,
 Osigurava kontakte i participaciju javnih institucija u smislu sufinansiranja određenih projekata čije propozicije to zahtjevaju,
 Prati učinkovitost i efekte provedenih projekata u svim segmentima društvenog ekonomskog djelovanja,
 Odgovoran/Odgovorna je za provođenje politike kvaliteta u skladu sa zahtjevima norme ISO 9001:2008 i ostalim procedurama centra,
 Čuva poslovnu tajnu,
 Radi ostale poslove po nalogu nadređenog lica.

MJERE UČINKA

Broj i vrsta dobijenih projekata,
 Ostvareni efekti dobijenih i realiziranih projekata,
 Dostupnost i primjerenost mreže ljudskog resursa za realizaciju projekata,
 Kvalitet iskorištenosti resursa, infrastrukture i budžeta u upravljanju projektima,
 Efektivnost pronalaska institucija za kooperaciju na projektima,
 Kvalitet ponuđenih projektnih rješenja i njihovo unapređenje,
 Broj inovacija generiranih u okviru aktivnosti upravljanja projektima i razvoj repozitorija znanja,
 Broj novih korisnih prijedloga za unapređenje poslovanja centra,
 Koordinacija procesa sa ostalim izvršiocima.

6. Ekonomsko finansijska projekcija početka rada Centra za razvoj poduzetništva

U nastavku se daje prikaz, odnosno projekcija troškova početne uspostave, odnosno početka budućeg rada Centra za razvoj poduzetništva.

Troškovi bruto plaća su procijenjeni na bazi početno projektirane organizacione strukture Centra za razvoj poduzetništva, te shodno potrebi da se angažiraju kvalitetne i odgovorne osobe na pojedina radna mjesta kako bi Centar za razvoj poduzetništva od samog početka imao adekvatne i kompetentne zaposlenike, te mogao pružiti usluge visokog kvaliteta u narednom periodu. Za početak Centar za razvoj poduzetništva bi uključivao pet zaposlenika gdje bi jedan od zaposlenika obavljao poslove rukovodioca Centra za razvoj poduzetništva, dok bi ostala četiri zaposlenika bila vezana za izvršno operativne poslove kao voditelji spomenutih servisa sa ciljem njihovog punog razvoja i uspostave. Troškovi bruto plaće za rukovodioca organizacione jedinice su na mjesečnom nivou projektirani u iznosu od 2.980,00 KM, odnosno 35.760,00 KM na godišnjem nivou. Troškovi bruto plaća svake od navedene četiri osobe (voditelji servisa-stručni savjetnici) su na mjesečnom nivou projektirana u iznosu od 2.380 KM po voditelju, odnosno ukupno 9.520 KM a na godišnjem nivou taj iznos je 114.240 KM, kako se može vidjeti u Tabeli br. 6. Naknade troškova zaposlenih (prevoz na posao i sa posla, topli obrok) za pet uposlenika mjesečno iznosi 1.130KM odnosno godišnje 13.560KM.

Tabela 4. Troškovi bruto plaća Centra za razvoj poduzetništva

Rb.	Osoblje zaposleno u objektu	Stručna sprema	Broj zaposlenih	Mjesečna bruto plaća po osobi	Godišnja bruto plaća po osobi
1.	Rukovodilac Centra za razvoj poduzetništva	VSS	1	2.980	35.760

2.	Stručni savjetnik-voditelj (Resursni i edukativni servisi)	VSS	1	2.380	28.560
3.	Stručni savjetnik-Voditelj (Konsultantski servisi)	VSS	1	2.380	28.560
4.	Stručni savjetnik-Voditelj (korporativno tehnološki servisi)	VSS	1	2.380	28.560
5.	Stručni savjetnik-Voditelj (istraživačko projektni servisi)	VSS	1	2.380	28.560
	UKUPNO		5		150.000

Za potrebe Centra za razvoj poduzetništva prema predloženoj organizacionoj strukturi, odnosno prema početnom broju zaposlenih, neophodne su dvije prostorije po 25 m² i to jedna prostorija za rukovodioca organizacione jedinice Centra za razvoj poduzetništva, a druga za voditelje servisa. Pored kancelarija neophodna je mala sala (površine cca 50m² sa kapacitetom 20 mjesta) za svakodnevne sastanke uposlenika Centra za razvoj poduzetništva i gostiju kao i druge aktivnosti opisane u okviru svakog servisa, te velika sala (površine cca 100m² sa kapacitetom 50 mjesta) za potrebe organizovanja seminara, radionica i konferencija. Prema dobijenim informacijama u sklopu zgrade Mašinskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu nema dovoljno slobodnih prostora za potrebe Centra za razvoj poduzetništva a gdje je trenutno sjedište JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“. Navedene prostorije mogu biti iznajmljene od KJP Centar "Skenderija" ulica Terezija bb, 71000 Sarajevo. U centru Skenderija nalazi se slobodan prostor od cca 800m² koji predstavlja i dobru polaznu osnovu za osnivanje i poslovnog inkubatora u skorijem periodu. Zbog potrebe rekonstrukcije prostora neophodni su radovi koji uključuju izgradnju pregrada za kancelarije i sale, uređenje poda, neophodnih instalacija i rasvjete, izvođenje finih i svih završnih radova i završno opremanje prostora za korištenje. Troškovi preuređenja prostora od 200m² iznose cca 550KM/m² što iznosi aproksimativno 110.000KM. Troškovi su izračunati po tekućim cijenama, kako bi se razumio uticaj inflacije na investiciju. Preostali prostor od 600m² mogao bi biti iskorišten u skorijem periodu za potrebe osnivanja poslovnog inkubatora.

Procijenjeni troškovi iznajmljivanja dodatne dvije kancelarije male i velike sale što čini sve ukupno površinu od 200m² iznosile bi na osnovu dobijenih podataka iz JU CNTS 1.000,00 KM (jednu hiljadu) mjesečno tj. 5KM/m². Od 2024. godine bi se iznajmljivao i dodatni prostor od 600m² za potrebe inkubatora što bi povećalo ukupnu cijenu zakupa Centra ali i otvorilo mogućnost naplate zakupa od strane pravnih lica koji bi koristili taj prostor inkubatora u budućem periodu shodno definisanim ugovorima i obavezama.

Na početku potrebna je adaptacija prostora odnosno da se postojeći prostor prilagodi zahtjevima korisnika u pogledu unutrašnjih rasporeda prostora, stolova i stolica, te obezbjeđenja potrebne tehničke i druge opreme kao što su radni stolovi i stolice, ormari, projektori, računari, umrežavanje, platno za prezentaciju i drugo. Samo za potrebe velike konferencijske sale neophodno je 50 stolica sa priručnom pločom za pisanje (što čini ulaganje od cca 6.250 KM) dok za potrebe male sale neophodno je 8 uredskih stolova i 20 stolica, projektor što čini oko 5.000 KM ulaganja. Pored opreme neophodne za mašu i veliku salu, značajni su i troškovi opremanja dvije kancelarije tj. neophodno je 5 PC računara, printer, 5 stolova, 5 ormara, sitan inventar i drugo što čini troškove cca 10.000 KM. Vrijednost ukupnog početnog ulaganja u preuređenje prostora, usluge i nabavku potrebne opreme iznosi cca 132.000 KM.

Nije moguće tačno procijeniti buduće troškove rada jednog ovakvog centra posebno iz razloga što tek počinje sa radom. Iz tog razloga je predviđen godišnji iznos u visini od 5.000 KM za pokriće nepredviđenih troškova koji mogu nastati. Spoljne usluge će biti potrebne za usluge za vrijeme pripreme i realizacije preuređenja unutrašnjeg prostora za stavljanje uslove za početak rada Centra za razvoj poduzetništva, zatim usluge čišćenja kontinuirano tokom godine. U troškove komunalnih usluga i režija ulaze troškovi vode, odvodnje, odvoz smeća, grijanja, troškovi telefona i interneta. Na

mjesečnom nivou za ove troškove je predviđen iznos od 1.000 KM, odnosno za godinu punog rada iznos od 12.000 KM. Uspostavom poslovnog inkubatora od 2024. godine ovi troškovi će znatno porasti zbog dodatnog prostora od cca 600m² i korisnika koji će poslovati u inkubatoru.

Tabela 5. Projekcija prihoda i troškova 2022-2026 godina

Troškovi	2022-10-12 mjes.	2023	2024	2025	2026
Bruto plaće	37.500	150.000	150.000	150.000	150.000
Topli obrok i prevoz	3.390	13.560	13.560	13.560	13.560
Izdaci za opremu, materijale i usluge	30.000	5.000	7.500	7.500	10.000
Troškovi zakupnine	3.000	12.000	48.000	48.000	48.000
Troškovi komunalnih usluga i režija	3.000	12.000	36.000	36.000	36.000
Troškovi čišćenja	900	3.600	3.600	3.600	3.600
Ostali troškovi	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
UKUPNO	82.790	201.160	263.660	263.660	266.160
Prihodi					
Budžetska sredstava	85.000	191.160	243.660	213.660	196.160
Vlastiti prihodi	-	10.000	20.000	50.000	70.000
Donacije	-	-	-	-	-
Ostali prihodi	-	-	-	-	-
UKUPNO	85.000	201.160	263.660	263.660	266.160

Za početak rada i uspostavu Centra za poduzetništvo neophodno je planirati ukupne izvore kroz budžet Kantona Sarajevo, dok dio budućih izdataka za potreban materijal i usluge (nabavka opreme, tehnologija, i slično) se može očekivati u određenoj mjeri iz vlastitih prihoda i transfera shodno razvoju poslovanja i kompetencijama zaposlenih ljudskih resursa, što predstavlja određen rizik, tako da se kod procesa regrutacije treba voditi računa o kompetentnosti budućeg rukovodioca i voditelja Centra za razvoj poduzetništva. Predstavljene projekcije o izvorima finansiranja predstavljaju konzervativnu minimalističku procjenu, s tim što postoji potencijal da vlastiti prihodi Centra za razvoj poduzetništva budu ostvareni u znatno većem obimu pružanjem konsultantskih usluga putem navednih servisa za različite tipove korporacija i drugih tipova privatnih i javnih organizacija kao i apsospicijom sredstava iz EU i drugih fondova (UNDP, USAID, EU4Agri, i sl) i projekata, kako je opisano kroz aktivnosti za pojedine pozicije u okviru Centra za razvoj poduzetništva. Također, mogući izvor prihoda može predstavljati i proces iznajmljivanja konferencijske sale od strane drugih korisnika.

Kao što se može vidjeti u fazi uspostavljanja i uhodavanja Centra za razvoj poduzetništva fokus će biti stavljen na izvore finansiranja iz budžetskih izvora a u narednom periodu nakon uspostavljanja sadržaja i kapaciteta Centra za razvoj poduzetništva mogu se očekivati viši iznosi vlastitih prihoda. Naravno ovdje se radi o neprofitnoj javnoj organizaciji koja treba imati uravnotežen budžet i finansijsko poslovanje, tako da se i ostali troškovi koji uključuju ostale režijske i komunalne troškove, te dodatne troškove vezane za topli obrok i eventualno karte za prijevoz zaposlenika mogu u određenom procentu povećati ukupne projektirane troškove, tako da se kod importovanja podataka u budžet kroz DOB vodi o tome računa od strane nadležnih osoba, u skladu sa procedurama koje regulišu navedena pitanja. Konačno niz drugih koristi koje su kvalitativnog tipa a koje se tek indirektno nakon nekoliko godina rada Centra za razvoj poduzetništva mogu projektirati su vezane za povećanje broja zapošljavanja i samozapošljavanja kroz podršku razvoju postojećim i poticaj za otvaranje novih dugoročno održivih poduzetničkih biznisa koji mogu imati znatno pozitivne finansijske reperijske indirektnog tipa u smislu manjih izdataka za nezaposlene uz viši priliv budžetskih sredstava po raznim osnovama a na bazi poslovanja poduzetničkih kompanija, uz dodatne koristi ukupnog društvenog i demografskog razvoja Bosne i Hercegovine.

7. Analiza rizika

Svi projekti podrazumijevaju postojanje određene doze rizika, zato je nužno pokušati identifikovati sve potencijalne rizike na projektu i definisati mjere za upravljanje rizicima.

Tabela 6. Analiza rizika

Rizik	Vjerovatnoća	Utjecaj	Mjere za eliminiranje ili ublažavanje rizika
Unutrašnji			
Složene procedure, administrativna i finansijska ograničenja kod upošljavanja potrebnog broja i strukture osoblja za efikasan i efektivan rad Centra za razvoj poduzetništva	Srednja	Visok	Vanjski saradnici/konsultanti
Pogrešan izbor ljudskih resursa, te posljedično izostanak agilnosti uspostavljanja kvalitetne saradnje između Centra za razvoj poduzetništva i interesnih skupina u kratkom roku	Niska	Srednji	Izrada plana komunikacije i saradnje sa relevantnim interesnim skupinama
Vanjski			
Politički rizik zbog potencijalnog nerazumijevanja i eventualnog odlaganja osnivanja	Visok	Visok	Projektni pristup uspostavljanja centra sa jasnim planom i rokovima
Postojeća legislativa i neadekvatna horizontalna i vertikalna koordinacija organa i organizacija za promociju, jačanje i podršku razvoja poduzetništva u BiH	Srednji	Srednji	Uspostavljanje koordinacionog tijela i intenziviranje saradnje sa relevantnim institucijama za promociju i razvoj poduzetništva.
Nedovoljna sredstva za finansiranje rada Centra za razvoj poduzetništva	Srednja	Visok	Dodatni vanjski izvori i fondovi za projekte podrške razvoja poduzetništva i sl.
Nezaniteresiranost privrednika za saradnju i mladih za pokretanje biznisa	Srednja	Visok	Izrada plana promocije poduzetništva, edukacija i ohrabrivanja potencijalnih poduzetnika i sl.

Faktori rizika definisani su u skladu sa pretpostavkama o objektivnoj prijetnji, na koju nosilac projekta ne može uticati u vrijeme planiranja projekta. Ovi rizici mogu se pojaviti u početnim fazama implementacije uspostave Centra za razvoj poduzetništva, kao i tokom njegovog funkcioniranja. Procjena rizika obuhvata sve planirane projektne aktivnosti. Gore navedeni rizici predstavljaju realistične pretpostavke i opasnosti koje se mogu spriječiti, umanjiti, ili kojima se može upravljati pravovremenom primjenom mjera i drugih mehanizama koje uključuju scenario planiranja i sisteme ranog upozoravanja. S obzirom na novonastalu globalnu kriznu situaciju u posljednja dva mjeseca uzorkovanu sukobima Rusije i Ukrajine potrebno je uobziriti i dodatne rizike vezane za potencijalnu dodatnu političku, ekonomsku, finansijsku i sigurnosnu destabilizaciju našeg regiona, te poslovne rizike i reperkusije u vidu poremećaja na tržištu zbog prekida pojedinih lanaca snabdjevanja i

inflatornih šokova koji imaju uticaj na funkcionisanje i opstanak mikro, malih i srednjih preduzeća koja su općenito ranjiva a posebno u kriznim situacijama.

8. Zaključna razmatranja i dodatne preporuke

Centar za razvoj poduzetništva treba biti uspostavljen interventno u što kraćem roku, te treba biti organizaciono postavljen po sistemu poduzetnički orijentirane organizacije u kombinaciji sa inovativno-projektnim organizacijskim dizajnom sa ciljem ispunjavanja postavljenih ciljeva i misije istog. Zahtjevi koji se postavljaju pred navedeni Centar su veoma seriozni i sofisticirani što ukazuje na ozbiljno tretiranje istog uz davanje određenih ovlaštenja, fleksibilnosti i slobode u njegovom djelovanju. U predmetnom Elaboratu su projektirani minimalni organizacijski zahtjevi u smislu organizacijske strukture i neophodnih ljudskih resursa koji su potrebni za početno ustrojavanje ovog Centra i uspostavu njegovog funkcioniranja uz naznaku da se kroz praćenje dinamike njegovog rasta i razvoja treba na vrijeme reagirati sa uvođenjem novih organizacijskih i humanih segmenata.

Sušтина rada Centra za razvoj poduzetništva jeste usmjerena na kreiranje sistemskog poduzetničkog ekosistema koji se može činiti fluidnom organizacijskom vehikulom, ali kroz aplikaciju principa BSC-a i PMBOK-a isti treba biti ustrojen na način da se za svaki posao determiniraju ciljevi, aktivnosti, mjereni sistem za praćenje učinaka i analizu novih inicijativa. Navedeni upravljački kontekst treba dovesti do upostavljanja nove kulture poslovanja svih institucija koje će biti umrežene u poduzetnički ekosistem što će dovesti do višeg nivoa objektivnosti, transparentnosti, efektivnosti i zadovoljstva u radu i djelovanju svih segmenata društva.

Navedeni zahtjev podrazumijeva da se na predložene pozicije moraju regrutirati izuzetno kompetentni, kreativni, poduzetni i etični ljudski resursi koji će biti sposobni da provedu postavljene ciljeve u djelo. Navedeni pristup će osigurati da ovaj Centar u kratkom vremenskom roku počne, ili čak od samog početka, kreirati visoki stepen javne vrijednosti uz svaranje pretpostavki za njegovu potpunu poslovnu održivost. Iz navedenog razloga sve procese ustrojavanja istog treba voditi profesionalno vodeći računa o svim savremenim aspektima vezanim za ulazne tokove ljudskih resursa kao bitan segment ukupnog strateškog upravljanja ljudskim resursima, dok u suprotnom efekti koji se očekuju od navedenog Centra mogu izostati.

U vrijeme intenzivne ekspanzije razvoja i primjene savremenih tehnologija, te novih poslovnih koncepata i vještačke inteligencije, kreiraju se pretpostavke za stvaranje sasvim nove generacije tehnoloških i poslovnih poduzetnika i pametnih kompanija koje na cijeli svijet gledaju kao na jedno tržište. Upravo osnivanje jednog ovakvog centra može doprinijeti sistemskom ovladavanju savremenim poslovnim riješenjima i tehnologijama te njihovoj komercijalizaciji kroz postojeće i novokreirane poslovne sisteme. U narednom periodu se kroz navedene procese treba ovladati poslovima i tehnologijama, čiji su predmet produkcije i plasmana sasvim novi tipovi usluga koji uključuju i kibernetičku sigurnost, te sasvim novi tipovi proizvoda bazirani na novim tehnološki sofisticiranim nanomaterijalima, hibridnim materijalima, meta materijalima a sve u svrhu podizanja kompetencija za doseganje ciljeva održivog razvoja.

Konačno na bazi analiza provedenih u ovom Elaboratu moguće je dati preporuku da se od strane Kantona Sarajevo osnuje poslovni inkubator kao posebna institucija poduzetničke infrastrukture koja bi imala pored jasno formulirane misije sopstvenog djelovanja i određenu koordinirajuću ulogu. S tim u vezi potrebno je formirati multidisciplinarni projektni tim za realizaciju ovog projekta gdje je neophodno izvršiti preliminarna istraživanja kako na bazi sekundarnih podataka, tako i na bazi konkretnih empirijskih istraživanja sa ciljem procjene modela, kapaciteta, rasporeda i potrebne opreme za uspostavu određenog tipa inkubatora bilo da se radi o realnim budućim stanarima ili virtualnim stanarima, koji bi se nakon uspostave trebao povjeriti JU „Centar za napredne tehnologije Sarajevo“ na upravljanje. U navedenom smislu potrebno je odrediti tip inkubatora, njegovu svrhu, misiju i ciljeve, te jasno odrediti njegovu geografsku-fizičku lokaciju i infrastrukturne aspekte njegove mikrolokacije u smislu rasporeda prostora i objekta/objekata istog, koji mogu uključivati i „coworking space“ opciju,

te oblikovati preliminarni strateški plan njegovog razvoja. U navednom smislu u budućnosti treba promisliti i o mogućnosti izgradnje moderne zgrade za JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“ na adekvatnoj lokaciji uz izgradnju neophodne infrastrukture vezane za inkubator kako je ranije opisano i na taj način sistemski integralno razvijati poduzetničku infrastrukturu u punom kapacitetu, dok kao druga opcija postoji mogućnost adaptacije nekih postojećih nedovoljno iskorištenih infrastrukturnih kapaciteta u vlasništvu Kantona Sarajevo za navedene svrhe, što može biti finansijski isplativije.

9. Lista poduzetničkih kompetencija i vještina

Za uspješno funkcionisanje Centra za razvoj poduzetništva, poželjno je da ljudski resursi ovog Centra teže ka razvijanju, odnosno da posjeduju poduzetničke vještine koje su navedene u daljnjem tekstu ovog poglavlja.

Kompetencije i vještine 1: Interpersonalne vještine

Kompetencije i vještine 2: Komunikacijske vještine

Kompetencije i vještine 3: Vještine konceptualnog poimanja

Kompetencije i vještine 4: Poduzetničke vještine

Kompetencije i vještine 5: Vještine formulacije i implementacije strategije i poslovnih planova

Kompetencije i vještine 6: Vještine upravljanja projektima

Kompetencije i vještine 7: Kreativnost i inovativnost

Kompetencije i vještine 8: Timski rad

Kompetencije i vještine 9: Vještina rješavanja problema

Kompetencije i vještine 10: Fleksibilnost i adaptibilnost

Kompetencije i vještine 11: Empatija i samokontrola

Kompetencije i vještine 12: Orijentiranost prema korisniku

Kompetencije i vještine 13: Vještine vođenja i razvoja ljudi

Kompetencije i vještine 14: Delegiranje odgovornosti

Kompetencije i vještine 15: Vještine poslovnog planiranja i organizovanja

Kompetencije i vještine 16: Analitičko promišljanje

Kompetencije i vještine 17: Orijentiranost prema uspjehu i unapređenju poslovanja

Kompetencije i vještine 18: Profesionalno samopouzdanje

Kompetencije i vještine 19: Vještina rješavanja konflikta

Kompetencije i vještine 20: Vještine kriznog menadžmenta

Kompetencije i vještine 21: Digitalne kompetencije i vještine

Kompetencije i vještine 22: Kompetencije održivog razvoja

Kompetencije i vještine 23: Kompetencije upravljanja rizicima

Kompetencije i vještine 24: Kompetencije upravljanja kvalitetom

Kompetencije i vještine 25: Kompetencije operacionog menadžmenta

Kompetencije i vještine 1: Interpersonalne vještine

Interpersonalne vještine su vještine razvoja dobrih odnosa sa ljudima, te iste uključuju: podsticanje i promovisanje otvorene komunikacije među zaposlenicima, članovima radnih grupa i članovima tima; stvaranje atmosfere u kojoj se zaposlenici osjećaju slobodnim da izraze vlastito mišljenje; prepoznavanje vlastitih jakih strana i slabosti, kao i jakih strana i slabosti drugih osoba; fer, iskren i korektan odnos prema nadređenima, kolegama i saradnicima; promovisanje pozitivnih obrazaca ponašanja; prepoznavanje i priznavanje vještina, znanja i sposobnosti drugih osoba; sposobnost prilagođavanja načinu funkcionisanja i reagovanja drugih osoba, timova, odnosno organizacionih jedinica.

Kompetencije i vještine 2: Komunikacijske vještine

Komunikacijske vještine su vještine izražavanja, prezentiranja i prenošenja ideja, misli i poruka na jasan i razumljiv način, pismeno i usmeno, te vještine slušanja i razumijevanja ideja i poruka sagovornika uključujući i pregovaračke vještine. Komunikacijske vještine omogućavaju tačno, nedvosmisleno, koncizno i blagovremeno distribuiranje informacija i planova nadređenima, podređenima, kolegama i saradnicima unutar organizacije; tačno postavljanje pitanja; razjašnjavanje dilema i davanje vlastitih sugestija i inicijativa; njegovanje ljubaznosti i pozitivnog tona u komunikaciji, uz sposobnost da se jasno izrazi vlastito mišljenje; te demonstriranje efektivne neverbalne komunikacije (profesionalno držanje tjela, odjevanje, gestovi, izraz lica, kontakt očima i slično), uključujući i kvalitetnu i argumentiranu komunikaciju kod pregovora sa ključnim interesnim grupama, klijentima i korisnicima.

Kompetencije i vještine 3: Vještine konceptualnog poimanja

Vještine konceptualnog poimanja predstavljaju sposobnost spoznaje organizacije kao cjeline što omogućava sagledavanje budućih događaja koji mogu imati uticaj na cijelovite trenutne i buduće aktivnosti organizacije ili njihove bitne segmente, te brzo rezonovanje i proaktivno ponašanje. Vještine konceptualnog poimanja uključuju: razumijevanje poslovnih aktivnosti, procesa i operacija putem različitih tipova analogije, logike i silogizama; sposobnost korištenja postojećih modela u novonastalim situacijama; suštinsko poimanje trendova kako u unutarnjem tako i vanjskom okruženju, te podešavanje procesa i operacija na sistematičan način koji kontinuirano preispituje njihovu optimizaciju kako u smislu kapaciteta, tako i u smislu rasporeda operacija, vremena, resursa, informacija i aktivnosti.

Kompetencije i vještine 4: Poduzetničke vještine

Poduzetničke vještine su vještine prepoznavanja i kreiranja poslovnih prilika u internom ili eksternom okruženju radi stvaranja uslova za optimalno korištenje resursa koji su na raspolaganju organizaciji i ostvarenje izbalansiranog budžetskog poslovanja. Poduzetničke vještine uključuju: vizionarsko promišljanje o budućim aspektima poslovanja; hrabrost da se preduzmu aktivnosti na dosezanju strateških izazova; kreiranje poduzetničke kulture u organizaciji kroz fleksibilno obavljanje poslova uz visoki nivo integriteta, lojalnosti i etičnosti; sagledavanje unutrašnjeg i vanjskog okruženja, sposobnost obavljanja različitih poslova i projekata primjenom novih ideja, postupaka i procesa, te sposobnost da se okupe ljudi oko određene ideje, angažuju njihovi naponi i preuzme kontrolisani rizik implementacije istih; odlučnost i agilnost u realizaciji svakog posla, zadatka ili operacije usmjerene na ostvarenje određenog cilja; brzo učenje, prihvatanje i aplikacija novih koncepata, izazova i vrijednosti i prijenos naučenog na ostale (postojeće i novoregrutirane) zaposlenike; puna posvećenost realizaciji svakog posla, odnosno projekta.

Kompetencije i vještine 5: Vještine formulacije i implementacije strategije i poslovnih planova

Vještine formulacije i implementacije strategije i poslovnih planova predstavljaju sposobnost razumijevanja šireg poslovnog konteksta, sposobnost definisanja poslovnih ciljeva i zahtjeva na nivou kompletne organizacije, njenih potencijalnih organizacijskih dijelova i svakog pojedinca, te sposobnost usklađivanja prioriteta, planova i djelovanja u skladu sa strateškim ciljevima. Ove vještine podrazumijevaju: poznavanje i razumijevanje organizacijskih snaga, slabosti i dostupnih resursa, te posvećenost dugoročnim ciljevima kompanije/organizacije/institucije; podržavanje organizacijskih ciljeva, čak i kada su oni na štetu vlastite organizacione jedinice ili radnog mjesta; sposobnost usklađivanja svakodnevnih operativnih poslova sa implementacijom strategije i strateškog plana; sposobnost korištenja znanja i iskustava iz prošlih situacija za uspješnije rješavanje problema u sadašnjosti u svjetlu budućeg djelovanja; pojednostavljivanje i razjašnjavanje kompleksnih problema kako bi se oni mogli sagledati u širem kontekstu strateških ciljeva organizacije ili institucije.

Kompetencije i vještine 6: Vještine upravljanja projektima

Vještine upravljanja projektima su vještine operativnog rukovođenja realizacijom projekata u okviru zadatih parametara (zadaci, rokovi, resursi i sl.). Ove vještine uključuju: pravovremeno prepoznavanje i otklanjanje uskih grla u realizaciji projekata; usmjeravanje operativnih projektnih aktivnosti na optimalan način tokom razvoja projektnog plana, realizacije projekta i kontrole implementacije; razumijevanje i korištenje savremenih alata za upravljanje projektima, uključujući i agilne metodologije, u realizaciji zadatka ili projekta bilo kojeg obima; fleksibilno balansiranje vremenom, resursima i aktivnostima u realizaciji različitih zadataka i projekata; definisanje prioriteta i upravljanje rizikom projekta s ciljem ispunjenja utvrđenog plana; razvoj i kreiranje projektnog tima uz uvažavanje specifičnosti članova projektnog tima; pravovremena komunikacija i blagovremeno prenošenje informacija vezanih za projekat učesnicima u realizaciji projekta, investitorima i partnerima; razumijevanje i uspostavljanje projektne organizacije sa ugrađenim mehanizmom za identifikaciju rizika projekta i blagovremeno preduzimanje aktivnosti na otklanjanju prepreka u realizaciji projekta.

Kompetencije i vještine 7: Kreativnost i inovativnost

Kreativnost i inovativnost su vještine stvaranja i formulisanja novih ideja, odnosno prilagođavanja i korištenja postojećih ideja na novi, kvalitativno drugačiji i neočekivan način kako bi se riješili problemi i uspješno obavio posao, te postigao viši nivo zadovoljstva zaposlenika i korisnika usluga institucije ili organizacije, uz optimizaciju troškova. Vještine kreativnosti i inovativnosti uključuju: stvaranje ambijenta u kojem se kreativnost može razvijati kod svakog pojedinca kroz procese učenja, treninga i realizacije konkretnog posla; posvećenost originalnim idejama i primjena kreativnog pristupa rješavanju problema (npr. metoda "brainstorming-a" ili morfološke analize); razvoj, podržavanje i korištenje novih i unapređenih metoda, procedura i tehnologija; traganje za drugačijim i kreativnijim načinima obavljanja posla; podsticanje otvorene komunikacije i stvaranje ambijenta za prihvatanje originalnih ideja i rješavanje problema na kreativan način.

Kompetencije i vještine 8: Timski rad

Timski rad je sposobnost zajedničkog djelovanja zaposlenika, bez obzira na organizacijsku ili hijerarhijsku strukturu, radi postizanja zajedničkih ciljeva ili razmjene znanja i iskustava. Ove vještine osiguravaju istovremeno postojanje visokog stepena koherentnosti, povjerenja i dinamičnosti u procesu realizacije svakog posla ili projekta u organizaciji ili instituciji.⁴⁹ Timski rad uključuje: međusobnu saradnju članova tima radi postizanja zajedničkih ciljeva koji imaju pozitivnu i mjerljivu vrijednost za organizaciju; otvorenu razmjenu informacija, znanja i iskustava sa kolegama ili članovima tima i postavljanje interesa tima, ili organizacione jedinice iznad ličnih interesa; korištenje vještina i znanja svih članova tima na komplementaran način radi postizanja maksimalne efektivnosti i efikasnosti tima; prepoznavanje i priznavanje vrijednosti doprinosa svih članova tima i adekvatno

⁴⁹ Elvir, Čizmić, Senad, Softić, Đevad, Šašić, (2021), Principi Projektnog Menadžmenta, Perfecta-Sarajevo, COBISS.BH-ID 42162694, str. 135.

davanje povratnih informacija članovima tima; spremnost da se zatraži savjet ili stručno mišljenje kolega, ali i da se pruži stručna pomoć kada je to drugima potrebno; suočavanje sa konfliktima i problemima unutar tima na otvoren i pozitivan način.

Kompetencije i vještine 9: Vještina rješavanja problema

Vještine rješavanja problema predstavljaju vještine anticipativnog prepoznavanja i eliminiranja uzroka koji generiraju poslovne probleme u organizaciji. Ove vještine osiguravaju pravilno dijagnosticiranje problema unutar organizacije/institucije, te nelinearno kreiranje i implementaciju novih rješenja, mjerenje njihovih efekata i po potrebi dodatne korektivne akcije. Vještine prepoznavanja problema uključuju: korištenje alata za efektivno poslovno odlučivanje, odnosno identificiranje i rješavanje problema u organizaciji; energično djelovanje na eliminaciji problema i pokretanje drugih sudionika u cilju njihove eliminacije; rezolutnost kod donošenja poslovnih odluka i predlaganja alternativa za rješavanje određenog problema, odnosno eliminaciju uskih grla; izbor optimalne alternative za rješavanje nastalih problema; monitoring i evaluacija efekata na taj način kreiranih rješenja.

Kompetencije i vještine 10: Fleksibilnost i adaptibilnost

Fleksibilnost i adaptibilnost je vještina pravovremenog reagiranja i prilagođavanja različitim, često neplaniranim i neočekivanim, poslovnim situacijama i zahtjevima, kao i sposobnost rada sa različitim pojedincima ili grupama ljudi. Ove vještine osiguravaju viši nivo prilagodljivosti promjenama, kako svih zaposlenika pojedinačno, tako i organizacije/institucije kao cjeline. **Fleksibilnost i adaptibilnost** podrazumijevaju: prihvatanje i brzo prilagođavanje promjenama, novim idejama, prioritetima, strategijama, procedurama i metodama rada; prilagođavanje vlastitih stavova, načina ponašanja i stila komunikacije radi efektivnije saradnje sa drugim osobama (menadžerima, zaposlenicima, kolegama, kupcima i sl); uspješno suočavanje sa neočekivanim situacijama i brzo snalaženje unutar istih; uvođenje reda i jednostavnosti u kompleksne i naizgled haotične situacije; paralelno obavljanje više zadataka ili vođenje više projekata; fleksibilno primjenjivanje pravila i procedura, gdje je to moguće; spremnost na ustupke i kompromise kako bi se osigurala maksimalna efektivnost i motiviranost ljudi koji rade na određenom zadatku ili projektu.

Kompetencije i vještine 11: Empatija i samokontrola

Empatija i samokontrola su vještine razumijevanja svog vlastitog emocionalnog stanja i emocionalnih stanja drugih osoba sa ciljem efektivnije realizacije posla. Ove vještine omogućavaju usmjeravanje promišljanja i ponašanja drugih osoba u pozitivnom smjeru kroz skladno djelovanje svih članova radnih grupa ili timova na realizaciji određenih poslova unutar organizacije/institucije. **Empatija i samokontrola** podrazumijevaju: kontrolu i usmjeravanje vlastitih emocija i prepoznavanje i usmjeravanje emocija drugih zaposlenika; stvaranje ambijenta koji generira razvoj pozitivnih emotivnih stanja i stavova o pojedinim poslovnim pitanjima; razumijevanje i uspostavljanje veze između svojih osjećanja i onoga što misle, čine i kažu drugim osobama; spremnost da se razumije emocionalno stanje i reakcija drugih ljudi a posebno saradnika koji tijesno međusobno surađuju kod realizacije određenih složenijih poslova.

Kompetencije i vještine 12: Orijentiranost prema korisniku

Orijentiranost prema korisniku je spremnost da se da prioritet korisnicima, pružanjem usluga visokog kvaliteta, koje zadovoljavaju njihove potrebe (pod korisnicima se podrazumijevaju i interni korisnik – zaposlenici organizacije/institucije i eksterne interesne skupine). **Orijentiranost prema korisniku** podrazumijeva: pravovremeno, tačno i efikasno reagovanje na potrebe, pitanja i zahtjeve korisnika; komuniciranje sa korisnicima da bi se utvrdile njihove potrebe i nastojalo odgovoriti na njih; pribavljanje povratne informacije od korisnika, kako bi se osiguralo njihovo zadovoljstvo u budućnosti; implementiranje efektivnih načina praćenja i ocjenjivanja potreba, zahtjeva i zadovoljstva korisnika; uspostavljanje jakih poslovnih i partnerskih relacija i saradnje sa brojnim i različitim

korisnicima; sposobnost sagledavanja problema iz perspektive korisnika i uvažavanje njihovih potreba i zahtjeva; profesionalan odnos prema nezadovoljnim korisnicima, uz nastojanje da se riješe njihovi problemi; sposobnost odbijanja nerazumnih i nerealnih zahtjeva korisnika.

Kompetencije i vještine 13: Vještine vođenja i razvoja ljudi

Vještine vođenja i razvoja ljudi su vještine uspostavljanja adekvatnih međuljudskih odnosa kako bi se pojedinci ili grupe inspirisali, obučili i vodili ka ostvarenju planiranih ciljeva i dostizanju planiranih rezultata. Ove vještine podrazumijevaju aktivan i kontinuiran razvoj ljudi kroz različite oblike edukacije i treninga; podučavanje; pružanje povratnih informacija, te korištenje adekvatnih metoda i tehnika povećanja produktivnosti i radne uspješnosti zaposlenika organizacije/institucije; konzistentnost, otvorenost i iskrenost u komunikaciji sa podređenima; stalna komunikacija sa zaposlenicima, dostupnost i pristupačnost; pozitivno reagovanje na inovativne ideje i sugestije; prepoznavanje talenata i pravilno mentorisanje i usmjeravanje njihovih napora u pravcu kvalitetnog obavljanja poslova i razvoja karijere istih; jačanje osjećaja pripadnosti timu, organizacijskoj jedinici, odnosno kompaniji kod zaposlenika.

Kompetencije i vještine 14: Delegiranje odgovornosti

Delegiranje odgovornosti je sposobnost da se zaposlenicima potpuno jasno kaže šta se od njih očekuje - koji rezultati, do kada i u okviru kojih standarda. Vještina delegiranja odgovornosti uključuje: davanje jasnih instrukcija zaposlenicima; insistiranje na visokim standardima u radnoj uspješnosti i ponašanju kod podređenih; preuzimanje odgovornosti za vlastite odluke i akcije; prenošenje ovlaštenja/odgovornosti na zaposlenike za njihove odluke i akcije, bilo da su one dobre ili loše; praćenje radne uspješnosti zaposlenika u odnosu na dogovorene ciljeve i standarde; diskretno i efikasno rješavanje problema lošeg radnog učinka; pružanje podrške i savjeta podređenima; upućivanje zaslužene konstruktivne kritike; izostanak tolerancije u slučaju neprihvatljivih načina ponašanja zaposlenika.

Kompetencije i vještine 15: Vještine poslovnog planiranja i organizovanja

Poslovno planiranje i organizovanje predstavlja vještine definisanja i operacionaliziranja plana aktivnosti i pravca u kojem se treba djelovati u svrhu realizacije postavljenih ciljeva i efikasnog obavljanja posla. Ove vještine osiguravaju generisanje motivirajućih, izazovnih, realnih, specifičnih, mjerljivih, dostižnih, provodivih i pravilno vremenski definisanih akcionih i performansnih planova u organizaciji/instituciji. Vještine poslovnog planiranja i organizovanja podrazumijevaju: definisanje plana aktivnosti (dugoročnih, srednjoročnih i kratkoročnih) potrebnih za dostizanje određenog cilja; obavljanje poslova u skladu sa planiranim rokovima; cjelovito i kontinuirano praćenje statusa svih aktivnih projekata i zadataka; predviđanje promjena i blagovremeno prilagođavanje planiranih aktivnosti, te iznalaženje mogućnosti za prevazilaženje nastalih prepreka; sposobnost određivanja prioriteta u okviru raspoloživog vremena i resursa .

Kompetencije i vještine 16: Analitičko promišljanje

Analitičko promišljanje je sposobnost razlaganja problema na njegove komponente, te organizovanje tih komponenti na sistematičan način kako bi se utvrdile uzročno-posljedične veze i na osnovu toga donijele odgovarajuće odluke ili preduzele potrebne akcije. Vještina analitičkog promišljanja podrazumijeva: prikupljanje što veće količine informacija o problemu prije identificiranja uzroka problema i mogućih rješenja; razlaganje većeg posla ili problema na manje, jednostavnije i lakše rješive dijelove; identificiranje ključnih činjenica prilikom analize podataka, korištenje "ako A onda B" logike, te definisanje prioriteta na osnovu istih; objektivno razmatranje svih aspekata određene ideje kako bi se osigurala dobra procjena i simulacija svih mogućih posljedica; analiza kompleksnih situacija sagledavanjem višestrukih uzročno-posljedičnih veza.

Kompetencije i vještine 17: Orijeantiranost prema uspjehu i unapređenju poslovanja

Orijentiranost prema uspjehu i unapređenju kvaliteta su vještine koje osiguravaju razvoj i prihvatanje kulture mjerenja uspješnosti svakog pojedinačnog zaposlenika u organizaciji/instituciji. Ove vještine podrazumijevaju: nastojanje da se prevaziđu prepreke uzrokovane nedostatkom vremena, resursa ili kompleksnim i zahtjevnim okolnostima u internom i vanjskom okruženju; suočavanje sa teškim zadacima i problemima i preuzimanje odgovornosti za pronalaženje rješenja i obavljanje zadataka; periodičnu kontrolu blagovremenosti u obavljanju poslova, primjene usvojenih standarda za kontrolu učinka, te postizanje utvrđenih rezultata; iznalaženje boljih načina u obavljanju posla uz korištenje ranijih iskustava; adekvatan odnos prema ključnim zadacima i prema svakom detalju u realizaciji konkretnog posla; definiranje, razvoj i korištenje jasnih standarda i procedura, postavljanje prioriteta i obavljanje posla u skladu sa postavljenim prioritetima; definisanje realnih i ostvarivih ciljeva na početku svakog projekta.

Kompetencije i vještine 18: Profesionalno samopouzdanje

Profesionalno samopouzdanje je povjerenje u vlastite mogućnosti i vlastitu sposobnost da se posao obavi na očekivan način. Ova vještina se izražava kroz spremnost za donošenje odluka i preuzimanje odgovornosti za rizike, akcije i rezultate koji proizlaze iz tih odluka. Profesionalno samopouzdanje podrazumijeva: samostalno obavljanje posla, bez stalnog obraćanja nadređenom ili kolegama za savjet; spremnost da se čvrsto stane iza teških i nepopularnih odluka; razmatranje novih pristupa poslu, te preuzimanje inicijative prilikom uvjeravanja drugih u valjanost i kvalitet vlastitih ideja i prijedloga; spremnost da se kaže "ne" nereálnim ili etički neprihvatljivim zahtjevima; samoinicijativno traženje novih zadataka i odgovornosti; spremnost da se pruži stručno mišljenje ili savjet ukoliko je to potrebno; preuzimanje ličnih i profesionalnih rizika kako bi se postigli rezultati značajni za tim, organizacionu jedinicu ili kompaniju; spremnost da se prizna nepoznavanje određenih činjenica ili nemogućnost rješenja određenog problema bez prikupljanja novih informacija, detaljnijeg istraživanja i učešća drugih osoba; uzimanje u obzir ideja i mišljenja drugih osoba; spremnost preuzimanja odgovornosti za vlastite odluke i akcije; spremnost da se, ukoliko je to potrebno, suprotstavi mišljenju ili odluci druge osobe, uz dužno poštivanje njene ličnosti.

Kompetencije i vještine 19: Vještina rješavanja konflikta

Vještine rješavanja konflikta predstavljaju vještine prepoznavanja uzročnika i aktera destruktivnog konflikta u organizaciji i adekvatno preduzimanje mjera na njihovoj eliminaciji. Ove vještine uključuju preusmjeravanje destruktivne energije potencijalnih generatora konflikta u pozitivne ishode za organizaciju/instituciju; prepoznavanje situacija, osoba i drugih potencijalnih generatora nepotrebnog konflikta u organizaciji i blagovremeno djelovanje na njihovoj eliminaciji; pravovremeno sugeriranje određenim akterima da se povuku iz određene konfliktno situacije u cilju ostvarenja opštih interesa organizacije; odlučno eliminisanje destruktivnog konflikta proturječnog poslovnim ciljevima organizacije; održavanje centrifugalne/političke sile na nivou koji pokreće organizaciju u pozitivnom smjeru, te preispitivanje određenih aspekata centripetalne/ideološke sile organizacije u smislu redefiniranja poslovne ideologije kroz kontinuirano recikliranje iste.

Kompetencije i vještine 20: Vještine kriznog menadžmenta

Vještine kriznog menadžmenta predstavljaju vještine prepoznavanja neželjenih i neplaniranih procesa koji mogu ugroziti ostvarenje ciljeva poslovanja i ozbiljno narušiti stabilnost poslovanja organizacije uz definisanje preventivnih ili represivnih aktivnosti na eliminaciji kriznih situacija u organizaciji. Ove vještine uključuju pravovremeno i objektivno prepoznavanje potencijalnih i stvarnih simptoma krize, prepoznavanje potrebe uvođenja kriznog menadžera i primjenu procedura kriznog menadžmenta sa ciljem opstanka, rasta i razvoja organizacije/institucije; pravovremeno prepoznavanje karakterističnih simptoma krize organizacije/institucije/kompanije u svim segmentima njenog poslovanja (strateški, ljudski, procesni, organizacijski, tržišni, finansijski aspekti...); objektivno i blagovremeno informisanje o kriznoj situaciji; upravljanje krizom prema planu poslovnog preokreta koji je usmjeren na izlazak iz krizne situacije uz konsolidaciju poslovanja; analiza finansijskih i drugih

poslovnih izvještaja organizacije kao i prepoznavanje kritičnih tačaka koje su dovele do neuspješnih upravljačko poslovnih aktivnosti; pravovremeno prepoznavanje vrste potencijalne krize i pada ključnih performansi i indikatora poslovanja koje izazivaju velike prijetnje opstanku organizacije.

Kompetencije i vještine 21: Digitalne kompetencije i vještine

Digitalne kompetencije i vještine predstavljaju kompetencije vezane za prepoznavanje informacionih zahtjeva i potreba, te vještine za pretraživanje, lociranje i preuzimanje digitalnih podataka, informacija i sadržaja, uključujući i sposobnost procjene stvarne relevantnosti izvora i njegovih sadržaja a sve u cilju rješavanja određenih društvenih, privrednih i tehničkih problema kroz inovativno i kreativno djelovanje u digitalnom okruženju.⁵⁰ Navedene kompetencije i vještine uključuju i sposobnost pohranjivanje, upravljanje i organiziranje digitalnih podataka, informacija i sadržaja te sposobnost interaktivne komunikacije i saradnje putem digitalnih tehnologija, uz istovremeno postojanje svjesnosti vezano za kulturalne i generacijske raznolikosti, te razumijevanje pitanja vezanih za profesionalnu participaciju na društvenim mrežama i zaštitu podataka i privatnosti kod korištenja različitih digitalnih uređaja i softverskih aplikacija na mreži. Ovdje se uključuju i vještine za kreiranje i uređivanje digitalnih sadržaja različitog formata, te sposobnosti integracije informacija i sadržaja u repozitorij znanja organizacije uz razumijevanje načina na koji se primjenjuju autorska prava i licence, te sposobnost davanja i kreiranja uputa za korištenje različitih digitalnih sadržaja, te korištenja vještačke inteligencije i internet stvari.

Kompetencije i vještine 22: Kompetencije održivog razvoja

Kompetencije održivog razvoja predstavljaju skup međusobno povezanih znanja, vještina, stavova i vrijednosti koji omogućavaju efektivno, uobličavanje i djelovanje u društvu, nauci i privredi u kontekstu stvarnih problema održivosti, te izazova i mogućnosti koje se u tom pogledu nameću.⁵¹ Ove kompetencije predstavljaju distinktivne sposobnosti, odnosno multidisciplinarnu i multifunkcionalnu aplikativnu sposobnost koja se apliciraju u cilju dosezanja trostruke spirale poslovanja u okviru svakog vida organizacije i biznisa, fokusiranih na simultano ostvarenje društvene opravdanosti, finansijske efektivnosti i efikasnosti, te okolišne održivosti istih, uz veoma razvijen otklon prema pitanjima korporativne društvene odgovornosti i poslovne etike u radu i djelovanju. Navedene kompetencije podrazumijevaju postojanje visokog stepena svjesnosti korištenja svih vrsta znanja i tehnologija kroz kreativno i komplementarno oblikovanje poslovanja i rada na platformi zahtjeva koje projektiraju ciljevi održivog razvoja.

Kompetencije i vještine 23: Kompetencije upravljanja rizicima

Kompetencije upravljanja rizicima predstavljaju skupinu kompetencija usmjerenih na razumijevanje kvalitetnih alata za upravljanje rizicima koji uključuju i scenario planiranja i sisteme ranog upozoravanja sa ciljem izbjegavanja ad hoc pristupa razumijevanja pitanja rizika u organizaciji/instituciji. Navedeno podrazumijeva kompetencije imaginacije uspostavljanja sistemskih uzročno-posljedičnih veza između različitih fenomena, pojava i aktivnosti sa jasnom spoznajom očekivanih efekata i posljedica određenog eksternog ili internog djelovanja. Ovdje se ne radi samo o kompetencijama koje podrazumijevaju sposobnosti anticipacije izazova i neizvjesnosti u budućnosti, nego, također, i sposobnosti stalnog učenja kako razmišljati o budućnosti, odnosno kako promišljati interaktivno i komplementarno, uključujući i simultano uobziravanje strateških i operativnih pitanja, uz jasno definiranje rizika, njihove vrste, profila, uzroka, ranga i prijedloga za njihovu prevenciju ili eliminaciju.

Kompetencije i vještine 24: Kompetencije upravljanja kvalitetom

⁵⁰ <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digital-competence-framework>, pristupljeno 16. 01. 2022.

⁵¹ Bianci, Guia, (2020), Sustainability competences - A systematic literature review, Joint Research Centre, EU Science Hub, doi:10.2760/200956, str. 8-9.

Kompetencije upravljanja kvalitetom predstavljaju kompetencije sistemskog razumijevanja procesa potpunog upravljanja kvalitetom i osiguranja kvaliteta u funkcioniranju organizacije/institucije. Ključne kompetencije ove vrste se temelje na spoznaji pitanja internog i eksternog kvaliteta organizacije te njihove jasne veze sa pitanjima vezanim za efikasnost i efektivnost poslovanja i rada u svim segmentima i dijelovima organizacije. Najvažnija sposobnost u ovom kontekstu je jasna opservacija pitanja procesne sposobnosti organizacije i cikličnog uzorkovanja provjera primjene određenih standarda i procedura organizacije u realizaciji posla. Navedene kompetencije trebaju voditi ka punom usvajanju kulture kvaliteta u organizaciji i potpunu primjenu krugova kvaliteta u svim procesima i aktivnostima u organizaciji po imperativu ispravno uraditi posao prvi put i svaki put.

Kompetencije i vještine 25: Kompetencije operacionog menadžmenta

Kompetencije operacionog menadžmenta predstavljaju kompetencije koje uključuju logički pristup u razumijevanju modela i tehnika operacionog menadžmenta uz prihvatanje specifičnog koncepta promišljanja, projektiranja i ponašanja koji trebaju doprinijeti učinkovitosti svakog pojedinca, organizacije i društva u okvir kojih žive i rade. Navedene kompetencije su usmjerene na učinkovito postavljanje i projektiranje svih elemenata optimizacije poslovanja utemeljenih na jasnim i jednostavnim kvantitativnim projekcijama koje isključuju postojanje bilo kakvih rasipanja uz sposobnost prepoznavanja svih vrsta uskih grla u organizaciji/instituciji/kompaniji. Kompetencije operacionog menadžmenta su veoma izazovne jer sva rješenja koja se kroz aplikaciju istih nude trebaju biti postavljena globalno uz uvažavanje svih interesnih skupina, odgovornost prema društvu i okolišu, te procesa tehnološke konvergencije i internacionalizacije različitih tipova operacija.

10. Popis slika, grafikona, tabela i skraćenica

Popis slika

Slika 1. Ključni elementi, outputi i ishodi poduzetničkog ekosistema.....	22
Slika 2. Quintuple Helix Koncept i razvoj poduzetničkog ekosistema u Kantonu Sarajevo i BiH....	23
Slika 3. Projektirana organizacijska struktura Centra za razvoj poduzetništva.....	33

Popis grafikona

Grafik 1. Kretanje BDP-a KS, FBiH i BiH u periodu 2014-2019. (u mil. KM).....	6
Grafik 2. Komparativni prikaz broja privrednih društava u FBiH i KS 2017.-2020. godina.....	9
Grafik 3. Broj preduzeća na 1000 stanovnika i broj inkubatora i akceleratora u zemljama Zapadnog Balkana i Turskoj.....	13

Popis tabela

Tabela 1. Pregled pokazatelja finansijskog poslovanja preduzeća u FBiH, 2017.-2020.....	7
Tabela 2. Pregled pokazatelja finansijskog poslovanja preduzeća u KS, 2017-2020.....	8
Tabela 3. Sektor MSP za Zapadni Balkan i Tursku (2017. ili zadnja godina dostupna).....	12
Tabela 4. Troškovi bruto plaća Centra za razvoj poduzetništva	42
Tabela 5. Projekcija prihoda i rashoda 2022-2026 godina.....	43
Tabela 6. Analiza rizika.....	44

Lista skraćenica

BCS: centar za podršku biznisu

BDV: bruto dodana vrijednost

CNTS: Centar za napredne tehnologije Sarajevo
EU: Europska unija
EUROSTAT: Statistički ured Evropske unije (eng. Statistical Office of the European Union)
GEM: Global Entrepreneurship Monitor
KS: Kanton Sarajevo
MSP: mala i srednja preduzeća
NBIA: Nacionalna agencija za biznis inkubator SAD-a
OMC: Open Method of Coordination
RA: razvojna agencija
SAD: Sjedinjene Američke Države
SMEs: Small and Medium Enterprises
SSSR: Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika
WEF: World Economic Forum
BDP: bruto društveni proizvod
EBRD: Europska banka za obnovu i razvoj
Dohodak p.c. Dohodak po glavi stanovnika (per capita)
WBT: Western Balkans and Turkey-Zemljama Zapadnog Balkana i Turske

11. Korišteni izvori (knjige, članci, dokumenti, web stranice)

1. Alen, Price, (2007), *Human Resource Management in a Business Context 3rd edition*, SOUTH.WESTERN, CENGAGE Learning,
2. Arin, K. P., Huang, V. Z., Minniti, M., Nandialath, A. M., & Reich, O. F. (2015). *Revisiting the determinants of entrepreneurship: A Bayesian approach*. *Journal of Management*, 41(2),
3. Audretsch, D. B., & Belitski, M. (2017). *Entrepreneurial ecosystems in cities: Establishing the framework conditions*. *Journal of Technology Transfer*, 42(5), <https://doi.org/10.1007/s10961-016-9473-8>.
4. Bahrija, Umihanić, Mirela, Arifović-Omerović, Slađana, Simić, (2012), *Globalni monitor poduzetništva u Bosni i Hercegovini-Izveštaj o ženskom preduzetništvu u Bosni i Hercegovini*, Centar za razvoj preduzetništva Tuzla, ISBN 978-9958-31-077-5.
5. Bianci, Guia, (2020), *Sustainability competences-A systematic literature review*, Joint Research Centre, EU Science Hub, doi:10.2760/200956,
6. Davide Polverini, Ugo Miretti, (2019), *An approach for the techno-economic assessment of circular economy requirements under the Ecodesign Directive*, *Resources, Conservation and Recycling*, Volume 150, 104425, ISSN 0921-3449, <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2019.104425>,
7. Elvir, Čizmić, Senad, Softić, Armin, Talić; (2018), *Impact of Event Management Outcome in a Students Employability Perception*, *Universal Journal of Management*, Vol 6(Oct, 2018) No 10, DOI: 10.13189/ujm.2018.061004,
8. Elvir, Čizmić; Anes, Hrnjić; Hatidža, Jahić; (2016), *The Role and Importance of Entrepreneurship in the Strengthening of BH Economic Development and Sovereignty-Uloga i Značaj Preduzetništva u Procesu Ekonomskog Razvoja i Jačanja Suvereniteta Bosne i Hercegovine*, *Periodical for social Issues*, Sarajevo University, ISSN 0032-7271 (Print); ISSN 1986-5244 (Online),

9. Elvir, Čizmić; Imamović-Čizmić, Kanita; (2013), *The principles of third generation universities functioning-lessons for universities in transition process; Periodical for social Issues, Sarajevo University, May/August, 101-123 pg., ISSN 0032-7271 (Print); ISSN 1986-5244 (Online). (CEEOL)*
10. Elvir, Čizmić, Kenan, Crnkić, (2012), *Strateško preduzetništvo-koncepcija paradigme budućnosti, Ekonomski fakultet Univerziteta u Sarajevu, ISBN: 978-9958-25-073-6,*
11. Elvir, Čizmić, Senad, Softić, Đevad, Šašić, (2021), *Principi Projektnog Menadžmenta, Perfecta-Sarajevo, COBISS.BH-ID 42162694,*
12. Lacka, Irena, (2012), *The Role of Academic Entrepreneurship and Spin-Off Companies in the Process of Technology Transfer and Commercialisation, Journal of Entrepreneurship, Management and Innovation (JEMI), Volume 8, Issue 1, str. 68-83.*
13. Laurillard, Diana, (2002), *Rethinking Teaching for The Knowledge Society, Educause Review,*
14. Moore, Mark, H., (1995), *Creating Public Value Strategic Management in Government, Copyright by the President and Fellows of Harvard College,*
15. Nikolić, M. and Stošković, M. (2011), *Mesto i uloga malih i srednjih preduzeća i preduzetnika u razvojnim strategijama EU i Srbije', Ekonomski vidici, 16(3),*
16. Ntalakas, George, Mihiotis, Athanassios, Mylonakis, John, (2006), *Business Performance Measurements Framework and SME, International Bulletin of Business Administration, EuroJournals Inc.,*
17. Sanchez, Ron, (2000), *Tacit Knowledge versus Explicit Knowledge-Approaches to Knowledge Management Practice, Frederiksberg, Denmark,*
18. Sattar, Bawany, (2000), *Managing in the Knowledge Based Economy, Creating and Sustaining Organization's Competitive Advantage through Knowledge Management, Hay Management Consultant PTE Ltd.,*
19. Šestić, M., Čizmić, E., Bičo Ćar, M., Hodžić, D., „*Techno-Entrepreneurship: Interdisciplinary Curricula Challenges for 4IR in Bosnia and Herzegovina*“, (2020), *Lecture Notes in Networks and Systems, 128 LNNS, pp. 899-905, (Springer-SCOPUS). DOI: 10.1007/978-3-030-46817-0_101.,*
20. Timmons, J. A., Spinelli, S. Adams, R. J., (2016), *New Venture Creation: Entrepreneurship for the 21st Century, Boston, MA: Irwin McGraw-Hill,*
21. Zhaoxing Wang, Qile He, Senmao Xia, David Sarpong, Ailun Xiong, Gideon Maas, (2020), *Capacities of business incubator and regional innovation performance, Technological Forecasting and Social Change, Volume 158, 120125, ISSN 0040-1625, <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2020.120125>.*
22. Zhimin, Xie, Xia, Wang, Lingmink Xie, Kaifeng Duan, (2021), *Entrepreneurial ecosystem and the quality and quantity of regional entrepreneurship: A configurational approach, Journal of Business Research, Volume 128, <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.02.015>.,*
23. *SI. glasnik BiH, 47/10.*
24. *Statistički ured Evropske unije, <https://ec.europa.eu/eurostat>,*
25. *Strategija razvoja FBiH 2021-2027 godina,*
26. *Strategija razvoja FBiH 2021-2027,*
27. *Strategija razvoja KS 2021-2027*
28. *Strategija razvoja KS 2021-2027,*
29. *Strategija razvoja KS 2021-2027,*
30. *Strategija razvoja KS 2021-2027, i član 12. Zakona o poticaju razvoja male privrede u KS.*
31. *Strategija razvoja KS 2021-2027,*
32. *Strategija razvoja KS 2021-2027, Strateška platforma,*
33. *Svjetska banka: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/688761571934946384/pdf/Doing-Business-2020-Comparing-Business-Regulation-in-190-Economies.pdf>,*
34. *Teacher Education for Entrepreneurship: Towards a Development Agenda; European Commission; Vincent House; 2011.*
35. *The Oslo Agenda for Entrepreneurship Education in Europe oslo_agenda_final_en%20(1).pdf.*

36. Izvještaj Evropske komisije o Bosni i Hercegovini za 2021. godinu, <https://www.dei.gov.ba/>,
37. Federalni zavod za programiranje razvoja (Detaljnije: <https://fzpr.gov.ba/files/Makroekonomski%20pokazatelji%20po%20kantonima/Makroekonomski%20pokazatelji%20po%20kantonima%20FBiH%202020.pdf>),
38. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2013_07_93_2072.html,
39. <https://www.gemconsortium.org/data>,
40. <https://www.techrepublic.com/article/quantum-computing-ecosystem-expands-in-all-directions/>,
41. Federalni zavod za programiranje razvoja FBiH <https://fzpr.gov.ba/files/Izdvojeno/Konkurentnost%202019%20.pdf>,
42. GCI 4.0 je proizvod agregacije 103 pojedinačna indikatora, dobivena iz kombinacije podataka međunarodnih organizacija kao i iz Ankete Svjetskog ekonomskog foruma. Indikatori su organizirani u 12 'stubova' što odražava obim i složenost pokretača produktivnosti i ekosistema konkurentnosti. Ti stubovi su: institucije, infrastruktura, usvajanje infomatičkih i komunikacijskih tehnologija (ICT), makroekonomska stabilnost, zdravlje, vještine, tržište roba, tržište rada, finansijski system, veličina tržišta, poslovna dinamika, i sposobnost za inovacije.
43. <http://www.dep.gov.ba/naslovna/DEP%20Strateski%20okvir%20za%20BiH.pdf> str. 85-93,
44. http://www.gvpartners.com/web/pdf/EC_Oslo_Agenda.pdf,
45. https://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/kin123469enc_web.pdf,
46. <https://mo.ks.gov.ba/node/364>,
47. <https://venturebeat.com/2022/01/09/report-sixty-nine-percent-of-enterprises-embrace-quantum-computing/>,
48. https://www.oecd-ilibrary.org/development/sme-policy-index-western-balkans-and-turkey-2019_g2g9fa9a-en
49. <https://www.scmp.com/news/china/science/article/3161830/quantum-technology-how-it-works-applications-and-why-us-and>,
50. <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digital-competence-framework>
51. Indeks politike malih i srednjih preduzeća Zapadni Balkan i Turska 2019 https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/202001/sme_policy_index_western_balkans_and_turkey_2019.pdf,

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
KANTON SARAJEVO
MINISTARSTVO PRIVREDE

DODATAK

**Elaboratu o društveno-ekonomskoj opravdanosti
uspostave i djelovanja Centra za razvoj poduzetništva
Javne ustanove "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu"
- Uspostava i djelovanje Inkubatora u okviru Centra za razvoj
poduzetništva -**

Sarajevo, august, 2022. godine

DODATAK
Elaboratu o društveno-ekonomskoj opravdanosti
ustpostave i djelovanja Centra za razvoj poduzetništva
Javne ustanove "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu"
- Uspostava i djelovanje Inkubatora u okviru Centra za razvoj poduzetništva -

I Misija i ciljevi

Jasna misija i jasni ciljevi uspostavljenog inkubatora su ključni faktori koji utječu na uspjeh poslovne inkubacije. To je potvrdilo i istraživanje koje je provedeno u okviru projekta "SUPER - Start-Up Promotion for Entrepreneurial Resilience"¹ u 2016. godini, a koje je pokazalo da su inkubatori, uključeni u predmetno istraživanje, u najvećem broju, naveli da je jedan od glavnih razloga za njihov uspjeh upravo postojanje jasne misije i jasnih ciljeva njihove organizacije. Također, misija i ciljevi uspostavljenog inkubatora u velikoj mjeri utječu na njegov dizajn i na usluge koje će pružati svojim korisnicima. Generalno, osnovni cilj svakog inkubatora jeste pokretanje novih poslovnih subjekata i njihov rast, međutim razlozi za poticanje poduzetništva mogu biti različiti, a najčešće uključuju jedan ili više sljedećih ciljeva: razvoj poduzetničkih kompetencija, regionalni razvoj, visoki rast, komercijalizacija znanja, sektorski razvoj, podržavanje socijalnog poduzetništva i korporativno umrežavanje².

Uzimajući u obzir činjenicu da je Javna ustanova "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu" (u daljnjem tekstu: CNT) osnovana od strane Kantona Sarajevo i da se finansira javnim sredstvima iz budžeta ovog Kantona, glavni cilj inkubatora, koji se bude uspostavio i djelovao u okviru Centra za razvoj poduzetništva CNT-a (u daljnjem tekstu: Inkubator), treba da bude ekonomski rast i razvoj na području Kantona Sarajevo. Inkubator treba da služi kao jedan od stubova javne politike, kojom se pruža kontinuirana sistemaska podrška malim i srednjim preduzećima na području Kantona Sarajevo, odnosno kojom se pruža sistemaska podrška kreativnim, hrabrim i inovativnim mladim pojedincima da ostvare svoje poslovne ideje, te na taj način doprinesu ukupnom ekonomskom rastu kroz porast BDP-a, ali i ekonomskom razvoju koji uključuje i kvalitativne indikatore poput rasta životnog standarda, kvalitete života, stepena zadovoljenja obrazovnih, kulturnih, zdravstvenih, ekoloških i drugih ljudskih potreba. Pored ekonomskog rasta i razvoja, kao cilj Inkubatora postavlja se i jačanje poduzetničkih kompetencija mladih osnivača/vlasnika poslovnih subjekata na području Kantona Sarajevo, koji će, pomoću ove značajne podrške Kantona Sarajevo, imati priliku steći relevantno iskustvo u osnivanju i vođenju vlastitog biznisa. Također, cilj je i da se, kroz promociju rezultata odnosnih programa poticaja razvoja male privrede kojima se potiče pokretanje start-up poslovnih subjekata, kao i kroz kontinuiranu promociju rezultata Inkubatora, poveća svijest javnosti o poduzetništvu i njegovim prednostima.

II Poslovni model u kontekstu misije i ciljeva Inkubatora

Specifičnost određenih ciljeva definitivno utječe na izbor odgovarajućeg poslovnog modela, odnosno "formule za profit"³ inkubatora. Npr., inkubatori koji su orijentisani na razvoj poduzetničkih kompetencija mladih osoba teško mogu ostvariti prihode od inkubiranih poslovnih subjekata jer su ti poslovni subjekti uglavnom biznisi koji se nalaze u start-up fazi razvoja. Dakle, ovakvi poslovni subjekti teško mogu plaćati zakupninu za poslovni prostor unutar inkubatora ili članstvo u inkubatoru. Također, s obzirom na ranu start-up fazu inkubiranih poslovnih subjekata koji treba da budu korisnici Inkubatora, kao i na činjenicu da

1 Project SUPER - Start-Up Promotion for Entrepreneurial Resilience, (2017), Erasmus+ | Key Action 2 | Strategic Partnerships, SUPER Business Incubation Toolkit, str. 2

2 Ibid, str. 4

3 Muehlhausen, J. (2012). Business Models For Dummies. New York. John Wiley & Sons.

izbor korisnika Inkubatora ne bi trebao biti ograničen samo na brzorastuće biznise, nije realistično očekivati ostvarivanje prihoda kroz model utemeljen na rastu, odnosno kroz model koji podrazumijeva da inkubator u nekom budućem vremenu ima udio u vlasničkom kapitalu inkubiranog poslovnog subjekta ili da mu pripada dio prihoda inkubiranog poslovnog subjekta. Naime, kao što je već spomenuto u poglavlju I ovog Dodatka, u konkretnom slučaju, Inkubator se osniva kao stub javne politike, kojom se pruža kontinuirana systemska podrška malim i srednjim preduzećima na području Kantona Sarajevo, odnosno kojom se pruža systemska podrška kreativnim, hrabrim i inovativnim mladim pojedincima da ostvare svoje poslovne ideje, te na taj način doprinesu ukupnom ekonomskom rastu i razvoju u Kantonu Sarajevo. Vodeći se logikom ciljeva i misije Inkubatora može se smatrati da je društveno opravdano da se inputi/resursi i procesi/aktivnosti potrebni za ostvarivanje ovih ciljeva trebaju finansirati iz budžeta Kantona Sarajevo, kako bi Inkubator sa navedenom svrhom bio održiv. Međutim, iako Inkubator neće direktno ostvarivati prihode od zakupa poslovnog prostora, članarine, udijela u vlasničkom kapitalu ili dijelu ostvarenih prihoda svojih rezidenata, indirektno će ostvarenjem svoje misije i ciljeva utjecati na ekonomski rast i razvoj, što u konačnici znači povećanje javnih prihoda koji pripadaju Kantonu Sarajevo, te implicira ekonomsku opravdanost uspostave i djelovanja Inkubatora.

S ciljem detaljnije elaboracije poslovnog modela Inkubatora, u tekstu koji slijedi pojedinačno opisujemo svaki od ključnih elemenata slagalice poslovnog modela⁴, i to:

1. potencijalnu bazu klijenata,
2. odnose sa klijentima,
3. propoziciju vrijednosti,
4. kanale za komunikaciju sa klijentima,
5. ključne partnere,
6. ključne aktivnosti,
7. ključne resurse,
8. strukturu troškova i
9. izvore prihoda.

1. Potencijalna baza klijenata

Kako bi se uspostavio učinkovit poslovni model Inkubatora, neophodno je identificirati bazu klijenata kojima će Inkubator biti na usluzi. S obzirom da je predviđeno da glavni klijenti Inkubatora budu krajni korisnici - inkubirani poslovni subjekti osnovani od strane fizičkih lica koja ostvare pravo na dodjelu poticajnih sredstava po osnovu programa "Podrška mladima za pokretanje start up poslovnih subjekata" Ministarstva privrede Kantona Sarajevo i drugih programa ovog Ministarstva koji su pandan ovom programu, može se zaključiti da ovi krajnji korisnici neće biti u mogućnosti plaćati usluge koje Inkubator bude pružao. Stoga, kao što smo to već spomenuli, Inkubator treba da se u potpunosti finansira iz Budžeta Kantona Sarajevo, odnosno glavni pokrovitelj/sponzor uspostave i djelovanja Inkubatora treba da bude Kanton Sarajevo, jer je ostvarenje glavnog cilja Inkubatora - ekonomski rast i razvoj na području Kantona Sarajevo definitivno od javnog interesa za ovaj Kanton.

2. Odnosi sa klijentima

Za razvijanje i održavanje međusobnih odnosa između krajnjih korisnika Inkubatora mogu se koristiti različite metode, među koje, između ostalog, spada i stvaranje zajednice koja omogućava direktnu interakciju između različitih korisnika Inkubatora. Također, moguće je uspostaviti i saradnju CNT-a, odnosno Inkubatora sa odnosnim univerzitetima u Kantonu

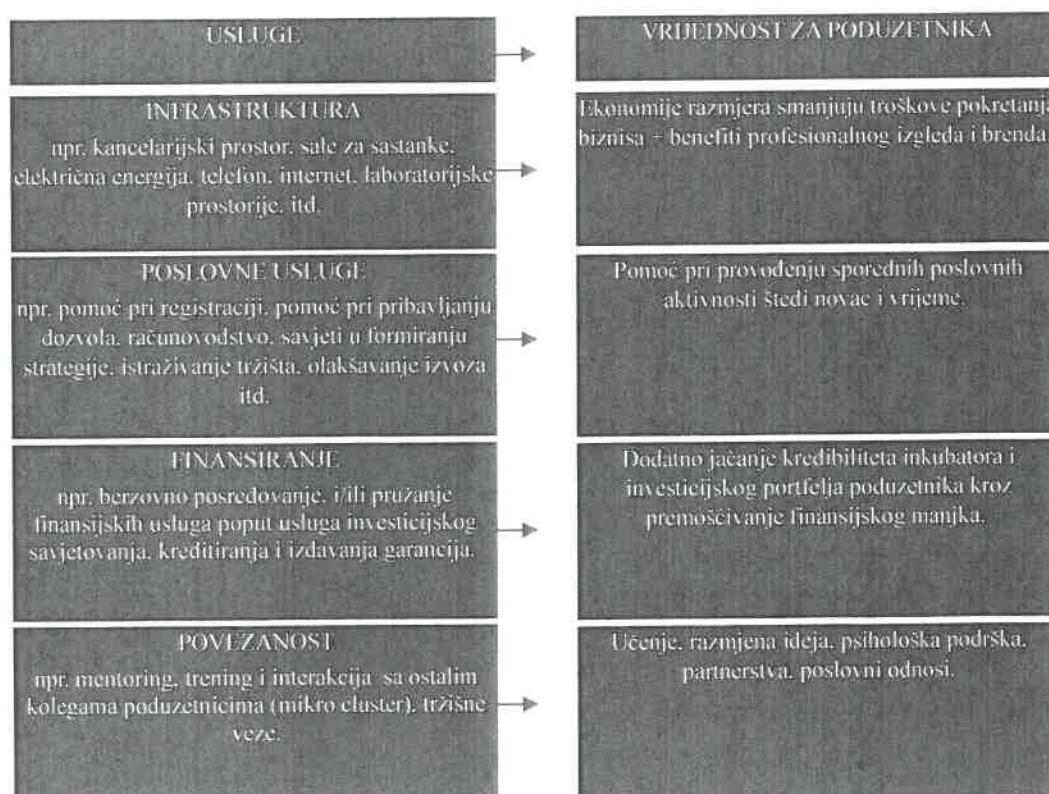
⁴ Project SUPER - Start-Up Promotion for Entrepreneurial Resilience, op.cit. str. 11

Sarajevo, te promovirati usluge Inkubatora, kao i promovirati mogućnosti sufinansiranja mladih osoba koji završavaju neke od fakulteta na području Kantona Sarajevo kroz program "Podrška mladima za pokretanje start up poslovnih subjekata" Ministarstva privrede Kantona Sarajevo i druge programe ovog Ministarstva koji su pandan ovom programu. Ustavom uske saradnje sa univerzitetima na području Kantona Sarajevo, ali i sa istraživačko-projektnim servisom CRP-a⁵ otvara se mogućnost da Inkubator, odnosno njegovi korisnici, eventualno koriste neka nova znanja stečena kroz istraživačke projekte ovih univerziteta, čime se stvara pretpostavka da se u kasnijoj fazi životnog ciklusa Inkubatora njegovi ciljevi prošire i na komercijalizaciju znanja. Pored navedenog, bitno je istaći da će biti neophodno kontinuirano vršiti evaluaciju ostvarenih rezultata Inkubatora i komunicirati ostvarene rezultate klijentima i potencijalnim klijentima Inkubatora, kroz izvještaje, prezentacije i posebno - inspirativne i motivirajuće priče poslovnih subjekata koji su prošli period inkubacije, te samostalno i uspješno posluju. Također, bit će potrebno kontinuirano vršiti istraživanja percepcije o Inkubatoru i njegovim aktivnostima kroz vršenje direktnog anketiranja, anketiranja putem telefona i anketiranja putem odnosnih upitnika.

3. Propozicija vrijednosti

Propozicija vrijednosti odražava skup usluga, koje Inkubator pruža kako bi zadovoljio potrebe svojih klijenata (pokrovitelja i krajnjih korisnika). Propozicijom vrijednosti jasno se utvrđuje koje prednosti će klijenti Inkubatora imati ukoliko ga budu koristili, a ove prednosti trebaju biti usklađene sa definiranom misijom i ciljevima Inkubatora. Kada je u pitanju propozicija vrijednosti koja se u teoriji može utvrditi za poslovne inkubatore, u Dijagramu 1. prikazane su četiri osnovne vrijednosti koje inkubator može ponuditi potencijalnim poduzetnicima - krajnjim korisnicima

Dijagram 1. Četiri komponente poslovne inkubacije⁶

5 Čizmić E. i Šahić Đ. (2022). Elaborat o društveno-ekonomskoj opravdanosti uspostave i djelovanja Centra za razvoj poduzetništva Javne ustanove Centar za napredne tehnologije u Sarajevu. Sarajevo., str. 35

6 Project SUPER - Start-Up Promotion for Entrepreneurial Resilience, op.cit. str. 12

Naslanjajući se na teoretski model propozicije vrijednosti poslovnih inkubatora, u tekstu koji slijedi elaboriramo propoziciju vrijednosti Inkubatora, odnosno opis glavnih usluga i vrijednosti koje Inkubator treba da pruža poduzetnicima - krajnjim korisnicima tokom svog djelovanja.

3.1. Infrastruktura

Kada je u pitanju izgradnja i obezbjeđenje raspoloživosti infrastrukture Inkubatora koji će djelovati u okviru Centra za razvoj poduzetništva CNT-a (u daljnjem tekstu: CRP), planirano je da Inkubator ima kapacitet za smještaj 30 start up poslovnih subjekata koji obavljaju djelatnosti, koje po svojim glavnim obilježjima mogu da se obavljaju u prostoriji od cca. 20 m², odnosno koji obavljaju djelatnosti koje ne zahtijevaju ispunjenje posebnih zakonskih propisa, veće prostorne kapacitete i sl. Prostorni kapacitet CRP-a treba da bude 1.000,00 m² i treba da uključuje sljedeće:

1. Kancelarijski prostor za smještaj 30 start up poslovnih subjekata sa veličinom: 30 start up poslovnih subjekata x 20 m² kancelarijskog prostora/start up poslovnom subjektu = 600 m²;
2. Kancelarijski prostor za smještaj šest uposlenika CRP-a, sa veličinom: 6 uposlenika CRP-a x 10 m² = 60 m²;
3. Otvoreni prostor veličine 150 m², u kojem će biti smješteni: zajednički mrežno uvezani fotokopir i skener aparati, zajednički fax, poštanski sandučići za 30 start up poslovnih subjekata, kafe aparat, prostor za druženje i dr.;
4. Prostor za zajednički toalet, veličine: 15m² za muški toalet + 15 m² za ženski toalet = 30 m²; i
5. Prostor za konferencijske sale, veličine: 100 m² za veliku konferencijsku salu + 60 m² za malu konferencijsku salu = 160 m².

Prednje navedeni prostor za inkubaciju start up poslovnih subjekata treba da bude dizajniran od strane angažovanog profesionalnog arhitekta, tako da vizualni identitet ovog prostora bude privlačan, savremen i reprezentativan. Također, potrebno je obezbijediti i osnovni kancelarijski namještaj za predmetni kancelarijski prostor, koji treba da bude kvalitetan, lijepo dizajniran i reprezentativan, kao i obezbjeđenje zasebnog telefonskog priključka za svaku kancelariju u Inkubatoru i obezbjeđenje pristupa brzom širokopojasnoj internet konekciji za sve rezidente ovog prostora. Inkubator treba da zadovoljava savremene standarde za smještaj i kontinuirani mentoring 30 poslovnih subjekata, te u skladu sa tim, CNT treba da vodi računa o tehničkim specifikacijama za zakup prostora, ali i o tehničkim specifikacijama za sve nabavke koje CNT treba da provede u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama ("Službeni glasnik BiH", broj 39/14), sa ciljem obezbjeđenja uspostave predmetnog poslovnog inkubatora i njegovog kontinuiranog funkcionisanja i raspoloživosti na području Kantona Sarajevo, a poželjno na teritoriji gradskih općina ovog Kantona.

Izgradnja i obezbjeđenje raspoloživosti predmetne infrastrukture Inkubatora treba da poslovnim subjektima - krajnjim korisnicima Inkubatora pruži mogućnost besplatnog korištenja određenog dijela kancelarijskog prostora, kao i opreme u ovom kancelarijskom prostoru na period od jedne godine. Također, prilikom boravka u Inkubatoru, odabrani poslovni subjekti - krajnji korisnici imat će i benefit besplatnog korištenja električne energije, grijanja, interneta i ostalih dijelova koji čine infrastrukturu Inkubatora, što uključuje i korištenje zajedničkih prostorija, sala za sastanke, recepcije, kafe aparata, prostora za druženje, fax-a, poštanskog sandučića itd.

Vrijednost koja se, uslugom obezbjeđenja izgradnje i raspoloživosti infrastrukture Inkubatora, isporučuje krajnjim korisnicima ogleda se u smanjenju troškova u njihovoj prvoj godini poslovanja, benefitima korištenja privlačnog, savremenog i reprezentativnog

poslovnog prostora opremljenog u skladu sa savremenim standardima, kao i benefitom zajedničkog druženja sa kolegama poduzetnicima u prostorijama Inkubatora, koje druženje treba da potakne rezidente Inkubatora na međusobnu saradnju i umrežavanje.

3.1.2 Poslovne usluge

Prije svega, potrebno je istaći da će Inkubator djelovati unutar CRP-a, te da će biti umrežen sa svim njegovim servisima koji su opisani u dokumentu - "Elaborat o društveno-ekonomskoj opravdanosti uspostave i djelovanja Centra za razvoj poduzetništva Javne ustanove Centar za napredne tehnologije u Sarajevu"⁷ (u daljnjem tekstu: Elaborat). Između ostalih servisa CRP-a, Konsultantski servis treba da pruža konsalting u svim oblastima unutar kojih korisnici Inkubatora trebaju uspostaviti poslovanje i aktivnosti, kako bi opstali na tržištu, a to podrazumijeva:

- Pomoć potencijalnim aplikantima na odnosni javni poziv za dodjelu poticajnih sredstava po programu "Podrška mladima za pokretanje start up poslovnih subjekata" pri pisanju poslovnih planova, s ciljem da njihovi poslovni planovi budu u skladu sa ekonomskim standardima i kvalitetno pripremljeni. Ova pomoć treba da uključuje i savjetovanje potencijalnih aplikanta prilikom vršenja istraživanja konkurencije i spoznaje realne mogućnosti rasta na tržištu za pojedine biznise;
- Pomoć krajnjim korisnicima Inkubatora kod analize poslovanja i kreiranja planova za izgradnju kvalitetne strukture i parametara poslovanja poslovnog subjekta;
- Pomoć pri unapređenju i primjeni određenih standarda poslovanja, te preuzimanju dobre poslovne prakse;
- Pomoć pri unapređenju i provedbi marketinških planova korisnika Inkubatora; i
- Druge poslovne usluge koje se pokažu potrebnim.

Kao što je već navedeno u Elaboratu, ovaj dio poslova bi trebao koordinirati jedan „Stručni savjetnik“ sa posebnim znanjima i vještinama iz oblasti poduzetništva i razvoja ljudskih resursa. Navedene aktivnosti podrazumijevaju tjesnu vezu između CRP-a i obrazovnog sistema u Kantonu Sarajevo koji u okviru navedenih aktivnosti treba biti iskorišten kao resursna baza. Također, navedene aktivnosti podrazumijevaju i da se kroz odnosne procedure propisane Zakonom o javnim nabavkama ("Službeni glasnik BiH", broj 39/14) angažuju vanjski eksperti koji će kontinuirano pružati navedene usluge korisnicima Inkubatora. Vrijednost koja se ovim uslugama pruža korisnicima Inkubatora je ušteda novca i vremena potrebnog za provođenje sporednih aktivnosti poslovanja, odnosno smanjenje troškova poslovnog subjekta u prvoj godini njegovog poslovanja pružanjem predmetnih usluga bez naplaćivanja naknade.

3.1.3 Finansiranje

Predviđeno je da krajnji korisnici Inkubatora budu poslovni subjekti u stopostotnom vlasništvu fizičkih lica koja ostvare pravo na dodjelu poticajnih sredstava po osnovu programa "Podrška mladima za pokretanje start up poslovnih subjekata" Ministarstva privrede Kantona Sarajevo i drugih programa ovog Ministarstva koji su pandan ovom programu, a modus izbora korisnika Inkubatora, kao i korištenje servisa CRP-a će biti regulisan odnosnim aktima Ministarstva privrede Kantona Sarajevo i Vlade Kantona Sarajevo. Kada je u pitanju program "Podrška mladima za pokretanje start up poslovnih subjekata", bitno je istaći da je Godišnjim planom provođenja programa razvoja male privrede za 2022. godinu ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 25/22) za njegovo provođenje predviđeno 1.000.000,00 KM budžetskih sredstava. Ovim programom predviđena je poticajna grant podrška po odabranom korisniku koja se u ovisnosti od ocjene prihvaćenog biznis plana dodjeljuju u maksimalnom iznosu od 21.600,00 KM. Grant podrška po jednom odabranom korisniku predviđena je u maksimalnom iznosu od 18.000,00 KM, a iznos od

⁷ Čizmić E. i Šašić Đ. (2022). op. cit., str. 32-35

3.600,00 KM predviđen je za finansiranje isplate minimalne mjesečne neto plaće za prvih šest mjeseci rada i dio troškova svih zakonom propisanih poreza i doprinosa na neto plaću. Uzimajući u obzir navedeno, može se zaključiti da će korisnici Inkubatora imati i značajnu finansijsku podršku kojom se omogućava razvoj njihovih poduzetničkih poduhvata, a infrastruktura i usluge Inkubatora bit će dodatni benefit koji će ostvarivati samo prvih 30 rangiranih aplikanta po odnosnim javnim pozivima objavljenim po prednje navedenom programu. Pružanjem ovakve finansijske podrške rezidentima Inkubatora, omogućava se realizacija poslovnog poduhvata novih poduzetnika.

3.1.4 Povezanost, edukacija i umrežavanje

Treba napomenuti da Konsultantski servis CRP-a treba pružati besplatnu mentorsku podršku svim korisnicima poticajnih sredstava po programu "Podrška mladima za pokretanje start up poslovnih subjekata" ili po programu poticaja razvoja male privrede koji bude pandan ovom programu, a naravno to uključuje i besplatan mentoring samih korisnika Inkubatora u prvoj godini poslovanja.

Dalje, Resursni i edukativni servis CRP-a⁸ bi trebao koordinirati poslovima organizacije edukacijskih aktivnosti koje bi trebale pružiti podršku u izgradnji međusobnih veza između investitora ili finansijera i korisnika CRP-a koji imaju biznis ideje (uključujući i potencijalne aplikante na javni poziv po programu "Podrška mladima za pokretanje start up poslovnih subjekata" i drugom programu koji je pandan ovom programu), te utjecati na polaznike i druge poduzetnike (uključujući i korisnike Inkubatora) da kreiraju i prepoznaju prilike na tržištu, te da uspješno rješavaju organizacione izazove. Edukacija bi obuhvatila seminare, programe, online kurseve, predavanja, prezentacije korisnika.

Pored navedenih servisa, korisnicima Inkubatora na raspolaganju će biti i mogućnost korištenja CRP-ovog Servisa za korporativno poduzetništvo⁹ čiji je osnovni zadatak umrežavanje svih korporacija i grupacija koje operiraju u Bosni i Hercegovini, bilo da se radi o domaćim ili stranim kompanijama, a sve sa ciljem stvaranja baze klasterisanja manjih tek nastalih firmi i razvoja baze sistemskih sponzorstava vezano za aktivnosti CRP-a. Kao što je već navedeno i detaljnije opisano u Elaboratu, ključne aktivnosti Servisa za korporativno poduzetništvo su:

- "organiziranje tematskih okruglih stolova sa ciljem razmjene ideja i kreiranje novih poslovnih šansi za različite vrste biznisa,
- organiziranje događaja koji okupljaju predstavnike različitih privrednih subjekata omogućujući im pristup promociji dobrih poslovnih praksi i sadržaja koje nude kao poslodavci,
- organiziranje događaja sa ciljem okupljanja sponzora, poslovnih investitora, uz kreiranje šanse posijanim idejama da se predstave na ovakvim događajima, što ima za cilj jačanje mreže za institucionalnu i individualnu saradnju,
- organiziranje tematskih konferencija usmjerenih na poticanje razvoja pojedinih industrija, uz osiguranje ključnih informacija vezanih za savremene tehnologije, te biznis analitike koja opservira potencijale iste i prepoznaje razvojne trendove i potencijalne šanse za nove poslovne prilike."¹⁰

Korištenjem prednje navedenih servisa CRP-a, korisnicima Inkubatora omogućava se sticanje novih znanja, razmjena ideja, psihološka i mentorska podrška, te stvaranje partnerstava i poslovnih veza.

8 Ibid. str. 33

9 Ibid. str. 34

10 Ibid. str. 35

4. Kanali za diseminiranje propozicije vrijednosti potencijalnim klijentima

Inkubator treba da diseminira informacije o svojoj propoziciji vrijednosti ciljanim klijentima (korisnicima i sponzoru-pokrovitelju Inkubatora) kroz različite kanale. CNT, odnosno CRP kroz svoj godišnji program rada treba da Vladi Kantona Sarajevo i Skupštini Kantona Sarajevo predstavi jasne detalje projekta uspostave Inkubatora, kao i da svake godine obavijesti Vladu Kantona Sarajevo i Skupštinu Kantona Sarajevo o njegovim postignutim rezultatima i o potrebama njegovih potencijalnih korisnika, te da shodno tome traži adekvatno finansiranje iz budžeta Kantona Sarajevo. Pored navedenog, kroz različite kanale komunikacije (elektronski i printani mediji, organizacija događaja itd.) CNT, odnosno CRP trebaju iskomunicirati propoziciju vrijednosti Inkubatora potencijalnim aplikantima na javni poziv po programu "Podrška mladima za pokretanje start up poslovnih subjekata" Ministarstva privrede Kantona Sarajevo i drugih programa ovog Ministarstva koji su pandan ovom programu.

5. Ključni partneri Inkubatora

Stakeholderi CRP-a su oni pojedinci ili institucije na koje djelovanje CRP-a može imati direktan ili indirektan utjecaj ili pojedinci ili institucije koji svojim djelovanjem mogu imati direktan utjecaj na Inkubator. Tokom trajanja uspostave i djelovanja CRP-a, CNT, Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo, Vlada Kantona Sarajevo i Skupština Kantona Sarajevo su stakeholderi predloženog projekta uspostave i djelovanja Inkubatora. Dalje, pored prednje navedenih stakeholdera, ostali stakeholderi treba da čine potencijalne korisnike i korisnike Inkubatora, korisnike CRP-a, odnosno osobe koje žele postati poduzetnici, relevantne organe uprave i lokalne samouprave na području Kantona Sarajevo, međunarodne organizacije i institucije, institute, univerzitete, fakultete, škole, istraživačke i razvojne agencije, privredne komore, te zaposlenike, studente dopdiplomskog, master i doktorskog studija Univerziteta u Sarajevu i drugih univerziteta na području Kantona Sarajevo, druge poslovne korisnike, kao i druge pojedince ili institucije na koje djelovanje CRP-a može imati direktan ili indirektan utjecaj ili pojedince ili institucije koji svojim djelovanjem mogu imati direktan utjecaj na Inkubator.

6. Ključne aktivnosti Inkubatora

"Ključne aktivnosti inkubatora su najvažnije aktivnosti kojima se izvršava njegova propozicija vrijednosti"¹¹, odnosno ključne aktivnosti su ono što Inkubator treba da ponudi/obezbjedi svojim rezidentima kako bi ispunio svoju svrhu.

6.1 Mjesto Inkubatora

6.1.1 Lokacija

Lokacija CRP-a (posebno Inkubatora) treba biti odabrana u skladu sa prednje opisanim poslovnim modelom Inkubatora. Također, lokacija CRP-a utječe na tokove poslovanja njegovih rezidenata, te je stoga i prikladnost lokaliteta inkubacije jedan od ključnih elemenata podrške koja se pruža njegovim korisnicima. Pored toga, dostupnost potencijalnim vanjskim poduzetničkim mrežama također je jedan od ključnih faktora uspjeha poslovne inkubacije, a prilikom izbora lokacije bitno je voditi računa da Inkubator bude pristupačan sa aspekta javnog prijevoza, te da ima pristup parking mjestima. S obzirom na navedeno, smatramo da lokacija CRP-a (posebno Inkubatora) treba da bude na području nekih od gradskih općina Kantona Sarajevo, jer se na taj način njegovim rezidentima omogućava povezanost sa vanjskim poduzetničkim mrežama, lakša dostupnost i bolja vidljivost.

¹¹ Project SUPER - Start-Up Promotion for Entrepreneurial Resilience, op.cit. str. 12

6.1.2 Veličina prostora i tipovi prostorija

Kao što je već navedeno, u podtački 3.1 ovog Dodatka, planirano je da Inkubator ima kapacitet za smještaj 30 start up poslovnih subjekata koji obavljaju djelatnosti, koje po svojim glavnim obilježjima mogu da se obavljaju u prostoriji od cca. 20 m², odnosno koji obavljaju djelatnosti koje ne zahtijevaju ispunjenje posebnih zakonskih propisa, veće prostorne kapacitete i sl. Prostorni kapacitet CRP-a treba da bude 1.000,00 m² i treba da uključuje sljedeće:

1. Kancelarijski prostor za smještaj 30 start up poslovnih subjekata sa veličinom: 30 start up poslovnih subjekata x 20 m² kancelarijskog prostora/start up poslovnom subjektu = 600 m²;
2. Kancelarijski prostor za smještaj šest uposlenika CRP-a, sa veličinom: 6 uposlenika CRP-a x 10 m² = 60 m² (3x20m²);
3. Otvoreni prostor veličine 150 m², u kojem će biti smješteni: zajednički mrežno uvezani fotokopir i skener aparati, zajednički fax, poštanski sandučići za 30 start up poslovnih subjekata, kafe aparat, prostor za druženje i dr.;
4. Prostor za zajednički toalet, veličine: 15m² za muški toalet + 15 m² za ženski toalet = 30 m²; i
5. Prostor za konferencijske sale, veličine: 100 m² za veliku konferencijsku salu + 60 m² za malu konferencijsku salu = 160 m².

U Tabeli 1. dat je opis prednje navedenih prostorija CRP-a.

Tabela 1. Opis i osnovne karakteristike prostorija CRP-a

Tip prostorije	Kancelarijski prostor za smještaj start up poslovnih subjekata
Opis prostorije	Kancelarijski prostor dizajniran za obavljanje poslovnih aktivnosti start up poslovnih subjekata - rezidenata Inkubatora
Kapacitet	2 osobe
Preporučena oprema	2 radna stola sa ladičarima, 2 radne stolice, ormar, police, flipchart ploča, utičnice za struju i produžni kablovi, priključak za telefon i internet, 1 pc računar
Veličina prostorije	20 m ²
Broj prostorija	30
Tip prostorije	Kancelarijski prostor za smještaj šest uposlenika CRP-a
Opis prostorije	Kancelarijski prostor dizajniran za uposlenike CRP-a
Kapacitet	2 osobe
Preporučena oprema	2 radna stola sa ladičarima, 2 radne stolice, ormar, police, flipchart ploča, utičnice za struju i produžni kablovi, priključak za telefon i internet
Veličina prostorije	20 m ²
Broj prostorija	3
Tip prostorije	Otvoreni prostor
Opis prostorije	Otvoreni prostor veličine 150 m ² , u kojem će biti smješteni: zajednički mrežno uvezani fotokopir i skener aparati, zajednički fax, poštanski sandučići za 30 start up poslovnih subjekata, kafe aparat, prostor za druženje i dr. Boje zidova, izgled prostorija i namještaj trebaju izazivati prijatan osjećaj.
Kapacitet	25 osoba
Preporučena oprema	30 poštanskih sandučića za rezidente Inkubatora, 2 mrežno uvezana fotokopir i skener aparata, fax, recepcijski stol, priključak za telefon i fax na recepcijskom stolu, priključak za internet za recepcijski stol, 2 police i 2 ormara za recepcijski stol, kafe aparat, stol sa kapacitetom za sjedenje 10 osoba i 10 stolica za prostor za druženje, zvučnici
Veličina prostorije	150 m ²
Broj prostorija	1
Tip prostorije	Zajednički toalet
Opis prostorije	Zajednički toalet
Kapacitet	1 osoba

Preporučena oprema	Potrebna sanitarna oprema za funkcionalnost zajedničkog toaleta
Veličina prostorije	15 m ²
Broj prostorija	2
Tip prostorije	Velika konferencijska sala
Opis prostorije	Velika konferencijska sala koja je dizajnirana za održavanje događaja, sastanaka i predavanja namijenjena rezidentima Inkubatora, ali i za potrebe svih servisa CRP-a
Kapacitet	45 osoba
Preporučena oprema	1 veliki stol, 42 mala stola, 45 stolica, projektor, zid za projektor, laptop, HDMI-VGA adapter za prezentacije, tabla, flipchart ploča, oprema za videokonferencije, produžni kablovi, priključci za struju, priključci za internet, wi-fi mreža, laptop za prezentaciju
Veličina prostorije	100 m ²
Broj prostorija	1
Tip prostorije	Velika konferencijska sala
Tip prostorije	Mala konferencijska sala
Opis prostorije	Mala konferencijska sala koja je dizajnirana za održavanje događaja, sastanaka i predavanja namijenjena rezidentima Inkubatora, ali i za potrebe svih servisa CRP-a
Kapacitet	25 osoba
Preporučena oprema	1 veliki stol, 22 mala stola, 25 stolica, projektor, zid za projektor, laptop, HDMI-VGA adapter za prezentacije, tabla, flipchart ploča, oprema za videokonferencije, produžni kablovi, priključci za struju, priključci za internet, wi-fi mreža
Veličina prostorije	60 m ²
Broj prostorija	1

6.2 IKT oprema i tehnologija

Iz Tabele 1. vidljivo je da Inkubator treba biti opremljen sa brzom širokopojasnom internet koncepcijom koja putem wi-fi i ethernet konekcije mora biti dostupna svim rezidentima Inkubatora i uposlenicima CRP-a. Također, internet konekcija mora biti dostupna i za goste Inkubatora putem wi-fi mreže. U otvorenom prostoru Inkubatora trebaju biti smještene dva mrežno uvezana printera i skenera za rezidente Inkubatora i uposlenike CRP-a. Za potrebe funkcionisanja obje prednje navedene konferencijske sale, potrebno je obezbijediti: dva projektora, dva zida za prikazivanje projekcija, opremu za videokonferencije za dvije sale, dva laptopa, dva HDMI-VGA adaptera za prezentacije, produžne kablove i priključke za struju.

6.3 Uredska podrška

Stručni savjetnik - voditelj Inkubatora treba da koordinira svim poslovima Inkubatora, što uključuje i zakazivanje termina za održavanje sastanaka u konferencijskim salama, umrežavanje rezidenata Inkubatora sa partnerima sa kojima CRP uspostavi saradnju i dr.

6.4 Poslovna inkubacija, mentoring, edukacija, događaji, umrežavanje

"Poslovna inkubacija je proces kojim se omogućava uspješan razvoj start up poslovnih subjekata, tako što se inkubiranim poslovnim subjektima pružaju određene usluge i resursi."¹²

S obzirom na navedeno, pored infrastrukture Inkubatora, rezidentima će biti na raspolaganju sve usluge servisa CRP-a koje su već opisane u podtački 3.1.2 ovog Dodatka.

6.5 Finansiranje rezidenata Inkubatora

Krajnji korisnici Inkubatora bit će finansirani na način opisan u podtački 3.1.3 ovog Dodatka.

6.6 Proces izbora krajnjih korisnika Inkubatora

Kao što je već opisano u prethodnom tekstu, izbor krajnjih korisnika Inkubatora bit će vršen putem odnosnog javnog poziva po osnovu po osnovu programa "Podrška mladima za

¹² Ibid., str. 22

pokretanje start up poslovnih subjekata" Ministarstva privrede Kantona Sarajevo i drugih programa ovog Ministarstva koji su pandan ovom programu. Uslovi i kriteriji za izbor rezidenata Inkubatora bit će propisani odnosnim aktima Ministarstva privrede Kantona Sarajevo i Vlade Kantona Sarajevo.

7. Ključni resursi

Finansiranje uspostave i djelovanja Inkubatora treba biti obezbijeđeno u Budžetu Kantona Sarajevo. Za prvu godinu poslovanja Inkubatora bit će potrebno obezbijediti budžetska sredstva kojima će biti pokriveni inicijalni investicijski troškovi koji uključuju: predoperativne troškove, troškove građevinskih radova i opremanja prostora, troškove nabavke opreme, inicijalno investiranje u ljudske resurse koje uključuje obuku osoblja Inkubatora, inicijalne generalne troškove za uspostavu Inkubatora i rezervni fond za neočekivane troškove. Također, potrebno je obezbijediti i budžetska sredstva za operativne troškove Inkubatora u prvoj godini poslovanja, i to: troškove plaća i doprinosa na plaću za osoblje Inkubatora, troškove nabavke vanjskih ekspertnih usluga, troškove komunalnih usluga (električna energija, voda, kanalizacija, grijanje), troškove prevoza, troškove zakupa prostora, troškove telefona, interneta, troškove organizacije događaja, troškove popravke i održavanja infrastrukture i opreme, troškove nabavke kancelarijskog materijala.

Kada su u pitanju ljudski resursi, za početak je predviđeno da Inkubator, kao poseban servis u okviru CRP-a ima zaposelnog šefa Inkubatora i jednog stručnog savjetnika - voditelja Inkubatora. Šef Inkubatora će, zajedno sa direktorom CNT-a i rukovodiocem CRP-a predstavljati Inkubator na svim sastancima sa vanjskim stakeholderima. Također, šef Inkubatora treba da uspješno upravlja odnosima sa krajnjim korisnicima Inkubatora, da operativno izvršava sve zaključke i strategije CNT-a koje se odnose na djelovanje Inkubatora, da organizuje i rukovodi procesima rada i poslovanja Inkubatora, da koordinira aktivnosti Inkubatora sa aktivnostima ostalih servisa CRP-a, te da obavlja sve druge poslove koji budu propisani Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta CNT-a. S druge strane, stručni savjetnik - voditelj Inkubatora planira, provodi i koordinira provođenjem svih potrebnih aktivnosti Inkubatora kojima se izvršava njegova propozicija vrijednosti i obavlja sve druge poslove koji budu propisani Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta CNT-a.

8. Aproximacija/procjena strukture troškova uspostave i djelovanja Inkubatora i aproximacija/procjena prihoda

U dolje navedenim tabelama prikazana je aproximacija/procjena strukture troškova uspostave i djelovanja Inkubatora i aproximacija/procjena njegovih prihoda. Treba napomenuti da su troškovi CRP-a¹³ za komunalne usluge, režije, zakupninu i čišćenje uključeni u Tabelu 3. ovog Dodatka, te se stoga iznosi ovih troškova, prikazani na strani 43. Elaborata, oduzimaju od ukupnih rashoda CRP-a prikazanih u istom Elaboratu. Također je bitno istaći da su iznosi prikazani u Tabeli 2. i Tabeli 3. ovog ovog Dodatka samo aproximacija, odnosno procjena, a stvarni iznosi navedenih troškova detaljno trebaju biti utvrđeni potrebnim istraživanjem tržišta u odnosnim postupcima javnih nabavki i u postupku zakupa prostora CRP-a. Prednje navedena struktura troškova, podijeljena je u dvije grupe, i to: inicijalne investicijske troškove i operativne troškove.

Inicijalni investicijski troškovi čine:

1. Predoperativne izdatke, koji predstavljavaju sve izdatke koji nastaju prije uspostave Inkubatora, kao što su projektiranje i projektna dokumentacija, troškovi pravnih

¹³ Aproximacija/procjena troškova CRP-a bez inicijalnih investicionih troškova i operativnih troškova potrebnih za uspostavu i djelovanje Inkubatora prikazana je na str. 43 dokumenta - "Elaborat o društveno-ekonomskoj opravdanosti uspostave i djelovanja Centra za razvoj poduzetništva Javne ustanove Centar za napredne tehnologije u Sarajevu" od juna 2022. godine.

- usluga, angažman agencije za nekretnine, konsultantske usluge i druge primjenjive profesionalne usluge;
2. Izdatke za fizičke objekte, koji čine sve izdatke koji se odnose na adaptaciju i/ili konstrukciju fizičkih objekata inkubatora, kao što su troškovi izgradnje nove zgrade ili troškovi povezani sa modifikacijom postojećeg prostora;
 3. Izdatke za opremu, koji čine sve izdatke koji se odnose na kupovinu predmeta koji su potrebni za uspostavljanje i provođenje aktivnosti Inkubatora, kao što su troškovi nabavke namještaja (stolovi, stolice ...), kompjutera, printera, kopir aparata, rutera itd.;
 4. Inicijalne investicije za ljudske resurse, u koje spadaju svi izdaci Inkubatora vezani za njegovo osoblje, uključujući i izdatke za obuku osoblja;
 5. Inicijalne generalne troškove, koji uključuju izdatke koji mogu biti potrebni implementaciju projekta uspostave Inkubatora (oglašavanje, osiguranje, troškovi održavanja, telekomunikacijski troškovi, potrepštine, bankarske usluge, komunalne usluge itd.); i
 6. Rezervu za nepredviđene izdatke.

Operativni troškovi čine:

1. Izdatke za osoblje, koji se odnose na izdatke za bruto plaću osoblja inkubatora, troškove obuke osoblja inkubatora u periodu djelovanja inkubatora, korištenje usluga vanjskih eksperata;
2. Izdatke za komunalne usluge;
3. Izdatke za transport;
4. Izdatke za zakup prostora;
5. Izdatke za korištenje telekomunikacijskih usluga;
6. Izdatke za oglašavanje i vidljivost;
7. Izdatke za popravke i održavanje;
8. Izdatke za nabavku vanjskih usluga; i
9. Rezervu za nepredviđene izdatke.

Tabela 2. Aproximacija/procjena troškova bruto plaća uposlenika CRP-a

Naziv radnog mjesta	Stručna sprema	Broj zaposlenih	Bruto plaća (KM)	Topli obrok i prevoz (KM)	Ukupno na godišnjem nivou (KM)
Rukovodilac Centra za razvoj	VSS	1	2.980,00	295,00	39.300,00
Stručni savjetnik - voditelj (Resursni i edukativni servisi)	VSS	1	2.380,00	295,00	32.100,00
Stručni savjetnik - voditelj (Konsultantski servisi)	VSS	1	2.380,00	295,00	32.100,00
Stručni savjetnik - voditelj (Korporativno-tehnološki servisi)	VSS	1	2.380,00	295,00	32.100,00
Stručni savjetnik - voditelj (Istraživačko-projektni servisi)	VSS	1	2.380,00	295,00	32.100,00
Ukupno		5	12.500,00	1.475,00	167.700,00
Inkubator					
Šef Inkubatora	VSS	1	2.680,00	295,00	35.700,00
Stručni savjetnik-voditelj Inkubatora	VSS	1	2.380,00	295,00	32.100,00
Ukupno		2	5.060,00	590,00	67.800,00
Sveukupno		7	17.560,00	2.065,00	235.500,00

Tabela 3. Aproximacija/procjena strukture troškova uspostave i djelovanja CRP-a i aproximacija/procjena prihoda CRP-a za period 2022. – 2024. godina

RASHODI			
Inicijalni investicioni troškovi	2022 (KM)	2023 (KM)	2024 (KM)
Nabavka usluge projektiranja (projektna dokumentacija)	0,00	50.000,00	0,00
Unutrašnji građevinski radovi i materijal	0,00	170.000,00	0,00
Kancelarijska oprema i namještaj	0,00	260.000,00	0,00
Inicijalna obuka za uposlenike CRP-a	0,00	30.000,00	0,00
Inicijalni generalni troškovi potrebni za uspostavu CRP-a (oglašavanje, održavanje, telekomunikacije, druge potrepštine, bankovne usluge, komunalne usluge i dr.)	0,00	30.000,00	0,00
Rezerva za nepredviđene izdatke u inicijalnoj investicionoj fazi	0,00	60.000,00	0,00
Ukupno	0,00	600.000,00	0,00
Operativni troškovi	2022 (KM)	2023 (KM)	2024 (KM)
Bruto plaća	0,00	210.720,00	210.720,00
Topli obrok i prevoz	0,00	24.780,00	24.780,00
Obuka za uposlenike CRP-a (kontinuirana)	0,00	10.000,00	10.000,00
Angažman vanjskih eksperata	0,00	130.000,00	130.000,00
Nabavka usluga organizacije događaja	0,00	70.000,00	70.000,00
Troškovi zakupnine	0,00	90.000,00	120.000,00
Troškovi komunalnih usluga	0,00	60.000,00	80.000,00
Troškovi ostalih usluga	0,00	15.000,00	20.000,00
Oglašavanje i vidljivost	0,00	15.000,00	15.500,00
Održavanje, popravke i čišćenje prostora	0,00	30.500,00	40.000,00
Sitni inventar i potrošni materijal	0,00	10.000,00	10.000,00
Rezerva za nepredviđene izdatke	0,00	30.000,00	30.000,00
Ukupno	0,00	696.000,00	761.000,00
SVEUKUPNO	0,00	1.296.000,00	761.000,00
PRIHODI			
Prihodi	2022 (KM)	2023 (KM)	2024 (KM)
Budžetska sredstva	0,00	1.296.000,00	761.000,00
Vlastiti prihodi	0,00	-	-
Donacije	0,00	-	-
Ostali prihodi	0,00	-	-
Ukupno	0,00	1.296.000,00	761.000,00

III Proširenje djelatnosti JU "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu" u svrhu uspostavljanja CRP-a i Inkubatora

Djelatnosti CNT-a prema Klasifikaciji djelatnosti BiH 2010 koje su navedene u Rješenju o izmjenama podataka izdatom od Općinskog suda u Sarajevu, broj: 065-0-Reg-20-001352 od 13.05.2020. godine navedene su u Tabeli 4. ovog Dodatka.

Tabela 4. Djelatnosti CNT-a

Razred	Naziv djelatnosti
58.11.	Izdavanje knjiga
58.14	Izdavanje časopisa i periodičnih publikacija
58.19	Ostala izdavačka djelatnost
58.29	Izdavanje ostalog softvera
61.10	Djelatnosti žičane telekomunikacije
61.20	Djelatnosti bežične telekomunikacije
61.30	Djelatnosti satelitske telekomunikacije
62.01	Računarsko programiranje
62.02	Savjetovanje u vezi sa računarima
62.03	Upravljanje računarskom opremom i sistemima
62.09	Ostale uslužne djelatnosti u vezi sa informacijskom tehnologijom i računarima
72.19	Ostalo istraživanje i eksperimentalni razvoj u prirodnim, tehničkim i tehnološkim naukama
74.10	Specijalizirane dizajnerske djelatnosti
74.90	Ostale stručne, naučne i tehničke djelatnosti, d. n.

Analizom prednje navedenih djelatnosti, a uzimajući u obzir Elaborat, kao i propoziciju vrijednosti Inkubatora elaboriranu u ovom Dodatku, dolazi se do zaključka da je za uspostavu i djelovanje CRP-a i Inkubatora, potrebno dodatno registrovati djelatnosti prema Klasifikaciji djelatnosti BiH 2010, kako je to prikazano u Tabeli 5.

Tabela 5. Potrebno proširenje djelatnosti CNT-a

Razred	Naziv djelatnosti
70.22	Savjetovanje u vezi s poslovanjem i ostalim upravljanjem
71.12	Inženjerske djelatnosti i s njima povezano tehničko savjetovanje
72.20	Istraživanje i eksperimentalni razvoj u društvenim i humanističkim naukama;
73.20	Istraživanje tržišta i ispitivanje javnog mnijenja
74.90	Ostale stručne, naučne i tehničke djelatnosti, d.n.
82.30	Organizacija sastanaka i poslovnih sajmova
82.99	Ostale poslovne pomoćne uslužne djelatnosti, d. n.
85.59	Ostalo obrazovanje i poučavanje, d.n.

IV Zaključna razmatranja

Poslovni inkubatori savremeni su alat za razvoj poduzetništva koji nudi niz korisnih usluga svojim rezidentima i dugoročno omogućuju niz koristi lokalnoj/regionalnoj zajednici i nacionalnoj ekonomiji. Njihova svrha je razvoj start-up preduzeća, odnosno inkubatori predstavljaju organizovani sistem usluge s ciljem podrške novoosnovanim preduzećima, na način da nude širok spektar usluga, kao što su menadžment, savjetovanje, pristup finansijama, tehnička pomoć i pristup zajedničkoj opremi u inkubatoru, povoljni i fleksibilni zakupi itd. S obzirom da inkubatori mogu biti snažan poticaj novoosnovanim start up poslovnim subjektima, Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo je zajedno sa CNT-om prepoznalo ulogu koju ovaj savremeni alat za razvoj poduzetništva može imati u davanju doprinosa ekonomskom rastu i razvoju na području Kantona Sarajevo, ali i na području Federacije BiH i cijele Bosne i Hercegovine. Stoga je pored Elaborata koji je sačinjen za potrebe uspostave i djelovanja CRP-a, Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo izradilo Dodatak Elaboratu, u kojem je elaboriralo propoziciju vrijednosti Inkubatora koji treba biti uspostavljen od strane CNT-a, a u okviru CRP-a, kao nove organizacione jedinice ove javne ustanove. U ovom

Dodatku, određeni su misija i ciljevi Inkubatora, te su kroz propoziciju vrijednosti predloženi inputi/resursi koje je potrebno obezbijediti i aktivnosti/procesi koje je potrebno provesti kako bi Inkubator ostvario outpute/rezultate koji će doprinijeti realizaciji postavljenih ciljeva. Uzimajući u obzir detaljnu elaboraciju prožetu kroz ovaj Dodatak, može se zaključiti da je društveno i ekonomski opravdano uspostaviti predmetni Inkubator sa predloženim vrijednostima koje bi isti isporučivao njegovim krajnjim korisnicima, jer njegovo djelovanje smanjuje nezaposlenost stvarajući benefite za mlade kreativne pojedince koji dobijaju dodatni poticaj za provođenje svog poslovnog poduhvata (pored direktnog finansiranja kroz programe poticaja razvoja male privrede), te također daje značajan doprinos u ostvarenju globalnog strateškog cilja Kantona Sarajevo - "Unaprijediti konkurentnost privrede i povećati zaposlenost", kroz sistemski pristup razvoja poduzetničke infrastrukture u Kantonu Sarajevo. Uzimajući u obzir prednje navedenu argumentaciju, smatramo opravdanim proširenje djelatnosti CNT-a kako je to prikazano u Tabeli 5. ovog Dodatka.

V Reference

1. Čizmić E. i Šašić Đ. (2022). Elaborat o društveno-ekonomskoj opravdanosti uspostave i djelovanja Centra za razvoj poduzetništva Javne ustanove Centar za napredne tehnologije u Sarajevu. Sarajevo.
2. Godišnji plan provođenja Programa razvoja male privrede za 2022. godinu ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 25/22).
3. Monasterio L. i dr. Manual on Establishing a Business Incubator. 360 Degrees Entrepreneurship. Istanbul Kultur University. Istanbul.
4. Muehlhausen, J. (2012). Business Models For Dummies. New York. John Wiley & Sons.
5. Project SUPER - Start-Up Promotion for Entrepreneurial Resilience, (2017), Erasmus+ | Key Action 2 Strategic Partnerships, SUPER Business Incubation Toolkit.
6. Zakon o poticaju razvoja male privrede ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 29/15).

ustanova i neposredni upravni nadzor i kontrolu namjenskog trošenja budžetskih sredstava namijenjenih za ostvarivanje prava utvrđenim zakonima i podzakonskim aktima, kao i poslove revizije, vrši Kantonalno ministarstvo."

Član 27.

U članu 173. u stavu 1. brojevi: "1.000,00" i "2.000,00" zamjenjuju se brojevima: "2.000,00" i "15.000,00", a u istom stavu tačka 3), briše se.

U stavu 2. iza riječi: "ustanovi" dodaju se riječi: "i odgovorna osoba u općinskoj službi za upravu", a brojevi: "500,00" i "1.000,00" zamjenjuju se brojevima: "1.000,00" i "3.000,00".

Član 28.

Član 174., briše se.

Član 29.

U članu 175. brojevi: "500,00" i "1.000,00" zamjenjuju se brojevima: "1.200,00" i "4.000,00".

Prelazne i završne odredbe

Član 30.

Centar će šest mjeseci nakon stupanja na snagu ovog zakona formirati posebnu organizacionu jedinicu iz člana 47. ovog zakona.

Centar je obavezan da najduže do 23.03.2019. godine provede postupke koji se odnose na pravni institut hraniteljstva propisan Zakonom o hraniteljstvu.

Član 31.

Propise iz čl. 48., 111., 113. i 168. ovog zakona donijeće ministar u roku od četiri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona, a propis iz člana 166. donijeće Vlada Kantona u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 32.

Postupci koji su pokrenuti prije stupanja na snagu ovih izmjena i dopuna, a nisu okončani, okončaću se po odredbama ovog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom.

Član 33.

Ovlašćuje se Zakonodavno-pravna komisija Skupštine Kantona Sarajevo da utvrdi Novi prečišćeni tekst Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom.

Član 34.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-02-26144/18
26. juna 2018. godine
Sarajevo

Predsjedateljica
Skupštine Kantona Sarajevo
Prof. Ana Babić, s. r.

Na osnovu člana 21. Zakona o pravobranilaštvu ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 33/08 - Novi prečišćeni tekst i br. 7/12 i 44/16), Skupština Kantona Sarajevo, na sjednici održanoj dana 26.06.2018. godine, donijela je

ODLUKU

O RAZRJEŠENJU PRAVOBRANIIOCA PRAVOBRANIŠTVA KANTONA SARAJEVO

I

Kemal Karić, razrješava se dužnosti pravobranioca Pravobranilaštva Kantona Sarajevo, radi isteka mandata.

II

Karić Kemal u vršenje službe prestaje 12.06.2018. godine.

III

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-05-26147/18
26. juna 2018. godine
Sarajevo

Predsjedateljica
Skupštine Kantona Sarajevo
Prof. Ana Babić, s. r.

Na osnovu člana 21. Zakona o pravobranilaštvu ("Službene novine Kantona Sarajevo" - broj 33/08 - Novi prečišćeni tekst i broj 7/12 i 44/16), Skupština Kantona Sarajevo, na sjednici održanoj dana 26.06.2018. godine, donijela je

ODLUKU

O IMENOVANJU PRAVOBRANIIOCA PRAVOBRANIŠTVA KANTONA SARAJEVO

I

KEMAL KARIĆ, diplomirani pravnik imenuje se za pravobranioca Pravobranilaštva Kantona Sarajevo.

II

Imenovani se imenuje za pravobranioca Pravobranilaštva Kantona Sarajevo na period od četiri godine, počev od 13.06.2018. godine.

III

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo", a primjenjivat će se od 13.06.2018. godine.

Broj 01-05-26148/18
26. juna 2018. godine
Sarajevo

Predsjedateljica
Skupštine Kantona Sarajevo
Prof. Ana Babić, s. r.

Na osnovu člana 12. tačka c) i člana 18. tačka b) Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13 i 31/17), čl. 3. i 6. Zakona o ustanovama ("Službeni list RBiH", br. 6/92, 8/93 i 13/94), Skupština Kantona Sarajevo, na sjednici održanoj dana 26.06.2018. godine, donijela je

ODLUKU

O OSNIVANJU JAVNE USTANOVE "CENTAR ZA NAPREDNE TEHNOLOGIJE U SARAJEVU"

Član 1.

(Predmet Odluke)

Ovom odlukom Kanton Sarajevo (u daljem tekstu: Kanton) osniva Javnu ustanovu "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu" (u daljem tekstu: Javna ustanova).

Član 2.

(Osnivačka prava i organizacija)

- (1) Kanton vrši osnivačka prava nad Javnom ustanovom.
- (2) Prava i dužnosti osnivača obavljaće Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Ministarstvo) i Vlada Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Vlada), svako u okviru svojih nadležnosti.
- (3) Statutom i Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta Javne ustanove bliže će se urediti organizacija Javne ustanove te sistematizovani poslovi i zadaci u Javnoj ustanovi.

Član 3.

(Naziv, sjedište i pečat)

- (1) Naziv Javne ustanove je Javna ustanova "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu".
- (2) Skraćeni naziv Javne ustanove je: "Centar za napredne tehnologije".
- (3) Sjedište Javne ustanove je u Sarajevu, ulica Vilsonovo šetalište broj 9.
- (4) Naziv i sjedište Javne ustanove iz st. (1) i (2) ovog člana mogu se promijeniti.

- (5) Odluku o promjeni naziva i sjedišta Javne ustanove donosi Skupština Kantona Sarajevo (u daljnjem tekstu: Skupština) na prijedlog Vlade.
- (6) Javna ustanova ima štambilj četvrtastog oblika, te mali i veliki pečat okruglog oblika, što se preciznije uređuje Statutom Javne ustanove u skladu sa ovom odlukom i Zakonom o pečatu Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 3/09 - Prečišćeni tekst i 36/15).

Član 4.

(Svojstvo pravnog lica)

Javna ustanova ima svojstvo pravnog lica.

Član 5.

(Korištenje prostora)

Javna ustanova će za obavljanje registrovane djelatnosti i svoj rad koristiti dio zgrade Mašinskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu - suteran laboratorijskog kompleksa, a po osnovu prethodno zaključenog ugovora o zakupu prostora kojim će se preciznije međusobna prava i obaveze između Javne ustanove i Mašinskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu.

Član 6.

(Oprema i sredstva za rad)

Oprema, imovina i sredstva za rad su imovina Kantona.

Član 7.

(Djelatnost)

- (1) Djelatnost Javne ustanove obuhvata:
- 58.1 Izdavanje knjiga, periodičnih publikacija i ostale izdavačke djelatnosti
- 58.2 Izdavanje softvera
- 61.1 Djelatnosti žičane telekomunikacije
- 61.2 Djelatnosti bežične telekomunikacije
- 61.3 Djelatnosti satelitske telekomunikacije
- 62.0 Računarsko programiranje, savjetovanje i djelatnosti u vezi s njima
- 72.1 Istraživanje i eksperimentalni razvoj u prirodnim, tehničkim i tehnološkim naukama
- 74.1 Specijalizirane dizajnerske djelatnosti
- 74.9 Ostale stručne, naučne i tehničke djelatnosti, d. n.
- (2) Javna ustanova vrši i pružanje usluga u vanjsko-trgovinskom prometu u oblasti registrovane djelatnosti.

Član 8.

(Proširenje ili promjena djelatnosti)

- (1) Javna ustanova može promijeniti odnosno proširiti djelatnost iz člana 7. ove odluke uz prethodnu saglasnost osnivača.
- (2) Odluku o proširenju ili promjeni djelatnosti donosi Skupština na prijedlog Vlade.

Član 9.

(Pravni i drugi poslovi)

Javna ustanova ima pravo da u pravnom prometu zaključuje ugovore i vrši druge poslove i radnje u okviru svoje pravne sposobnosti i registrovane djelatnosti.

Član 10.

(Sredstva za osnivanje i odgovornost u pravnom prometu)

- (1) Osnivački ulog Javne ustanove je 1.000,00 KM (slovima: jednahiljadakonvertibilnih maraka).
- (2) Sredstva za osnivanje Javne ustanove obezbjeđuje Kanton.
- (3) Za svoje obaveze javna ustanova odgovara svom svojom imovinom - potpuna odgovornost.
- (4) Osnivač supsidijarno odgovara za obaveze Javne ustanove.

Član 11.

(Sredstva za rad)

- (1) Sredstva za rad Javne ustanove obezbjeđuju se iz:
- a) Budžeta Kantona Sarajevo,
- b) vlastitih prihoda Javne ustanove,
- c) naknada za pružanje usluga u obavljanju registrovane djelatnosti,

- d) legata, poklona, donacija, zavještanja,
- e) drugih izvora u skladu sa zakonom.

- (2) Javna ustanova raspolaze sredstvima u skladu sa Zakonom o izvršavanju Budžeta Kantona Sarajevo i drugim zakonskim i podzakonskim propisima i opštim aktima.

Član 12.

(Saglasnost na opšte akte)

Vlada daje saglasnost na Statut i Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, planove rada i razvoja i godišnji program rada Javne ustanove.

Član 13.

(Međusobna prava i obaveze)

Pitanja prava i obaveza između Kantona i Javne ustanove koja nisu regulisana ovom odlukom utvrdit će se posebnim ugovorom, a što se preciznije uređuje Statutom Javne ustanove.

Član 14.

(Organ upravljanja)

- (1) Organ upravljanja u Javnoj ustanovi je Upravni odbor.
- (2) Upravni odbor ima tri člana.
- (3) Jedan član Upravnog odbora imenuje se iz reda stručnih radnika zaposlenih u Javnoj ustanovi.
- (4) Predsjednika i članove Upravnog odbora imenuje i razrješava Vlada.
- (5) Predsjednik i članovi Upravnog odbora imenuju se na period od četiri godine i mogu biti ponovo imenovani.
- (6) U slučaju kada Upravni odbor nije imenovan, Vlada imenuje vršiocem dužnosti predsjednika i članova Upravnog odbora u skladu sa zakonom.

Član 15.

(Organ rukovođenja)

- (1) Organ rukovođenja u Javnoj ustanovi je direktor.
- (2) Direktora Javne ustanove imenuje Upravni odbor uz prethodnu saglasnost Vlade, a na osnovu konkursa koji objavljuje Ministarstvo.
- (3) Direktor Javne ustanove ne može biti član Upravnog ili Nadzornog odbora Javne ustanove.
- (4) Direktor Javne ustanove ovlašten je da predstavlja i zastupa javnu ustanovu u okviru registrovane djelatnosti.
- (5) U periodu do imenovanja direktora, poslove predstavljanja i zastupanja Javne ustanove će obavljati vršilac dužnosti direktora kojeg imenuje Upravni odbor.
- (6) Vršilac dužnosti direktora može rukovoditi Javnom ustanovom do imenovanja direktora, a najduže šest mjeseci od dana njegovog imenovanja.

Član 16.

(Organ kontrole poslovanja)

- (1) Organ kontrole poslovanja u Javnoj ustanovi je Nadzorni odbor.
- (2) Nadzorni odbor ima tri člana.
- (3) Predsjednika i članove Nadzornog odbora imenuje i razrješava Vlada.
- (4) Jedan član Nadzornog odbora imenuje se iz reda stručnih radnika zaposlenih u Javnoj ustanovi.
- (5) U slučaju kada Nadzorni odbor nije imenovan, Vlada imenuje vršiocem dužnosti predsjednika i članova Nadzornog odbora u skladu sa zakonom.

Član 17.

(Postupak i kriteriji za imenovanje)

Postupak, kriteriji za izbor i imenovanje Upravnog odbora, Nadzornog odbora i direktora Javne ustanove te druga relevantna pitanja će se preciznije urediti posebnom odlukom Vlade.

Član 18.

(Slučajevi prijevremenog razrješavanja)

Vlada će razriješiti, direktora, predsjednika i člana Upravnog odbora, predsjednika i člana Nadzornog odbora i prije isteka mandata na koji su imenovani u sljedećim slučajevima:

- a) ako utvrdi da je odgovoran za neuspješan ili nezakonit rad Javne ustanove,

- b) ako je Javna ustanova poslovala sa gubitkom dvije godine uzastopno,
- c) na lični zahtjev,
- d) ako Skupština ne usvoji godišnji Izvještaj o radu sa finansijskim poslovanjem Javne ustanove,
- e) u drugim slučajevima utvrđenim zakonom i Statutom Javne ustanove.

Član 19.

(Ostvarivanje radnih prava)

Radnici Javne ustanove ostvaruju prava u skladu sa zakonom, statutom i drugim općim aktima Javne ustanove.

Član 20.

(Finansijsko poslovanje)

Finansijsko poslovanje Javne ustanove vrši se u skladu sa propisima koji regulišu trezorsko poslovanje.

Član 21.

(Izvještaj o radu sa finansijskim poslovanjem)

- (1) Upravni, odnosno Nadzorni odbor obavezan je da Ministarstvu redovno dostavlja zapisnike sa održanih sjednica Upravnog, odnosno Nadzornog odbora.
- (2) Godišnji izvještaj o radu sa finansijskim poslovanjem usvaja Skupština.
- (3) Upravni odbor Javne ustanove je obavezan da podnese izvještaj o radu sa finansijskim poslovanjem za prethodnu godinu najkasnije do 15. marta tekuće godine.
- (4) Izvještaj iz stava (2) ovog člana obavezno sadrži informacije o uspješnosti rada i finansijskog poslovanja, kao i druge informacije i podatke. Elementi izvještaja iz ovog člana i procedura dostavljanja istog na usvajanje Skupštini se preciznije utvrđuje posebnim aktom Ministarstva.

Član 22.

(Nadzor nad zakonitošću rada)

Nadzor nad zakonitošću rada Javne ustanove vrši Ministarstvo.

Član 23.

(Upis u sudski registar)

- (1) Na osnovu ove odluke, a na zahtjev ovlaštenog lica za zastupanje izvršiće se upis Javne ustanove u sudski registar.
- (2) Ovlašćuje se Predsjedavajuća Skupštine da u ime Osnivača potpiše ovu odluku i sve isprave potrebne za osnivanje Javne ustanove, kao i sve isprave za koje je u skladu sa važećim zakonskim propisima neophodna notarska obrada.
- (3) Javna ustanova "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu" je obavezna u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ove odluke podnijeti prijavu radi upisa Javne ustanove u sudski registar koji se vodi kod Općinskog suda u Sarajevu.

Član 24.

(Početak rada)

Javna ustanova stiče svojstvo pravnog lica i počinje sa radom danom upisa u sudski registar.

Član 25.

(Vršioци dužnosti)

- (1) U roku od 30 dana od dana donošenja ove odluke, Vlada će imenovati vršiоce dužnosti predsjednika i članova Upravnog i Nadzornog odbora Javne ustanove.
- (2) Upravni odbor iz stava (1) ovog člana će u roku od osam dana imenovati vršiоca dužnosti direktora Javne ustanove na period do imenovanja direktora, a najduže šest mjeseci od dana imenovanja.

Član 26.

(Rokovi za donošenje akata)

Upravni odbor Javne ustanove donijet će Statut, Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, kao i druga akta u roku od 60 dana od dana njegovog imenovanja.

Član 27.

(Stupanje na snagu)

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-05-26159/18
26. juna 2018. godine
Sarajevo

Predsjedateljica
Skupštine Kantona Sarajevo
Prof. Ana Babić, s. r.

Na osnovu člana 12. tačka c) i člana 18. tačka b) Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13 i 31/17), čl. 3. i 6. Zakona o ustanovama ("Službeni list RBiH", br. 6/92, 8/93 i 13/94), čl. 13. i 14. Zakona o muzejskoj djelatnosti ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 13/17) i Pravilnika o uslovima za osnivanje i početak rada muzeja, muzejskih zbirki, muzejskih izložbi i galerija ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 24/00), Skupština Kantona Sarajevo, na sjednici održanoj dana 26.06.2018. godine, donijela je

ODLUKU

O OSNIVANJU JAVNE USTANOVE "COLLEGIUM
ARTISTICUM" SARAJEVO

Član 1.

(Predmet Odluke)

Ovom odlukom Kanton Sarajevo (u daljem tekstu: Kanton) osniva Javnu ustanovu "Collegium artisticum", Sarajevo za obavljanje galerijske djelatnosti (u daljem tekstu: Javna ustanova).

Član 2.

(Osnivačka prava i Organizacija Javne ustanove)

- (1) Kanton vrši osnivačka prava nad Javnom ustanovom.
- (2) Prava i dužnosti osnivača obavljaće Ministarstvo kulture i sporta Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Ministarstvo) i Vlada Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Vlada), svako u okviru svojih nadležnosti.
- (3) Pravilima i Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Javne ustanove bliže će se urediti organizacija Javne ustanove, te sistematizovani poslovi i zadaci u Javnoj ustanovi.

Član 3.

(Naziv, sjedište i pečat Javne ustanove)

- (1) Naziv Javne ustanove je "Collegium artisticum", Sarajevo.
- (2) Skraćeni naziv Javne ustanove je: "Collegium artisticum".
- (3) Sjedište Javne ustanove je u Sarajevu, ulica Terezije bb.
- (4) Naziv i sjedište Javne ustanove iz st. (1) i (2) ovog člana može se promijeniti.
- (5) Odluku o promjeni naziva i sjedišta Javne ustanove donosi Skupština Kantona Sarajevo (u daljnjem tekstu: Skupština) na prijedlog Vlade.
- (6) Javna ustanova ima štambilj četvrtastog oblika, te mali i veliki pečat okruglog oblika, čija sadržina se uređuje Pravilima Javne ustanove u skladu sa ovom odlukom i Zakonom o pečatu Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 3/09 - Prečišćeni tekst i 36/15).

Član 4.

(Svojstvo pravnog lica)

Javna ustanova ima svojstvo pravnog lica.

Član 5.

(Korištenje prostora)

Javnoj ustanovi povjerava se na korištenje Galerijski prostor "Collegium artisticum", u ulici Terezije bb, Sarajevo.

AUTENTIČNO TUMAČENJE

ČLANA 47. ZAKONA O UNUTRAŠNIM POSLOVIMA
KANTONA SARAJEVO

1. Članom 47. Zakona o unutrašnjim poslovima Kantona Sarajevo određeno je da Nezavisni odbor ima pravo pristupa svim informacijama za koje Nezavisni odbor smatra da su u konkretnom slučaju neophodne za ocjenu rada policijskog komesara. Članom 47. stav 2. Zakonodavac je propisao da Nezavisni odbor ima pristupa, a samim time i obrade ličnih i tajnih podataka za koje smatra da su neophodne za ocjenu rada policijskog komesara, uz obavezu da iste obrađuje u skladu sa Zakonom o zaštiti ličnih podataka i Zakonom o zaštiti tajnih podataka.
2. Autentično tumačenje predstavlja integralni dio teksta ovog Zakona i objavit će se u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-02-2266-1/19
30. januara 2019. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Skupštine Kantona Sarajevo
Elmedin Konaković, s. r.

Na osnovu člana 117. Poslovnika Skupština Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo"-Drugi novi prečišćeni tekst, broj 41/12, 15/13, 47/13 i 47/15) i člana 27. Etičkog kodeksa poslanika/zastupnika u Skupštini Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 22/09), Skupština Kantona Sarajevo je, na sjednici održanoj dana 30.01.2019. godine, donijela

ODLUKU

O IMENOVANJU ETIČKOG VIJEĆA SKUPŠTINE
KANTONA SARAJEVO

Član 1.

U Etičko vijeće imenuje se:

1. Jasmína Biščević-Tokić
2. Samir Suljević
3. Vildana Bešlija
4. Jasna Duraković
5. Amra Junuzović-Kaljić
6. Senad Hasanović
7. Elvedin Okerić

Član 2.

Etičko vijeće prati i nadzire ponašanje izabranih zvaničnika, te prati i analizira primjenu Kodeksa, razmatra prijave kršenja Kodeksa, vrši postupak provjere i predlaže sankcije i mjere ukoliko se ustanovi da je došlo do povrede odredbi Kodeksa, te obavještava javnost o svom radu.

Član 3.

Odluka stupa na snagu danom objavljivanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-05-2271/19
30. januara 2019. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Skupštine Kantona Sarajevo
Elmedin Konaković, s. r.

Na osnovu čl. 6. i 7. Zakona o javnim priznanjima Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo" - Prečišćeni tekst broj 2/10), na prijedlog Komisije za izbor i imenovanja i administrativna pitanja Skupštine, Skupština Kantona Sarajevo, na sjednici održanoj dana 30.01.2019. godine, donijela je

ODLUKU

O IMENOVANJU PREDSEDNIKA, ZAMJENIKA
PREDSJEDNIKA I ČLANOVA ODBORA ZA JAVNA
PRIZNANJA KANTONA SARAJEVO

I

U Odbor za javna priznanja Kantona Sarajevo imenuje se:
Za predsjednika:

- Elmedin Konaković (Narod i pravda),

Za zamjenika predsjednika:

- Amra Junuzović-Kaljić (NBL),

Za članove:

- Segmedina Srna Bajramović (SDP),
- Sead Milavica (DF),
- Zvonko Marić (SBB),
- Smiljana Viteškić (SDA),
- Edin Forto (Naša stranka).

II

Odbor za javna priznanja odlučuje o dodjeli javnih priznanja iz čl. 2., 3. i 4. Zakona o javnim priznanjima Kantona Sarajevo.

III

Mandat Odbora traje do kraja mandata poslanika/zastupnika Skupštine koja ga je imenovala.

IV

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a objaviće se u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-05-2267/19
30. januara 2019. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Skupštine Kantona Sarajevo
Elmedin Konaković, s. r.

Na osnovu člana 37. i 117. Poslovnika Skupštine Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo" - Drugi novi prečišćeni tekst, broj 41/12, 15/13, 47/13, 47/15, 48/16), Skupština Kantona Sarajevo, na sjednici održanoj dana 30.01.2019. godine, donijela je

ODLUKU

O IZMJENI ODLUKE
O IZBORU PREDSEDAVAJUĆIH, ZAMJENIKA
PREDSJEDAVAJUĆIH I ČLANOVA STALNIH RADNIH
TIJELA, SKUPŠTINE KANTONA SARAJEVO

I

Komisija za poljoprivredu, šumarstvo, vodoprivredu i prehrambenu industriju

- razrješava se Edin Forto, zamjenik predsjedavajućeg (NS),
- bira se Elvis Vreto, zamjenik predsjedavajućeg (NS),

Komisija za zaštitu kulturno-historijskog naslijeđa

- razrješava se Edin Forto, član (NS),
- bira se Elvis Vreto, član (NS),

Komisija za budžet i finansije

- razrješava se Mirvad Kurić, zamjenik predsjedavajućeg (SBB),
- bira se Bilsena Šahman, zamjenik predsjedavajućeg (SBB),

Komisija za međuparlamentarnu saradnju

- razrješava se Mirvad Kurić, član (SBB),
- bira se Bilsena Šahman, član (SBB),

Komisija za sigurnost

- razrješava se Forto Edin, zamjenik predsjedavajućeg (Naša stranka),
- bira se Vreto Elvis, zamjenik predsjedavajućeg (Naša stranka).

II

Ova Odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-05-2270/19
30. januara 2019. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Skupštine Kantona Sarajevo
Elmedin Konaković, s. r.

Na osnovu člana 12. tačka c) i člana 18. tačka b) Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 1/96, 2/96-Ispravka, 3/96 - Ispravka, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13 i 31/17) i čl. 3. i 6. Zakona o ustanovama ("Službeni list RBiH", br. 6/92, 8/93 i 13/94), Skupština Kantona Sarajevo, na sjednici održanoj dana 30.01.2019. godine, donijela je

ODLUKU

**O IZMJENI I DOPUNI ODLUKE O OSNIVANJU JAVNE
USTANOVE "CENTAR ZA NAPREDNE TEHNOLOGIJE
U SARAJEVU"**

Član 1.

(Izmjena člana 2. stav 2)

U Odluci o osnivanju Javne ustanove "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu" ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 28/18) u članu 2. stav (2) mijenja se i glasi:

"(2) Prava i dužnosti osnivača obavljaće Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Ministarstvo)".

Član 2.

(Dodavanje novog člana 26a.)

Iza člana 26. dodaje se novi član 26a. koji glasi:

"Član 26a.

(Usklađivanje akata)

Javna ustanova je obavezna uskladiti Statut i druge opšte akte sa ovom odlukom najkasnije u roku od šest mjeseci od njenog stupanja na snagu".

Član 3.

(Stupanje na snagu)

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-05-2269/19
30. januara 2019. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Skupštine Kantona Sarajevo
Elmedin Konaković, s. r.

Vlada Kantona Sarajevo

Na osnovu člana 26. i 28. stav (3) Zakona o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 36/14 -

Novi prečišćeni tekst i 37/14 - Ispravka), Vlada Kantona Sarajevo, na Petoj vanrednoj sjednici održanoj 29.01.2019. godine, donijela je

RJEŠENJE

**O IMENOVANJU ČLANA KOLEGIJA
EKONOMSKO-SOCIJALNOG VIJEĆA ZA PODRUČJE
KANTONA SARAJEVO, ISPRED VLADE KANTONA
SARAJEVO**

I

Za člana Kolegija Ekonomsko-socijalnog vijeća za područje Kantona Sarajevo, ispred Vlade Kantona Sarajevo imenuje se Malik Garibija, ministar za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo.

II

Ovo Rješenje stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 02-05-2037-3/19
29. januara 2019. godine
Sarajevo

Premijer
Edin Forto, s. r.

Na osnovu člana 17. stav (3) Zakona o izvršavanju Budžeta Kantona Sarajevo za 2018. godinu ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 51/17 i 28/18) i čl. 26. i 28. stav (4) Zakona o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 36/14 - Novi prečišćeni tekst i 37/14 - Ispravka), Vlada Kantona Sarajevo, na Drugoj vanrednoj sjednici održanoj 31.12.2018. godine, donijela je sljedeći

ZAKLJUČAK

1. Odobrava se preraspodjela sredstava u Budžetu Kantona Sarajevo za 2018. godinu u iznosu 10.260.561,00 KM i to:

Budžetski korisnik	Ekon. kod	Sub-snatitka	Funkcija	OPIS	Iznos	
MINISTARSTVO SAOBRAĆAJA KANTONA SARAJEVO	14010001	611221	EAA002	048F	Naknade za topli obrok	14,056.00
MINISTARSTVO SAOBRAĆAJA KANTONA SARAJEVO	14010001	613700	EAI001	048F	Održavanje semafora	20,000.00
MINISTARSTVO SAOBRAĆAJA KANTONA SARAJEVO	14010001	614400	EAO004	107F	Pokrivanje razlike do ekonomske cijene za penzionerske mjesečne prepl.karte KJKP Gras (Prevoz subvencioniranih kategorija korisnika)	61,000.00
MINISTARSTVO SAOBRAĆAJA KANTONA SARAJEVO	14010001	614400	EAO007	107F	Subvencioniranje troškova studentskih karata	21,000.00
MINISTARSTVO SAOBRAĆAJA KANTONA SARAJEVO	14010001	615400	EAU089	045F	Izgradnja tramvajskih stajališta za kontrolisanu naplatu i uvođenje ITS.	335,000.00
MINISTARSTVO SAOBRAĆAJA KANTONA SARAJEVO	14010001	821500	EAX039	045F	Izrada projektno dokumentacije za sanaciju, rekonstrukciju i modernizaciju tramvajske pruge	20,000.00
MINISTARSTVO SAOBRAĆAJA KANTONA SARAJEVO	14010001	821600	EAX036	045F	Investiceno održavanje saobraćajne infrastrukture.	75,000.00
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA KANTONA SARAJEVO	17010001	611221	HAA002	036F	Naknade za topli obrok	10,549.00

SLUŽBENE NOVINE

KANTONA SARAJEVO

Godina I - Broj 1

Ponedjeljak, 11. marta 1996.
SARAJEVO

Za svaki broj
se pojedinačno određuje
cijena

Na osnovu članova V-1.4. i IX-3(4) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 1/94), Skupština Kantona Sarajevo, na sjednici održanoj dana 11. marta 1996. godine, donosi

Član 4.

USTAV KANTONA SARAJEVO

I - OPĆE ODREDBE

Član 1.

Sadržaj

Ovim Ustavom uređuju se organizacija i status Kantona Sarajevo (dalje: Kanton), njegove nadležnosti i struktura vlasti.

Član 2.

Uspostavljanje Kantona

Područje grada Sarajeva koje je razgraničenjem između entiteta u Bosni i Hercegovini izvršenim mirovnim sporazumom za Bosnu i Hercegovinu potpisanim u Parizu 14. decembra/prosinca 1995. godine (dalje: Mirovni sporazum) pripalo Federaciji Bosni i Hercegovini (dalje: Federacija), organizira se kao kanton sukladno Ustavu Federacije i ovom Ustavu.

Član 3.

Naziv i sjedište Kantona

Službeni naziv Kantona je: Kanton Sarajevo.
Sjedište Kantona je u Sarajevu.

Teritorij Kantona

Teritorij Kantona obuhvata područja općina Centar Sarajevo, Hadžići, Ilidža, Ilijaš, Novi Grad Sarajevo, Novo Sarajevo, Stari Grad Sarajevo, Trnovo i Vogošća, kako je to utvrđeno mirovnim sporazumom. Ovaj teritorij se blije utvrđuje posebnim propisom Skupštine Kantona (dalje: Skupština) sukladno federalnim zakonima.

U slučaju izmjena teritorija Kantona odvajanjem dijelova teritorije radi pripajanja kantonima ili pripajanjem dijelova drugih kantona ovom Kantonu, Skupština daje svoje prethodno mišljenje, a radi njegove potvrde može zatražiti i lično i izjašnjavaње građana sa područja Kantona na neki od propisanih načina.

Član 5.

Službeni obilježja Kantona

Kanton ima grb, zastavu, himnu/svečanu pjesmu i pečat, kao i druga obilježja o kojima odlučuje Skupština.

Službeni obilježja Kantona upotrebljavat će se samostalno ili zajedno sa službenim obilježjima Bosne i Hercegovine i Federacije, kako je to određeno njihovim propisima i propisima Kantona.

Za prihvatanje službenih obilježja iz prethodnog stava u Skupštini potrebna je kvalifikovana većina ukupnog broja poslanika.

Član 6.

Odnos prema Bosni i Hercegovini i Federaciji

Sarajevo je glavni grad Bosne i Hercegovine i Federacije, kako je to određeno njihovim ustavima.

Organi vlasti u Kantonu su dužni obezbijediti punu zaštitu interesa Bosne i Hercegovine i Federacije u njihovom glavnom gradu. Oni ne mogu donositi bilo kakve

propise ili druge akte niti preduzimati radnje kojima bi se na bilo koji način ograničavala prava ili narušavali interesi Bosne i Hercegovine ili Federacije na ovom području.

II - ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA

Član 7.

Utvrđivanje ljudskih prava i sloboda

Na području Kantona obezbjeđuje se puna zaštita ljudskih prava i sloboda utvrđenih Ustavom Bosne i Hercegovine i Ustavom Federacije, kao i u instrumentima datim u Aneksu Ustava Federacije.

Skupština ili bilo koji drugi organ Kantona ne mogu reducirati ljudska prava i slobode utvrđene aktima iz prethodnog stava. Oni su dužni u donošenju propisa i u njihovoj primjeni posebno voditi računa o efektima koje ti propisi imaju ili mogu imati u oblasti ljudskih prava i sloboda.

Član 8.

Zaštita ljudskih prava i sloboda

Skupština će obezbijediti donošenje takvih propisa kojima će se u prvom redu zaštititi utvrđena ljudska prava i slobode, te uvesti efikasni instrumenti te zaštite.

Organi vlasti u Kantonu prilikom izvršavanja propisa su obavezni onemogućiti svako narušavanje ljudskih prava i sloboda, te poduzimati sve potrebne mjere iz svoje nadležnosti radi njihove potpune zaštite. Ovo se posebno odnosi na policijske snage koje će efikasnim, preventivnim i operativnim radom obezbijediti punu ličnu i imovinsku zaštitu svakog građanina.

Član 9.

Komisija za ljudska prava

Radi zaštite ljudskih prava i sloboda i kontrole rada svih organa vlasti Kantona u ovoj oblasti, Skupština obrazuje posebnu Komisiju za ljudska prava.

Broj članova, način njihovog imenovanja te nadležnosti Komisije iz prethodnog stava utvrđuju se posebnim propisom Kantona.

Član 10.

Suradnja sa ombudsmenom i međunarodnim organizacijama

Skupština i drugi organi vlasti su obavezni pružiti ombudsmenu Bosne i Hercegovine, ombudsmenu Federacije i svim međunarodnim posmatračkim tijelima za ljudska prava potrebnu pomoć u vršenju njihovih funkcija na području Kantona.

U okviru pomoći iz prethodnog stava organi Kantona će naročito:

- staviti na uvid sve službene dokumente uključujući i one tajnog karaktera, te sudske i upravne spise;
- osigurati suradnju svake osobe i svakog službenika u davanju potrebnih informacija i podataka;
- osigurati pristup i kontrolu na svim mjestima gdje su osobe lišene slobode, zatvorene ili gdje rade;

d) omogućiti prisustvo sudskim i upravnim postupcima kao i sastancima organa.

Nalazi i izvještaji tijela iz stava 1. ovog člana će se razmatrati u nadležnim organima po hitnom postupku, te će na osnovu toga biti preduzimate odgovarajuće mjere gdje to bude potrebno.

III - NADLEŽNOSTI KANTONA

Član 11.

Određivanje nadležnosti

Kanton ima nadležnosti utvrđene Ustavom Federacije i ovim Ustavom.

U slučaju potrebe za tumačenjem, nadležnosti Kantona utvrđene ovim Ustavom će biti tumačene u korist Kantona po principu predpostavljene nadležnosti, a pojedinačno spomenuta ovlaštenja u ovom Ustavu se neće tumačiti kao bilo kakva ograničenja općih nadležnosti Kantona.

Član 12.

Isključive nadležnosti

U okviru svojih nadležnosti Kanton je nadležan za:

- uspostavljanje i nadziranje policijskih snaga;
- utvrđivanje obrazovne politike, uključujući donošenje propisa o obrazovanju i osiguranje obrazovanja;
- utvrđivanje i provođenje kulturne politike;
- utvrđivanje stambene politike, uključujući donošenje propisa koji se tiču uređivanja i izgradnje stambenih objekata;
- utvrđivanje politike koja se tiče reguliranja i osiguravanja javnih službi;
- donošenje propisa o korištenju lokalnog zemljišta, uključujući i zaniranje;
- donošenje propisa o unaprijeđivanju lokalnog poslovanja i dobrotvornih aktivnosti;
- donošenje propisa o lokalnim postrojenjima za proizvodnju energije i osiguranje njihove dostupnosti;
- utvrđivanje politike u vezi sa osiguranjem radija i televizije, uključujući donošenje propisa o osiguranju njihovog rada i izgradnji;
- provođenje socijalne politike i uspostava službi socijalne zaštite;
- stvaranje i primjena politike turizma i razvoja turističkih resursa;
- stvaranje pretpostavki za optimalni razvoj privrede koja odgovara urbanoj sredini;
- finansiranje djelatnosti kantonalnih vlasti ili kantonalnih agencija oporezivanjem, zaduživanjem ili drugim sredstvima.

Član 13.

Zajedničke nadležnosti sa Federacijom

Kanton zajedno sa Federacijom, samostalno ili u koordinaciji sa federalnim vlastima vrši slijedeće nadležnosti:

- jamčenje i provođenje ljudskih prava;
- zdravstvo;
- politika zaštite čovjekove okoline;

- d) komunikacijska i transportna infrastruktura;
- e) socijalna politika;
- f) provođenje zakona i drugih propisa o državljanstvu;
- g) imigracija i azil;
- h) turizam;
- i) korištenje prirodnih bogatstava.

Član 14.

Vršenje nadle nosti

Svoje nadle nosti Kanton izvršava donošenjem sopstvenih propisa i primjenom propisa Bosne i Hercegovine i Federacije.

Nadle nosti iz člana 13. ovog Ustava Kanton vrši u obimu dogovorenom sa federalnim vlastima. U slučaju da takav dogovor ne postoji te nadle nosti će Kanton vršiti cjelovito i samostalno.

Član 15.

Prenošenje nadle nosti

Svoje nadle nosti iz oblasti obrazovanja, kulture, turizma, lokalnog poslovanja i dobrotvornih aktivnosti, radija i televizije Kanton može prenositi na općine u svom sastavu. Ove nadle nosti će se obavezno prenositi na one općine u kojima većinsko stanovništvo prema nacionalnoj strukturi nije stanovništvo koje čini većinu i na području cijelog Kantona.

Kanton može neke od svojih nadle nosti prenijeti i na federalne vlasti, ukoliko bi se na taj način obezbijedilo njihovo efikasnije i racionalnije vršenje.

Odluku o prenošenju nadle nosti u smislu ovog člana donosi Skupština.

IV - STRUKTURA VLASTI

A) ZAKONODAVNA VLAST

Član 16.

Opća odredba

Zakonodavnu vlast u Kantonu vrši Skupština Kantona.

Član 17.

Sastav Skupštine

Skupština je jednodomo predstavničko tijelo sastavljeno od 45 (četrdesetpet) poslanika. Poslanici se biraju tajnim glasanjem na neposrednim izborima na cijelom području Kantona.

Prilikom izbora poslanika obezbjeđuje se odgovarajuća zastupljenost predstavnika Bošnjaka, Hrvata i ostalih naroda proporcionalno nacionalnoj strukturi stanovništva na području Kantona.

Izbor poslanika u Skupštini provodi se sukladno federalnim izbornim propisima, s tim što izbore raspisuje i provodi Skupština.

Mandat poslanika u Skupštini traje 2 (dvije) godine.

Član 18.

Nadle nosti Skupštine

Skupština Kantona:

- a) priprema i dvotrećinskom većinom usvaja Ustav Kantona;
- b) donosi zakone i druge propise u okviru izvršavanja nadle nosti Kantona, izuzev propisa koji su ovim Ustavom ili zakonom dati u nadle nost Vlade Kantona;
- c) bira i razrješava Predsjednika i podpredsjednika Kantona sukladno Ustavu Federacije i ovom Ustavu;
- d) utvrđuje politiku i donosi programe razvoja Kantona;
- e) potvrđuje imenovanje Premijera, zamjenika Premijera i članova Vlade Kantona;
- f) osniva kantonalne i općinske sudove i utvrđuje njihove nadle nosti;
- g) bira sudije kantonalnih sudova sukladno Ustavu Federacije i ovom Ustavu;
- h) usvaja budžet Kantona i donosi zakone o oporezivanju i na drugi način osigurava potrebno finansiranje;
- i) bira zastupnike u Dom naroda Federacije sukladno Ustavu Federacije;
- j) odlučuje o prijenosu ovlaštenja Kantona na općine i Federaciju;
- k) odobrava zaključivanje ugovora i sporazuma u oblasti međunarodnih odnosa i međunarodne suradnje;
- l) provodi istragu sukladno ovom Ustavu i posebnim propisima;
- m) vrši i druge poslove utvrđene federalnim propisima, ovim Ustavom i kantonalnim propisima.

Član 19.

Način rada Skupštine

Skupština bira predsjedavajućeg i dva njegova zamjenika iz reda izabranih poslanika.

Skupština zasijeda javno, izuzev u slučajevima kada je to predviđeno njenim poslovníkom. Izvještaji o zasjedanjima i donesenim odlukama se objavljuju u sredstvima javnog informiranja.

Način rada Skupštine bli e se uređuje poslovníkom.

Član 20.

Poslanički imunitet

Krivični postupak ili građanska parnica ne mogu biti pokrenuti protiv kantonalnog poslanika, niti kantonalni poslanik može biti zadržan u pritvoru ili kažnjen na bilo koji način zbog iznesenog mišljenja i datog glasa u Skupštini.

Član 21.

Način odlučivanja u Skupštini

U vršenju svojih nadle nosti Skupština donosi zakone, druge propise, te opće i pojedinačne akte (dalje: propisi).

Propisi se smatraju donesenim ako sjednici prisustvuje najmanje 51% (pedesetijedanposto) poslanika i ako je za predloženi propis glasala većina od ukupnog broja izabranih poslanika.

Izuzetno, kada se radi o pitanjima vezanim za ostvarenje posebnih nacionalnih, socijalnih ili drugih interesa određenih grupa građana, 15% (petnaestposto) poslanika može zatražiti da se odluka donese dvotrećinskom većinom od ukupnog broja izabranih poslanika u Skupštini.

Propisi koji imaju karakter općeg akta stupaju na natu kako je to u njima određeno, ali ne prije nego što budu objavljeni.

Član 22.

Provođenje istrage

Skupština ili njeni odbori mogu provoditi istrage radi raspravljanja određenih pitanja koja su se pojavila u odnosima unutar Kantona, a u kojima je učestvovao bilo koji od poslanika, članova Vlade odnosno organa ili službi kantonalne Vlade, te u tom cilju pozivati svjedoke ili prikupljati druge dokaze.

Postupak provođenja istrage u smislu prethodnog stava uređuje Skupština posebnim propisom.

B) IZVRŠNA VLAST

Član 23.

Opća odredba

Izvršnu vlast u Kantonu vrše Predsjednik (dalje: Predsjednik) i Vlada Kantona (dalje: Vlada).

Član 24.

Predsjednik Kantona

Predsjednika bira Skupština većinom glasova između kandidata koje predlože poslanici.

Predsjednik se bira na period od 2 (dvije) godine i ne može se na tu funkciju birati više od 2 (dva) puta uzastopno.

Član 25.

Nadležnosti Predsjednika Kantona

Predsjednik je nadležan za:

- a) imenovanje i smjenjivanje Premijera, zamjenika Premijera i članova Vlade;
- b) predlaganje sudija kantonalnih sudova;
- c) predstavljanje i zastupanje Kantona u zemlji i inostranstvu;
- d) zaključivanje ugovora i drugih akata kojima se preuzimaju prava i obaveze za Kanton, s tim da se za ugovore veće vrijednosti i ugovore iz oblasti međunarodne suradnje mora pribaviti suglasnost Skupštine sukladno ovom Ustavu;
- e) podnošenje zahtjeva Ustavnom sudu Federacije i Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine;
- f) razmatranje izvještaja ombudsmena i drugih međunarodnih organizacija za zaštitu ljudskih prava i obezbjeđivanje poduzimanja potrebnih mjera u zaštiti ljudskih prava i sloboda;

g) obezbjeđivanje suradnje sa organima Bosne i Hercegovine i Federacije;

h) odlučivanje o upotrebi policijskih snaga u posebnim okolnostima kao što su neposredna ratna opasnost, ratno stanje i vanredne situacije izazvane prirodnim ili drugim katastrofama;

i) predlaganje donošenja propisa iz nadležnosti Skupštine;

j) predlaganje mjera ekonomske i razvojne politike Kantona;

k) vršenje drugih poslova utvrđenih ovim Ustavom i drugim propisima Kantona.

Član 26.

Potpredsjednici Kantona

Istovremeno sa izborom Predsjednika Skupština će izabrati i tri potpredsjednika Kantona. Potpredsjednici obavljaju poslove u okviru djelokruga koji odredi Predsjednik, kao i druge poslove kako je to utvrđeno posebnim propisima o organizaciji Vlade.

Član 27.

Vlada Kantona

Vladu čine Premijer, koji je predsjednik Vlade, zamjenik Premijera i ministri, od kojih svaki izuzev ministara bez portfelja ima zamjenika.

Sastav Vlade određava nacionalni sastav stanovništva na području Kantona, s tim da se u svakom slučaju osigurava zastupljenost Bošnjaka i Hrvata kao konstitutivnih naroda.

Vladu imenuje Predsjednik nakon konsultacija sa Premijerom ili kandidatom za tu funkciju, a potvrđuje je Skupština većinom glasova od ukupnog broja poslanika. Svako slobodno mjesto u Vladi popunjava se po istom postupku.

Vlada se može smijeniti odlukom Predsjednika ili izglasavanjem nepovjerenja Vladi većinom glasova od ukupnog broja poslanika u Skupštini.

Član 28.

Nadležnosti Vlade

Vlada je nadležna za:

- a) provođenje kantonalne politike, predlaganje i izvršavanje zakona i drugih propisa Kantona;
- b) izvršavanje odluka svakog kantonalnog ili federalnog suda i vršenje drugih nadležnosti povjerenih Kantonu od federalne vlasti;
- c) pripremanje i predlaganje budžeta Kantona;
- d) osiguranje suradnje Vlade sa ombudsmenima;
- e) vršenje nadzora nad istragom i krivičnim gonjenjem u vezi sa kršenjem zakona Kantona;
- f) nadziranje kantonalne policije i osiguranje da njen nacionalni sastav određava nacionalnu strukturu stanovništva na području Kantona te da nacionalni sastav policije u svakoj općini odgovara nacionalnoj strukturi stanovništva te općine;

SLUŽBENI LIST

REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE

Godina I – Broj 6

Ponedjeljak, 15. jana 1992.
SARAJEVOAkotacija preplate
za 1992. godinu 3.900 dinara
Žiro-račun 10100-603-1396

110

Na osnovu Amandmana LI tačka 5. stav 3. na Ustav Republike Bosne i Hercegovine, Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine, na prijedlog Vlade Republike Bosne i Hercegovine, donosi

UREDBU SA ZAKONSKOM SNAGOM O USTANOVAMA

I – OSNOVNE ODREDBE

Ustanova, u smislu ove uredbe, osniva se za obavljanje djelatnosti obrazovanja, nauke, kulture, fizičke kulture, zdravstva, dječije zaštite, socijalne zaštite, socijalne sigurnosti i drugih djelatnosti utvrđenih zakonom, ako cilj obavljanja djelatnosti nije sticanje dobiti.

Ustanova ima svojstvo pravnog lica.

Član 2.

Ustanovu može osnovati domaće odnosno strano pravno i fizičko lice (u daljem tekstu: osnivač) u svim oblicima svojine. Zakonom se može utvrditi da strano i pravno i fizičko lice ne može osnovati ustanovu za obavljanje određene djelatnosti.

Član 3.

Za obavljanje javne službe osniva se javna ustanova. Pod javnom službom, u smislu ove uredbe, podrazumijeva se trajno i nesmetano obavljanje djelatnosti u javnom interesu Republike Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Republika), opštine ili gradske zajednice.

Javnu ustanovu može osnovati Skupština Republike Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Skupština RBiH), skupština opštine, skupština gradske zajednice i vjerska zajednica, samostalno ili sa drugim pravnim odnosno fizičkim licem, kada nadležna skupština ocijeni da to njeno osnivanje postoji javni interes.

Član 4.

Radnici ostvaruju svoja prava u ustanovi, u skladu sa zakonom, kolektivnim ugovorom i pravilima ustanove.

II – OSNIVANJE USTANOVA

Član 5.

Ustanova se može osnovati ako su ispunjeni uslovi za osnivanje i početak rada ustanove, u skladu sa zakonom.

Sredstva za ispunjenje uslova iz stava 1. ovog člana obezbjeđuje osnivač.

Član 6.

Osnivač donosi akt o osnivanju ustanove. Akt o osnivanju ustanove sadrži:

- naziv osnivača,
- naziv i sjedište ustanove,
- djelatnost ustanove,
- iznos sredstava za osnivanje i početak rada i način njihovog obezbjeđivanja,
- izvore i način obezbjeđivanja sredstava za rad ustanove,
- međusobna prava i obaveze između osnivača i ustanove,
- način raspolaganja viškom prihoda nad rashodima i način na koji se pokriva višak rashoda nad prihodima,
- prava, obaveze i odgovornost ustanove u pravnom prometu.

lice koje će do imenovanja organa rukovođenja predstavljati i zastupati ustanovu i njegova ovlaštenja i odgovornosti,

- rok za donošenje pravila ustanove, imenovanje organa upravljanja i rukovođenja ustanove,
- druga pitanja od značaja za rad ustanove.

Član 7.

Ustanovu mogu osnovati dva ili više osnivača. Ako ustanovu osniva dva ili više osnivača, njihova međusobna prava, obaveze i odgovornosti uređuju se ugovorom, koji se zaključuje u pismenoj formi.

Član 8.

Osnivač može prenijeti i obaveze osnivača na drugo pravno ili fizičko lice. Aktom o prenošenju prava i obaveza osnivača uređuje se način zaštite prava korisnika usluga i druga pitanja od značaja za promjenu osnivača ustanove.

Član 9.

Ustanova ne može početi da obavlja djelatnost dok nadležni organ uprave koji vrši nadzor nad zakonitosti rada djelatnosti ne utvrdi da su ispunjeni uslovi utvrđeni zakonom.

III – DJELATNOST, STATUSNE PROMJENE I UDRUŽIVANJE USTANOVA

Član 10.

Ustanova može obavljati više djelatnosti iz člana I. ove uredbe, ako ispunjava uslove utvrđene zakonom za svaku od tih djelatnosti.

Član 11.

Ustanova može, bez upisa u sudski registar, da obavlja privrednu djelatnost i privrednu aktivnost radi zbrinjavanja poslovno nesposobnih lica i profesionalnog osposobljavanja i zapošljavanja invalidnih lica, u manjem obimu ili povremeno, ako ta djelatnost odnosno aktivnost služi ostvarenju djelatnosti odnosno izvršavanju poslova radi kojih je ustanova osnovana.

Član 12.

Ustanovi se mogu povjeriti javna ovlaštenja iz djelokruga organa državne uprave za vršenje i stručnih poslova, u skladu sa zakonom.

Član 13.

Pravilima ustanove može se utvrditi da dio ustanove ima određena ovlaštenja u pravnom prometu, kao i poseban obracun rezultata poslovanja, u skladu sa zakonom.

Dio ustanove iz stava 1. ovog člana nema svojstvo pravnog lica.

Član 14.

Ustanova može proširiti ili promijeniti djelatnost, kao i vršiti statusne promjene: spajanje, pripajanje, podjelu i izdvajanje.

Odluku iz stava 1. ovog člana donosi osnivač.

Član 15.

Osnivači ustanova koje su se spojile odlučuju o preuzimanju prava i obaveza osnivača prema ustanovi koja je nastala spajanjem.

Osnivač ustanove koja se podijelila i ustanove iz koje se izdvojio dio u samostalnu ustanovu odlučuje o preuzimanju prava i obaveza osnivača prema ustanovama koje su nastale podjelom, odnosno prema ustanovi koja je nastala izdvajanjem.

Prava i obaveze osnivača prema ustanovi koja se pripojila drugoj ustanovi prestaju danom upisa akta o pripajanju u sudski registar.

U slučaju statusne promjene ustanove imovništva i druga prava i obaveze uređuju se ugovorom.

Član 16.

Ustanova može ugovorom povjeriti drugoj ustanovi, preduzeću ili fizičkom licu obavljanje administrativno-tehničkih i pomoćnih poslova, u skladu sa zakonom.

Član 17.

Zakonom se može propisati obaveza udruživanja ustanova u odgovarajući oblik udruživanja (u daljem tekstu: obavezni oblik udruživanja), njegova prava, obaveze, način sticanja sredstava za rad, način upravljanja i rukovođenja i druga pitanja.

Ustanove udružene u obavezni oblik udruživanja zadržavaju svojstvo pravnog lica.

Član 18.

Rad ustanova i obavezni oblik udruživanja je javan.

IV - SJEDIŠTE I NAZIV USTANOVE

Član 19.

Sjedište ustanove je mjesto u kome se obavlja djelatnost radi koje je ustanova osnovana.

Ako se djelatnost obavlja u više mjesta, sjedištem se smatra mjesto koje je određeno pravilima ustanove.

Član 20.

Ustanova može promijeniti sjedište uz saglasnost osnivača. Odluka o promjeni sjedišta ustanove donosi se na način utvrdjen pravilima ustanove.

Član 21.

Naziv ustanove je ime pod kojim ustanova radi. Ustanova može promijeniti naziv, uz saglasnost osnivača.

Odluka o promjeni naziva ustanove donosi se na način utvrdjen pravilima ustanove.

Pravilima ustanove može se utvrditi da dio ustanove iz člana 13. ove uredbe može, uz naziv ustanove, dodati i bliži naziv tog dijela ustanove.

Član 22.

Naziv ustanove upućuje na djelatnost i sjedište ustanove. Ustanova može imati i skraćeni naziv. Naziv i skraćeni naziv mora se istaci na ulazu u poslovne prostorije ustanove.

Član 23.

U naziv ustanove može se unijeti ime umrle istorijske i druge znamenite ličnosti.

Za unošenje u naziv imena iz stava 1. ovog člana potrebna je dozvola organa uprave koji vrši nadzor nad zakonitošću rada ustanove, osim ako je jedan od osnivača Skupština RBiH, skupština opštine ili skupština gradske zajednice, kao i izvršni organ srodnika te ličnosti do trećeg stepena srodstva, ako zakonom ili drugim propisom nije drugačije određeno.

Na zahtjev organa uprave koji vrši nadzor nad zakonitošću rada ustanove ili srodnika iz stava 2. ovog člana nadležni viši sud odlučuje da se iz naziva ustanove briše ime umrle istorijske ili druge znamenite ličnosti, ako ocijeni da je načinom obavljanja djelatnosti ustanove ugled te ličnosti doveden u pitanje.

U naziv ustanove ne može se unijeti naziv Republike, opštine ili gradske zajednice, osim ako zakonom nije drugačije određeno.

V - ORGAN UPRAVLJANJA, RUKOVOĐENJA I DRUGI ORGANI U USTANOVU

Član 24.

Organ upravljanja u ustanovi je upravni odbor. Organ rukovođenja u ustanovi je direktor, upravnik, dekan ili drugi odgovarajući poslovodni organ utvrdjen zakonom (u daljem tekstu: direktor). Organ kontrole poslovanja u ustanovi je nadzorni odbor.

Član 25.

Upravni odbor ima najmanje tri, a najviše devet članova. Predsjednika i članove upravnog odbora imenuje i razrješava osnivač.

Predsjednika i članove upravnog odbora javne ustanove imenuje i razrješava, u ime osnivača, Vlada Republike Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vlada RBiH), izvršni organ opštine ili izvršni organ gradske zajednice.

Jedna trećina članova upravnog odbora, po pravilu, imenuje se iz reda stručnih radnika zaposlenih u ustanovi.

Predsjednik i članovi upravnog odbora imenuju se za vrijeme od četiri godine i mogu biti ponovno imenovani.

Direktor ustanove ne može biti član upravnog odbora.

Broj članova upravnog odbora bliže se određuje pravilima ustanove, u skladu sa zakonom ili aktom o osnivanju ustanove.

Član 26.

Osnivač odnosno Vlada RBiH, izvršni organ opštine ili izvršni organ gradske zajednice može razrješiti predsjednika i člana upravnog odbora i prije vremena za koje je imenovan, ako utvrdi da je odgovoran za neuspjeh ili nezakonit rad ustanove, na njegov lični zahtjev i u drugim slučajevima utvrdjenim zakonom i pravilima ustanove.

Član 27.

Upravni odbor:

- donosi pravila ustanove,
- imenuje i razrješava direktora,
- utvrđuje planove rada i razvoja,
- utvrđuje godišnji program rada,
- donosi finansijski plan i usvaja godišnji obračun,
- donosi opšti akt o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji poslova i druge opšte akte, u skladu sa zakonom i pravilima ustanove,
- odlučuje o svim pitanjima obavljanja djelatnosti radi kojih je ustanova osnovana, ako zakonom nije određeno da o od-

ređenim pitanjima odlučuje drugi organ ustanove,

- usmjerava, kontrolira i ocjenjuje rad direktora,
- rješava sva pitanja odnosa sa osnivačem,
- odlučuje o korištenju sredstava preko iznosa utvrđenog pravilima ustanove,
- odgovara osnivaču za rezultate rada ustanove,
- odlučuje o prigovoru radnika na rješenje kojim je drugi organ određen pravilima ustanove odlučio o pravu, obavezni i odgovornosti radnika iz radnog odnosa,
- podnosi osnivaču najmanje jedanput godišnje izvještaj o poslovanju ustanove,
- vrši i druge poslove u skladu sa zakonom i pravilima ustanove.

Zakonom se mogu bliže odrediti pitanja iz alineje 7. stava 1. ovog člana i kao i druga pitanja o kojima odlučuje upravni odbor.

Član 28.

Upravni odbor donosi odluke većinom glasova svih članova, ako zakonom ili pravilima za odlučivanje o pojedinim pitanjima nije određena druga kvalifikovana većina.

Član 29.

Direktora ustanove imenuje upravni odbor na osnovu konkursa koji se objavljuje u javnim glasilima, uz saglasnost osnivača.

Direktora javne ustanove imenuje i razrješava upravni odbor javne ustanove, na osnovu javnog konkursa, uz saglasnost Vlade RBiH, izvršnog organa opštine ili izvršnog organa gradske zajednice.

Lice koje nije dobilo saglasnost za direktora od strane Vlade RBiH, izvršnog organa opštine ili izvršnog organa gradske zajednice, ne može na ponovnom konkursu biti imenovano za direktora odnosno vršioca dužnosti direktora.

Ako se ne izvrši imenovanje direktora javne ustanove, upravni odbor imenuje vršioca dužnosti direktora.

Izuzetno, u uslovima neposredne ratne opasnosti ili rata direktora odnosno upravni odbor javne ustanove imenuje i razrješava Vlada RBiH, izvršni organ opštine ili izvršni organ gradske zajednice.

Uslovi za imenovanje direktora utvrđuju se zakonom i pravilima ustanove.

Član 30.

O odluci o imenovanju direktora obavještavaju se učesnici u konkursu, najkasnije u roku od osam dana od dana donošenja odluke.

Svaki učesnik u konkursu, u roku od osam dana od dana prijema obavještenja, može protiv odluke o imenovanju direktora podnijeti predlog za pokretanje postupka pred nadležnim sudom.

Član 31.

Ako direktor nije imenovan, upravni odbor će bez konkursa imenovati vršioca dužnosti direktora iz reda stručnih radnika zaposlenih u ustanovi.

Vršilac dužnosti direktora ima sva prava i dužnosti direktora.

Vršilac dužnosti direktora može rukovoditi ustanovom do imenovanja direktora, a najduže šest mjeseci od dana njegovog imenovanja.

Član 32.

Direktor organizuje i rukovodi radom ustanove, zastupa i predstavlja ustanovu prema trećim licima i odgovoran je za zakonitost rada ustanove.

U ostvarivanju rukovođenja ustanovom, direktor predlaže upravnom odboru mjere za efikasno i zakonito obavljanje djelatnosti radi kojih je ustanova osnovana, unutrašnju organizaciju i sistematizaciju poslova i osnove planova rada i razvoja, izvršava odluke upravnog odbora, odlučuje o pravima, obavezama i odgovornostima radnika iz radnog odnosa, podnosi upravnom odboru izvještaj o finansijskom poslovanju i vrši druge poslove u skladu sa zakonom i pravilima ustanove.

Direktor je dužan da obustavi od izvršenja opšti akt koji je u nesaglasnosti sa ustavom ili u suprotnosti sa zakonom, kao i

pojedinačni akt kojim se nanosi šteta ustanovi ili društvenoj zajednici i da o tome obavijesti organ uprave koji vrši nadzor

nad zakonitosti rada ustanove.

Ako organ iz stava tri ovog člana u roku od 30 dana od dana prijema obavještenja ne postupa u skladu sa članom 43. ove uredbe i o tome ne obavijesti direktora, akt koji je obustavio direktor može se izvršiti.

Direktor je naredbodavac za izvršenje finansijskog plana. Direktor je odgovoran upravnom odboru za rezultate rada i finansijsko poslovanje ustanove.

Član 33.

Upravni odbor može razriješiti direktora i prije vremena za koje je imenovan:

- ako utvrdi da je odgovoran za neuspjeh ili nezakonit rad ustanove,

- na lični zahtjev direktora,

- u drugim slučajevima utvrđenim zakonom i pravilima ustanove.

Predlog za prijevremeno razrješenje direktora iz razloga iz alineje 1. stava 1. ovog člana može dati osnivač odnosno Vlada RBiH, izvršni organ opštine ili izvršni organ gradske zajednice, predsjednik odnosno član upravnog odbora ili nadzorni odbor.

Član 34.

Nadzorni odbor ustanove ima tri ili pet članova. Predsjednika i članove nadzornog odbora imenuje i razrješava osnivač.

Predsjednika i članove nadzornog odbora javne ustanove imenuje i razrješava Vlada RBiH, izvršni organ opštine ili izvršni organ gradske zajednice.

Najmanje jedan član nadzornog odbora imenuje se iz reda stručnih radnika zaposlenih u ustanovi.

Predsjednik i članovi nadzornog odbora imenuju se za vrijeme od četiri godine i mogu biti ponovo imenovani.

Broj članova nadzornog odbora bliže se određuje pravilima ustanove.

Član 35.

Nadzorni odbor:

- analizira izvještaje o poslovanju ustanove,
- u obavljanju nadzora nad upotrebom sredstava za rad, pregleda godišnji izvještaj o poslovanju i godišnji obračun,
- pregleda i provjerava urednost i zakonitost vodenja poslovnih knjiga,
- izvještava osnivača, upravni odbor i direktora o rezultatima nadzora.

Član 36.

Ustanova može imati stručni i drugi organ, u skladu sa zakonom i pravilima ustanove.

VI - OPŠTI AKTI USTANOVE

Član 37.

Osnovni opšti akt ustanove odnosno obaveznog oblika udruživanja su pravila ustanove odnosno pravila obaveznog oblika udruživanja.

Ustanova može imati i druge opšte akte, u skladu sa zakonom, kolektivnim ugovorom i pravilima ustanove.

Član 38.

Pravila ustanove sadrže odredbe o: nazivu i sjedištu ustanove; osnivaču ustanove; obavezama ustanove prema osnivaču; djelatnosti ustanove i o načinu i uslovima obavljanja te djelatnosti; odnosu prema korisnicima usluga; pravima i obavezama dijela ustanove iz člana 13. ove uredbe; statusnim promjenama; načinu raspoređivanja sredstava za rad; broju članova upravnog odbora; imenovanju i razrješenju direktora; drugim organima ustanove i o njihovim pravima, obavezama, odgovornostima, uslovima i načinu njihovog izbora i razrješenja; opštim aktima koji se donose u ustanovi i načinu njihovog donošenja; licima ovlaštenim da, pored direktora, zastupaju ustanovu i njihovim ovlaštenjima i odgovornostima; načinu

ostvarivanja javnosti rada; drugim pitanjima utvrđenim zakonom i druge odredbe od značaja za rad ustanove i za ostvarivanje prava, obaveza i odgovornosti radnika ustanove.

Pravila obaveznog oblika udruživanja sadrže odredbe o pitanjima utvrđenim zakonom.

VII - SREDSTVA ZA RAD I ODGOVORNOST ZA OBAVEZE U PRAVNOM PROMETU USTANOVE

Član 39.

Ustanova stiče sredstva za rad iz sredstava osnivača, budžeta Republike, opštine ili gradske zajednice, sredstava fonda, od naknade za obavljanje intelektualnih, obrazovnih, kulturnih, zdravstvenih i drugih usluga, od ličnog učešća korisnika usluga, prodajom materijalnih dobara iz drugih izvora, pod uslovima određenim zakonom ili aktom o osnivanju ustanove.

Član 40.

Višak prihoda nad rashodima ustanova koristi za obnavljanje i razvoj djelatnosti, ako aktom o osnivanju nije drugačije određeno.

Član 41.

Ustanova je odgovorna za svoje obaveze sredstvima sa kojima raspolaže.

Osnivač je supsidijarno odgovoran za obaveze ustanove, ako aktom o osnivanju nije drugačije određeno.

Kada je osnivač odgovoran za obaveze ustanove, dužan je da:

- pokrije višak rashoda nad prihodima ustanove, u roku od 60 dana od dana usvajanja godišnjeg obračuna.
- razriješiti predsjednika i članove upravnog odbora, ako je ustanova za dvije uzastopne godine u godišnjem obračunu iskazala višak rashoda nad prihodima.

U slučaju iz alineje 2. stava 3. ovog člana, upravni odbor dužan je da razriješiti direktora ustanove.

VIII - NADZOR

Član 42.

Nadzor nad zakonitosti rada ustanove vrši nadležni organ uprave na čijem je području sjedište, ako zakonom nije drugačije određeno.

Član 43.

U vršenju nadzora nad zakonitosti rada nadležni organ uprave ima pravo i dužnost da obustavi od izvršenja opšti akt ustanove za koji smatra da je u nesaglasnosti sa ustavom ili u suprotnosti sa zakonom.

Ako je nadležni organ uprave obustavio izvršenje opšteg akta iz prethodnog stava, dužan je da u roku od osam dana od dana dostavljanja ustanovi rješenja o obustavi pokrene pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine postupak za ocjenjivanje ustavnosti odnosno zakonitosti obustavljenog akta i da o tome obavijesti donosioca tog akta.

Ako nadležni organ uprave ne postupi na način iz stava 2. ovog člana obustavljeni opšti akt može se primijeniti po proteku roka od osam dana od dana dostavljanja ustanovi rješenja o obustavi.

Ako se pojedinačnim aktom ustanove koji je suprotan zakonu ili drugom propisu donesenom na osnovu zakona ili pravilima ustanove nanosi šteta ustanovi ili društvenoj zajednici, nadležni javni tužilac može tražiti od nadležnog suda da ukine odnosno poništi takav akt.

Određba stava 4. ovog člana ne odnosi se na akte donesene u upravnom postupku i akte po kojima je za konačno odlučivanje zakonom predviđena nadležnost suda.

Član 44.

Ako nadležni organ uprave u vršenju nadzora nad zakonitosti rada utvrdi da ustanova ne ispunjava propisane uslove, rješenjem će odrediti rok za otklanjanje nedostataka.

Ako u određenom roku nedostaci ne budu otklonjeni, organ uprave iz stava 1. ovog člana rješenjem će zabraniti rad ustanove i o tome obavijestiti osnivača.

Pravomoćno rješenje o trajnoj zabrani rada organ iz stava 1. ovog člana dostavlja osnivaču, nadležnom sudu i organu ko-

ji vodi poseban registar, radi brisanja ustanove iz sudskog i posebnog registra.

Član 45.

Nadzor nad stručnim radom ustanove obavlja zakonom propisani organ.

IX - UPIS U SUDSKI I POSEBNI REGISTAR USTANOVE

Član 46.

Ustanova se upisuje u sudski registar ustanova. U sudski registar ustanova upisuje se i dio ustanove iz člana 13. ove uredbe i obavezni oblik udruživanja.

Ustanova i obavezni oblik udruživanja stiču svojstvo pravnog lica upisom akta o osnivanju u sudski registar ustanova.

Član 47.

Sudski registar ustanova vodi viši sud na čijem je području sjedište ustanove.

Blizi propis u obliku, sadržaju i načinu vođenja sudskog registra ustanova i o postupku upisa i brisanja ustanove iz sudskog registra ustanova donosi Vlada RBiH.

Član 48.

U sudski registar ustanova upisuje se osnivanje, organizovanje, statusne i druge promjene i prestanak ustanove.

U sudski registar ustanova upisuju se i drugi podaci o ustanovi koji su od značaja za obavljanje djelatnosti: naziv i sjedište; skraćeni naziv; djelatnost; broj i datum rješenja o ispunjenju propisanih uslova za početak obavljanja djelatnosti; odgovornost osnivača za obaveze ustanove; imena lica ovlaštenih za zastupanje i granice njihovog ovlaštenja; naziv i sjedište osnivača i broj i datum akta o osnivanju; podaci o drugim činjenicama utvrđenim ovom uredbom i propisom iz stava 2. člana 47. ove uredbe.

Član 49.

Upis u sudski registar ustanova vrši se na zahtjev ovlaštenog lica.

Član 50.

Upis u sudski registar ustanova ima dejstvo prema trećim licima od dana upisa.

Treće lice koje se pouzda u podatke upisane u sudski registar ustanove ne snosi štetne posljedice koje iz toga nastanu.

Član 51.

Zakonom se može propisati da ustanova stiče zakonom utvrdenu prave upisom u posebni registar koji vodi nadležni organ uprave.

U slučaju iz stava 1. ovog člana, u sudski registar ustanova upisuju se i podaci o upisu i brisanju iz posebnog registra.

Podatak o upisu u poseban registar upisuje se u sudski registar ustanova na osnovu prijave ustanove, a podatak o brisanju ustanove iz posebnog registra dostavlja nadležnom sudu, po službenoj dužnosti, organ uprave koji vodi poseban registar.

X - PRESTANAK USTANOVE

Član 52.

Ustanova prestaje:

1. ako više ne postoji potreba za obavljanje djelatnosti ustanove;

2. ako prestanu da postoje uslovi za obavljanje djelatnosti ustanove;

3. ako je ustanovi izrečena mjera zabrane obavljanja djelatnosti zbog toga što ne ispunjava uslove u skladu sa zakonom, a u roku određenom u izrečenoj mjeri nije ispunila te uslove;

4. ako se pravomoćnom odlukom suda utvrdi ništavnost upisa u sudski registar;

5. ako je u nemogućnosti da ispunjava zakonom propisane obaveze, a aktom o osnivanju nije utvrdena odgovornost osnivača za te obaveze;

6. ako se pripoji drugoj ustanovi, spoji sa drugom ustanovom ili podijeli na dvije ustanove;

7. ako se organizuje u preduzeće;

8. u drugim slučajevima određenim zakonom ili aktom o osnivanju.

U slučajevima iz tač. 1. do 5. stava 1. ovog člana akt o prestanku ustanove donosi osnivač.

Aktom iz prethodnog stava utvrđuje se način zaštite prava korisnika usluga i druga pitanja od značaja za prestanak ustanove; u skladu sa zakonom i pravilima ustanove.

XI - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 53.

Danom stupanja na snagu ove uredbe:

- postojeće radne organizacije koje obavljaju djelatnosti iz člana 1. ove uredbe nastavljaju rad kao ustanove, u skladu sa zakonom,

- osnovne organizacije udruženog rada u sastavu radne organizacije iz prethodne alineje postaju organizacione jedinice ustanove sa ovlaštenjima u pravnom prometu koja su upisana u sudski registar ustanova, a koja izvršavaju u ime i za račun ustanove,

- složene organizacije udruženog rada u djelatnostima iz člana 1. ove uredbe prestaju sa radom.

Na radnike složene organizacije iz alineje 3. stav 1. ovog člana primjenjuju se propisi o radnim odnosima.

Član 54.

U ustanovama iz stava 1. alineje 1. člana 53. ove uredbe imenovaće se privremeni organ upravljanja i privremeni organ rukovođenja, u roku od 15 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, i to:

- Vlada RBiH - za ustanove koje je osnovala Skupština RBiH,

- izvršni organ gradske zajednice - za ustanove koje je osnovala skupština gradske zajednice,

- izvršni organ opštine - za ustanove koje je osnovala opština i za sve druge ustanove koje imaju sjedište na području te opštine.

Organi iz stava 1. ovog člana izvršice pripreme radnje za organizovanje i rad ustanova u skladu sa zakonom, u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ove uredbe.

Član 55.

Izuzetno od odredbe člana 53. stav 1. alineje 2. ove uredbe srednje škole organizovane kao osnovne organizacije udruženog rada nastavljaju rad kao ustanove pod uslovima i na način utvrđen Zakonom o srednjoj školi (»Službeni list SRBiH«, broj 39/90).

Član 56.

Postojeće ustanove u djelatnostima iz člana 1. ove uredbe nastavljaju rad, pod uslovima i na način propisan zakonom kojim se uređuju odnosi u tim djelatnostima.

Član 57.

Zakoni kojima se uređuju odnosi u djelatnostima iz člana 1. ove uredbe uskladiće se sa ovom uredbom, u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ove uredbe.

Član 58.

Do usaglašavanja zakona iz člana 57. ove uredbe sa ovom uredbom javnom službom smatraće se djelatnosti odnosno poslovi od posebnog društvenog interesa.

Ustanove iz člana 53. stav 1. alineje 1. ove uredbe, koje obavljaju djelatnosti odnosno poslove od posebnog društvenog interesa, a čiji osnivač nije preduzeće, danom stupanja na snagu ove uredbe nastavljaju rad kao javne ustanove u državnoj svojini.

Član 59.

Objekti i oprema ustanova iz člana 53. stav 1. alineje 1. i član 56. ove uredbe koji nemaju status javne ustanove, svojina u osnivača.

Ako se ne može utvrditi osnivač ustanove iz prethodnog stava, objekti i oprema tih ustanova smatraju se svojinom opštine na čijem se području objekti i oprema nalaze.

Član 60.

Objekti i oprema organizacija i ustanova iz člana 53. stav 1. člana 56. i člana 58. stav 2. ove uredbe, a koji su izgrađeni od-

nosno nabavljeni sredstvima samodoprinosu, svojina su opštine na čijem području se objekti i oprema nalaze odnosno gradske zajednice koja je uvela samodoprinos.

Ako se objektat ili oprema iz prethodnog stava proda ili da u zakup, sredstva od prodaje odnosno zakupnine koriste se za namjene za koje je samodoprinos bio uveden.

Član 61.

Skupština RBiH odnosno skupština opštine ili skupština gradske zajednice odlučuje o zadržavanju odnosno preuzimanju prava osnivača prema javnim ustanovama iz člana 56. i člana 58. stav 2. ove uredbe, u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu zakona kojima se uređuju odnosi u djelatnostima iz člana 1. ove uredbe.

U toku postupka odlučivanja o zadržavanju odnosno preuzimanju prava osnivača, osnivač može odlučiti da se dvije ili više javnih ustanova spoje, pripoje ili podijele, kao i da se pojedini dijelovi javne ustanove izdvoje u samostalnu ustanovu odnosno preduzeće.

U toku postupka iz prethodnog stava novi osnivači mogu unositi svoja sredstva kao osnivački uslug u svim oblicima svojine.

Član 62.

Ako Skupština RBiH, skupština opštine odnosno skupština gradske zajednice samostalno ili zajedno sa drugim pravnim odnosno fizičkim licem ne zadrži odnosno ne preuzme prava osnivača nad javnom ustanovom, ponudiće, po tržišnim vrijednostima, drugim pravnim i fizičkim licima preuzimanje prava osnivača nad tom ustanovom, u roku od 60 dana od dana isteka roka iz stava 1. člana 61. ove uredbe.

U slučaju da pravo osnivača ne preuzme drugo pravno odnosno fizičko lice, Skupština RBiH, skupština opštine odnosno skupština gradske zajednice donijet će akt o prestanku rada javne ustanove.

Aktom o prenošenju prava osnivača nad javnom ustanovom i aktom o prestanku te ustanove uređuju se način zaštite prava korisnika usluga, imovinsko-pravni odnosi i druga pitanja od značaja za promjenu osnivača, odnosno za prestanak javne ustanove.

Član 63.

Ako ni Skupština RBiH, skupština opštine ili skupština gradske zajednice ne preuzme prava osnivača nad javnom ustanovom iz člana 58. stav 2. kao ni nad ustanovom iz člana 59. stav 2. ove uredbe, opština na čijem je području sjedište ustanove provesti će postupak iz prethodnog člana.

Član 64.

Vlada RBiH donijet će bliži propis iz člana 47. stav 2. ove uredbe, u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ove uredbe.

Član 65.

Ova uredba stupa na snagu danom objavljivanja u »Službenom listu RBiH«.

PR: broj 1183/92
3. juna 1992. godine
Sarajevo

Predsjednik
Predsjedništva RBiH
Alija Izetbegović, s. r.

**UREDBU SA ZAKONSKOM SNAGOM
O IZMJENAMA I DOPUNAMA UREDBE SA
ZAKONSKOM SNAGOM O USTANOVAMA**

Član 1.

U Uredbi sa zakonskom snagom o ustanovama ("Službeni list RBiH", broj 6/92) u člana 47. stav 2. zamjenjuje se novim st. 2. i 3. koji glase:

"Vlada RBiH donosi propis o sadržaju prijave za upis u sudski registar ustanova, o ispravama i dokazima koji se prilažu uz prijavu i o objavljivanju upisa i brisanja ustanova iz sudskog registra.

Ministar pravosuđa i uprave propisuje način upisa u sudski registar ustanova, sadržaj zbirke isprava, pomoćne knjige koje se vode uz registar, oblik i sadržaj obrazaca za upis u sudski registar, omoč registrarskog uložka sa registrarskim listovima i knjige kontrolnika brojeva registrarskih uložaka".

Član 2.

Iz člana 47. dodaje se novi član 47a, koji glasi:

***Član 47a.**

Odredbе Zakona o postupku za upis u sudski registar, koji je preuzet Uredbom sa zakonskom snagom o preuzimanju i primjenjivanju saveznih zakona koji se u Bosni i Hercegovini primjenjuju kao republički zakoni ("Službeni list RBiH", broj 2/92), shodno se primjenjuju i na postupak upisa ustanova u sudski registar".

Član 3.

Član 64. mijenja se i glasi:

"Vlada RBiH donijede propis iz člana 1. stav 1. ove uredbe u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ove uredbe.

Ministar pravosuđa i uprave donijede propis iz člana 1. stav 2. ove uredbe u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu propisa iz člana 1. stav 1. ove uredbe".

Član 4.

Ova uredba stupa na snagu danom objavljivanja u "Službenom listu RBiH".

"R broj 1486/93
8 aprila 1993. godine
Sarajevo

Predsjednik
Predsjedništva RBiH,
Alija Izetbegović, s. r.

Godina III - Broj 13

Četvrtak, 9. juni/lipanj 1994.
SARAJEVO

Za svaki broj posebno se
utvrđuje cijena
Žiro-račun 10100-603-1396

230

Na osnovu Amandmana I, XXIII tačka I, stav 7. na Ustav Republike Bosne i Hercegovine, Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine, donosi

UKAZ

**O PROGLAŠENJU ZAKONA O POTVRĐIVANJU
UREDBI SA ZAKONSKOM SNAGOM**

Priglasivši se Zakon o potvrđivanju uredbi sa zakonskom snagom, koji je donijelo Skupština Republike Bosne i Hercegovine na sjednici Skupštine od 1. juna 1994. godine.

PR broj 1651/94
1. juna 1994. godine
Sarajevu

Predsjednik
Predsjedništva RBiH,
Alija Izetbegović, s. r.

ZAKON

**O POTVRĐIVANJU UREDBI SA ZAKONSKOM
SNAGOM**

Član I

Potvrđuju se uredbe sa zakonskom snagom koje je Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine donijelo na osnovu Amandmana I, I tačka 5. stav 3. na Ustav Republike Bosne i Hercegovine u funkciji Skupštine Republike Bosne i Hercegovine, i to:

1. Uredba o izmjeni naziva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBiH", broj 1/92).
2. Uredba o okruženju današnjeg Republičkog štaba teritorijalne odbrane i obrazovanju Štaba teritorijalne odbrane Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBiH", broj 1/92).
3. Uredba sa zakonskom snagom o preuzimanju i primjenjivanju saveznih zakona koji se u Bosni i Hercegovini primjenjuju kao republički zakoni ("Službeni list RBiH", broj 2/92).
4. Uredba sa zakonskom snagom o neprimjenjivanju uredbi sa zakonskom snagom i propisa donesenih za ostvarenje na teritoriji Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBiH", broj 2/92).
5. Uredba sa zakonskom snagom o računovodstvu ("Službeni list RBiH", broj 2/92).
6. Uredba sa zakonskom snagom o finansijskim prsluživanju ("Službeni list RBiH", broj 2/92).

7. Uredba sa zakonskom snagom o deviznom poslovanju ("Službeni list RBiH", broj 2/92).
8. Uredba sa zakonskom snagom u carinskom zakonu ("Službeni list RBiH", broj 2/92).
9. Uredba sa zakonskom snagom o Službi društvenog knjigovodstva ("Službeni list RBiH", broj 2/92).
10. Uredba sa zakonskom snagom o preuzimanju Zakona o općem upravnim postupku ("Službeni list RBiH", broj 2/92).
11. Uredba sa zakonskom snagom u preuzimanju Zakona o upravnim sporovima ("Službeni list RBiH", broj 2/92).
12. Uredba sa zakonskom snagom u preuzimanju Zakona o službi u oružanim snagama i njegovoj primjeni u RBiH ("Službeni list RBiH", broj 2/92).
13. Uredba sa zakonskom snagom o preuzimanju krivičnog zakona SFRJ ("Službeni list RBiH", broj 2/92).
14. Uredba sa zakonskom snagom o preuzimanju Zakona o krivičnom postupku ("Službeni list RBiH", broj 2/92).
15. Uredba sa zakonskom snagom o preuzimanju Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima ("Službeni list RBiH", broj 2/92).
16. Uredba sa zakonskom snagom o preuzimanju Zakona o obilježnim odnosima ("Službeni list RBiH", broj 2/92).
17. Uredba sa zakonskom snagom u preuzimanju Zakona o parničnom postupku ("Službeni list RBiH", broj 2/92).
18. Uredba sa zakonskom snagom o izmjeni i dopuni Zakona o izboru i opozivu članova Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBiH", broj 2/92).
19. Uredba sa zakonskom snagom o finansiranju potreba Republike BiH ("Službeni list RBiH", broj 2/92).
20. Uredba sa zakonskom snagom o Novoskoj agenciji Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBiH", broj 2/92).
21. Uredba o privremenoj finansiranju i pravu raspodjelu sredstava Teritorijalne odbrane Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBiH", broj 4/92).
22. Uredba sa zakonskom snagom o zaštiti pripadnika Teritorijalne odbrane i drugih branilaca Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBiH", broj 4/92).
23. Uredba sa zakonskom snagom o odbrani ("Službeni list RBiH", broj 4/92).
24. Uredba sa zakonskom snagom o oružanim snagama Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBiH", broj 4/92).
25. Uredba sa zakonskom snagom o zdravstvenoj zaštiti pripadnika Teritorijalne odbrane Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBiH", broj 4/92).
26. Uredba sa zakonskom snagom o pravu na izuzetnu penziju za pripadnike sastava Teritorijalne odbrane Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBiH", broj 4/92).

27. Uredba sa zakonskom snagom o utvrđivanju pravnomoćnog grba i zastave RBII ("Službeni list RBII", broj 4/92).
28. Uredba sa zakonskom snagom o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj upravi ("Službeni list RBII", broj 4/92).
29. Uredba sa zakonskom snagom o javnim preduzećima ("Službeni list RBII", broj 4/92).
30. Uredba sa zakonskom snagom o tržišnoj inspekciji ("Službeni list RBII", broj 4/92).
31. Uredba sa zakonskom snagom o putnim ispravama državljana Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBII", broj 4/92).
32. Uredba sa zakonskom snagom o izmjenama i dopunama Zakona o Radio-televiziji Sarajeva ("Službeni list RBII", broj 4/92).
33. Uredba sa zakonskom snagom o imenovanju republičkih povjerenika ("Službeni list RBII", broj 4/92).
34. Uredba sa zakonskom snagom o završetku nastave u skolskoj 1991/92. godini u osnovnim, srednjim i višim školama, fakultetima i umjetničkim akademijama u Republici Bosni i Hercegovini ("Službeni list RBII", broj 4/92).
35. Uredba sa zakonskom snagom o izmjeni i dopuni Zakona o Vladi Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBII", broj 4/92).
36. Uredba sa zakonskom snagom o ministarstvima i drugim republičkim organima uprave i republičkim upravnim organizacijama ("Službeni list RBII", broj 5/92).
37. Uredba sa zakonskom snagom o izmjenama i dopunama Zakona o željeznici ("Službeni list RBII", broj 5/92).
38. Uredba sa zakonskom snagom o ratifikaciji međunarodnih konvencija ("Službeni list RBII", broj 5/92).
39. Uredba sa zakonskom snagom o izmjenama i dopunama Uredbe sa zakonskom snagom o imenovanju republičkih povjerenika ("Službeni list RBII", broj 5/92).
40. Uredba sa zakonskom snagom o pravima i dužnostima predsjednika, prorektora i članova povjerenika u uslovima vanrednog stanja ("Službeni list RBII", broj 5/92).
41. Uredba sa zakonskom snagom o izmjeni Amandmana I.IV na Ustav RBII ("Službeni list RBII", broj 5/92).
42. Uredba sa zakonskom snagom o ustankovima ("Službeni list RBII", broj 6/92).
43. Uredba sa zakonskom snagom o utvrđivanju ratne staze ("Službeni list RBII", broj 6/92).
44. Uredba sa zakonskom snagom o primjeni Zakona o krivičnom postupku koji je preuzet kao republički zakon za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili za vrijeme ratnog stanja ("Službeni list RBII", broj 6/92).
45. Uredba sa zakonskom snagom o izmjenama i dopunama Zakona o penalovanju ("Službeni list RBII", broj 6/92).
46. Uredba sa zakonskom snagom o primjeni Zakona o privrednim presudama koji je preuzet kao republički zakon za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili za vrijeme ratnog stanja ("Službeni list RBII", broj 6/92).
47. Uredba sa zakonskom snagom o primjeni Zakona o izvišćenju krivičnih i prekršajnih sankcija za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili za vrijeme ratnog stanja ("Službeni list RBII", broj 6/92).
48. Uredba sa zakonskom snagom o rokovima u sudskim postupcima i upravnim postupcima za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili za vrijeme ratnog stanja ("Službeni list RBII", broj 6/92).
49. Uredba sa zakonskom snagom o primjenjivanju Zakona o općem upravnom postupku koji je preuzet kao republički zakon za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili za vrijeme ratnog stanja ("Službeni list RBII", broj 6/92).
50. Uredba sa zakonskom snagom o neprimjenjivanju Zakona o upravnim sporovima koji je preuzet kao republički zakon za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili za vrijeme ratnog stanja ("Službeni list RBII", broj 6/92).
51. Uredba sa zakonskom snagom o primjeni Krivičnog zakona Republike Bosne i Hercegovine i Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije koji je preuzet kao republički zakon za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili za vrijeme ratnog stanja ("Službeni list RBII", broj 6/92).
52. Uredba sa zakonskom snagom o sredstvima pomoći za saniranje posljedica rata u Republici Bosni i Hercegovini ("Službeni list RBII", broj 6/92).
53. Uredba sa zakonskom snagom o izmjenama i dopunama Zakona o redovnim sudovima ("Službeni list RBII", broj 6/92).
54. Uredba sa zakonskom snagom o primjeni Zakona o državnoj upravi za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili za vrijeme ratnog stanja ("Službeni list RBII", broj 6/92).
55. Uredba sa zakonskom snagom o primjeni Zakona o javnom tužilaštvu za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili za vrijeme ratnog stanja ("Službeni list RBII", broj 6/92).
56. Uredba sa zakonskom snagom o izmjenama i dopunama Zakona o javnom pravobranilaštvu ("Službeni list RBII", broj 6/92).
57. Uredba sa zakonskom snagom o primjeni Zakona o prekršajima za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili za vrijeme ratnog stanja ("Službeni list RBII", broj 6/92).
58. Uredba sa zakonskom snagom o primjeni Zakona o javnom pravobranilaštvu za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili za vrijeme ratnog stanja ("Službeni list RBII", broj 6/92).
59. Uredba sa zakonskom snagom o primjenjivanju Zakona o parničnom postupku koji je preuzet kao republički zakon za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili za vrijeme ratnog stanja ("Službeni list RBII", broj 6/92).
60. Uredba sa zakonskom snagom o izmjenama i dopunama Zakona o javnom tužilaštvu ("Službeni list RBII", broj 6/92).
61. Uredba sa zakonskom snagom o primjeni Zakona o redovnim sudovima za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili za vrijeme ratnog stanja ("Službeni list RBII", broj 6/92).
62. Uredba sa zakonskom snagom o izmjenama i dopunama Zakona o javnom tužilaštvu ("Službeni list RBII", broj 6/92).
63. Uredba sa zakonskom snagom o primjeni Zakona o redovnim sudovima za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili za vrijeme ratnog stanja ("Službeni list RBII", broj 6/92).
64. Uredba sa zakonskom snagom o primjeni Zakona o Narodnoj banci Bosne i Hercegovine za vrijeme ratnog stanja ili u slučaju neposredne ratne opasnosti ("Službeni list RBII", broj 6/92).
65. Uredba sa zakonskom snagom o napuštenim stambenim ("Službeni list RBII", broj 6/92).
66. Uredba sa zakonskom snagom o smještaju ljudi i materijalnih dobara za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja ("Službeni list RBII", broj 6/92).
67. Uredba sa zakonskom snagom o preuzimanju recusatava bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije u svojstvu Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBII", broj 6/92).
68. Uredba sa zakonskom snagom o dopuni Uredbe sa zakonskom snagom o oružanim snagama Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBII", broj 7/92).
69. Uredba sa zakonskom snagom o prihvatanju Rezolucije 757 Savjeta sigurnosti od 30. maja 1992. godine ("Službeni list RBII", broj 8/92).
70. Uredba sa zakonskom snagom o ostvarivanju zaštite članova porodica lica na odgovornoj vojnoj vještini ("Službeni list RBII", broj 8/92).
71. Uredba sa zakonskom snagom u pravu na dodatak na djecu pripadnicima teritorijalne odbrane Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBII", broj 8/92).
72. Uredba sa zakonskom snagom o zaštiti civilnih žrtava rata iz oružanih sukoba poslije 30. maja 1990. godine ("Službeni list RBII", broj 8/92).
73. Uredba sa zakonskom snagom o novcu Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBII", broj 8/92).
74. Uredba sa zakonskom snagom o izdvajanju određenih poslova opština u organima uprave grada Sarajeva za vrijeme ratnog stanja ("Službeni list RBII", broj 8/92).
75. Uredba sa zakonskom snagom o izmjeni Amandmana I.IV na Ustav RBII ("Službeni list RBII", broj 9/92).
76. Uredba sa zakonskom snagom o funkcijama koje obavljaju sa radom za vrijeme ratnog stanja ili u slučaju neposredne ratne opasnosti ("Službeni list RBII", broj 9/92).

2. када правно лице не послује у складу са одредбама овог закона и одредбама прописа донесених за извршење овог закона, а у остављеном року не отклони уочене недостатке,
3. онемогућава вршење инспекције/надзора.

Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине, на основу извјештаја и приједлога, доноси рјешење о одузимању дозволе из става 1. овог члана.

Рјешење из става 2. овог члана је коначно.

V - КРИВИЧНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 13.

1. Новчаном казном од 50.000 КМ до 150.000 КМ казниће се за прекршај правно лице које:
 - а) организује производњу и ремонт НВО противно одредбама члана 3. став 1. овог закона;
 - б) од органа надлежног за издавање дозволе за производњу НВО прибави дозволу на основу лажних података и на основу такве дозволе организује производњу и ремонт НВО.
2. Одговорно лице у правном лицу казниће се за прекршај из става 1. овог члана новчаном казном од 10.000 КМ до 20.000 КМ.
3. Физичко лице казниће се за прекршај из става 1. овог члана новчаном казном од 5.000 КМ до 10.000 КМ или затвором до 60 дана.

VI - ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 14.

У случају рата и непосредне ратне опасности Предсједништво Босне и Херцеговине, на приједлог Савјета министара Босне и Херцеговине, донијеће посебне одлуке о производњи наоружања.

Члан 15.

Сви прописи потребни за извршење овог закона донијеће се у року од 60 дана од дана ступања на снагу овог закона.

Сви послови који нису обухваћени чл. 6, 7, 8, 12. и 13. овог закона биће регулисани ентитетским прописима.

Ентитети су дужни да ускладе своје прописе с одредбама овог закона, у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 16.

Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине, годину дана од дана ступања на снагу овог закона, обавезно је да изврши инспекцијски надзор свих регистрованих правних лица из члана 4. овог закона.

Члан 17.

Овај закон ступа на снагу петнаестог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ", а објавиће се у службеним гласилима ентитета и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине.

ПС БиХ број 13/04
26. фебруара 2004. године
Сарајево

Председавајући
Представничког дома
Парламентарне скупштине БиХ
др. Никола Шпирић, с. р.

Председавајући
Дома народа
Парламентарне скупштине БиХ
Мустафа Памук, с. р.

Na osnovu člana IV. 4. a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na sjednici Predstavničkog doma, održanoj 12. februara 2004. godine, i na sjednici Doma naroda, održanoj 26. februara 2004. godine, usvojila je

ZAKON

O PROIZVODNJI NAORUŽANJA I VOJNE OPREME

I - OSNOVNE ODREDBE

Члан 1.

Ovim zakonom uređuju se proizvodnja i remont naoružanja i vojne opreme kao djelatnost od općeg interesa, kao i druga pitanja od značaja za proizvodnju i remont naoružanja i vojne opreme (u daljem tekstu: NVO).

Члан 2.

U smislu ovog zakona, upotrijebljeni izrazi imaju sljedeća značenja:

- "Naoružanje i vojna oprema" - su oružana, ubojna i tehnička sredstva, te sredstva i sastavni dijelovi namijenjeni za opremanje, upotrebu, rukovanje, čuvanje, skladištenje, održavanje i nadzor oružanih, ubojnih i tehničkih sredstava, iz pozicije na najnovijoj "Zajedničkoj listi vojne opreme obuhvaćenoj Pravilima ponašanja Evropske unije o postupanju kod izvoza oružja", koja je objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj 9/03.
- "Proizvodnja NVO" - djelatnost je koja obuhvata dizajniranje novih sredstava i sistema NVO, razvoj prototipova, projektiranje i konstruiranje, maloserijsku i serijsku proizvodnju NVO, istraživanje i razvoj NVO i tehnologije za proizvodnju NVO, vojnu standardizaciju, verifikaciju NVO, sistem osiguranja kvaliteta NVO, kontrolu kvaliteta NVO, opremanje kapaciteta za proizvodnju NVO, izradu NVO, modernizaciju i remont NVO u miru, kao i pripreme za izradu i remont NVO u uslovima neposredne ratne opasnosti, ratnog stanja ili vanrednog stanja.
- "Remont NVO" - je planiranje, održavanje ispravnosti i otklanjanje neispravnosti, izrada, zamjena i kompletiranje dijelova kroz srednji i generalni remont, reviziju i modifikaciju kao i kvalitativni prijem remontovanih sredstava naoružanja i vojne opreme.

Члан 3.

Proizvodnjom i remontom NVO mogu se baviti pravna lica koja za to prethodno dobiju dozvolu od Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, i to ona pravna lica koja imaju saglasnost entitetske vlade i koja su registrirana kao pravna lica za proizvodnju i remont NVO, a na osnovu njihove mogućnosti i sposobnosti proizvodnje sredstava NVO za potrebe oružanih snaga u Bosni i Hercegovini ili u izvozu.

Proizvodnjom, preradom i ugradnjom "B" materije, mogu se baviti samo pravna lica iz stava 1. ovog člana.

Pod "B" materijom podrazumijevaju se eksplozivni i pirotehnički materijali, gdje su:

- Eksplozivni: svako eksplozivno sredstvo koje uključuje eksplozive visokorazorne moći, TNT, DNT i RDX, niskoeksplozivna goriva, raketni motori i pojačivači, detonatori, upaljači, inicijalne kapisle i pripaljivači,

inicijalna sredstva, uključujući i barut, upaljače za granate i sve druge tipove projektila, mina i bombi.

- Pirotehnički materijali: mješavina hemikalija koje, kad se zapale, reagiraju egzotermički i proizvode svjetlost, toplotu, zvuk ili gas, a budući da mu je vrijeme sagorijevanja poznato, može se upotrijebiti i za usporavanje vatrenog lanca. Pogonska goriva i eksplozivi ne spadaju u pirotehnička sredstva.

Član 4.

Pravna lica iz stava 1. člana 3. ovog zakona (u daljem tekstu: finalisti) ovlaštena su da, putem ugovora o kooperaciji, prenesu na kooperante dio svojih ovlaštenja o proizvodnji sredstava NVO o čemu su dužni obavijestiti Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, u roku od sedam dana od dana potpisivanja ugovora.

Za vrijeme trajanja ugovora o kooperaciji finalisti imaju pravo i obavezu kontrolirati primjenu ovog zakona kod kooperanata.

Član 5.

Proizvodnja sredstava NVO i remont zasnovani su na izvoznim, odnosno uvoznim ugovorima, ugovorima s odgovarajućim institucijama u Bosni i Hercegovini za potrebe pružanih snaga i međusobnim ugovorima pravnih lica iz člana 4. ovog zakona.

Pravna lica iz člana 4. stav 1. ovog zakona dužna su voditi evidenciju o utrošku "B" materija, utrošku po proizvodima i poluproizvodima, planovima proizvodnje NVO, isporukama i drugim evidencijama koje su bitne za kontrolu proizvodnje NVO.

II - CENTRALNI REGISTAR

Član 6.

O pravnim licima kojima je prethodno izdata dozvola za proizvodnju NVO vodi se evidencija u Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, uz čiju saglasnost pravno lice koje se bavi proizvodnjom NVO može izvršiti promjenu ili dopunu djelatnosti, statusnu promjenu oblika organiziranja ili prestati obavljati djelatnost proizvodnje NVO.

Za dobivanje saglasnosti iz stava 1. ovog člana potrebno je da podnositelj zahtjeva prethodno pribavi saglasnost vlade entiteta.

Način vođenja evidencije propisat će se uputstvom koje izdaje Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine.

Član 7.

Uz zahtjev za izdavanje dozvole za proizvodnju NVO pravno lice dužno je priložiti:

1. Saglasnost vlade entiteta;
2. Osnivački akt pravnog lica;
3. Statut pravnog lica.

Pravna lica koja su bila ovlaštena prema ranijim propisima za proizvodnju i remont NVO, dužna su stupanjem na snagu ovog zakona izvršiti registraciju u Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, uz prezentaciju dokumenata iz stava 1. ovog člana, i izvod iz sudskog registra.

Član 8.

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine dužno je, u roku od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva, donijeti rješenje o izdavanju dozvole za proizvodnju NVO, odnosno rješenje o odbijanju zahtjeva.

Rješenje iz stava 1. ovog člana konačno je.

Član 9.

Pravno lice, koje se bavi proizvodnjom NVO ili učestvuje u proizvodnji i remontu NVO, dužno je da ga čuva i održava tako da se spriječi nestanak ili oštećenje NVO.

Pravno lice koje proizvodi NVO utvrđuje i donosi plan organiziranja i provođenja mjera sigurnosti i zaštite tajnih podataka koji se odnose na kapacitete za proizvodnju, planove proizvodnje, tehničku dokumentaciju za proizvodnju, objekte za proizvodnju, čuvanje i remont NVO.

III - SIGURNOSNA ZAŠTITA, NADZOR I INSPEKCIJSKI NADZOR

Član 10.

Sigurnost i zaštita u oblasti proizvodnje i remonta NVO obuhvata mjere i postupke osiguranja i zaštite ljudstva, objekata, podataka i proizvodnih sredstava u oblasti proizvodnje NVO, specijalnih alata i postrojenja, dokumentacije kao i sigurnost i zaštitu prometa i skladištenja NVO, istraživanje i razvoj NVO, tehnološke informacije, poslovne, finansijske i odnose prema inozemstvu u oblasti proizvodnje NVO.

Sigurnosna zaštita iz prethodnog stava obuhvata sigurnosne mjere i postupke fizičke zaštite i osiguranja kao i provođenje posebnih sigurnosnih mjera zaštite povjerljivih podataka, razvojnih projekata, dokumentacije, tehnoloških informacija i dr. od eventualnih obavještajnih istraživanja, te provođenje mjera zaštite na radu, protupožarne i protueksplozivne zaštite.

Pravna lica, koja vrše razvoj, proizvodnju i remont NVO, obavezna su o svakom nestanku naoružanja i vojne opreme i njihovih dijelova odmah, a najkasnije u roku 3 dana, obavijestiti Ministarstvo sigurnosti i nadležno ministarstvo entiteta.

Sigurnost i zaštita u oblasti proizvodnje NVO planira se, organizira i provodi saglasno odredbama propisa koji reguliraju oblast odbrane i sigurnosti u Bosni i Hercegovini i entiteta.

Član 11.

Inspeksijski nadzor nad primjenom ovog zakona vrši Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, a stalni nadzor ministarstvo industrije entiteta.

Nadzorom iz stava 1. ovog člana utvrđuje se da li se proizvodnja i remont NVO vrše u skladu s odredbama ovog zakona i propisa donesenih za izvršenje ovog zakona.

Ministarstvo industrije entiteta obavezno je kvartalno dostavljati izvještaj o izvršenom nadzoru Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine. Način vršenja nadzora i izvještavanja propisat će se uputstvom koje izdaje Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine. Posebnim uputstvom regulirat će se i način, procedure i periodičnost inspeksijskog nadzora.

Pravno lice koje se bavi proizvodnjom i remontom NVO dužno je ovlaštenom licu omogućiti vršenje nadzora.

IV - ODUZIMANJE DOZVOLE ZA PROIZVODNJU NVO

Član 12.

Do oduzimanja dozvole za proizvodnju NVO dolazi u sljedećim slučajevima, i to:

1. ako je dozvola izdata na osnovu lažnih podataka,
2. kada pravno lice ne posluje u skladu s odredbama ovog zakona i odredbama propisa donesenih za izvršenje ovog zakona, a u ostavljenom roku ne otkloni uočene nedostatke,
3. onemogućava vršenje inspekcije/nadzora.

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, na osnovu izvještaja i prijedloga, donosi rješenje o oduzimanju dozvole iz stava 1. ovog člana.

Rješenje iz stava 2. ovog člana konačno je.

V - KAZNENE ODREDBE

Član 13.

1. Novčanom kaznom od 50.000 KM do 150.000 KM kaznit će se za prekršaj pravno lice koje:
 - a) organizira proizvodnju i remont NVO protivno odredbama člana 3. stav 1. ovog zakona;
 - b) od organa nadležnog za izdavanje dozvole za proizvodnju NVO pribavi dozvolu na osnovu lažnih podataka i na osnovu takve dozvole organizira proizvodnju i remont NVO.
2. Odgovorno lice u pravnom licu kaznit će se za prekršaj iz stava 1. ovog člana novčanom kaznom od 10.000 KM do 20.000 KM.
3. Fizičko lice kaznit će se za prekršaj iz stava 1. ovog člana novčanom kaznom od 5.000 KM do 10.000 KM ili zatvorom do 60 dana.

VI - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 14.

U slučaju rata i neposredne ratne opasnosti Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, na prijedlog Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, donijet će posebne odluke o proizvodnji naoružanja.

Član 15.

Svi propisi potrebni za izvršenje ovog zakona donijet će se u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Svi poslovi koji nisu obuhvaćeni čl. 6., 7., 8., 12. i 13. ovog zakona bit će regulirani entitetskim propisima.

Entiteti su dužni uskladiti svoje propise s odredbama ovog zakona, u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 16.

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, obavezno je izvršiti inspekcijski nadzor svih registriranih pravnih lica iz člana 4. ovog zakona.

Član 17.

Ovaj zakon stupa na snagu petnaestog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH", a objavit će se u

službenim glasilima entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

PS BiH broj 13/04

26. februara 2004. godine

Sarajevo

Predsjedavajući
Predstavničkog doma
Parlamentarne skupštine BiH
dr. Nikola Špirić, s. r.

Predsjedavajući
Doma naroda
Parlamentarne skupštine BiH
Mustafa Pamuk, s. r.

Temeljem članka IV. 4. a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na sjednici Zastupničkog doma, održanoj 12. veljače 2004, i na sjednici Doma naroda, održanoj 26. veljače 2004, usvojila je

ZAKON

O PROIZVODNJI NAORUŽANJA I VOJNE OPREME

I - TEMELJNE ODREDBE

Članak 1.

Ovim se zakonom uređuju proizvodnja i remont naoružanja i vojne opreme kao djelatnost od općeg interesa, kao i druga pitanja od značaja za proizvodnju i remont naoružanja i vojne opreme (u daljnjem tekstu: NVO).

Članak 2.

U smislu ovoga zakona, upotrijebljeni izrazi imaju sljedeća značenja:

- "Naoružanje i vojna oprema" - su oružana, ubojna i tehnička sredstva, te sredstva i sastavni dijelovi namijenjeni za opremanje, uporabu, rukovanje, čuvanje, skladištenje, održavanje i nadzor oružanih, ubojnih i tehničkih sredstava, iz pozicije na najnovijoj "Zajedničkoj listi vojne opreme obuhvaćenoj Pravilima ponašanja Europske unije o postupanju kod izvoza oružja", koja je objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj:9/03.
- "Proizvodnja NVO" - djelatnost je koja obuhvata dizajniranje novih sredstava i sustava NVO, razvoj prototipova, projektiranje i konstruiranje, maloserijsku i serijsku proizvodnju NVO, istraživanje i razvoj NVO i tehnologije za proizvodnju NVO, vojnu standardizaciju, potvrđivanje NVO, sustav osiguranja kvalitete NVO, kontrolu kvalitete NVO, opremanje kapaciteta za proizvodnju NVO, izradu NVO, modernizaciju i remont NVO u miru, kao i pripreme za izradu i remont NVO u uvjetima neposredne ratne opasnosti, ratnoga stanja ili izvanrednoga stanja.
- "Remont NVO" - je planiranje, održavanje ispravnosti i otklanjanje neispravnosti, izrada, zamjena i kompletiranje dijelova kroz srednji i generalni remont, reviziju i modificiranje kao i kvalitativni primitak remontiranih sredstava naoružanja i vojne opreme.

Članak 3.

Proizvodnjom i remontom NVO mogu se baviti pravne osobe koje za to prethodno dobiju dozvolu od Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, i to one pravne osobe koje imaju suglasnost entitetske vlade i koje su registrirane kao pravne osobe za proizvodnju i remont NVO, a na temelju njihove mogućnosti i sposobnosti proizvodnje sredstava NVO za potrebe oružanih snaga u Bosni i Hercegovini ili u izvozu.

Članak 7.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH".

PS BiH, broj 328/09
26. ožujka 2009. godine
Sarajevo

Predsjedatelj Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine BiH Beriz Belkić, v. r.	Predsjedatelj Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH Pija Filipović, v. r.
---	---

Na osnovu člana IV 4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na 48. sjednici Predstavničkog doma, održanoj 18. marta 2009. godine, i na 27. sjednici Doma naroda, održanoj 26. marta 2009. godine, usvojila je

ЗАКОН

О ИЗМЈЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О
ПРОИЗВОДЊИ НАОРУЖАЊА И ВОЈНЕ ОПРЕМЕ

Члан 1.

У Закону о производњи наоружања и војне опреме ("Службени гласник БиХ", број 9/04) у члану 2. тачке 2. и 3. мијењају се и гласе:

- "Производња НВО" - дјелатност је која обухвата дизајнирање нових средстава и система НВО, развој прототипа, пројектовање и конструисање, малосеријску и серијску производњу НВО, истраживање и развој НВО и технологије за производњу НВО, укључујући техничку помоћ као што су наредбе/упутства, вјештине, обука, радно знање и консултантски сервиси, односно техничке податке као што су детаљни планови, дијаграми, модели, формуле, таблице, производни нацрти и скице и спецификације, приручници и упутства написана или забиљежена на другим медијима и направама, војну стандардизацију, верификацију НВО, систем обезбеђења квалитета НВО, контролу квалитета НВО, опремање капацитета за производњу НВО, израду НВО, производњу дијелова НВО, модернизацију НВО у миру.
- "Ремонт НВО" - је планирање, одржавање исправности и отклањање неисправности, укључујући делаборацију/уништавање муниције, израду, замјену и комплетирање дијелова кроз средњи и генерални ремонт, ревизију и модификацију као и квалитативни пријем ремонтваних средстава наоружања и војне опреме."

Члан 2.

У члану 5. иза става 1. додаје се нови став 2. који гласи:

"У изузетним случајевима, производња средстава НВО и ремонт могу бити засновани и на основу одобрења Министарства спољне трговине и економских односа БиХ."

Досадашњи став 2. постаје став 3.

Члан 3.

У члану 10. став 1. ријеч "промета" замјењује се ријечима: "унутрашњег транспорта".

Члан 4.

У члану 12. иза става 2. додаје се нови став 3, који гласи:

"Министарство спољне трговине и економских односа БиХ доноси рјешење о одузимању дозволе и ако настану околности или дође до нових сазнања, која би, да су постојала или да се знало за њих у вријеме разматрања захтјева за издавање дозволе, довела до тога да се захтјев за издавање дозволе одбије."

Досадашњи став 3. који постаје став 4. мијења се и гласи: "Рјешења из става 2. и 3. овог члана су коначна."

Члан 5.

Иза члана 12. додаје се нови члан 12а, који гласи:

"Члан 12а.

Правно лице којем је одузета дозвола за производњу и ремонт НВО по основу члана 12. овог Закона може поднијети захтјев за поновно издавање дозволе на начин и под условима који ће бити прописани посебним упутством које издаје Министарство спољне трговине и економских односа БиХ."

Члан 6.

У члану 14. ријечи: "рата и непосредне ратне опасности" замјењују се ријечима: "проглашења ратног или ванредног стања".

Члан 7.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".

ПСБиХ, број 328/09
26. марта 2009. године
Сарајево

Председавајући Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ Бериз Белкић, с. р.	Председавајући Дома народа Парламентарне скупштине БиХ Илија Филиповић, с. р.
--	---

Na osnovu člana IV. 4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na 48. sjednici Predstavničkog doma, održanoj 18. marta 2009. godine, i na 27. sjednici Doma naroda, održanoj 26. marta 2009. godine, usvojila je

ЗАКОН

О ИЗМЈЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О
ПРОИЗВОДЊИ НАОРУЖАЊА И ВОЈНЕ ОПРЕМЕ

Члан 1.

У Закону о производњи наоружања и војне опреме ("Службени гласник БиХ", бр. 9/04) у члану 2. тачке 2. и 3. мијењају се и гласе:

- "Производња НВО" - дјелатност је која обухвата дизајнирање нових средстава и система НВО, развој прототипова, пројектирање и конструирање, малосеријску и серијску производњу НВО, истраживање и развој НВО и технологије за производњу НВО, укључујући техничку помоћ као што су наредбе/упутства, вјештине, обука, радно знање и консултантски сервиси, односно техничке податке као што су: детаљни планови, дијаграми, модели, формуле, таблице, производни нацрти и скице и спецификације, приручници и упутства написана или забиљежена на другим медијима и направама, војну стандардизацију, верификацију НВО, систем осигурања квалитета НВО, контролу квалитета НВО, опремање капацитета за производњу НВО, израду НВО, производњу дијелова НВО, модернизацију НВО у миру.
- "Remont NVO" - je planiranje, održavanje ispravnosti i otklanjanje neispravnosti, uključujući delaboraciju/unštavanje municije, izradu, zamjenu i kompletiranje dijelova kroz srednji i generalni remont, reviziju i modifikaciju kao i kvalitativni prijem remontovanih sredstava naoružanja i vojne opreme."

Члан 2.

У члану 5. иза става 1. додаје се нови став 2. који гласи:

"У изузетним случајевима, производња средстава НВО и ремонт могу бити засновани и на основу одобрења Министарства ванjsке трговине и економских односа БиХ".

Досадашњи став 2. постаје став 3.

Члан 3.

У члану 10. став 1. ријеч "промета" замјењује се ријечима: "унутрашњег транспорта".

Члан 4.

У члану 12. иза става 2. додаје се нови став 3, који гласи:

"Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH donosi rješenje o oduzimanju dozvole i ako nastanu okolnosti ili dođe do novih saznanja, koja bi, da su postojala ili da se znalo za njih u vrijeme razmatranja zahtjeva za izdavanje dozvole, dovela do toga da se zahtjev za izdavanje dozvole odbije."

Dosadašnji stav 3., koji postaje stav 4., mijenja se i glasi:
"Rješenja iz stava 2. i 3. ovog člana su konačna."

Član 5.

Iza člana 12. dodaje se novi član 12 a. koji glasi:

"Član 12 a.

Pravno lice kojem je oduzeta dozvola za proizvodnju i remont NVO po osnovu člana 12. ovog zakona može podnijeti zahtjev za ponovno izdavanje dozvole na način i pod uslovima koji će biti propisani posebnim uputstvom koje izdaje Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH."

Član 6.

U članu 14. riječi: "rata i neposredne ratne opasnosti" zamjenjuju se riječima: "proglašenja ratnog ili vanrednog stanja".

Član 7.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

PSBiH, broj 328/09

26. marta 2009. godine

Sarajevo

Predsjedavajući

Predstavničkog doma

Parlamentarne skupštine BiH

Beriz Belkić, s. r.

Predsjedavajući

Doma naroda

Parlamentarne skupštine BiH

Ilija Filipović, s. r.

125

Temeljem članka IV.4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na 42. sjednici Zastupničkog doma, održanoj 17. i 29. prosinca 2008. godine, i na 25. sjednici Doma naroda, održanoj 26. veljače 2009. godine, usvojila je

ZAKON

O ZAŠTITI DOBROBITI ŽIVOTINJA

POGLAVLJE I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

(Predmet)

- (1) Ovim se Zakonom uređuje odgovornost ljudi za zaštitu i dobrobit životinja glede držanja, smještaja i hranidbe, zaštite od zlostavljanja, zaštite životinja pri usmrćivanju ili klanju, stresa pri prijevozu, zaštite divljih životinja, te odnos prema napuštenim životinjama, kućnim ljubimcima i laboratorijskim životinjama, uspostava etičkog povjerenstva i stručnog vijeća, te nadzor nad provedbom ovoga Zakona i kaznene odredbe za prekršitelje zakona.
- (2) Odredbe ovoga Zakona odnose se na sve životinje koje imaju razvijena osjetila za nadražaj i živčani sustav za registriranje nadražaja koji mogu dovesti do bola.
- (3) Odredbe ovoga Zakona primjenjivat će se i na druge organizme za koje ne postoji sigurnost imaju li svojstva životinje ili ne.

Članak 2.

(Značenje pojmova)

U ovome Zakonu pojedini pojmovi imaju sljedeća značenja:

- a) **Analgezija** je postupak smanjenja ili isključenja osjećaja boli u životinje, bez gubitka svijesti;
- b) **Anestezija** je postupak isključenja osjetljivosti u životinje;
- c) **Eutanazija** je poseban način usmrćivanja koji isključuje patnju i bol životinja;

- d) **Higijenski servis** je služba za prikupljanje napuštenih, izgubljenih i uginulih životinja, koju utemeljuju pravne osobe sukladno odredbama ovoga Zakona;
- e) **Imatelj ili posjednik životinje** je fizička ili pravna osoba koja je posjednik životinje ili bilo koja druga osoba koja je stalno ili povremeno:
 - 1) posjednik životinje;
 - 2) odgovorna ili zadužena za životinju;
 - 3) odgovorna za čuvanje i nadzor djece mlađe od 16 godina koja posjeduju životinju, odnosno koja se bavi držanjem, zaštitom, uporabom, uzgojem, upravljanjem, obučavanjem, prijevozom ili prodajom životinje;
- f) **Izgubljena životinja** je ona životinja koja je napustila posjednika bez njegove volje i on je traži;
- g) **Korisnik lovišta** je organizacija koja gospodari lovištem;
- h) **Kućni ljubimci** su psi, domaće mačke, domaće ptice, mali glodavci, terarijske, akvarijske i druge životinje, koje se uzgajaju ili drže zbog društva, rekreacije, zaštite ili pomoći čovjeku;
- i) **Nadležno tijelo** za provođenje ovoga Zakona je Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nadležno ministarstvo);
- j) **Nadležni ministar** je ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa;
- k) **Napuštena životinja** je kućna životinja koju je posjednik svjesno napustio;
- l) **Pokus** je svaki zahvat ili postupak na životinjama u znanstvenoistraživačke ili nastavne svrhe koji može uzrokovati bol, patnju, trpljenje, nepopravljivu štetu ili smrt, ali isključujući najmanju bolnu metodu prihvaćenu u suvremenoj praksi (tzv. humana metoda) za ubijanje ili označavanje životinja. Pokus počinje kada se životinja priprema za ispitivanje, a završava kada prestaju posljednja promatranja životinje u pokusne svrhe. Isključivanje boli, trpljenja, patnje ili nepopravljive štete uspješno se postiže uporabom anestezije ili analgezije ili drugim metodama;
- m) **Omamljivanje** je obvezni postupak prije klanja koji, primijenjen na životinji, uzrokuje gubitak svijesti i osjeta i traje dok ne nastupi smrt;
- n) **Prijevoznik** je fizička ili pravna osoba koja obavlja prijevoz živih životinja;
- o) **Skloništa za životinje** su prostori u kojima se smještaju pronađene (napuštene i izgubljene) životinje na daljnju brigu i moguće udomljavanje;
- p) **Veterinar** je doktor veterinarske medicine ili diplomirani veterinar s veterinarskom licencijom;
- r) **Veterinarski tehničar** je osoba koja pod nadzorom veterinaru obavlja pojedinačne veterinarske poslove u veterinarstvu sukladno Zakonu o veterinarstvu u BiH;
- s) **Životinje za držanje** su životinje koje se drže ili uzgajaju za proizvodnju hrane, odnosno za proizvodnju vune, kože, krzna ili u druge gospodarske svrhe;
- t) **Životinje iz zooloških vrtova** su životinje koje slobodno žive, koje se slobodno izlažu u stalnom objektu najmanje sedam dana u godini, osim cirkusa i trgovina kućnim ljubimcima.

Članak 3.

(Zabrana ubijanja i zlostavljanja)

Zabranjeno je životinju bez opravdanog razloga ubiti, nanositi joj bol, patnju i štetu, zlostavljati je i namjerno izlagati stresu i strahu.

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina

CANTON SARAJEVO
Ministry of Finance

Broj: 08/03-11-33494/22 N.B.
Sarajevo, 31.08.2022. godine

MINISTARSTVO PRIVREDE KANTONA SARAJEVO

Predmet: Mišljenje na Prijedlog odluke o izmjenama i dopunama Odluke o osnivanju Javne ustanove „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“

Veza: Vaš dopis, broj: 07-04-04-33382/22 od 31.08.2022. godine

Vežano za Vaš zahtjev za mišljenje na Prijedlog odluke o izmjenama i dopunama Odluke o osnivanju Javne ustanove „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“, u skladu sa članom 8. Pravilnika o proceduri za izradu izjave o fiskalnoj procjeni zakona, drugih propisa i akata planiranja na budžet („Službene novine Federacije BiH“, broj 34/16 i 15/18), dajemo sljedeće mišljenje:

Ministarstvo za privrede je postupilo u skladu sa navedenim Pravilnikom i Ministarstvu finansija uz odluku dostavilo na mišljenje popunjen i potpisan obrazac IFP-DA u kojem je data sljedeća izjava: „Za implementaciju ove Odluke potrebna su dodatna budžetska sredstva u iznosu od 1.296.000,00 KM u 2023.godini (n+1) i 761.000,00 KM u 2024. godini (n+2) i narednim godinama kontinuiranog poslovanja. Ova dodatna sredstva terete Budžet JU „Centar za napredne tehnologije u Sarajevu“, razdio:18, glava:03. I upošljavanje 7 novih radnika u ustanovi“.

U obrascu izjave o fiskalnoj procjeni IFP-DA vidljivo je da će za implementaciju Prijedloga odluke biti potrebna dodatna sredstva u iznosu 1.296.000,00 KM u 2023. godini, i sredstva u iznosu od 761.000,00 KM u 2024. godini, dok za 2022. godinu nisu potrebna dodatna sredstva.

Na osnovu naprijed navedenog a u skladu sa usvojenim Dokumentom okvirnog budžeta za 2023-2024, Ministarstvo finansija, konstatuje da nisu planirana naprijed navedena potrebna budžetska sredstva, te da je ista potrebno planirati prilikom izrade Budžeta za 2023 i 2024.godinu a u skladu sa odobrenom gornjom granicom rashoda (limita) i fiskalnim kapacitetom Kantona Sarajevo

Ovo mišljenje je dato u skladu sa odredbama Prijedloga odluke koja se obrađuje i obrazloženja navedenog u Obrascu IFP-DA Izjave o fiskalnoj procjeni, čija tačnost je u isključivoj odgovornosti Predlagača, te ukoliko se naknadno utvrdi da navedene odredbe i podaci odstupaju od stvarno činjeničnog stanja, ovo mišljenje će se staviti van snage.

Dostaviti:

1. Naslovu
2. MF – Sektor za budžet i fiskalni sistem
3. ala

Pripremio: Nedžad Bašić, dipl.ecc
Kontrolisala: Amina Močević, mr. oec.

